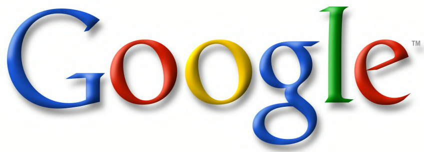
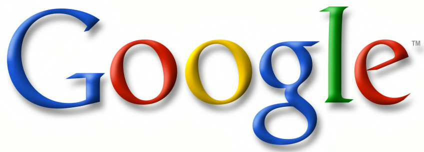
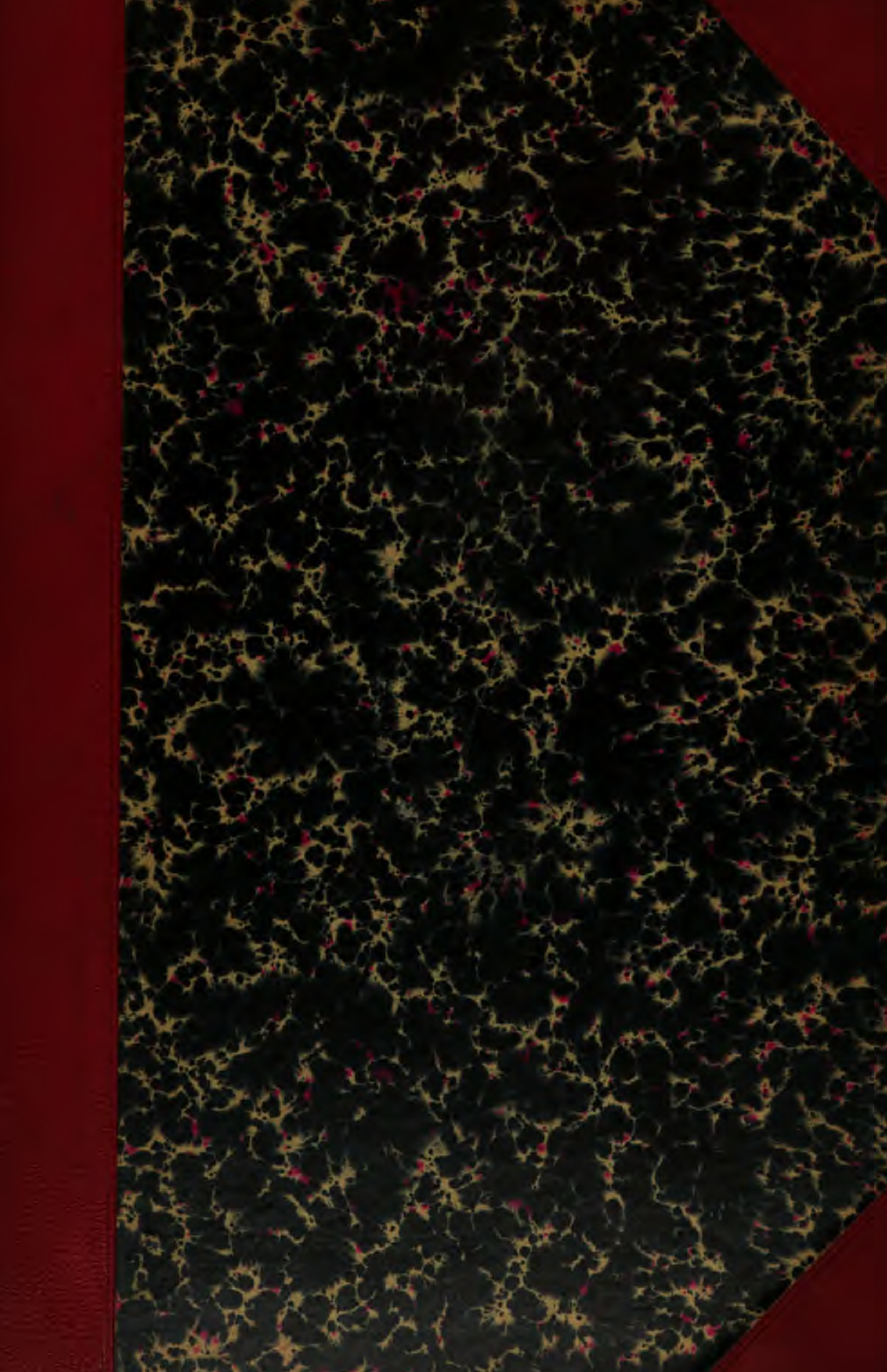

LENSGREVE

JOHAN CASPAR HERMAN WEDEL JARLSBERG

AMTMAND, MEDLEM AF RIGSFORSAMLINGEN PAA EIDSVOLD, STATSRAAD, STORTINGSMAND, STATHOLDER OG PROKANSLER VED DET KGL. FREDERIKS UNIVERSITET

1779—1840

AF

DR. YNGVAR NIELSEN

ANDEN DEL

1813—1814

UNIVERSITETSPROGRAM FOR FØRSTE SEMESTER 1901

CHRISTIANIA
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
TRYKT HOS W. C. FABRITIUS & SØNNER, A/S
1901

JOHAN CASPAR HERMAN WEDEL JARLSBERG

II

1813—1814

I.

GREV WEDELS UDTRÆDEN AF STATENS TJENESTE.

„De store Beslutningers“ Tid havde været inde. Men den var, da Christian August ikke havde kunnet træffe nogen sikker og bestemt Afgjørelse og til det sidste havde staaet famlende og uklar, og da Frederik VI. i sidste Øieblik havde slaaet ind paa en anden Politik, der gav det norske Folk dets økonomiske Existensvilkaar tilbage, for denne Gang gaaet over. Alt var dermed blevet ved det gamle. Foreløbig hang Monarkiet sammen. Alligevel syntes dets Dage at være talte. Hvert Øieblik kunde hidføre store Begivenheder, som vilde medføre dets Sprængning, og fremfor alt var det Norges Skjæbne, som nu skulde afgjøres — udelukkende som en Følge af den Verdenskamp, der forestod efter Napoleons Nederlag paa Ruslands Snemarker.

Grev Wedels Blik paa Fædrelandets virkelige Behov, hans Opfatning af, hvad der skulde være Fremtidens politiske Maal, var bleven modnet gjennem Skuffelser. Men han stod nu i Norge mere ensom, end han havde staaet i 1809.

Han havde den Gang samlet om sig andre, der tænkte som han. Han havde skabt, hvad vi kunde kalde et norsk Selvstændighedsparti. Men siden havde Stemningen mere vendt sig. Kjærligheden og Hengivenheden for det gamle Monarki havde vundet ny Styrke. Baand, som de, der i mere end firehundrede Aar havde forenet Norge med Danmark, lader sig ikke saaledes sønderrive, uden at det smerter. Aarhundredernes Fællesskab i Glæde og i Sorg, i Ydmygelser og i Triumfer viste sig atter stærkt nok til at binde Nordmændenes Hjerter til Danmarks Konge og Folk. Grev Wedel havde kjæmpet sin Kamp igjennem

og seet ind i en ny Fremtid. Hans Landsmænd havde ikke der fulgt ham, som han havde drømt om.

Men paa Begivenhedernes Gang kunde ikke dette øve nogen Virkning. Grev Wedel fulgte dem med spændt Opmærksomhed. Forudseende, hvad der kunde komme, vilde han forbeholde sig sin hele Handlefrihed. Men som Frederik VI's Embedsmand var han bunden. Derfor ansaa han det nødvendigt at træde tilbage fra sin Stilling som Amtmand i Buskeruds Amt og Larviks Grevskab.

Som Bevæggrund for dette Skridt anførte han Hensynet til sin private Stilling; han havde et stort Arbeide med at bringe paa Fode det af Faderen forsømte Grevskab og med at hjælpe sin Svigerfader med Bestyrelsen af hans Eiendomme. Paa samme Tid indgav han en Forestilling til Rentekammeret, dateret Bærum 7de Januar 1813[1], der er meget betegnende for sin Forfatter:

„Jeg er ikke Fiskal; det vilde derfor være upassende for mig at undersøge det Kongelige Oberberg Amts Bestyrelse af det som har været betroet til dets Omsorg. Juridiske Beviser vilde vel ogsaa ofte mangle mig. Men det er en afgjort Sandhed, som intet Beviis behøver, at et aldeeles udmærket Uheld har ledsaget ethvert af dets Foretagender, og at dets Bestyrelse har havt samme Indflydelse paa Alt i dets Cirkel, som Sydlandenes brændende Vinde have paa al Vegetation. At dette ligesaa lidet har undgaaet Regjeringens, som det heele Publikums Opmærksomhed, derom vidne mange af det Kongelige Collegii Foranstaltninger. Det bør altsaa være Regjeringens Bestemmelse, at befrie det Kongelige Oberbergamt for enhver Administration, om hvis heldige Udfald, man efter saa lang Erfaring, neppe mere kan have Haab. Jeg er derfor overbeviist om, at det Offentliges Interesse, ligesom den offentlige Meening, fordrer, at ey allene det Kongsbergske Forstvæsen, og alt hvad dermed staaer i Forbindelse, men endog selve Kongsberg og alle der værende Kongelige Indretninger, unddrages Oberberghauptmandens og Oberberg Amtets Bestyrelse. Dette kunde efter min Overbeviisning best skee, ved at henlægge Kongsberg med alt dertil hørende under Buskeruds Amt, hvis Amtmand da burde boe der. At dette er rigtigt, er indlysende ved første Øyekast. Grunde derimod kan jeg ikke tænke mig, da den liden Indsigt som behøves, for at have Overbestyrelse af de smaae, men kostbare Levninger af Sølvværket, maae kunne erhverves

[1] Rigsarkivet (Rentekammeret, Berg- og Saltværks-Kont., kgl. Resolutioner 1813, No. 17).

i faae Dage, naar man ikke er alt for stedmoderligen behandlet af Naturen, og har sædvanlig Cultur. Ved at henlægge Kongsberg og alle dets Indretninger, under Overbestyrelse af Amtmanden over Buskeruds Amt, vindes den Eenhed i Bestyrelsen, som Statens Interesse fordrer, og som aldrig kan opnaaes, naar Overbestyrelsen er deelt imellem forskjellige Authoriteter, som ofte kunne arbeyde imod hinanden. At Amtmanden maatte meddeeles den meest udstrakte Fuldmagt til, i Alt som angik de Kongelige Indretningers Bestyrelse, at handle og befale det Fornødne, efter en vis almindelig Plan, uden Correspondence, behøver jeg ikke at anmærke.

Ovenstaaende har jeg anseet det for Pligt at forestille det Kongelige Rentekammer; hvorhos jeg bør anmærke, at jeg aldrig enten skrivtlig eller mundtlig har vexlet et ondt Ord med Overberghauptmanden eller Overberg Amtet; hvoraf gunstigst vil indsees, at Lidenskab ingen Deel har i mine Yttringer om dem.

Ovenstaaende Ideer har jeg længe ønsket at meddeele det Kongelige Collegium, men førend jeg havde ansøgt om Entledigelse fra det mig betroede Amt, kunde jeg med nogen Rimelighed mistænkes for, at ville tilvende mig selv større Magt og Anseelse; hvilket naturligviis vilde berøve mine Yttringer en Deel af den Vægt, som de nu bør have."

Rentekammeret erkjendte[1] Rigtigheden og Vægten af de fremførte Grunde, uagtet det samtidig mente, at der var „den største Grund til at ønske, at denne udmærket duelige og virksomme Mand maatte vedblive sine Embeder, hvilke han stedse med en ualmindelig Iver og utrættelig Nidkjærhed har bestyret", og indstillede derfor til Kongen paa Ansøgningens Indvilgelse. Ved kgl. Resolution af 30te Marts 1813 bevilgedes derpaa Grev Wedel Afsked fra hans Embeder, „som Amtmand for Ringerike, Hallingdal, Eker og Buskeruds Amt og som konstitueret Amtmand for Larviks Grevskab". I den første Stilling udnævntes ved samme Resolution Foged, Kammerraad Jonas Collett til hans Eftermand, medens Kammerjunker Frederik Lowzow, Auskultant i Rentekammeret, blev konstitueret som Amtmand for Larviks Grevskab. Amtmand Collett rykkede ved sin Udnævnelse i Grev Wedels Sted op til første Medlem af Direktionen

[1] Rentekammerets Koncept-Forestillinger 1810—1814 i Rigsarkivet; Forestilling og Resolution er trykt som Bilag til den ældre Udgave, I, S. 605 flg. En Del af Kammerets Forestilling er trykt i *Statsraad Jonas Collett ved* THORVALD BOECK, S. 8 flg.

for Kongsbergs Fattigvæsen, hvorhos det blev ham paalagt at overtage sin Formands Forretninger med Overtilsynet med Kongsberg Jernværk og med de kongsbergske Skove.

Grev Wedel var derefter kun Privatmand. Hans Virksomhedstrang vilde ogsaa i denne Stilling kunnet finde nok at sysselsætte sig med. Jarlsberg Grevskab, der med sin Residens eller Hovedgaard var en vidtløftig Eiendom, Rigets største samlede Jordbrug, maatte i sin forfaldne Tilstand give ham fuldt op af Arbeide for mange Aar, og Svigerfaderens vidtstrakte Godser kunde i lige Grad kræve hans udelte Opmærksomhed. Men det var visselig ikke disse Hensyn, — ialfald ikke udelukkende dem, som havde bestemt ham til at vælge dette Tidspunkt til at træde ud af Statens Tjeneste. Andre og større Fremtidstanker har her foresvævet ham. Fædrelandets Ve og Vel laa ham paa Hjerte, og han led med sine Landsmænd under Følgerne af Regjeringens Politik. Hans politiske Syn kunde, som det nu gik, alene blive mere skjærpet overfor Ulemperne ved den gamle Forening.

Norge led mere end nogensinde.

Krigen med England og Blokadespærringen var atter kommen i fuld Gang, og Forholdet til Sverige truede snart med at gaa over til fuld Krig. Uaaret 1812 havde paa den føleligste Maade rammet det hele Folk, og Forordningen af 5te Januar 1813 havde som det endelige Resultat af den voksende Forvirring i Monarkiets Pengevæsen bragt en formelig Statsbankerot, der end mere bidrog til at lamme Handel og Rørelse. Under saadanne Forhold maatte det lettelig komme til Yderligheder, og det lod sig vel tænke, at de Muligheder vilde opstaa, om hvilke Statsminister Rosenkrantz allerede to Aar tidligere havde talt indtrængende Ord til Kong Frederik VI.

At Carl Johan havde Tanke for de Fordele, som paa denne Maade kunde vindes for hans Politik, viste sig deraf, at han paa samme Tid, kort efter Afslutningen af den engelske Traktat, atter lod to Udsendinger reise til Norge for der at indlede en Tilnærmelse fra Grev Wedels Side, — eller ialfald søge at udforske hans virkelige Tænkemaade, til hvilken Kronprinsen ved dette skjæbnesvangre Tidspunkt nærede Mistillid[1]. Det var nu som før den svenske Kronprins, der søgte den Nordmand, hvem han troede istand til at vinde sine Landsmænd. Denne Gang viste Grev Wedel, der bedre end nogen anden af sine Landsmænd

[1] De i Frederik af Hessens Brev af 12te April (*Meddelelser fra Krigsarkiverne*, VI, S. 301) forekommende Ytringer om Carl Johans Mistillid bygger antagelig paa indiskrete Udtalelser af den sammesteds nævnte svenske Agent.

kjendte til, hvad der foregik paa den store Krigsskueplads, en mere imødekommende Holdning.

Den første svenske Udsending, som indfandt sig i Norge, var i Forveien mundtlig instrueret af Kronprinsen. Det var den tidligere omtalte bohuslänske Godseier, Major Nils Koch paa Blomsholm. Under Paaskud af at kjøbe Trælast reiste han i Slutningen af Marts eller de første Dage af April 1813 over Moss til Christiania, og havde paa Reisen slaaet sig sammen med en Slægtning, en paa Frederikshald bosat svensk Kjøbmand ved Navn Eckermann. I Christiania traf de Reisende Peder Anker, medens Grev Wedel ved deres Ankomst var fraværende og først maatte hentes ved Express fra Svigerfaderen. Han kom imidlertid, inden Koch havde forladt Byen, uagtet denne maatte paaskynde sin Afreise, da hans Ophold havde tildraget sig en for ham ubehagelig Opmærksomhed fra Prinsen af Hessens Side, hvis Adjutanter holdt Øie med alt, hvad de fremmede foretog.

Grev Wedel talte til den svenske Agent med sædvanlig Aabenhed og sagde uden Hensyn, hvad han mente om den danske Styrelse. Efter Kochs Indberetning til Carl Johan skal han have ytret, at han var en stor Hader af det danske Aag, og at han med Liv og Blod var færdig til at afryste dette; han sagde, han troede at have tilstrækkelig Indflydelse hos sine Landsmænd til at kunne faa istand en Reisning af Bønderne i Buskeruds Amt og Jarlsberg Grevskab. Men da der ikke var Anførere for at lede en saadan udisciplineret Skare, havde Greven Betænkeligheder ved at bringe den paa Benene, saasom han maatte frygte for, at den kunde begaa Voldsomheder og derved igjen foranledige en Borgerkrig. Derfor ansaa han det mest hensigtsmæssigt at vente, indtil en svensk Hær kunde være ved Haanden, og da først lade Folket reise sig. Han fordrede saaledes Understøttelse af 30—40,000 Svensker, som skulde foretage en hurtig Marsch mod Christiania, samtidig med, at han fik Bønderne til at reise sig. Som en Følge deraf maa Grev Wedel rimeligvis have været imod, at den svenske Hærs Hovedstyrke overførtes til Tyskland, da det derved blev umuligt at yde ham den Understøttelse, der var forlangt som første Betingelse for at fremkalde en norsk Reisning.

Som Grev Wedels Meningsfæller nævner den svenske Agent Kammerherre Peder Anker, flere Kjøbmænd, deriblandt Assessor Haagen Mathiesen, samt en Del Proprietærer og Bønder. For de sidste var det af væsentlig Betydning, at de fra Sverige snart kunde faa Korn, hvorpaa der efter Uaaret 1812 var stor Mangel. Ogsaa paa

Moss havde Major Koch indledet Forbindelser med nogle Kjøbmænd. I hans Øine synes de Nordmænd, hvis Navne han anfører i sine Indberetninger, at have staaet som et sluttet Parti. Dette er dog ikke rimeligt. Grev Wedel og Anker har optraadt for sig; men Koch har i sine Samtaler med andre hørt de samme Anskuelser fremsætte, og har maaske derfor selv troet, at han havde at gjøre med forskjellige Repræsentanter for et allerede i Forveien dannet, fastsluttet Parti. Et saadant gaves dog neppe; hvad Majoren hørte, var kun samstemmende Udtalelser af Mænd, der ønskede en Forening med Sverige. I disse har han lagt mere, end strengt taget var berettiget.

Grev Wedel har heller ikke holdt sin Mening tilbage om, at den svenske Hærs Overgang over Østersøen var en afgjørende Hindring for en Reisning i Norge. Men dermed maatte der ogsaa tages Hensyn til de Forhaabninger, hvortil Regjeringen i Kjøbenhavn netop ved samme Tid og ikke uden Grund havde hengivet sig. En Solstraale var pludselig brudt igjennem de mørke Uveirsskyer, og Frederik VI. kunde drømme om at bevare sine Lande ubeskaarne, naar han blot rask nærmede sig Napoleons Modstandere. Rusland og Østerrige lagde Hovedvægten paa Danmarks hurtigst mulige Tilslutning, for af denne Magt at modtage den Forøgelse af de allierede Stridskræfter, som endnu forgjæves ventedes fra Sverige. De Underhandlinger, som den russiske Udsending, Fyrst Sergé Dolgorucki, i de sidste Dage af Marts 1813 aabnede i Kjøbenhavn, truede med at berøve den svenske Kronprins Frugterne af hans Tilslutning til den russiske Keiser. I Norge maatte disse ogsaa vække Opmærksomhed, og Grev Wedel, der meddelte Koch, hvad der senest var forefaldt i Danmark, synes ikke at have lagt en ganske ringe Vægt paa den Forandring, som nu var ifærd med at udvikle sig. Den svenske Agent tog derimod Sagen med Ro; det forekom ham, der netop af Kronprinsens egen Mund havde faaet høre, hvorledes den russiske Regjering havde bundet sig overfor Sverige, lidet sandsynligt, at den saa hurtig skulde have forandret sig.

Major Koch hørte paa sin Tilbagereise om, at flere indflydelsesrige Mænd nu skulde nærme sig det Parti, der ønskede en Forening med Sverige. Efter hvad han paa denne Maade bragte i Erfaring, kom han tilsidst til det Resultat, at Norges Tilslutning til Sverige kunde opnaaes gjennem en fredelig Overenskomst mellem de to Folk, uden Anvendelse af en større Hærstyrke, og paa Grundlag af de fra Kronprinsen af Sverige gjennem ham oversendte Foreningsvilkaar. Norge havde efter hans Mening ingen Adlercreutz eller Adlersparre, der kunde stille sig

i Spidsen for et saa betydeligt Foretagende; men i Selskabet for Norges Vel troede han dog at finde et naturligt Midtpunkt for en Reisning. Af Medlemmerne af dette Selskabs Bestyrelse nævnte han for Carl Johan Grev Wedel og Kammerherre Anker[1].

De af Carl Johan tilbudne Betingelser for en Forening mellem Halvøens to Riger, der efter Major Kochs Beretning skulde have vundet de Nordmænds Bifald, med hvem han havde forhandlet om Sagen, indeholdes efter al Sandsynlighed i to Udkast, der findes mellem Kronprinsens Papirer fra denne Tid, og som desuden neppe heller lader sig henføre til noget andet Tidspunkt.

Hovedgrundsætningen for den nye Forening i disse Carl Johans Forslag til Nordmændene, var den,

at de selv skulde have Ret til at give sig en Forfatning, der passede for deres Forhold, og

at de skulde regjeres i Overensstemmelse med sine egne Love.

Kongen skulde derhos hvert Aar opholde sig 3 Maaneder i Norge, og i hans Fravær skulde alle Sager afgjøres af et Statsraad, bestaaende af indfødte Nordmænd.

Norge skulde i Christiania have sin egen Bank og et Fond til Indløsning af de talrige Banksedler, i hvilket Øiemed Sverige skulde yde et Tilskud af 1—2 Millioner.

Al Militærtjeneste og al Udskrivning senere end det 25de Aar skulde afskaffes.

Nationalforsamlingen kunde bestaa af to Kammere, deraf et Senat med 11 kongevalgte livsvarige Medlemmer, samt en Formand, der ligeledes tænktes udnævnt af Kongen paa Livstid. Som den første Formand i Senatet nævntes Grev Wedel. Det andet Kammer eller den lovgivende Forsamling skulde bestaa af 60 Medlemmer, valgte ved direkte Valg; dette skulde behandle alle Love, som dog ikke fik Gyldighed, inden de var antagne af Senatet.

Ved Siden heraf stilledes i Udsigt uindskrænket Handel med England, — Anlæg af Magasiner og Veie, tilligemed Oprettelse af høiere Dannelsesanstalter i de 3 Stiftsstæder, som Supplement til Universitetet.

---

[1] Major Kochs Indberetninger gjennem Grev Rosen til Carl Johan af 14de April og 1ste Mai 1813 i det kgl. Arkiv paa Stockholms Slot, begge trykte som Bilag til den ældre Udgave, I, S. 610 flg. tilligemed de i Texten nævnte Udkast. Smlgn. SCHINKEL-BERGMANN, VI, S. 370 flg. I den ældre Udgave er mellem Bilagene (I, S. 616 flg.) trykt èn Skrivelse fra Oberstlieutenant Tscherning til Prins Christian Frederik af 28de Mai 1813, der indeholder flere Oplysninger om norske Forhold.

Begge Udkast, der omtrent indeholder det samme, gjengiver øiensynlig kun løst nedskrevne Tanker, der blot antyder de Principer, under hvilke Foreningen tænktes istandbragt. Der var i Øieblikket ingen Anledning for nogen til at gaa mere i Detalj, og endog meget vigtige Spørgsmaal er aldeles uberørte. Saa meget kan dog sees, at Grundtanken har været fuldstændig Ligeberettigelse og vidtstrakt Selvstændighed for Norge inden den paatænkte Union, medens det forudsattes, at Magten i Landets indre Anliggender burde ligge hos „de største Skatteydere og de mest oplyste Mænd", blandt hvilke Medlemmerne af den lovgivende Forsamling skulde tages. Det er det gamle Standpunkt, saaledes som det senest var fastslaaet ved Underhandlingerne med England, og som det var angivet i de foran omhandlede Flyveskrifter.

Umiddelbart efter Major Kochs Besøg i Christiania kom der til Bærum en anden svensk Agent, Herredshøvding SKÖLDBERG, ligeledes udsendt af Carl Johan med den Opgave at træffe Aftale med Grev Wedel og Kammerherre Anker om Fremgangsmaaden ved Norges Forening med Sverige. Da han havde en i Norge bosat Broder, der endog var i Ankers Tjeneste som Overmarsmester ved Bærums Værk, var det let for ham at finde et Paaskud til sin Reise.

Sköldberg var 12te April paa Bærum og havde der en Samtale med Grev Wedel og hans Svigerfader. Allerede den 24de skulde han være tilbage i Stockholm og der den følgende Dag meddele høiere Vedkommende, hvad der var kommet ud af hans Reise. Hans Beretning har rimeligvis kun været mundtlig. Alligevel blev det hurtig bekjendt, hvad han havde aftalt i Norge. Regjeringen i Kjøbenhavn modtog fra Sverige to Beretninger[1] om hans Reise, i hvilke der gaves fuldstændig Besked om hans Forhandlinger med de misfornøiede Nordmænd. Forsaavidt feirede det danske Spionsystem en stor Triumf.

Ifølge disse Efterretninger var det enten blevet aftalt eller ialfald fordret fra norsk Side, at Kronprinsen straks med en Hær paa 40—50,000 Mand skulde rykke ind i Norge, og at deraf Hovedstyrken skulde landstige paa begge Sider af Christianiafjorden, dels ved Horten og dels ved Moss. Paa det sidste Sted skulde Kronprinsen selv gaa i Land og udstede en Proklamation, samtidig med, at der kom rigelig Forsyning af Korn. Naar dette var skeet, skulde Grev Wedel og Kammerherre Anker sammenkalde Folket til Christiania og der foreholde det Gavn-

[1] Trykte som Bilag til den ældre Udgave, I, S. 614 flg.

ligheden af en Forening, som derpaa skulde iværksættes paa et Grundlag, der synes at have været omtrent som det med Koch aftalte. Saaledes hed det sig, at Norge skulde beholde sine egne Love og have sine særskilte Embedsmænd, at det skulde faa sin egen Bank, og at ingen Svensker skulde ansættes i Landet. Norges Statsindtægter skulde alene kunne anvendes til dets eget Bedste, og Landet skulde ikke deltage i den svenske Statsgjæld. Men overfor Udlandet skulde begge Riger danne en sluttet Enhed, og hjælpe hinanden i Krig. Her tænkte man sig Forholdet ordnet paa den Maade, at Norge i militær Henseende skulde være eet med Sverige. Forsaavidt det fordredes, at de norske Grænsefæstninger skulde overleveres til Sverige, da har dette neppe været tænkt som noget mere end en midlertidig Forholdsregel, indtil de nye Foreningsbaand var bestemte og mere fæstnede.

Det var især Grev Wedel og Kammerherre Anker, paa hvem man fra svensk Side i denne Henseende gjorde Regning, dog for den førstes Vedkommende med et vist Forbehold. Thi Kronprinsen af Sverige stolede ikke ubetinget paa ham, men nærede Mistanke om, at han kun arbeidede paa at hæve sig selv ved at gjøre Norge selvstændigt, og at han, naar dette Maal var naaet, vilde stille sit Fædreland under engelsk Beskyttelse. Som Mænd, der i Tilfælde vilde slutte sig til en Reisning med det Formaal at forene Norge med Sverige, nævntes for øvrigt Oberstlieutenant NILSON og Oberst HEGERMANN i Christiania, samt GERNER paa Moss. Der taltes ogsaa om, at Dr. NEUMANN skulde have været en af dem, der tidligere havde holdt paa, at Norge skulde slutte sig til Sverige. For de tre førstnævntes Vedkommende vides intet om deres politiske Anskuelser i dette Punkt; for den tredies maa der antagelig foreligge en Forveksling mellem Sogneprest Dr. Neumann i Asker (senere Biskop i Bergen) og Bergraad Neumann paa Odals Værk.

Meddelelser som disse maatte skjærpe Kongens i Forveien vakte Mistanke. De bestyrkedes gjennem en Rapport fra Frederik af Hessen, der allerede 12te April havde faaet nøiagtige Oplysninger om Hensigten med Sköldbergs Reise[1]. Allerede i de første Dage af Marts havde derhos Frederik VI. været vidende om, at der til Christiania var ankommet 6 Svensker, der, som han troede, vist maatte have „en Hensigt", og hvem han derfor bad Prins Frederik af Hessen have „i et nøie og sikkert Opsyn"[2]. Kongen paastod, at han ad to Veie havde mod-

[1] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 301.
[2] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 80.

taget Underretning om, at Svenskerne skulde have „et hemmeligt Parti i Norge“, og at dette skulde være mellem Frederikshalds Borgere og Bønderne i den nærmeste Omegn af denne By. Det var endog berettet for ham, at de 6 Svensker i Frederikshald skulde have drukket paa en Forening mellem Norge og Sverige[1]. Kongen ønskede, at man kunde faa grebet og afstraffet en af de svenske Udsendinger, for derved at betage de øvrige Lysten[2]. Prins Frederik af Hessen vilde dog ikke erkjende, at der gaves noget svensk Parti i Norge, hvortil Kongen svarede, at dette glædede ham[3]. Men Prinsens Erklæring var ikke tilstrækkelig til at hæve hans Mistanke om, at der i Norge arbeidedes mod ham, og fornemmelig betragtede han Grev Wedel som den, der var Sjælen i denne Agitation, og som derfor paa det nøieste maatte iagttages.

I et Brev til Prins Frederik af 8de Mai ytrede saaledes Kongen: „Grev Wedel er en Mand, som De bør vaage over; findes han skyldig, da bør man forsikre sig hans Person; thi i deslige Ting er Komplimenter overflødige, men De gjør bedst i at observere ham paa det nøjeste af paalidelige Personer. Findes han skyldig, da bør De først raadføre Dem med Stiftamtmanden og Justitiariussen i Landsoverretten, og naar disse finde ham skyldig, arresteres han og enhver, der maatte vise sig fra en urigtig Side. Imidlertid tror jeg endnu, at det hele med Grev Wedel kommer af en stor Ærgjerrighed og Lethed i at nedrive alle høje Embedsmænd; thi at han skulde være uredelig eller utro, kan jeg ej forestille mig[4].“

Ved denne Tid var fremdeles Frederik VI. fuld af Forhaabninger om, at alt skulde ordne sig paa bedste Maade. Han drømte om at kunne opnaa en Overenskomst med England og derigjennem sikre den fortsatte Besiddelse af Norge. Auditør Bille havde lige fra Februar opholdt sig i London, og i Slutningen af April 1813 sendtes Grev Joachim Bernstorff efter for at opnaa en Overenskomst med den britiske Regjering, medens Grev Carl Moltke sendtes til Keiser Alexander. Grev Bernstorff i London, Fyrst Dolgorucki i Kjøbenhavn, Grev Moltke i det russiske Hovedkvarter, — alle underhandlende for det samme Øiemed, — det var i Korthed de ydre Begivenheder, der i April 1813 for sidste Gang syntes at kunne give Frederik VI. Haab om at afvende

[1] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 298 flg.
[2] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 302.
[3] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 307.
[4] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 312 flg.

Uveiret. Hensynet til Norge var her bestemmende for Kongen; nu mente han at have opfyldt de Pligter, som han skyldte dette Land[1].

Medens han paa denne Maade forberedte sig paa en Tilslutning til de mod Frankrige forbundne Magter, traf han ogsaa Foranstaltninger til at lade et dansk Troppekorps støde til deres Hære. Prins Frederik af Hessen blev bestemt til at være Anfører for dette Korps, og 11te Mai underrettedes han herom fra Kongen, med Paalæg om at holde det hemmeligt. Allerede inden 2den Mai var det derhos bestemt, at Kongens Fætter, den sandsynlige Tronarving, Prins Christian Frederik, skulde afløse ham i Norge[2].

Men snart faldt Frederik VI's Haab om at opnaa en Overenskomst med England, med Bibehold af Norge, til Jorden. Grev Bernstorff vendte tilbage fra London med den Besked, at Fred ikke kunde opnaaes uden Norges Afstaaelse[3]. Situationen var vanskelig, næsten fortvivlet; Kongens nærmeste Omgivelser, som Prins Christian Frederik og Udenrigsministeren Nils Rosenkrantz, var fremdeles bestemt imod, at han skulde slutte sig til Frankrige, og advarede mod at tage det afgjørende Skridt i denne Henseende. Men han lyttede ikke til deres Raad og bestemte sig omsider for atter aabenlyst at tage Napoleons Parti. Harmen og Fortvivlelsen over de fra England modtagne Budskaber blev afgjørende for hans Beslutning.

Medens Frederik VI. paa denne Maade atter nærmede sig den franske Keiser for at staa ved hans Side i den sidste afgjørende Kamp, havde Carl Johan endelig gjort det sidste Skridt, der endnu stod tilbage. Hans Hær var færdig, og den satte sig nu i Bevægelse mod Tyskland. Men forinden sin Afreise vilde han endnu gjøre det sidste Forsøg, om det ikke skulde lykkes ham at tilveiebringe Foreningen med Norge paa det Grundlag, som var forberedt gjennem Kochs og Sköldbergs Reiser til Bogstad og Bærum. I dette Øiemed maa det have været, at Carl Johan, inden han gik over Østersøen, nærmede sig den norske Grænse.

---

[1] Om disse Forhold kan henvises til Kongens Breve til Prins Frederik af Hessen, *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 84, 299, 300, 304, 308. Smlgn. den ældre Udgave af dette Skrift, I, S. 561, Noten.

[2] Forf.s *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 30. CARL TH. SØRENSEN, *Kampen om Norge,* I, S. 135, samt Note 1. *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 317. Under 5te Mai 1813 gav Kongen Ordre til Lieutenant Falsen om at overføre Prins Christian Frederik til Norge.

[3] Depesche fra Frederik VI. til Prins Frederik af 18de Mai 1813. *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 321; smlgn. WEGENER, S. 417. Den 13de Mai naaede Efterretningen om, at Grev Bernstorffs Sendelse var mislykket, til Kjøbenhavn, og kort efter ankom Greven selv. SØRENSEN, I, S. 145.

Denne Reise har ikke været paaagtet, som den skulde fortjene. Den kaster imidlertid et tydeligt Lys over Stillingen og viser, hvad der haabedes fra svensk Side.

Carl Johan forlod Stockholm 26de April — altsaa Dagen efter, at han havde modtaget Sköldberg og af denne faaet Underretning om Stemningen i Norge. Tre Dage senere kom han til Mariestad, hvor han besøgte Georg Adlersparre og med ham havde en politisk Samtale. I Venersborg traf Kronprinsen sammen med Grev von Essen, Anføreren for den mod Norge opstillede Hær, og her indfandt sig ogsaa Major Koch, hvis sidste Indberetning netop er dateret Venersborg 1ste Mai. Selv om det ikke var bekjendt, at Kronprinsen i sine Samtaler med Adlersparre netop har omhandlet Norge og bedet denne vedligeholde sine engang knyttede Forbindelser i dette Land, navnlig med Grev Wedel[1], kunde det dog, efter Kochs Ankomst, ikke tænkes muligt andet, end at der under Opholdet i Sveriges vestlige Provinser har været forhandlet om Fremgangsmaaden for at vinde Norge.

Men i Øieblikket var intet at udrette.

Hvis Norge i denne Stund skulde have erklæret sig for uafhængigt, og hvis det, med Hjælp af en svensk Hær under Kronprinsens Overanførsel, havde sprængt Foreningen med Danmark, da vilde dette have bundet Carl Johan og hindret ham fra at ile til Tyskland, hvor hans Nærværelse var høist fornøden. En forlænget Udsættelse med hans Overreise til Pommern kunde alene lede til Brud med hans allierede; den vilde have givet Fyrst Dolgorucki og de danske Underhandlere alle Kort paa Haanden. Saaledes blev Carl Johan nu tvungen sydover og maatte opgive Tanken om at se Norge forenet med Sverige, forinden han med den svenske Hær kastede sig ind i Verdenskampen. Den Forudsætning, hvorunder han havde tiltraadt den store Koalitation, var dermed opgiven gjennem Omstændighedernes Medfør. Det var Fremtiden forbeholdt at afgjøre, hvorvidt hans Politik efter Verdenskampens Afslutning kunde føre til det Maal, han havde sat sig.

---

[1] Schinkel-Bergmann, VII, S. 104 flg., hvorefter Carl Johan ved denne Leilighed har gjentaget sit tidligere Løfte til Adlersparre om at gjøre ham til Norges første Statholder. Smlgn. I, S. 395. I et Brev af 18de Juni 1813 til Grev v. Essen, trykt i Forf.s *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816*, S. 94 flg., udtaler Adlersparre sig om en Folkereisning i Norge.

II.

PRINS CHRISTIAN FREDERIK OG GREV WEDEL.

Fra Venersborg bøiede den svenske Kronprins mod Syd og reiste over Göteborg, Halmstad, Helsingborg og Christianstad til Carlskrona, hvorfra han 15de Mai seilede over til Tyskland[1]. Kort efter ankom Prins CHRISTIAN FREDERIK til Norge, — ogsaa han over Havet. Da han forlod Kjøbenhavn, anede ingen, hvorhen han var ifærd med at reise. Man antog i Almindelighed, at han skulde begive sig til Holstein og overtage Befalingen over de der opstillede danske Tropper. Men pludselig bøiede han fra Als nordover og ilede opover gjennem Slesvig og Jylland. I Fladstrand gik han ombord paa en Fiskerbaad, og den følgende Dag, 21de Mai steg han iland paa Hvaler. Carl Johan og Christian Frederik havde saaledes i de samme Dage hver begivet sig til den Post, som de skulde indtage under de forestaaende Verdensbegivenheder. De to Tronfølgeres Reise foregik under meget forskjellige Omstændigheder. I dybeste Hemmelighed ilede Christian Frederik gjennem de danske Fastlandsprovinser til Norge for at sikre dette Rige for dets gamle Kongehus; forklædt maatte han seile over Havet, og ukjendt steg han iland ved den norske Kyst mellem Smaalenenes haardføre Fiskerbefolkning. Som den Hærfører, der var udseet til at tage en indgribende Del i den store Verdenskamp, der nærmede sig, drog Carl Johan gjennem Sveriges Provinser og over Østersøen for paa tysk Grund at fravriste Frederik VI. og hans Æt det samme Rige, som Christian Frederik skulde forsvare. For begge Fyrster stod i Tilfælde af Uheld meget paa Spil, — dog mest for Carl Johan, hvis hele fremtidige Tilværelse var afhængig af det Udfald, som Kampen vilde faa. Ingen af dem kunde skjule for sig selv

[1] SCHINKEL-BERGMANN, VII, S. 111—125.

alle de Farer, som de kommende Begivenheder kunde bringe, og derfor var ogsaa begge fyldte af Tanken paa, hvad der vilde komme, — paa de Muligheder, Fremtiden bar i sit Skjød.

De Forudsætninger, under hvilke Frederik VI. havde bestemt sig for at afsende Christian Frederik til Norge, var hurtig forandrede. Men ligesom de nu indtraadte nye politiske Forhold fremdeles gjorde det ønskeligt at faa Frederik af Hessen nedkaldt til de tyske Provinser, saaledes var det vistnok — efterat Overenskomsten med England var strandet — endnu mere paatrængende at have Rigernes fælles Tronfølger i Norge. Man havde, da han udnævntes til Norges Statholder, fattet den Tanke at indkalde Stænderne i Norge som i Danmark og gjøre Rigernes Forening til en Folkesag. Men denne blev atter foreløbig skudt tilside, og for det første indskrænkedes Prinsens Opgave til at arbeide paa at vinde Indflydelse i Norge og modarbeide de svenske Forsøg paa at undergrave Troskaben mod Kongehuset[1]. Det blev ham en let Sag at styrke denne Hengivenhed. Tronfølgerens Ankomst til Norge var nok til at ildne og staalsætte det norske Folk. Det var et klogt Skridt; kun skulde det være taget længe før. I 1811 kunde det have havt endnu bedre Virkninger[2].

Christian Frederik eiede i flere Henseender gode Betingelser for at fylde sin nye Stilling. Med levende Interesse for Norge, havde han allerede 1811 ytret Ønske om at blive sendt til dette Land for at knytte dets Befolkning nærmere til Kongehuset. To Gange i Løbet af Foraaret 1811 fremsatte han for Kongen sit Ønske om at maatte komme til Norge, selvfølgelig som Rigets Statholder, men uden at faa det opfyldt[3]. Nu blev han i 1813 sendt afsted. Han betragtede sit Kald med et vist Sværmeri og hengav sig til Haabet om at kunne forkynde Fred for det norske Folk og bidrage til dets Lykke[4].

Christian Frederiks Interesse for Norge har maaske oprindelig været vakt gjennem hans Omgang med Videnskabsmænd, fremfor alt med Naturforskere, der kjendte Norge. Allerede som Barn og Yngling havde han begyndt at studere Mineralogi og var derved naturlig bleven hendragen til den Del af det dansk-norske Monarki, som i den Henseende havde mest at byde. Tidlig var han derhos kommen i Berøring med Konferensraad CARSTEN ANKER, af hvis Mund han maa have hørt meget

[1] SØRENSEN, *Kampen om Norge*, I, S. 135.
[2] Smlgn. *Historisk Tidsskrift*, III, S. 524.
[3] WEGENER, S. 406—410.
[4] SØRENSEN, anf. St.

om dennes Fædreland, om dets Bergværker m. m., og som paa sin Side i Norge udbredte den unges Fyrstes Ros[1]. Mellem Prinsen og denne talentfulde Nordmand udviklede der sig, tiltrods for den store Aldersforskjel, et nært Forhold, et virkeligt Venskab, som bidrog til at styrke Prinsen i hans Sympatier for Norge. Carsten Anker besad stor Indflydelse over den unge Fyrste, og mange af dennes Handlinger i Norge er bestemte af hans varmt patriotiske og alsidig interesserede norske Ven.

Christian Frederik var en begavet Fyrste og havde nydt en bedre Opdragelse, end der i Almindelighed blev Medlemmerne af det oldenburgske Kongehus tildel. Hans ydre Fremtræden var vindende; i Modsætning til Kongen havde han et vakkert Ansigt, kunde derhos tale med Lethed, være nedladende, hvor det behøvedes, og overhovedet omgaaes med Mennesker. Christian Frederik var livsglad og vilde gjerne lade andre leve med sig. De Prinser, som før ham havde boet i Christiania, havde der mere optraadt som rige Privatmænd end som fyrstelige Personer, og dette tiltalte Christian Frederik, uagtet han som født Medlem af Kongehuset maatte omgive sig med en noget strengere Etikette end hans Forgjængere.

I Bevidstheden om sin Evne til at vinde sine Omgivelser, vilde Christian Frederik fremfor alt søge at samle hele den norske Nation om sig. Da han i 1811 ønskede at komme til Norge, var det i det Haab, at han skulde kunne blive det Midtpunkt, hvorom dets Kjærlighed samlede sig, og med lignende Forhaabninger var han i Mai 1813 stegen iland paa Hvaler.

Ved Afreisen fra Kjøbenhavn medbragte Christian Frederik en hemmelig Instruktion af 10de Mai 1813, egenhændig skreven af Frederik VI. Som hyppig er Tilfældet med hemmelige Instruktioner, indeholder imidlertid denne intet om det, som var Sendelsens Hovedøiemed. Hvad der i Afreisens Øieblik er aftalt mellem Kongen og hans bortdragende Fætter, omtales aldeles ikke. Selskabet for Norges Vel nævnes derimod. Det siges, at mange ansaa dette for skadeligt, men at Kongen ikke troede derpaa, skjønt han heller ikke bestemt vilde negte Muligheden[2].

Først efter Christian Frederiks Ankomst til Norge udfærdigedes for ham den officielle Instruktion i hans Egenskab af Statholder[3]. Denne er dateret 27de Mai og hovedsagelig af samme Indhold som den, der i

[1] Wegener, anf. St.
[2] Instruktionen er trykt i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 30 flg. og i *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VI, S. 314 flg. Smlgn. Sørensen, I, S. 139 flg.
[3] Fr. Aug. Wessel-Berg, *Kgl. Reskripter m. m.,* IV, S. 1080 flg.

1809 var udstedt for Prins Frederik af Hessen. Imidlertid har den paa Grund af Tidsforholdene faaet flere ikke uvigtige Tillæg, hvorved Statholderens Myndighed blev betydelig udvidet, saafremt Forbindelsen mellem Norge og Kjøbenhavn skulde blive afbrudt. For dette Tilfælde fik han nemlig Tilladelse til at oprette en norsk Regjerings-Kommission, og da der allerede ved hans Ankomst til Norge var indtraadt en halv Krigstilstand med Sverige, maatte Muligheden af et fuldstændigt Brud og dermed ogsaa af Kommissionens Oprettelse ligge nær. Af den Grund beskjæftigede Prinsen sig lige fra sin Ankomst til Landet med Tanken paa, hvorledes dette bedst skulde ordnes. Da en saadan Kommission ogsaa havde været paatænkt i Prins Frederiks Tid, var Sagen ingenlunde ny, og i de faa Dage, hvori de to Prinser endnu var sammen i Christiania, er det rimeligt, at de har meddelt hinanden sine Tanker om en hensigtsmæssig Ordning[1].

Christian Frederik havde allerede i 1811 været underrettet om Grev Wedels og hans Venners politiske Planer. Da han 1813 kom til Norge, var det ogsaa hans Tanke at vinde alle, hvem han ansaa for at være Kongehusets Modstandere, og først og fremst Grev Wedel. Efter Kongens Anvisning havde Prinsen straks havt sin Opmærksomhed henvendt paa Selskabet for Norges Vel og derfor afløst Prins Frederik som dets Præses, endnu inden denne, 29de Mai, havde forladt Landet[2].

Paa den Reise, den nye Statholder om Sommeren 1813 foretog gjennem flere Dele af det søndenfjeldske Norge, traf han ogsaa i Tønsberg sammen med Grev Wedel. Her bød denne Prinsen en Leilighed til at tage de store Beslutninger, som J. H. Vogt beretter: „Grev Wedel har fortalt mig, at da han traf Prins Christian Frederik, straks efter hans Ankomst, i Tønsberg, tilbød Wedel ham, at om Prinsen vilde opkaste sig til uafhængig Regent af Norge, saa vilde Wedel staa ham bi, saalænge der var Liv i ham. Wedel havde sagt, at enten maatte Prinsen fordrive Kronprinsen af Sverige fra Norden, eller lade sig af ham derfra fordrive. Prins Christian Frederik havde svaret, at han ikke herpaa kunde indlade sig; han vilde ikke handle mod de Pligter, han skyldte sin Konge." Dette kunde ikke være anderledes. Men for sidste Gang

[1] Smlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 29 flg. og forskjellige Steder i Bind VI. af *Meddelelser fra Krigsarkiverne.*

[2] 3die Oktober 1813 skrev Kongen bl. a. til Christian Frederik: *„Jeg har ikke modtaget Noget om Deres Valg som Præses for Selskabet for Norges Vel; men da jeg af Deres Brev seer, at De er valgt, saa er De saa god at tilmelde Selskabet, at De har modtaget min Sanction. De veed, at jeg altid har fundet, at dette bør høre til Statholderskabet."*

havde Grev Wedel fremholdt den storskandinaviske Tanke for et Medlem af det oldenburgske Kongehus. Dristig og stortænkt, som altid, saa han bort fra Personerne, naar det gjaldt at udrydde Striden i Norden[1].

Fra nu af skiltes hans Veie for bestandig fra Kongehuset. Midt i den almindelige Jubel, hvormed Christian Frederik hilsedes ved og efter sin Ankomst til Norge, stod efter denne Dag Grev Wedel som Tvivleren. I Tønsberg havde han for Christian Frederik aabent aflagt sin politiske Troesbekjendelse. Hans Frimodighed var i den Henseende ubegrænset og enestaaende; men i Prinsens Øren skal den have været „en Mislyd". Grev Wedel har rimeligvis allerede ved dette første Møde med Prinsen paa norsk Grund forholdt sig kold og afvisende ligesom, hvor de senere traf sammen. Han stod tvivlende overfor Christian Frederik, og kunde ikke tro, at denne skulde være istand til at løse den store Opgave, som var ham stillet. Da Greven kort efter gjorde en Reise vestover, besøgte han Jacob Aall paa Næs Jernværk og gav ham der en Beretning om sit Møde med Prinsen. I denne Samtale ytrede han: „Det vil nu snart vise sig, om Carl Johan eller Christian Frederik skal blive Herre i Norden[2]." Hvilken af disse Greven ønskede den endelige Seier, kunde ikke være tvivlsomt, og han har visselig ikke heller, selv paa denne Tid, søgt at lægge Skjul paa, hvad der forsaavidt var hans Mening.

Ved Carl Johans Afreise til Tydskland var Grev Wedels Forbindelser med Sverige rimeligvis afbrudte. Men i ethvert Fald var han forberedt paa, at der, naar Krigen i Mellemeuropa var tilendebragt, vilde komme et Øieblik, da den svenske Styrelse atter og med forøget Styrke vilde optage sine Foreningsplaner. Indtil da vilde han forbeholde sig fuld Handlefrihed, og om han ogsaa fremdeles var villig til med sin gamle Energi at virke for lidende Landsmænd og derved sætte alle Hensyn til egen Fordel og egen Ro ud af Betragtning, vilde han dog ikke træde i et nærmere personligt Forhold til den unge Fyrste, der kom til Norge som Repræsentant for det gamle Kongehus og som den, der skulde støtte Folkets Hengivenhed for dette. Thi hvis det gik, som Grev

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer,* (2. Udg.), S. 308. J. H. VOGT, *Optegnelser,* S. 35 flg. Smlgn. ogsaa G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 136 og CLAUS PAVELS's *Biografi og Dagbøger,* udgivne i Uddrag ved C. P. RIIS (Bergen 1864), S. 155. Den Beretning, der findes hos HENRIK WERGELAND, *Norges Konstitutions-Historie,* andet Hefte, S. 4 flg., er muligens delvis bygget paa gode Kilder, men maa dog i sin Helhed benyttes med Forsigtighed. Smlgn. ANDR. FAYE, *Norge i 1814,* S. 43.

[2] JAC. AALL, *Erindringer,* (2. Udg.), S. 308.

Wedel ventede, da maatte han efter de Forhandlinger, han kort forud havde ført med den svenske Kronprins, holde sig rede til at træde frem som sine Landsmænds Leder og Repræsentant.

Christian Frederik opgav ikke, efter det første uheldige Forsøg, sin Tanke paa at forsone ogsaa Grev Wedel med den bestaaende Forening og med Kongehuset. Han haabede at kunne opnaa dette ved at tilbyde ham en Plads i Regjerings-Kommissionen, med hvis Oprettelse han fra Juli Maaned sees at have været alvorlig sysselsat[1]. Han udarbeidede selv et Udkast til en Instruktion for Kommissionen, som han lod Carsten Anker gjennemgaa. Allerede inden han havde seet dennes Bemærkninger om Instruktionen, havde han for Kongen udtalt som sin Hensigt at gjøre Rosenkrantz, Thygeson, Falbe, Grev Trampe og Carsten Anker til Medlemmer af Kommissionen[2]; men efter at have modtaget den sidstes Skrivelse, sees han igjen at have udsat dennes endelige Anordning[3]. Grunden hertil har maaske været de Tvivl, han nærede, hvorvidt han af Hensyn til Kongen kunde tilbyde Grev Wedel en Plads. Selv havde Prinsen megen Lyst til at gjøre dette, dels fordi han ønskede at kunne benytte hans Dygtighed i Fædrelandets Tjeneste, dels fordi han derved lettere vilde kunne have ham under Øinene og passe paa, at han ikke foretog noget, der stred imod Kongehusets Interesser. Tiltrods for de Ord, som var vekslede mellem dem i Tønsberg, stod Prinsen — eller gav sig ialfald Mine af at staa — i den Tro, at han havde formaaet at virke paa Grev Wedel, saaledes at denne endog vilde slutte sig til ham og arbeide sammen med ham. Samtidig troede Prinsen ogsaa at have faaet Vished for, at Grev Wedels Popularitet var i Synkende, og at han derfor, selv om han vilde gjøre noget imod Regjeringen, var mindre farlig. Men Prinsen var dog fremdeles fuld af Tvivl, om hvad der skulde gjøres, og derfor henskjød han sig til Kongen[4]. Allerede

[1] Om Regjerings-Kommissionens Forberedelse smlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 30 flg. Et andet Udkast til Instruktion for Kommissionen fra Juli 1813 (Rigsarkivet, Aflevering fra Statssekretariatet) er trykt i den ældre Udgave, I, S. 617 flg.

[2] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VII, S. 426.

[3] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VII, S. 430. Depesche fra Christian Frederik til Kongen af 21de September 1813.

[4] SØRENSEN, *Kampen om Norge,* I, S. 348. — Depesche fra Christian Frederik af 28de September 1813: *„Jeg ønskede at vide D. M. Meening, om Grev Wedel Jarlsberg skulde tages med i Regierings Commissionen, naar den sættes. Han holder sig tilbage, gandske som privat Mand og skiuler ikke at være blandt de saakaldte Tilsidesatte for ei at sige Udeeltagende i et saa vigtigt Øieblik som dette. Han har bestemt ingen strafværdig Forbindelse med Fienden, og*

Frederik af Hessen havde i et Brev af 3die Mai 1813 udtalt sig for Kongen om, at det vel ikke gik an at sætte Grev Wedel, der netop havde taget Afsked, ind i Regjerings-Kommissionen, hvorimod han foreslog at sende Grev Wedel til England for der at virke for Provideringen af det søndenfjeldske Norge[1].

Frederik VI. nærede selv en stærk Mistillid til Grev Wedel, men var dog enig med Christian Frederik i, at han burde benyttes paa den foreslaaede Maade, skjønt rigtignok kun med Iagttagelse af al Forsigtighed. Saaledes skrev han 26de Oktober til Prinsen: „I Henseende til Grev Wedel Jarlsberg, da synes Deres Ide at bruge ham i Regjerings-Kommissionen rigtig; men Jeg maa paalægge Dem at se ham paa Fingrene; thi han er en meget tvetydig Person[2].“ Grev Wedel fik alligevel ikke den ham tiltænkte Stilling. Maaske har han ikke engang modtaget nogen Underretning om, at den nye Statholder paa denne Maade havde tænkt at knytte ham nærmere til sig.

Imidlertid øgedes den Spænding, hvormed Grev Wedel imødesaa Begivenhedernes videre Udvikling. Han besluttede sig for at foretage en Reise til Danmark og komme nærmere den Skueplads, hvor Afgjørelsen skulde falde. Anledningen bød sig naturlig frem. Atter var der Nød i Norge, og det gjaldt om at skaffe de hungrende Korn. Atter var Grev Wedel den offervillige; Peder Anker havde faaet Anvisning paa Laan af 9,000 Tønder Korn for sine Bønder og Brugsarbeidere[3], og saa var der alle de andre, som led under Kornmangelen. Grev Wedel vilde hjælpe. Han satte paa ny sit eget Liv som Indsats. Medens andre lavede sig til at feire Julen, forlod han sit Hjem og gav sig ud paa en Færd, hvor han lige meget truedes af Skageraks Bølger og af de fiendtlige Krydsere. Landeveien gjennem Sverige var ham spærret.

---

jeg troer, han haaber Norges Frelse af mig, og at han derfor ønsker mit Held og redeligen vil lade sig bruge til, hvad jeg fordrer af ham. Ved at holde ham ude af Forretninger gjøer man hans urolige Hoved raadvildt, ved at tage ham med, har man ham meere under Øjne. Jeg raader snarere dertil end derfra. Men har han ikke D. M.s Tillid som Embedsmand, bør han ej bruges i en saa vigtig Post. Han har tabt meget af sin Popularitet og er derfor mindre skadelig, hvis hans Ærgjerrighed skulde forlede ham til at handle med onde Hensigter i et kritisk Øieblik.“ *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VII, S. 434. Udtalelser af Stiftamtmand Schouboe om Regjerings-Kommissionen i den ældre Udgave, I, S. 620 flg.

[1] Samme Brev, som er anført i *Bidrag til Norges Hist. 1814,* I, S. 30.

[2] *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VII, S. 446.

[3] Smlgn. *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* VII, S. 454. Urigtige Oplysninger om denne Reise hos JACOB AALL, *Erindringer,* i første Udgave, rettede i anden Udgave af samme Erindringer, S. 319, Noten.

Efter den dansk-norske Krigserklæring til Sverige af 3die September var der indtraadt aaben Krigstilstand, og fra den 10de Juli havde Frederik VI. bundet sin Skjæbne til Napoleons. Søen var nu den eneste Vei, der stod Grev Wedel aaben.

Veir og Vind holdt ham længe tilbage. I Frederiksværn modtog han en anerkjendende Skrivelse fra Prins Christian Frederik[1], der appellerede til hans opofrende Følelser for det i Fare stedte Fædreland:

„Hr. Greve Wedel Jarlsberg.

Indsluttet har jeg den Fornøjelse at oversende Dem min Indbydelse til at deeltage i Laane- og Disconto Cassen. Det vil som Fædrenelands Ven glæde Dem at see en nyttig Indretning iværksat, af hvilken jeg haaber de mest velgiørende Følger. —

Naar De kommer til Jylland, maa De endelig tiene mig i at underrette Dem nøje om, hvorledes det udskrevne Korn inddrives og afskibes; om det sker med den fornødne Kraft, om de norske Skippere og Handlende behandles billigt. Hvad jeg da videre kan udrette til bedste for Kornfarten, skal vist skee, og selv vilde jeg bede Dem som norsk Mand, der ikke kan andet end føle varmt for en Sag, hvorpaa vores Selvstændighed beroer, at ville aabenhiertigen giøre Providerings Administrationen opmærksom paa de Fejl, som De, saa nøje kiendt med Provideringen, seer at der finder Sted; jeg har ikke Aarsag til at mistvivle om bemeldte Administrations gode Villie til at ville det Rette.

Udlaan af Korn af de Kongelige Magasiner indtil et Qvantum af 100,000 Tdr. er nu tilstaaet med Tilbagebetaling i natura inden 3 Maaneder. Dog kan et Partie indtil 60,000 Tdr. erstattes de Kongl. Magasiner paa Sielland for at fordele Indholdet. Vore Magasiners Tilstand har fremdeles aftvungen en Bestemmelse, som iøvrigt strider mod mit Ønske, at den Private, som overlades Korn af Magasinerne, ligesom hidtil, maae indtage halv Ladning, fragtet for Kongelig Regning. Assurance for Kornets fulde Værdi gives nu ligeledes og skal efter seneste Bestemmelse ligesom ald Assurance udbetales i Sølvværdie. At De saa længe er bleven opholdt formedelst Modvind, giør mig ondt for Deres Skyld; men mig har det givet Leilighed til paa nye at forsikre Dem om den Tillid, med hvilken jeg nævner mig Deres

velvillige

[Christian Frederik.]"

d. 19 Novbr. 1813.

[1] Koncept i det danske Rigsarkiv.

Herpaa svarede Grev Wedel[1]:

„Til
Hans Høihed Prinds Christian Frederik
til Danmark og Norge, Statholder,
Commanderende General p: p:

Deres Høiheds særdeles naadige af 19de d: M: havde jeg først i Forgaars den Lykke at modtage her i Frederiksværn, da den blev mig tilsendt fra Jarlsberg. — Jeg tør derfor haabe Deres Tilgivelse fordie jeg ikke med første Post bevidnede Deres Høihed min Erkiendtlighed.

Ret meget beklager jeg, at min, ved Modvind saa længe forsinkede, Reise til Danmark hindrer mig fra ifølge Deres Opfordring personligen at møde i Christiania den 15de December d: A: ved Grundlæggelsen af Norges private Laane- og Disconto Casse. — Men uagtet min Fraværelse haaber jeg dog at deeltage i denne høist vigtige Indretning, som skylder Deres Høihed sin Tilværelse, og har derfor befuldmægtiget min Svigerfader, Kammerherre P. Anker til at møde paa mine Vegne. —

Det skal være mig en behagelig Pligt paa en venskabelig og beskeden Maade at sige Providerings Administrationen i Aalborg, med hvis værdige Formand jeg har den Fornøielse at være nøie bekjendt, min Meening betræffende Norges vigtigste Anliggende, naar jeg troer at Et og Andet kunde forandres og forbædres. — Ifølge Deres Høiheds særdeles smigrende Tilladelse skal jeg tillige tage mig den Friehed aabenhjertigen at mælde Dem, hvad jeg maatte erfare angaaende Provideringsvæsenet og andre Fædrelandets Anliggender.

Ingen Mand, som har den Lykke at kjende Deres Høihed, kan tvivle om, at alt, hvad der staaer i Deres Magt, gjøres og er gjort for at redde Norge ud af sin ulykkelige Stilling. Denne Overbeviisning maae under de ublide Omstændigheder, med hvilke De har at kjæmpe, være Dem en sød Trøst, som ingen kan frarøve Dem.

Saasnart de egensindige Elementer og fiendtlige Krydsere tillade mig at naae Jyllands Kyster, skal jeg give mig den Ære at mælde Deres Høihed min Ankomst. Jeg anbefaler mig i Deres vedvarende Naade.

Frederiksværn den 23de Nov:r. 1813.

Deres Høiheds
taknemmelige og underdanige
H. Wedel Jarlsberg.“

---

[1] Originalskrivelse i det danske Rigsarkiv.

Fra Frederiksværn reiste Grev Wedel tilbage til Jarlsberg, hvorfra han skrev nogle Linier til Svigerfaderen[1].

Jarlsberg d. 24 Nov.
1813.

„Beste Fader!

Jeg har liggende for mig Dine venskabelige Linier af 14de og 19de d: M:, hvorfor jeg skylder Dig at aflægge min oprigtige Taksigelse. — De første modtog jeg endnu her paa Jarlsberg, men de sidste blev mig tilsendte til Frederiksværn, hvor jeg i 3 Dage har ventet paa Vind og Skuderne. — Da Skuderne formedelst Modvind ikke kunde komme til Frederiksværn, reiste jeg i Gaar Aftes tilbage hertil for at være nær Fartøierne i Tilfælde Vinden skulde blive saa god paa engang at de med Fordeel kunde ligefra Tønsberg Fjorden sætte Coursen til Jylland. — Endnu er Veiret det samme, uden mindste Tegn til Forandring, hvilket er dobbelt ilde, da Maanen nu igjen begynder at vorde lys. Den 3die Skude er desværre endnu ikke færdig, da uophørlig Regn hindrer dens Kalfatring, Tjæring m: v: Den mangler blot nogle Dages klart Veir. — Førend den er seilfærdig kan den ikke taxeres da det skal staae i Forretningen at den er i fuld Stand til at foretage en Reise. — Jeg kan ei sige Dig hvormeget Du glæder mig ved at sende mig politiske Efterretninger uagtet Du veed hvormeget jeg sørger over Nap.s Uhæld! —

Angaaende vor Prov: Væsen nødes jeg til atter at uleilige Dig i følgende Anledning: Det er nu atter bestemt at enhver som faaer Korn af de Kongl: Mag: skal aflevere det halve her i Norge til Magasinerne. Søg dog beste Fader! som Værks-Eier at befries herfor og send mig herom Beskeed *in duplo* til Jarlsberg og til Aalborg. — Det vilde være høist ærgerligt at maatte endog af Dine smaae Ladninger aflevere det Halve som man med saa megen Ærgrelse og Uleilighed faaer over det med allehaande Farer truende Hav. Dersom det ikke lykkes Dig at faae Befrielse fra nysnævnte Bestemmelse, saa synes det best at befatte sig saalidet som mueligt med Magasinerne uagtet dette i andre Henseender har vigtige Fordeele. —

Jeg skylder at mælde Dig at jeg har fragtet circa 75 Tønder (Halvparten) i en liden Jagt som et Par Borgere i Tønsberg have udrustet

[1] Dette og de følgende Breve fra Danmark tilhører Statsminister C. Løvenskiold paa Vækkerø.

for at forsyne deres Huus. Dersom dette Partie lykkeligen kommer hertil kan det til Foraaret sendes med det Øvrige som Du skal have herfra, eller anvendes til Grubefolkene. Bulletins sendes hermed tilbage — Nu er Nap^s Retraite bleven til Flugt! — Prindsen har sendt mig en Opfordring til at møde ved Grundlægningen af en ganske privat Norsk Laane og Disconto Casse. — Min Reise hindrer mig fra at møde — Men da denne Indretning synes nyttig og fordeelagtig under alle politiske Omstændigheder, saa beder jeg Dig møde tillige paa mine Vegne og har derfor skrevet indsluttede Fuldmagt. — Du og jeg bør deeltage deri mere end nogen anden da vi ere de første Privatmænd i Norge og stedse naar noget Norsk er paa Færde, træde frem som saadanne. — Jeg har intet imod at imodtage enhver Post ved denne Indretning, der ikke staaer i Forbindelse med Regjeringen! — Jeg indvilger aldrig i noget Laan til Regjeringen, hvorom det er mueligt, at der bliver Qvæstion. —

Jeg veed intet Nyt, — undtagen at nogle enkelte Kornskibe ere ankomne hist og her. —

Undskyld beste Fader mit Rablerie og ynd stedse som hidtil Din taknemmelige og Dig til Døden opoffrede Søn

Herman."

Hertil sluttede sig nogle Linier til Grevinden:

Jarlsberg 24/11 13.

„Beste Karen!

Til Straf fordie Du ingen Linie sendte mig med forrige Post faaer Du i Dag ikkuns 2 Ord for at mælde Dig at Din Ulysses endnu pines af de gjenstridige Elementer! — Efterat have tilbragt 3 Dage hos de snille Fabricius uden at see Fartøierne som jeg troede der, komme og uden Udsigt til Forandring i Veiret vendte jeg tilbage til mit gamle Standqvarteer! — Nu har jeg besluttet at gaae ombord saasnart Vinden blæser lidt fra Nordkanten og at blive ombord indtil en gunstig Vind af tilbørlig Force tillader den længe — længe — omtalte Reise. Min Utaalmodighed kan Du forestille Dig bædre end det mageløse Søle som her finder Sted paa Leerveiene — Jeg var i Gaar 11 Timer underveis fra F.værn, hvorhen jeg kjørte i Slæde i 4 Timer.

Nu maae jeg slutte med at bede Dig — min velsignede Karen! omfavne de søde Unger — Fra Linaaes, som jeg 2 Gange har besøgt, skal jeg hilse venligst — Elsk stedse Din egen Gut

Herman."

Efter dette foregik Overreisen. Om den vides intet nærmere. I de sidste Dage af November 1813 var Grev Wedel paa dansk Grund, i Jylland, hvor Aalborg blev hans nærmeste Maal, og hvorfra han ikke saa snart kunde slippe bort. Han var saaledes fraværende fra Norge, da Christian Frederik i December og Januar holdt det store Møde i Christiania, paa hvilket der forhandledes om Oprettelsen af den private Laane- og Diskontokasse. Han stod dog ikke udenfor dette Foretagende. Peder Anker mødte ogsaa paa hans Vegne, og begge ydede sine Bidrag til, at det kunde komme igang; Grev Wedel valgtes 5te Januar 1814 fraværende til Medlem af Direktionen for det nye Pengeinstitut[1].

Samtidig begyndte den sidste diplomatiske Aktion, af hvilken Monarkiets fortsatte Bestaaen var afhængig. Samtidig med, at Grev Wedel slap over Skagerak, reiste der et overordentligt Sendebud fra den østerrigske Regjering over Østersøen. Grev de Bombelles ankom efter en stormfuld Overreise til Kjøbenhavn 27de November med den Opgave at vove det sidste Forsøg paa at bevæge Frederik VI. til at gjøre de allieredes Sag til sin og som Pris for Freden overlade Trondhjems Stift til Sverige. Men samtidig med, at han stillede denne Fordring, lod han ane, at en Afstaaelse ikke altid gjaldt for Evigheden, og at der kunde tænkes Tilfælde, hvori den danske Regjering kunde komme til at opveie Sveriges Indflydelse hos de forbundne Stormagter. Dermed var paa een Gang Spørgsmaalet om Norges Deling bragt frem, og tillige Muligheden aabnet for at faa den gjort om igjen, maaske endog, inden den var bragt i Udførelse[2].

---

[1] Under 7de Januar 1814 underrettede Christian Frederik Grev Wedel om dette Valg i en Skrivelse, der findes i Statholderskabets Korrespondanse-Protokol, sign. 136, fol. 380, b: *„Jeg har herved den Fornøjelse at underrette Dem om, at De i afholdt Møde den 5te dennes med Stemmeflerhed er valgt til Directeur for den Norske private Laane og Disconto-Kasse; tilligemed Stiftamtmand Thygeson, Conferenceraad Anker, Agent Nielsen og Kjøbmand Thomas Johan Heftye; hvilket Beviis paa Medborgeres Tillid upaatvivleligen vil være Dem ligesaa kjært at modtage, som det er mig behageligt at meddele Dem Kundskab derom.“*

[2] Oplysninger om Grev de Bombelles og om hans Forhandlinger med Frederik VI. og dennes Ministre findes hos Sørensen, *Kampen om Norge,* I, S. 386 flg., II, S. 67, Wegener, S. 192 flg. og 419 flg. og Forf.s *Bidrag til de nordiske Rigers politiske Historie i 1813 og 1814* (Christiania Videnskabs-Selskabs Forhandlinger for 1877, No. 12), S. 44—87, hvor Fremstillingen er bygget paa Aktstykker fra det k. k. Hus-, Hof- og Statsarkiv i Wien. Smlgn. ogsaa Castlereagh, *Lettres and despatches.* Meget om det samme Emne indeholdes i Bind VII af *Meddelelser fra Krigsarkiverne.* Dertil kommer de særdeles vigtige Aktstykker og Oplysninger, som Dr. Aage Friis har meddelt i *Danske Magasin,* femte Række, Bind IV, S. 1—61 og 101—156.

For Frederik VI. og hans Ministre var Tanken paa en Afstaaelse af Trondhjems Stift maaske endnu pinligere end Udsigten til at afstaa hele Norge. Men de kunde dog efter den Maade, hvorpaa Forslaget var fremkommet fra den østerrigske Regjering, ikke helt afvise det, og derfor blev Spørgsmaalet om, hvorledes Christian Frederik i et saadant Tilfælde skulde forholde sig, ogsaa nu drøftet i Kongens Brevveksling med Prinsen. Den 7de December opfordrede Frederik VI. Christian Frederik til at gjøre, hvad han kunde, for at holde hele Norge samlet, og 26de December svarede Prinsen bekræftende, idet han, — i Henhold til en tidligere fremkastet, men aldrig af Kongen godkjendt Plan — endog stillede i Udsigt, at det norske Folk kunde reise sig og forlange, at han stillede sig i dets Spidse, for hvilket Tilfælde han udbad sig nærmere Ordres fra Kongen[1].

Under disse Forhold kom Christian Frederik ind paa Tanken om at gjenoptage den gamle Plan med Oprettelse af et norsk Regjeringsraad, der under de kommende Begivenheder kunde staa ved hans Side. I December skrev han derom til Frederik VI., og i Januar gjorde han for denne nærmere Rede for, hvorledes han havde tænkt sig at ordne Regjeringsraadet eller Kommissionen. Efter en Plan, som han udviklede for Frederik VI. i et Brev af 11te Januar 1814, var det hans Hensigt at stille Sommerhielm i Spidsen for det paatænkte Departement for Retspleien og at tilbyde Grev Wedel, naar han vendte tilbage fra Danmark, at overtage Finans-Departementet; derhos var det Meningen at overdrage Indredepartementet til Thygeson, Handels- og Tolddepartementet til Rosenkrantz og at sætte Carsten Anker i Spidsen for det Departement, der skulde have Bestyrelsen af „de økonomiske Forvaltningsgrene“[2].

1 *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* IX, S. 131 flg. og 143 flg. — Om en Henvendelse fra Grev Essen til Christian Frederik gjennem Peder Anker se SCHINKEL, Bihang, III, S. 222.

2 *Meddelelser fra Krigsarkiverne,* IX, S. 151 flg. Smlgn. SØRENSEN, *Kampen om Norge,* I, S. 137; *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 38 flg. Det heder i dette Brev: *„Hvad der et Par Dage opholder mig, er et Svar, jeg venter fra Konferensraad Sommerhielm. Da denne værdige Mand før har været i Regjerings-Kommissionen; han af tre vilde blive den eneste, der ikke kom ind igjen, og han, som man har sagt mig, ønsker denne Udmærkelse, saa har jeg tilbudt ham samme, og tiltænkt ham Departementet for Retspleien, hvorimod Etatsraad Falbe for Tiden ej kunde blive Medlem af Raadet. — Grev Wedel Jarlsberg, som jeg har tiltænkt Finanzfaget, er i Danmark; men naar han kommer tilbage, vil jeg tilbyde ham det; til den Tid haaber jeg, at Grev Trampe har modtaget Deres Majestæts Befaling at reise til sit Embede, saa at Antallet ej bliver meere end fem, nemlig, foruden Wedel og Sommerhielm, Thygeson for den indvortes*

Det kan neppe være tvivlsomt, hvorledes Grev Wedel vilde have stillet sig til et saadant Tilbud, om det var fremkommet under Forudsætning af, at Prinsen og hans Regjeringsraad skulde danne det Midtpunkt, om hvilket hele det norske Folk skulde samle sig for at afværge Rigets Deling. Hvis Frederik VI. havde antaget det østerrigske Forslag, da havde Grev Wedels naturlige Plads været ved Prinsens Side, i Spidsen for det Folk, der vilde vove alt for at undgaa en Deling, som var enstydig med den visse Undergang. I Øieblikket vilde alt andet været trængt tilside for Hensynet til Fædrelandets fortsatte Bestaaen som udelt Rige, og det maatte være Fremtiden overladt at afgjøre, hvorvidt Norge, naar det var reddet fra Faren, skulde forenes som selvstændig Stat med et af de to andre nordiske Riger eller maaske med dem begge.

Imidlertid flakkede Grev Wedel om i Danmark. Den 2den December var han i Aalborg og skrev derfra et Brev til Peder Anker:

Aalborg den 2den Decr 1813.

„Beste elskede Fader!

I Dag griber jeg Pennen for at mælde Dig Eet og Andet angaaende Kornvæsenet. — For saalidet som mueligt at kjede Dig skal jeg beflitte mig paa Korthed. —

— Jagten *Henriette* begynder at lade her i Aalborg i Morgen. — Til den har jeg faaet anviist af Magasinet 350 Tdr. Rug — imod Forpligtelse at tilbagelevere dette Qvantum *in natura* efter 3 Maanedér. — Det har lykkedes mig at faae denne lille Ladning befriet for den Forpligtelse at aflevere det Halve til Magasinerne i Norge. —

— Jagten *Stop ham* — er desværre endnu ikke ankommet og maae sikkerligen være opbragt — Jeg formoder at Du har faaet eller faaer Efterretning derom fra Skipperen Føyen.

— Jagten *Speculationen*, som indtager halv Ladning for Dig — bliver først om et Par Dage færdig med Kjølhalingen, som af Frygt for Iis ikke foretages i Tønsberg. Naar den er færdig tillades den deels fra Magasinet og deels ved L. Kjellerup med adskillige Artikler efter Aftale med Rederne som deele alt med os —

Bestyrelse, Rosenkrantz for Handels- og Toldfaget, og Konferensraad Anker for de økonomiske Forvaltningsgrene. Naar Anker eller en af de andre er Fraværende, maatte Departementet overtages af en af de tilstedeværende Medlemmer. Rigets politiske Forhold og det militære Fag staaer under Statholderen og Kommissariats-Kollegiet beholder uforandret sit Ressort, ligesom Providerings-Kommissionen hele Provideringsvæsenet. — Jeg smigrer mig med, at dette saaledes haver Deres Majestæts Bifald, hvilket er Maalet for min Idræt. Nærmere detailleret Beretning skal følge, saasnart Organisationen er fuldendt.“

Jeg har været saa heldig at faae kjøbt en Brig *Houkum Snibi* kaldet som indtager circa 1 200 Td: fuldt udrustet med Proviant &c: &c: for 80,000 Rd: D: C:, som alle Mennesker siger er særdeles godt Kjøb. — Skp: Otterbech har modtaget den, — hvorimod jeg har indsat Styrmand Ole Hovland til Skp: paa Jagten *Henriette* — Da jeg ikke vil underkaste mig den Bestemmelse at indtage halv Ladning for Kongl: Regning saa har jeg været nødsaget til at kjøbe Kornvarer til dens Tilladning hos Private. — 500 Td: Byg har jeg faaet for 100 Rd: Td: — hvorover jeg er glad da Rug og Byg næsten ikke er at kjøbe formedelst den stærke Udskrivning — Jeg ønsker meere Byg og noget Rug, men jeg frygter for at jeg maae nøies med Havre, hvoraf nok kan faaes. —

Jagten *Nordstiernen* Skp: Anders Nielsen, som jeg har beordret til Aarhuus — er formodentlig endnu ikke afseilet fra Norge — Derfor mældes intet om den —

Jeg har Haab om at faae fragtet et Skib paa omtrent 1,200 Td: som ligger i Tönningen — hvor Kornvarerne, Coursen uagtet, ere næsten billigere end her — Saasnart Svar indløber reiser jeg formodentlig derhen, da jeg har stor Lyst til den Expedition, fordie Seiladsen fra den Kant er langt mindre farlig end igjennem Kattegat. — Af Frygt for fiendtligt Besøg sælges Alt til billige Priser i Hertugdømmerne. Uagtet jeg staaer i Underhandling om fleere Skibe og om Korn her saa tvivler jeg næsten paa at jeg gjør flere Affairer her end de som henhøre til Expeditionen af *Henriette, Speculationen* og *Houkum Snibi.* — Priserne ere høie, Expeditionen vanskelig formedelst Mængden af Skibe, og Faren at indefryse stor! —

For at dække mine Tratter paa Falcks har jeg sendt dem Vexler til Beløb 1 080 £: Sterl: med Anmodning ikkuns at forhandle dem i Forhold som de paa dem udstædte Tratter forfalde til Betaling da Sterling Coursen dagligen stiger. — Den formodes at være nu 250: pr: £: Stl: og at gaae strax op til 300: —

Meg Længsel seer jeg Breve fra Norge i Møde — og venter den Bestemmelse at Dine Skibe frietages for at indtage halv Ladning for Kongl: Regning — Uden denne er det ikke Umagen værd at operere længere end egne Fonds strække til. — Jeg kan ikke sige Dig hvor glad jeg er over at jeg er her personligen, thi man møder 1 000de Vanskeligheder som man i et Øieblik hæver naar man er tilstæde, men som formodentlig vilde være næsten uovervindelige ved Correspondance. — Da Pengemangelen er forskrækkelig formedelst de uhyre Afgivter saa

kan man med Contanter gjøre gode Affaires — Er det Dig derfor muligt at skaffe fleere Ressourcer, saa modtager jeg dem med Glæde. — Saasnart jeg er færdig her reiser jeg til Hobroe, Randers, Aarhuus &c: for at see hvad der maatte være at gjøre.

Man har aldeles intet Nyt her — Jeg slutter derfor i Dag med at anbefale mig i Din vedvarende Godhed som Din taknemmelige Søn

Herman.

Min inderligen elskede Karen!

I Dag faaer Du kuns et Par Linier, da Tiden ikke strækker til. Med forrige Post tilskrev jeg Dig — original og Duplicat for at mælde Dig min Ankomst &c: Jeg er frisk og har trabelt tænker ret ofte paa Dig og længes ubeskriveligen efter det kjære Hjem som jeg haaber snart igjen at ile til — dog maa man have Taalmodighed! Omfavn Ungerne — og elsk stedse Din med Dig lykkelige

Herman."

Det har været en Tid, fuld af ængstelig Forventning, disse Dage i Aalborg. Grev Wedels Tanker har snart gaaet hjem til Norge, snart mod Syd, hvor der daglig kunde ventes Efterretninger om Sammenstød med fiendtlige Tropper, og saa havde han dertil alt sit Arbeide med at skaffe Korn.

Der er endnu bevaret et sidste Brev fra hans Ophold i Aalborg:

Aalborg d. 6te Decr 1813.

„Beste Fader!

Det gjør mig ondt at jeg intet Nyt kan mælde Dig angaaende vort Provideringsvæsen. — Jeg har staaet i Underhandling om Indkjøb og Befragtning af nogle Fartøier, men er ikke bleven enig med Vedkommende. Kornet er ogsaa baade sjeldent og dyrt paa dette Sted. Jeg formoder derfor at jeg ikke slutter fleere Handeler her — men om faa Dage reiser sydefter for der at forsøge min Lykke. — Jagten *Henriette* er seilfærdig med 300 Tdr Rug. Meere kunde den ikke indtage. Med dette Fartøi afgaaer Duplicatet af denne Skrivelse. — Gud give den en hældig Reise! — Saa havde Du dog noget at begynde med. — *Speculationen* og *Haukum Snibi* have formedelst Storm og Regn endnu ikke faaet Ladning — men Du kan være forvisset om, at ingen Tid vorder spildt. — Med ubeskrivelig Længsel venter jeg Breve fra Norge og imødeseer da om muligt fleere Penge-ressourcer eller Bestemmelse for at hvad Du faaer af Magasinerne frie-

tages for den Byrde at aflevere det Halve til Magasinerne i Norge. — Faaer jeg ikke snart begge Deele eller i det mindste een af Deelene saa bliver der snart Ende paa min Virksomhed. — Maaskee reiser jeg da til Kjøbenhavn for om mueligt at bringe begge Ting i Orden; dog ønskede jeg at undgaae denne Reise af adskillige Aarsager. — Jeg har nogle betydelige Expeditioner i Kikkerten fra det sydlige Jylland — men det er for tidligt endnu at tale derom da det beroer paa saa mange Omstændigheder om der bliver noget deraf. — Angaaende Politiken kan jeg intet mælde med Vished — men et almindeligt Rygte siger, at en Østerrigsk Negociateur alt er kommet til Kjøbenhavn og at en Russisk dagligen ventes dertil — Desuden mælde Breve fra Altona og Hamborg at Kronprindsen af Sverrige er paa Marschen til Holland hvor en Revolution skal være udbrudt — De Franske siges at være myrdede i Amsterdam den 16—17 og 18de Nov.r — Ved vore Grændser er Alting endnu roeligt — men Rekruter exerceres og afsendes til den Danske Armee med al muelig Hastighed; — Man maae naturligviis vente et Angreb dersom Regjeringen ikke ved Negociationer undgaaer Faren. — Man vil vide at der i selve Frankrige er udbrudt Uroeligheder. Dog formoder jeg at det er blotte Gisninger! — Her er meget kjedsommeligt — Alle Mennesker ere i ondt Lune og leve for sig selv. — Nu maae jeg slutte for at tilskrive min søde Karen. Troe mig bestandig Din taknemmelige Søn —

Herman.

Min inderligen elskede Karen!

Uagtet jeg endnu ikke er bleven glædet ved nogle Linier fra Din Haand, min fortræffelige Kone! saa kan jeg dog ikke andet end tilskrive Dig ved enhver Leilighed for at tolke Dig hvor ubeskriveligen kjær Du er mig og hvormeget jeg længes efter den lille Cirkel paa Bogstad! Jeg lever her hos min gode Søster Julie (som med oprigtigt Venskab hilser Dig) saa godt som jeg kan langt fra Dig og i denne kjedsommeligste af alle Byer. Det eneste som ret moerer mig, er Haabet snart at kunne sende søde Fader brav Korn. — Da jeg altid har havt Lykken med mig saa troer jeg sikkert at mine Expeditioner skulle komme vel frem. Selv kommer jeg nok med det største Skib som jeg expederer fra Jylland for at være desto sikkrere paa at alt mueligt skeer til et hældigt Resultats Erholdelse. — Jeg drømmer om Natten blot om mine Venner i Norge og om Korn. — Du kan ikke forestille Dig hvor glad jeg vilde blive ved at passere Vækkerøe med et stort Kornskib bestemt til

Faders Magasin. — Jeg haaber, at der ikke vil fordres mange Uger inden jeg kan ile tilbage i Dine Arme! — Imidlertid maae Du flittig kysse de velsignede Unger fra mig og stedse elske mig som Din til Døden Dig elskende egen Gut

Herman."

Saa gik Reisen til Kjøbenhavn, hvor Grev Wedel ankom Juleaften[1]. Herom har han selv fortalt i følgende Brev til sin Hustru:

Kjøbenhavn den 25de Decr 1813.

„Min inderligen elskede Karen!

Jeg kan ikke sige Dig hvor ondt det gjør mig at maatte ved Hjelp af det kolde Papiir ønske Dig, min velsignede Kone! en glædelig Juul i Stedet for at trykke Tusinde varme Kys paa Dine søde Læber og at see Dine elskværdige Unger, søde Fader og en glad Kreds af Venner omgive Dig paa det hyggelige Bærum. — I denne Juul nyder jeg den Lykke at løbe omkring for at gjøre Visiter &c: — Jeg kom hertil i Gaar Aftes efter en høist kjedsommelig og besværlig Sneglereise igjennem Jylland, Fyen og Sjælland. — Veiene ere formedelst de idelige militaire Transporter forskrækkelige og Hestene udkjørte. — 1½ Miile fra Kn mødte jeg Ferdinand med Garden til Hest som er paa Marschen til Holsteen. — Jeg kastede strax min Kuffert paa en af Gardens Bagage Vogne, og steg selv til Hest for at følge med Ferdinand til første Natteqvarteer 4½ Miile fra Kn i en Bondebye, gamle Gliim kaldet, hvor jeg var med denne elskede Broder til i Gaar Formiddag, da han fortsatte sin Reise og jeg min. — Du kan begribe, at det var mig usigeligen kjært ikke ganske at forfeile at møde Ferdinand, især da man under nuværende Omstændigheder ikke letteligen kan vide om man sees, og naar man sees igjen. Jeg logerer hos Ferdinands Juliane, som naturligviis er bedrøvet over hans Afmarsch men dog bærer sin Skjæbne med Raskhed. Caroline har jeg truffet i taaleligt Helbred, men dog meget aftaget — Hendes Bryst er nok stærkt angrebet. — Helene er i Besøg hos Ferdinands — Hun er en ret forstandig Pige med et vakkert Ansigt, men ynkeligen gebræklig. — De hilse Dig alle venligst og længes meget efter at Du skal besøge dem. — Hos stakkels Frue Anker har jeg været. — Hun vandrer formodentligen alt paa Gravens

[1] I et Brev til Christian Frederik fra Harbou, der bestyrede hans Hofholdning og økonomiske Anliggender i Danmark, dateret Kjøbenhavn 27de December 1813, heder det: *„Jeg hører, at Grev Wedel er kommen hertil; men jeg har ikke seet ham.“* (Original i det danske Rigsarkiv).

Bred. — Annettes Død har styrtet hende i en mørk Fortvivlelse. — Erik gjør Tjeneste ved Husarerne, som endnu ligge ved Fredensborg. — Holtens har jeg forefundet i taaleligt Helbred. — Nicolay og hans Kone ere uden Grund i et ulykkeligt Humeur; — men Mathis og hans Kone samt en rask lille Dreng ere fornøiede og trives godt — De bede sig venligen erindrede af Dig. — At det var dem alle en Glæde at see mig saa uventet. (sic) — Hėr er ellers saavidt jeg kan mærke yderst kjedsommeligt. — Alle Mennesker ere misfornøiede og frygte for Fremtiden. — Dyrtid er her i høi Grad — f: Ex: simpelt Kjød 3r. pr. ℔: Smør 8r pr: ℔: &c: — Dette trykker de fleeste Familier og tilintetgjør al Selskabelighed. — Nu siger man mig at Posten er kommen, og jeg haaber at faae Brev fra Dig: men jeg maae afsende disse Linier inden jeg kan forvisse mig derom. — Derfor takker jeg Dig forud i Haabet at glædes med et Par Ord fra det Kjæreste som Forsynet skjænkede mig. — Kys endeligen mange, mange Gange vor velsignede lille Engel som nu er et Aar gammel. — Omfåvn mine raske Gutter Peder og Harald og hils dem fra deres vakkre 3 Fettere Fritz, Ferdinand og Herman. — Nu maae jeg slutte for at skrive et Par Linier til søde Fader! — Med næste Post meere. — Endnu engang ønskes Dig en ret glædelig Juul fra Din egen Dig evig elskende

Herman. — Hils alle Venner. —

Beste Fader! — Uagtet jeg ikke egentligen har noget at mælde Dig saa maae jeg dog her fra Hovedstaden tilskrive Dig et Par Linier for at meddeele Dig hvad jeg har erfaret ved Rygter &c: om vore private og offentlige Anliggender. — Angaaende de Private kan jeg sige Dig, at Otto Moltke og Consortes have lovet saa meget Korn tillaans af Mag: som vi ønske uden nogen bebyrdende Clausul. Hvorvidt man skal benytte denne Godhed vil beroe paa Omstændigheder, der maae udvikle sig i disse Dage. — Du kan være overbeviist om at jeg efter moedent Overlæg og Raadførsel med fornuftige Mænd skal gjøre hvad Omstændighederne udkræve; men det er nu umueligt at sige, hvad man skal gjøre næste Dag. — Angaaende det Offentlige kan jeg intet bestemt mælde. Den ene troer paa Fred — den anden paa Krig til Liv og Død. — Alt beroer paa den Mægling som Østerrige har foretaget sig. — Kr: af Sv: paastaaer heele Norge — man byder ham en Deel deraf. — Man haaber at de Allierede skille sig fra ham og at man da skal kunne blive Mester over de Svenske allene. — Det meeste af Armeen kjøres til Fyen og Jylland. — Man siger at Kongen

reiser til Fyen om et Par Dage. — Alt er i en forfærdelig Spænding! — Pengemangelen er forfærdelig. — Species 50r Sterling 130. — Jeg bliver nogle Dage her for at see Udfaldet af denne Crisis og for at fornye Kundskaben om Terrainet. — Med næste Post haaber jeg at kunne mælde Dig meere — Imidlertid anbefaler jeg [mig] i Din vedvarende Godhed som Din egen taknemmelige Søn

Herman."

Fra Kjøbenhavn gik Veien atter tilbage til Jylland, hvorfra Grev Wedel havde tænkt at sætte over til Norge. Underveis besøgte han sin gamle Lærer, Amtsprovst KRUSE i Randers[1], og reiste saa til Aalborg. Fra denne By skrev han følgende Brev til sin Hustru:

Aalborg 17 Janr 1814. —

„Min inderligen elskede Karen!

Efter i lang Tid at have savnet Breve fra de mig kjæreste Væsener modtog jeg paa Tilbagereisen fra Kn hertil Dine og søde Faders Linier af 9de 15de 17de 23de 24de og 27de Decr — Jeg behøver ikke at sige Dig, min fortreffelige mageløse Kone! at Din langvarige Upasselighed ængster mig meget og gjør min Fraværelse fra Norge dobbelt smertelig. — Intet uden Faders bestemte Forsikkring at Du den 27de var meget i Bedring og at Din Sygdom ei var farlig har kunnet beroelige mig noget. — Med ubeskrivelig Uroelighed længes jeg efter Posten fra Norge for at erfare Din Helbredelse. — I min Sorg over Din Upasselighed har det ei lidet glædet mig at søde Fader samt vore elskværdige Børn ere raske og at den velsignede Cathrine har uden Sygdom faaet sin første Tand. — Kuns naar jeg er fraværende og naar Sygdom indtræffer føler jeg ret levende hvor uendeligen kjære Du, Fader og Ungerne ere mig. — Gud give at jeg snart maae høre at I alle ere raske! — For et Par Dage siden ankom jeg hertil efter en forskrækkelig kold Tour i det bestmuelige Befindende. — Uagtet min Længsel efter at reise hjem igjen næsten bliver utaalelig og tiltager derved at jeg aldeeles intet har at bestille, saa nødes jeg dog til at blive her nogen Tid da alle Skibe ere indefrosne og alle Kyster saaledes belagte

---

[1] *Personalhistorisk Tidsskrift,* tredie Række, VI, S. 27. Her fortælles, at Grev Wedel, medens Fredsforhandlingerne førtes i Kiel, opholdt sig i Randers, og at han der haabede, at to svenske Regimenter skulde sendes fra Göteborg til Jylland. Nogen Hjemmel herfor anføres dog ikke, og de her i Texten gjengivne Breve indeholder heller ikke noget, som kunde bestyrke det. Smlgn. C. J. ANKER, *Unionens Forberedelse og Tilblivelse 1814,* S. 6 og 8 flg.

med Iis at jeg tvivler om nogen Postgang snart finder Sted. Imidlertid sendes Breve *in duplo* i Haab om at de kunde naaë deres Bestemmelse. — Da jeg anseer det for urigtigt at vove Liv og Helbred paa et lidet Fartøi i denne Aarstid (med 17 Graders Kulde, som er utaalelig her) saa oppebier jeg en Forandring af Veir, som formodentlig snart kommer eller af politiske Conjuncturer som gjøre Reisen igjennem Sverige muelig; hvilken Forandring ei længe kan udeblive. Endnu veed man intet bestemt om Freden. — En Vaabenstilstand paa ubestemt Tid finder igjen Sted siden den 9de d: M: — Det er sandelig høi Tid at der bliver Ende paa den ulykkelige Spænding! — Det er mig ubegribeligt at Du har faaet saa faa af mine Breve da jeg næsten hver Postdag har skrevet *in duplo* til Dig eller Fader. — Det gjør mig ondt at jeg ikke nu kan lade Ferdinand udbetale Mad: Pullich's Aarlige da han er ved Hovedqvarteret i Fyen. — Det overlades ganske til Dig at bestemme hvad hun skal have. — Du veed jo, min velsignede Karen! at jeg ei kan i saa Henseende have anden Villie end Du. — Det mindste Du kan give hende er efter min Mening 100 Rbdr aarlig. Saasnart Du har bestemt Beløbet skal jeg enten ved Ferdinand eller Holten besørge Udtællingen. — Uagtet al Efterspørgen er jeg ikke i Stand til at komme paa Spor efter Mad: Noulle fød Lemo. — Ingen her paa Stedet kjender disse Navne. — Af mit Brev til Fader vil Du see at det desværre er gaaet galt med det Meste, som jeg har udrettet for Faders Provideringsvæsen. — Det er ret i en ulykkelig Tidspunkt jeg er kommet til Jylland. — Man veed ikke fra den ene Dag til den anden hvad man skal gjøre. — Imidlertid maae Problemet nu snart opløses! Til F. Wedels og Bolly's Forflyttelse fra Finmarken har Du vist glædet Dig meget. Det er mig meget kjært at vi faae den søde lille Kone i faa Miles Afstand fra Jarlsberg. — Hun kan letteligen besøge Dig der. — Efterretningen om Sande Almues Godhed imod Munchs har ret glædet mig i fleere Henseender. — Hils dem og alle andre Venner ret hjerteligen fra mig ved Leilighed — Nu maae jeg slutte, min velsignede Engel! med at bede Dig mange Gange omfavne vort elskede Kløverblad. — Ret ofte tænker jeg paa min Lykke naar jeg igjen samles med alt hvad der er mig kjært paa Bogstad. Jeg skal sandelig ikke snart igjen forlade Dine Arme! — Troe mig til Døden Din Dig elskende

Herman.

Julie, Ferdinands, Christians, Caroline, Kruses, Colds, Holtens &c: &c: have bedet mig venligen at hilse den søde Karen."

Samme Dag skrev Grev Wedel ogsaa et Brev til Peder Anker:

Aalborg 17de Jan^{r} 1814.

«Beste Fader!

Jeg har i Dag at takke Dig for Dine kjærlige Linier af 17de 24de og 27de f: M: — Saa smerteligt det var mig at erfare min velsignede Karens Upasselighed, saa glædeligt var det mig at underrettes om Dit Velbefindende under Omstændigheder, der med Grund lade befrygte at Din Helbred, vilde bukke under Sorger (sic) og Bekymringer. — Hvad Du mælder om den høie O: P: C:s Forskrivter viser, at den maae have mange Skruer løse i Medlemmernes Hoveder eller at den har foresat sig ved *Ordres, Contra-Ordres* og *Desordres* at gjøre Norges Forsyning umuelig. — I den Henseende gaaer det dog bedre her. Indsluttede Afskrivter af officielle Breve vise at 9000 Td^{r} ere til Din Disposition med Credit til Septr Md^{s} Udgang, uden videre Clausuler. — Havde man blot Skibe og vidste hvorledes man skulde handle under nærværende Conjunkturer saa kunde dette Qvantum strax faaes af Administrationen med hvis Medlemmer jeg staaer i venskabeligt Forhold. Men da de politiske Conjunkturer have hver anden Dag forandret sig og endnu ere usikkre har jeg ikke vovet at kjøbe eller fragte Skibe. — For Øieblikket har desuden Vinterens Strænghed gjort al Seilads umuelig fra Jyllands Havne. — Det gjør mig inderligen ondt at maatte mælde Dig at Briggen *Haukum Snibi* med Ladning er bleven taget imellem Hals og Fladstrand uagtet den var tilligemed andre Skibe convoieret af et lidet Orlogsfartøi. — Skp^{r} Otterbek som ei vilde overgive Skibet i Haab om Redning fra Convoien fik 3 Kugler i Livet og var døende da de Matroser som ere komne i Land ved Skagen forlod Skibet. — Jeg haaber at Jagterne *Henriette* og *Speculationen* ere lykkeligen ankomne. — Jagten *Nordstiernen* er desværre endnu ei kommet hid til Jylland. — Den skal ifølge Breve fra Mortensen til hans Kone længe have været stoppet i Frederiksværn. — Jeg tør derfor endnu haabe at den er i Behold uagtet jeg nu i 6 Uger forgjæves har ventet den. Briggen *Haukum Snibi* var forsikkret for Rbd^{r} 12,666 — 64 β og Ladningen for 15,741 — 41 — tilsammen 28,408 $^{rbdr.}$ 15 β. Det Fornødne til Reklamationen bliver iagttaget; men med Assurancens Udbetaling seer det vidtløftigt ud, da Regjeringen ei har Penge til de pressanteste Udgivter. Man svæver endnu bestandig i Uvished i Henseende til Krig og Fred. — Siden den 9de har man igjen Vaabenstilstand paa ubestemt Tid. — De fiendtlige Forposter ere ved Colding og i Ribe. — Et lidet Corps hen-

ved 2000 Md stærkt er i Jylland, — den øvrige Armee er med Kongen i Fyen. — Gluckstadt har overgivet sig d. 5te og man venter snart at Rendsborg hvor Pr: Frederik med 10,000 Md. er, overgiver sig af Mangel paa Proviant. — Man er i Almindelighed overbeviist om at Freden snart sluttes og at Norges Forening med Sverrige er afgjort. Det er vist at enhver maae ønske en Ende paa den ulykkelige Spænding og Uvished. — Formedelst Iis og denne Uvished nødes jeg til endnu at blive her nogen Tid — uagtet jeg ubeskriveligen længes efter at nævne mig Din troe taknemmelige Søn

Herman [1]."

Medens Grev Wedel saaledes havde flakket om i Danmark, under ængstelig Bekymring for sit Lands Skjæbne, optagen af Tanken paa at skaffe Korn over Havet og utaalmodig over, at Afgjørelsen drog ud, var denne endelig falden.

Norge blev ikke delt. Ved Freden i Kiel, 14de Januar 1814, blev det helt afstaaet til den svenske Konge.

Carl Johan havde efter Slaget ved Leipzig foretaget et Indfald i Holstein med svenske og allierede Tropper og der tvunget Frederik VI. til at antage Monarkiets Deling og Norges Afstaaelse som Betingelse for at opnaa Freden.

Kronprinsen af Sverige havde imidlertid selv i de Samtaler, som han i de Dage, der gik nærmest forud for Fredens Afslutning, havde havt med den danske Underhandler, Kammerherre Edmund Bourke, udtalt sig om Norges fremtidige Stilling med omtrent samme Ord, han havde anvendt i den Samtale, han i 1810 havde havt med Lorent

---

[1] Til Brevet er føiet følgende to Afskrifter:

Commissionen f: N: P.g har under 25de d. M. meddeelt os i Anl: af Deres Ans.g af 8 d. M., om at Khr. A. og Bn. E. L. maatte beholde de dem overladte Kornvarer udeelte: At det er en Selvfølge, at hvad bemældte Herrer selv behøvede til deres Værker og de Bønder som staae i Forbindelse med deres Brug; skulde de i Overeenstemmelse med de ældre Anordninger beholde ubeskaarne uden at afgive noget deraf til O: P: Cs. Disposition. — Hvilket &c. —

Aalborg i Admin. f: N: P.g 30 Decr. 1813.

I Anl: af Hr. Grevens Ang. af 8 d. M. har Hs. Mt. all: bevilget at Khr. Anker maae udl. af de Kgl: Mgs. i Jyll. 9000 Tdr. Korn under Forpligtelse at samme tilbagebetales in natura inden Septr. Mds. Udg: 1814. Ligeledes er det all: befalet, at intet af dette Qvantum bliver at afgive ved Ankomsten til Norge til O: P: Cs. Disposition. — Herom undl: vi ikke tjenstl: at underrette Hr. Greven og bede derhos at De om Kornets Udlevering vilde henvende Dem til Provs. Administrationen i Aalborg. — &c.

Kjøbenh. i Com. f: Ns. P.g 31 Decr. 1813.

(I, S. 397). Ved Fredens Afslutning paasaa han desuden selv, at Norges Overdragelse blev stipuleret i Former, der stemte med de Forudsætninger, under hvilke han fra 1810 havde arbeidet mod dette Maal[1].

Efter dette var Norge løst fra alle Forpligtelser til sin gamle Konge. Uden Brud paa sin Troskab mod ham kunde nu enhver Nordmand raadslaa om de nye Forhold, hvori Fædrelandet skulde træde ind, og det blev derfor en Sag af stor Vigtighed for Grev Wedel at komme hjem. Hans Nærværelse i Jylland for Provideringens Skyld kunde foreløbig synes overflødig, medens han i Norge maatte vente at finde nye Opgaver, som den, der traadte i Spidsen for sine Landsmænd og forhandlede med Sverige om Foreningsvilkaarene. Hvad der var foreløbig aftalt i 1809 og 1813, kunde nu gaa i Opfyldelse.

Men Havet laa mellem Grev Wedel og Norge, og dets Is spærrede ham Overfarten. Uagtet han nu efter Fredens Afslutning uhindret kunde lægge Veien over Sverige, ansaa han det alligevel ikke rigtigt at gjøre dette, hvis nogen anden Hjemvei stod ham aaben, og en saadan troede han at have paa sin kjendte Rute over Skagerak. Han vilde vende hjem som den frie og ubundne Mand. Veien over Havet var tillige den hurtigste. Fra Jyllands Kyst kunde han paa 16—18 Timer, om alt gik godt, være i Norge. Derfor reiste han fra Aalborg mod Nord og gjorde flere Forsøg paa at komme over; men disse mislykkedes, paa Grund af de Ismasser, der i den strenge Vinter skruede sig ind mellem Jylland og Norge, og han maatte vende om og reise til Kjøbenhavn[2]. Ved den Afskedsaudiens, som han der havde hos Frederik VI., paalagde denne, ligesom Rosenkrantz og Grev Schimmelmann havde gjort, ham at bede Christian Frederik om ikke at modsætte sig Udførelsen af Kielerfredens Bestemmelser. Greven henvendte sig ogsaa til den svenske Gesant, Baron Tawast, der først fordrede, at han skulde

---

[1] Se herom nærmere i Forfatterens Afhandling *Kielerfreden*, i *Christiania Videnskabsselskabs Forhandlinger*, 1886, No. 13.

[2] G. P. Blom, *Norges Statsforandring i Aaret 1814*, S. 137. Medens Grev Wedel var i Jylland, udspredtes der i Kjøbenhavn Rygter om, at han var omkommen paa Skagerak. Disse omtales i et Brev til Christian Frederik af 14de Februar 1814 fra hans Søster, Prinsesse Juliane, som dog tilføier: „*men jeg haaber ikke, det er sandt.*“ Brevet findes i det danske Geheimearkiv. Ogsaa H. J. Grøgaard antyder i sin Dagbog fra Eidsvold, at man i Norge betragtede Greven som omkommen paa Overfarten fra Jylland. Forf.s *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 366. Smlgn. M. Birkeland, *Selskabet for Norges Vel 1809—1829*, S. 71 og C. Pavels, *Biografi og Dagbøger*, S. 144 flg. J. H. Vogt (*Optegnelser*, S. 35) fortæller, at han havde en Samtale med Grev Wedel, hvem han tilfældig traf paa Gaden under dette Ophold i Kjøbenhavn.

aflægge Troskabsed til Carl XIII. Grev Wedel negtede dette, men fik alligevel Pas. Han modtog derhos et Brev til Feltmarschal Grev von Essen, der var udnævnt til Generalguvernør over Norge og nu havde sit Hovedkvarter i Venersborg[1].

Paa denne Maade saa Grev Wedel sig stængt ude fra Norge i det Øieblik, da de store Beslutningers Time omsider var inde. Skageraks Is havde været den Hindring, han ikke kunde overvinde, og medens han var borte, udvikledes Begivenhederne med en saadan Raskhed, at han ved sin Hjemkomst maatte føle sig som den, der var helt sat udenfor. Den danske Prins, ikke den norske Lensbesidder, blev den, som i Afgjørelsens store Øieblik tog Ledelsen over det norske Folk og samlede det om sin Fane, medens Grev Wedel skuffedes i sit stolte Haab om at træde frem som Norges første Mand i det Øieblik, da det mest norske, som var seet gjennem Aarhundreder, skulde foregaa. Uden hans Medvirkning gjorde sig saa den nye Situation, som blev Grundlaget for de kommende Begivenheder.

Men det, som nu var skeet, viste i en anden Henseende, hvor rigtig Grev Wedel og hans norske Meningsfæller tidligere havde dømt om Stillingen. Det var ikke Frankrige, men Storbritannien, der hjalp den Statsmand, som nu var Sveriges virkelige Styrer, til at bortrydde de ydre Hindringer for en Gjennemførelse af Halvøskandinavismen. Monarkiets Sprængning fremkaldtes ved Begivenheder udenfra. Indad kom den uforberedt, som det pludselig rammende Lyn, og den vakte Sorg og Smerte. Men Sprængningen var og blev den uafvendelige Kjendsgjerning, efter hvilken der siden maatte handles.

---

[1] C. J. ANKER, *Unionens Forberedelse og Tilblivelse*, S. 12; naar det her staar: *Maade at reise paa*, er det formodentligt en Feil for: *Maade at tænke paa.* Smstds. S. 22.

III.

CHRISTIAN FREDERIK OG DEN SVENSKE REGJERING, JANUAR—MARTS 1814.

Norge var altsaa skilt fra Danmark, og dette var det eneste sikre, hvortil vort Folk ved Begyndelsen af Aaret 1814 havde at holde sig. Det blev derfor ogsaa det Udgangspunkt, fra hvilket alle politiske Beregninger for den i de flestes Øine fremdeles lige usikre Fremtid maatte opgjøres. Norge stod alene, — efter ethvert menneskeligt Skjøn udelukkende henvist til sig selv. Med denne Kjendsgjerning for Øie, kunde der arbeides i mange Retninger, — paa Norges fuldstændige Indforlivelse i Sverige, — paa Rigets Forening med et nyt Broderland, i Besiddelse af en større eller mindre Selvstændighed, — paa dets Bestaaen som isoleret Stat, og endelig paa dets fremtidige Gjenforening med Danmark.

Hvad Carl Johan, i Spidsen for den i Holstein indrykkede allierede Nordarmé, havde opnaaet for sit nye Hjemland, var ganske vist meget; men det var dog, saafremt der ikke fra Sverige blev grebet rask til, kun en Indledning til nye politiske Kombinationer. Hvad der var opnaaet, stod kun paa Papiret. Freden i Kiel havde kun løst de gamle Baand; den havde ikke med det samme formaaet at knytte nye.

I denne Henseende var alt afhængigt af, hvad der videre vilde ske. Idet Carl Johan, ovenpaa Fredens Afslutning, med sin Hær selv maatte sætte sig i Bevægelse mod Frankrige, blev det overladt den hjemmeværende svenske Regjering, med Carl XIII. i Spidsen, at besørge, hvad der videre var nødvendigt for at fuldbyrde Foreningen, og denne selv vedblev ligefuldt, efter som før Kielerfredens Afslutning, at være af-

hængig af de Konjunkturer, som de politiske Begivenheder videre kunde skabe. Carl Johan havde i 1812 og 1813 ønsket at kunne begynde Krigen med den faktiske Erhvervelse af Norge. Det viste sig nu, hvor velbegrundet et saadant Ønske havde været fra hans Side. Hans kloge Forudseenhed havde forsaavidt feiret en Triumf; men dermed stod han lige langt fra sit Maal.

Krigen nærmede sig sin Afslutning, og Norge var alligevel ikke hans. Derfor skulde der nu, fremfor noget andet, være krævet rask Handling. Foreløbig maatte den svenske Regjering ansees for at have gode Kort paa Haanden, naar den kun handlede hurtig og kraftig. Ved en dristig Indskriden kunde den haabe at overskjære alle andre Beregninger og i en Fart gjøre Foreningen til en fuldbragt Kjendsgjerning paa de Vilkaar, som den vilde sætte. For den skulde det, fremfor noget andet, have gjældt om at udnytte den moralske Virkning, som Freden maatte have, forinden de andre, som her kunde have noget at varetage, fik sig opgjort Planer for sin Handlemaade. Men hvis der skulde handles, da maatte det ske rask.

Dette var imidlertid, hvad den svenske Regjering i 1814 aldeles forsømte. Det skulde været dens Pligt overfor sit Land at benytte Øieblikket og at forsøge Virkningerne af det overvældende Indtryk, som fulgte med Budskabet om Kielerfreden. Det var et Forsøg, som kunde mislykkes; men der kunde ogsaa være Udsigt til, at det vilde lykkes, og i ethvert Fald maatte en Regjering, der var stillet saadan, som den svenske i Januar 1814, føle sig forpligtet til at gjøre, hvad gjøres kunde. Men den havde et andet Blik paa Stillingen. Uden at forstaa dennes Krav, — uden at opgjøre sig noget Begreb om, hvad der kunde og efter al Sandsynlighed vilde blive det norske Folks virkelige Stemning, og uden at beregne den Modstandsevne, Norge i Farens Stund kunde udvikle, handlede den svenske Regjering med en Langsomhed og en Mangel paa praktisk politisk Sans, der er ligefrem overraskende.

I Stockholm optraadte Regjeringen, som om Erhvervelsen af den norske Krone var en let og grei Sag, som om Norges Besiddelse ovenpaa Freden i Kiel var den modne Frugt, der af sig selv vilde falde i dens Skjød. Udenrigsministeren, Lars von Engeström, der i 1813 havde opnaaet grevelig Værdighed, ansaa det for en selvsagt Ting, at Prins Christian Frederik uden videre Modstand vilde nedlægge sin Statholderstilling og gjennem Sverige reise til Danmark; ved da at holde ham tilbage i Göteborg mente han at have det fornødne Baand paa den danske Regjering, om denne skulde forsøge paa at gjøre Nordmændene

opsætsige mod sin nye Herre[1]. Længere gik endnu ikke ved Midten af Februar hans Betænkeligheder, og han stod ikke alene. En gjennemgaaende Blindhed var som kastet over de styrende Mænd i Sverige. Spørgsmaalet om Kongens tilkommende Titel og om det nye Rigsvaaben blev omhyggelig drøftet, som om der laa en væsentlig Vægt derpaa, og paa Forhaand nød Carl XIII. den store Glæde at udmale sig sin forestaaende Sommerreise til Norge, hvorhen han, for at skaffe nærmere Oplysninger, snart afsendte sin Sekretær, Kancelliraad H. Battram, som dog ikke kom længere end til Frederikshald[2]. Slige underordnede Sager synes i denne vigtige Tid at have lagt vel meget Beslag paa Opmærksomheden i Stockholm, som derved afledes fra de store Ting. Man sang *Te Deum*; man lovpriste paa Kronprinsens Fødselsdag, 26de Januar, hans store Bedrifter, der havde skaffet Kongen en ny Krone, men uden at denne derigjennem rykkede Besiddelsen af samme Krone et Skridt nærmere[3]. Hvad der blev foretaget af Regjeringen i Stockholm for at naa dette Maal, var temmelig betydningsløst; og selv dette lille skyldtes ovenikjøbet væsentlig Carl Johans Initiativ. Om han ogsaa havde maattet paaskynde sin Marsch mod Frankrige, saa havde han ialfald benyttet den knappe Tid til at træffe de Dispositioner, hvortil han havde Anledning. Heller ikke han havde dog i alle Tilfælde valgt de rette Midler og de rette Personer.

Allerede 15de Januar, Dagen efter Fredens Afslutning, havde Carl Johan fra Kiel henvendt sig til den Mand, hvem det Hverv var tiltænkt at tage Norge i Besiddelse og efter Christian Frederik midlertidig tiltræde dette Riges Styrelse. Denne Mand var Pommerns tidligere Generalguvernør og nu senest Chefen for den mod Norge opstillede svenske Reservearmé, Grev HANS HENRIK VON ESSEN, en høit anseet Mand, en fin og fornem Herre, der havde modtaget sin Uddannelse i

[1] *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 96.

[2] ELOF TEGNÉR, *Minnen och anteckningar af Lars von Engeström,* II. S. 221 flg. *Kielerfreden,* S. 28 og 53, trykt som No. 13 i *Christiania Videnskabsselskabs Forhandl.,* 1886. Om Battrams Reise smlgn. nedenfor S. 67 og den ældre Udg. I, S. 623 flg. 30te Marts 1814 skrev Grev Engeström til Grev Essen: „— — *den tanken, att konung Carl XIII. och Battram voro de enda Svänskar, man kände uti Frederikshall, roade Hans Mayt. mycket.*“ (Original paa Wijk i Upland). Oplysninger om Battrams Reise ogsaa i det S. 55, Note 2 aftrykte Brev fra Grev Essen til Carl XIII. af 7de Marts 1814. Om Rigsvaabenet se ALIN, *Den svensk-norska unionen,* I, S. 19 og Note 3.

[3] Smlgn. Leopolds Digt til 26de Januar 1814, hvoraf et Brudstykke er gjengivet i Forfatterens Afhandling, *Christian Frederik og Konventionen til Moss 14de August 1814,* trykt i *Smaaskrifter, tilegnede A. F. Krieger 4 Oktober 1887,* S. 121 flg.

den gamle gustavianske Skole, men som i Lighed med de fleste af sine Landsmænd savnede ethvert Kjendskab til Norge og dets Forhold. Grev v. Essen var i mange Henseender en udmærket Personlighed, hvor det gjaldt om at repræsentere Kongen; men under de forhaandenværende Forhold var han alligevel ikke ganske den rette Mand for det Hverv, der skulde betroes ham. Opfyldt af alle de gammelsvenske Fordomme mod Danmark og med aldeles uklare Forestillinger om Norge, eiede han ikke Evnen til at vinde det fornødne Overblik over, hvad der krævedes for at vinde det norske Folk.

I sit Brev af 15de Januar 1814 underrettede Carl Johan denne sin høit betroede Mand om, at Sverige ved den netop afsluttede Fred var naaet til det Maal, der skulde befæste dets urgamle Ære og betrygge dets fremtidige Selvstændighed; som Bevis paa sin ubegrænsede Tillid til Grev Essen, meddelte Kronprinsen videre, at han nu anholdt hos Kongen om, at denne vilde udnævne ham til Generalguvernør over hele Norge, med Undtagelse af Trondhjems Stift og Nordlandene. „*Jag önskar*", heder det i Brevet, „*att I genast sjelf återtagen befälet öfver den vid norrska gränsen varande armeen, för att i ett sammanträde med Danska befälhafvaren derstädes ingå i öfverläggning om de åtgärder, som i sakernas nuvarande skick å ömse sidor böra iakttagas. Med en corps af 6000 man böra fästningarna Fredricshall, Kongswinger, Fredricsstadt och Aggerhus genast besättas. Jag vill förmoda, att en störra styrka ej erfordras, emedan Norrige icke tagas i besittning såsom en eröfrad provins, utan endast förenas med Sverige, för att dermed utgöra ett enda rike. Kungören sådant för Norriges invånare. — — — Med tillförsigt öfverlemnar jag nu på detta sätt åt Eder, min frände, att fullborda hvad jag med så många omsorger beredt. Eder erfarenhet, Eder menniskokännedom samt Edert nit för Konung och fädernesland äro mig en säker borgen, att jag ej kan göra ett värdigare val än detta, hvartill jag är föranledd af mina enskilda tänkesätt för Eder och den aktning I uti det allmänna så rättvist åtnjuten*[1]." Et senere Brev fra Kronprinsen af 23de Januar meddelte Grev Essen, at Fredstraktaten var ratificeret fra dansk Side, og gav nærmere Anvisninger om, hvorledes han skulde foretage Besættelsen af Norge med al mulig Hensyntagen til Nationens Følelser[2].

---

[1] P. WIESELGREN, *Essen, ett tillägg till Palmblads biographiska lexikon*, S. 198 flg. Det originale Brev er affattet paa Svensk.

[2] Forfatterens *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816*, S. 146; smlgn. WIESELGREN, *Essen*, S. 199.

Grev von Essen skulde imidlertid ikke være alene om dette vigtige Hverv. Hans Opgave var indskrænket til det søndenfjeldske, medens Kronprinsen i Baron Georg ADLERSPARRE troede at have fundet den rette Mand at sende til det nordenfjeldske Norge. Der afgik derfor ligeledes til denne et Brev af 15de Januar med Underretning om, at hans Udnævnelse til Generalguvernør over Trondhjems Stift og Nordlandene var foreslaaet for Kongen[1]. Adlersparre var en for dette Hverv i Norge bedre egnet Personlighed end Essen, og skjønt han ikke heller eiede noget grundigt Kjendskab til Forholdene i Norge, saa besad han dog i sin politiske Fortid ikke saa faa af de Forudsætninger, den anden savnede. Han var helt igjennem en Modsætning til Grev Essen, saa stor en Modsætning som mellem en Mand fra det 18de og en fra det 19de Aarhundrede, — saa stor en Modsætning, at det bliver uforstaaeligt, hvorledes Carl Johan kunde tænke sig muligt et Samarbeide mellem dem i de nær forbundne Stillinger, hvori han nu foreslog at anvende dem. Grev Essen var, som den, der i Forveien var Chef for den paa den norske Grænse opstillede svenske Hær, forud betegnet som en af Hovedpersonerne i de Begivenheder, der nu maatte ventes at forestaa, og han kunde saaledes neppe her træde tilbage, selv om han, hvad han ikke gjorde, havde forstaaet sine egne Mangler og derfor ønsket at blive forskaanet for det ham tiltænkte Hverv. Adlersparre forstod derimod Stillingen for sit Vedkommende, og han frabad sig den ham tiltænkte Ære. I sit Svar til Carl Johan har han undskyldt sig med, at hans Personlighed under de forhaandenværende Omstændigheder ikke var den rette[2], medens han i et Brev til Carl XIII. henskjød sig under sin svækkede Helbred og sine mindre gode Formuesforhold[3]. Hans virkelige

---

[1] C. A. ADLERSPARRE, *1809 och 1810, tidstaflor,* III, S. 218 flg. Forfatterens Afhandling om *Kielerfreden,* S. 61 flg. Smlgn. M. BIRKELAND, *Bidrag til Norges nyere Historie,* S. 4, og OSCAR ALIN, *Den svensk-norska unionen,* I, S. 37 og Note 1.

[2] Anf. Skrift af C. A. ADLERSPARRE, S. 221. — Afslaget er muligens ikke kommet overraskende for Kronprinsen; smlgn. OSCAR ALIN, *Den svensk-norska unionen,* S. 36, Note 1.

[3] Forfatterens *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 54. Dette Brev lyder ifølge en udateret Afskrift, der findes i Arkivet paa Trolle-Ljungby, saaledes: *„Jag har helt nyligen haft den lyckan emottaga en skrifvelse ifrån H. K. H. Kronprinsen af den 15de ds., hvaruti jag erhållit den för mig smickrande underrättelsen, att H. K. H. täckts hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet recommendera mig att blifva General Gouverneur öfver Throndhems Stift och Nordlanden. — Det har alltid från min första ungdomstid till närvarande stund varit min lifligaste önskan och mitt bemödande, att enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallningar och i Eders Kongl. Maj:ts höga tjenst efter förmåga arbeta*

Grund er imidlertid ikke udtrykt i noget af de to Breve. Derimod er det rimeligt, at der i et Udkast fra hans Haand, der skriver sig fra samme Tid[1], haves en klarere og mere tilforladelig Form for hans Mening om det urigtige i „*att låta svenska fylkeskonungar skipa lag och rätt uti ett främmande land, der så många förträffliga medborgare äro att tillgå för besättandet af nämnde platser*". Hermed sigtede han i første Linje til Grev Wedel[2]. Men selv bortseet fra ham, var det Adlersparres Hovedtanke, at ethvert Forsøg paa at styre Norge gjennem en eller flere høitstillede svenske Adelsmænd var en uklog Handling, og at dette sent eller tidlig skulde komme til at straffe sig. Han udtalte flere Maaneder senere den samme Opfatning for Kronprinsen, og det

---

och gagna. Nu åter är jag i den olyckliga belägenheten att nödgas i underdånighet undanbedja mig den smickrande embetsbefattning, hvartill jag har den lyckan att vara recommenderad. Jag vågar i djupaste underdånighet anhålla att för Eders Kongl. Maj:ts fötter få nedlägga mina skäl därtill. — Ännu djupt skuldsatt af mit etablissement såsom landshöfdinge och af de första årens nästan lönlösa landshöfdinge lefnad och tjenstgöring öfverstiger det alldeles och vida min förmåga att nu på nytt och i ett aflägset land etablera mig å nyo, och det värdigt den höga bestämmelse, som mig nu är ämnad. — Min hälsa har dessa senare åren varit ej allenast försvagad, utan i högsta förfall: den tillåter mig för ingen del att vistas i Europas nästan hårdaste climat, utan att jag därigenom med visshet skulle förkorta min lefnad. Den är så svag, att jag snart nödgas anropa Eders Kongl. Maj:ts nåd, för att vinna någon längre ledighet från det angenämare embete, jag nu innehar, till hälsans skötande. — Dessa äro mina skäl, hvarföre jag i underdånighet vågar undanbedja mig det höga förtroende, hvartill jag nu varit ämnad. Jag vågar underdånigst hoppas, att Eders Kongl. Maj:t nådigst godkänner och gillar dem. — Från mit hjerta utgår den innerliga och lifliga önskan, att Eders Kongl. Maj:t må med tillfredsställelse, och utan minste skymt af tärande bekymmer och motgång sträcka sin spira öfver det tappra, trogna, välvilliga och redbara folk, som nu skall hylla Eders Kongl. Majt:s öfvervälde. Jag vågar yttra den öfvertygelsen, att i Europa finnes icke en ädlare och redbarare nation än denna, når den behandlas med mildhet och förtroende. Någon egen erfarenhet har därom öfvertyget mig." — Forsaavidt det, efter den yngre Adlersparres Fremstilling paa det i foregaaende Note anførte Sted, skulde kunne se ud, som om der var afgaaet nogetnær enslydende Svar til Kongen og Kronprinsen, da kan det ikke være rigtigt; Indholdet i de to Breve er aldeles afvigende.

[1] C. A. Adlersparre, *1809 och 1810*, III, S. 222 flg. For øvrigt er det meget muligt, at Adlersparres Afslag havde sin nærmeste Foranledning i den Skuffelse, han følte ved ikke at modtage Tilbud om at blive Guvernør over hele Norge, hvilket forlængst var stillet ham i Udsigt. *Handlingar rörande Sveriges historia*, VI, S. 56: „*H. K. H:s mening är troligen den, att uppdra hr. Baron Gouvernementet och organisationen; jag har tyckt mig så finna.*" (Brev fra Wirsén af 8de April 1813). Han har da følt sig krænket ved at skulle staa ved Siden af en anden, ja, nærmest som dennes underordnede. Smlgn. Dr. Otto Sjögren, *Georg Adlersparre*, S. 114 flg.

[2] Schinkels *Minnen*, IX, S. 58, Noten.

skal da virkelig endog for et Øieblik være lykkets ham at overbevise denne[1]; men andre Indflydelser vandt atter Overhaand, og Adlersparres Ord var, som om de skulde været talte for døve. Ikke engang Tanken paa en særegen Guvernør over det nordenfjeldske Norge blev opgiven, idet Grev Axel Rosen under 28de Februar udnævntes til denne Stilling[2], dog som Grev Essens underordnede. Den sidstnævnte var allerede under 13de Februar udnævnt til Generalguvernør over hele Norge[3].

Den varmhjertede Politik, som havde fundet sin Talsmand i Revolutionshelten fra 1809, var dermed endelig afvist. Det er let forstaaeligt, at der for et svensk Blik maatte fremstille sig store Betænkeligheder derimod, særlig naar Grev Wedel befandt sig udenfor Norges Grænser. Men om man i ethvert Fald havde villet tænke paa at realisere en saadan, de varme Følelsers Politik, saa havde ogsaa den krævet hurtig Handling, og dertil var allerede Tiden forspildt, da Adlersparres Vægring blev bekjendt.

Det samme gjaldt om den modsatte Politik, den, som vilde tale det barske Sprog og støtte sig til, hvad der antoges vundet ved Kanonerne paa de holsteinske Slagmarker, — ogsaa den krævede som sin første Forudsætning en rask og bestemt Optræden. Men denne svigtede ligeledes. Inden Udgangen af Januar havde Grev von Essen, tiltrods for Carl Johans Befaling, intet udrettet uden at skrive to Breve til Prins Christian Frederik for at spørge, hvad denne agtede at foretage for at opfylde Fredens Bestemmelser[4], en Henvendelse, hvorpaa det faldt Prinsen let at unddrage sig fra at give noget bestemt Svar, indtil han havde truffet sine Forberedelser[5]. Det var, som om her ingen Hast udfordredes, og Grev Essen skyndte sig ikke mere ved den norske Grænse end Regjeringen i Stockholm. Først 23de Februar var man i Stockholm kommen saa langt, at der efter et fra Kronprinsen modtaget Udkast var udarbeidet en Instruktion for den nye Generalguvernør over

---

[1] C. A. Adlersparre; *1809 och 1810,* III, S. 224 flg. Smlgn. *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 54.

[2] Forfatterens Udgave af *Grev Essens Breve til Carl Johan,* Pag. XV. Alin, *Den svensk-norska unionen,* S. 37, med Bilag 31 og 32.

[3] Alin, *Den svensk-norska unionen,* I, S. 37 og Bilag 27—28.

[4] Forf.s *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 21 flg. Wieselgren, *Essen,* S. 200. *Grev Essens Breve,* S. 4 flg. Alin, *Den svensk-norska unionen,* I, S. 31.

[5] *Grev Essens Breve,* S. 4 flg. og 145 flg., hvor nærmere Oplysninger om denne Brevveksling. Smlgn. dermed Prinsens egne Udtalelser i *Kong Christian VIII's Dagbog fra Regenttiden i Norge ved* A. Ahnfelt og Ch. Brøndsted, S. 19 flg.

Norge[1], og paa samme Maade gik det med de øvrige Foranstaltninger, som den havde at træffe. Overalt møder den samme Langsomhed, den samme Mangel paa rask Beslutsomhed og Handlekraft, med den samme Undervurdering af det, som den anden Part var istand til at gjøre. Grev Essen havde 15de Februar foreslaaet Christian Frederik en personlig Sammenkomst[2] og derefter 20de Februar tilstillet ham en ny Skrivelse[3], der overbragtes af Grev Rosen, som havde det Hverv at meddele den nye Generalguvernørs Udnævnelse, samt overbringe den svenske Konges Proklamation til Nordmændene[4]. Grev Rosen kom tidsnok til Christiania for der af Prinsens egen Mund at modtage Efterretningen om, at han havde erklæret Norges Uafhængighed og ikke var tilsinds at bøie sig for, hvad der var besluttet i Kiel[5].

Indtil dette Øieblik havde de svenske Mænd, i hvis Hænder Fredens Gjennemførelse var betroet, i Grunden intet forstaaet af, hvad der skede, og hvad der kunde ske i Norge. De havde været som slagne med den fuldstændigste Blindhed, og de havde nu, da dog Situationen i sin hele Klarhed skulde være traadt frem for dem, al Opfordring til at sætte sig ind i, hvorledes det var dem, som havde taget Feil, og at den anden Part med en Dygtighed, der var deres afgjort overlegen, havde udnyttet hvert af deres Feilgreb til sin Fordel. Men heller ikke dette har de erkjendt. De følte sig kun overraskede, forbausede ved den Vending, som Sagerne havde taget; de forstod ikke, hvorledes det var kommet dertil, og hos hvem Feilen laa. I Forholdet til Carl Johan maatte det erkjendes, at de ikke havde magtet den Opave, han havde

---

[1] *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 25 flg. *Grev Essens Breve,* Pag. XIV flg. SCHINKELS *Minnen,* IX, S. 58. ALIN, *Den svensk-norska unionen,* Bilagor, S. 56 flg. — I førstnævnte Værk, S. 33, har jeg feilagtig antaget den saakaldte *mémoire rélatif* etc. for en Oversættelse af den endelig udfærdigede Instruktion, medens den kun er en Oversættelse af det første Projekt til en saadan. ALIN, anf. St., S. 55. Et Dokument, der kaster godt Lys over Instruktionens Forberedelse og viser, hvad den tilsigtede, er den Betænkning af B. B. von PLATEN, som jeg har trykt i *Historisk Tidsskrift,* III, S. 525.

[2] *Grev Essens Breve,* S. 146.

[3] *Grev Essens Breve,* S. 147 flg.

[4] *Grev Essens Breve,* S. 9 flg.

[5] Om denne Begivenhed kan henvises til Prinsens Beretning, i hans *Dagbog fra Regenttiden i Norge,* S. 45 flg., og til Grev Rosens Indberetning, der i norsk Oversættelse er trykt i *Historisk Tidsskrift,* IV, S. 514 flg. Smlgn. I, S. 577. For øvrigt er her som Kilder at nævne JACOB AALL, *Erindringer,* (2. Udg.), S. 360 og SCHINKEL-BERGMANN, VIII, S. 42 flg.

forelagt dem, og om de overhovedet havde udrettet noget, saa var dette nærmest kun at udskyde Foreningsøieblikket til en ubestemt Fremtid[1].

Idet Carl Johan maatte reise til Paris, var Adgangen til en fyldig Meningsudveksling, saaledes som den alene kunde foregaa ved et personligt Samvær, straks afskaaren. Der er imidlertid selvfølgelig ogsaa i denne Tid mellem den fraværende Kronprins og den hjemmeværende Regjering ført livlige Forhandlinger, og navnlig blev der til Stockholm sendt forskjellige saakaldte Udkast, der i Virkeligheden var Anvisninger, som ikke let kunde fraviges. Carl Johan lagde Hovedvægten paa en hurtig Ordning, hvis Vigtighed han var den første til at forstaa, og her var han berettiget til at vente noget mere af Regjeringen. Men for øvrigt er det ikke grundet at antage nogen større Meningsforskjel mellem denne og Kronprinsen i Januar og Februar 1814. Carl Johans Anvisninger vedkom rigtignok kun de provisoriske Foranstaltninger, der skulde træffes, og i dem findes saaledes blot lidet udtalt om den Stilling, han i Fremtiden havde tiltænkt Norge. Men foreløbig faldt disse hans Tanker i stor Udstrækning sammen med den svenske Regjerings, og navnlig vægrede han sig, som vi har seet, ved at slutte sig til Adlersparres Mening om det overflødige ved enhver Mellemkomst af svenske Mænd. Der er en synlig Forskjel mellem hans Betragtning af Norge, før og efter Freden, saadan som den fremtræder i hans mundtlige og skriftlige Udtalelser.

Carl Johan vilde imidlertid have Fredens Gjennemførelse og den videre Ordning af Forholdene betroet til en Komité, der skulde virke fra Göteborg af. Han forstod de Vanskeligheder, der var forbundne med at sætte sig i Forbindelse med Norge fra det fjerne Stockholm;

---

[1] Om Betydningen af, at den hjemmeværende svenske Regjering paa denne Maade forsømte at benytte det eneste gunstige Øieblik for, om muligt, at se Kielertraktaten gjennemført, forekommer der fra kompetent Hold mærkelige Udtalelser i *Anteckningar och minnen af Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister, utg. af* ELOF TEGNÉR, II, S. 17. Grev Trolle-Wachtmeister var uenig med de svenske Statsministre og Statsraader i deres Opfatning af Datidens norske Spørgsmaal og saa i det hele taget meget i et helt andet Lys end f. Ex. Mænd som Greverne Gyllenborg og Engeström; hans Opfatning af Forholdene tjener kun til at bestyrke de her i Texten fremholdte Synsmaader. Af stor Interesse er, hvad han ytrer om de Forsøg, som gjordes paa at drive en Truselspolitik overfor Norge, naar man ikke havde fuldstændig Sikkerhed for, at man formaaede at gjennemføre en saadan. Det anførte Skrift bestyrker ogsaa, hvad der nu fra andre Kanter vides om, at Carl Johan efter Freden i Kiel havde forandret sine Meninger om den Form, hvorunder Foreningen skulde foregaa, og at han for en kortere Tid betragtede denne noget anderledes end baade før og siden.

men han vandt ikke Regjeringens Tilslutning[1]. Denne stod vedvarende i den Tro, at den uden anden Mellemmand end Generalguvernøren kunde ordne alt fra Stockholm. Begivenhedernes Gang godtgjorde, at ialfald den havde taget Feil, naar den i dette Punkt ikke imødekom Kronprinsens Ønsker. Sine Meninger angaaende Fremgangsmaaden ved Landets Besiddelsestagen har Carl Johan fremsat i en ved Statssekretær G. F. Wirsén nedskreven Betænkning over dette Emne[2]. Det er bl. a. i denne, at han fremholdt sine Tanker om den ovenfor nævnte Komité.

I andre Henseender var imidlertid Regjeringen villig til at følge Carl Johans Anvisninger. Han havde i Betænkningen ladet tilraade Udfærdigelsen af en kgl. Proklamation til det norske Folk, der med Undgaaen af alle bestemte og vidtgaaende Løfter indskrænkede sig til at tilsige dette Nydelsen af konstitutionel Beskatningsret samt Opretholdelsen af de hidtil gjældende Love. Herpaa gik de styrende i Stockholm hurtig ind, og da Kronprinsen havde hjemsendt et Udkast til en saadan, blev dette lagt til Grund ved Proklamationens Affattelse. Den kongelige svenske Proklamation af 8de Februar 1814 er, i Modsætning til, hvad hidtil har været antaget, Carl Johans eget Værk, og den stemmer ogsaa, nærmere beseet, netop gjennem sine Løfters Ubestemthed meget vel med, hvad der var fremholdt i Betænkningen[3]. Hvad der i Proklamationen blev lovet, var afbleget og udtyndet, og det Indtryk, som den derefter maatte gjøre, kunde alene svare til dens Form.

Men det Skridt, der efter Kronprinsens Tanke skulde have fulgt umiddelbart efter, som det nødvendige Supplement til disse magre Løfter, kom aldrig, ja blev overhovedet aldrig forberedt. Selv om Proklamationen, saaledes som bl. a. Adlersparre forestillede sig, med

---

[1] L. VON ENGESTRÖM, *Anteckningar,* II, S. 361, hvor der gjøres Rede for de Hensyn, som her maa have bestemt Regjeringen; *Kielerfreden,* S. 27 flg. og 53.

[2] SCHINKEL-BERGMANN, IX, S. 57, hvor Indholdet kun er gjengivet uddragsvis. I sin Helhed er dette Aktstykke trykt hos ALIN, *Den norsk-svenska unionen,* I, Bilag 25.

[3] Den kgl. svenske Proklamation, der blev trykt i Stockholm og „som et historisk Aktstykke" optaget i *Tiden* for 5te Marts 1814, er nu let tilgjængelig paa flere Steder, som i AALLS *Erindringer,* S. 749 flg., G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 266 flg. og H. L. RYDIN, *Föreningen emellan Sverige och Norge,* S. 19 flg. Carl Johans oprindelige Udkast, der nu er trykt hos OSCAR ALIN, *Den svensk-norska unionen,* I, S. 42 flg., findes i Upsala Universitets-Bibliotek i det Exemplar, som 22de Januar 1814 fra Kiel blev tilstillet Carl XIII. Den tidligere Mening om, at Proklamationen skrev sig fra den svenske Regjering i Strid med Kronprinsens Mening, findes skarpt udtrykt i SCHINKELS *Minnen,* IX, S. 58, men maa ændres efter de af Alin meddelte Aktstykker.

sine spæde Løfter havde kunnet formaa at virke paa Stemningen i Norge og der vække Ønske om at træde i Forhandlinger med den Konge, i hvis Navn den var udstedt, — saa var der ialfald den Feil derved, at man ikke opnaaede at faa den spredt og kjendt mellem det Folk, for hvilket den var bestemt. Det er ogsaa ganske mærkeligt, at i den Instruktion, som faa Dage senere blev udfærdiget for Generalguvernøren, der nu skulde være øverste Styrer for det hele Land[1], det, som skulde gjøres i Anledning af Norges fremtidige Forfatning, omtales i endnu mere afblegede og blodløse Skyggeomrids end i Proklamationen.

Ogsaa Instruktionen var udfærdiget efter et fra Carl Johans Hovedkvarter afsendt, af G. F. Wirsén nedskrevet Udkast; ogsaa her har Kronprinsen delt Regjeringens Mening om de norske Forhold. Det er Carl Johans Opfatning, som har bestemt Instruktionens Form og Indhold. Det skulde ikke hjælpe noget paa disse magre Tilsagn, at Carl XIII. for at vise, hvorledes Proklamationens Løfter ikke var tomme Ord, selv skal have opsat Hovedtrækkene for den Grundlov, som det var hans Hensigt at forelægge den fremtidige norske Rigsforsamling, — eller som det heder i en anden Kilde, at han selv havde ladet udarbeide et Grundlovsudkast, der paa det umiskjendeligste beviste hans liberale Sindelag overfor sine nye Undersaatter[2]. Thi dette var kun bestemt til underhaanden gjennem Grev Rosen at meddeles Christian Frederik, og Christian Frederik var, om han nogensinde overhovedet har modtaget det nævnte Udkast, den, som mindst af alle havde nogen Opfordring til at meddele det norske Folk, hvad der i den Henseende kunde være ham meddelt. Det er heller ikke rimeligt, at Udkastet, om det var blevet offentliggjort, vilde have tilfredsstillet det norske Folk, ovenpaa den Vending, som Sagerne hurtig havde taget. Imidlertid var her paa ny begaaet en stor Feil. Det norske Folk havde ikke faaet klar Besked om, hvad der var det tiltænkt.

Ogsaa i den Henseende havde man i Sverige ladet Tiden gaa sig forbi. Atter i dette Punkt var den varmhjertede Politik, som i det rette Øieblik havde kunnet indvie Foreningen og aabne den en Fremtid med rige Løfter, skudt tilside, og her laa Ansvaret mindre hos den fraværende Kronprins end hos den i Stockholm værende Regjering. Thi der var til samme Tid heller ikke udrettet noget til Bedste for den

---

[1] Se ovenfor, S. 44, Note 3, samt OSCAR ALIN, *Den svensk-norska unionen*, S. 18, samt Bilag, No. 26.

[2] SCHINKELS *Minnen*, VIII, S. 42. [WALLMARK,] *Historiska beriktiganden*, S. 153.

Politik, der vilde benytte andre Midler. Intet var udretet, — hverken for at vinde det norske Folk ved at komme det tillidsfuldt imøde, eller for at tvinge det ind i Foreningen. Der var hverken taget hele eller halve Forholdsregler; intet var gjort uden at diskutere nogle rent formelle Spørgsmaal.

Paa denne Maade gled man over i helt nye Forudsætninger.

Saa gjennemgaaende usikker, som den store europæiske Politik fremdeles var, kunde der nu, baade paa den ene og paa den anden Side, opstaa Tvivl, om virkelig Kielerfreden i Længden skulde lade sig opretholde, — om ikke denne med Lethed kunde blive skudt tilside gjennem opstaaende nye Kombinationer, der vilde give Sætningen *beati possidentes* fornyet Kraft. Selv om det ansaaes muligt at beregne Dag og Time for Napoleons endelige Nederlag, saa formaaede dog ingen at angive, hvad der videre skulde komme at ske. Situationens Grundtone var en gjennemgaaende Usikkerhed. Netop af denne Grund skulde der for de svenske Statsmænd have ligget den største Vægt paa at gjennemføre Kielerfredens Bestemmelser om Norge, forinden nye Begivenheder kunde omstyrte disse. Det ser imidlertid ud, som om der fra den svenske Regjering i 1814 ikke blev taget noget særdeles Hensyn til denne Side af Sagen. I senere Tid er det ogsaa overseet, hvad der gav Situationen dens Præg, idet denne er bedømt, saadan som det endelige Udfald blev. Men i de første Maaneder af det store Mærkeaar saa meget anderledes ud end i det sidste, og hvad der i December 1814 kunde forekomme at være en unødig Bekymring, var det ikke i Februar. Ved alene at begrænse sig til, hvad der forelaa i de første Maaneder af 1814, bliver det umuligt at forstaa, hvad da blev forsømt fra svensk Side.

Men den samme Forudsætning er ogsaa en Nødvendighed for at komme til den rette Vurdering af den Politik, der foreløbig blev den seirende i Norge. Det er denne Politik, som man, ved alene at tage Hensyn til Udfaldet — selv om man ligefuldt erkjender dens mange gavnlige Følger for Landet — lettelig kan forledes til at se i et ensidigt Lys, som om den væsentlig havde været bygget paa fantastiske Beregninger, spundne i en ung umoden Fyrstes Hoved. Saa er imidlertid ikke Tilfældet, og Christian Frederiks Politik har været anlagt paa en ganske anderledes vidtgaaende Hensyntagen til de europæiske Forhold, end man synes at kunne spore i Stockholm. Deri ligger overfor Udenverdenen det berettigede ved hans vovelige Gjerning. Under andre Omstændigheder kunde det blevet et tungere Ansvar, han havde paa-

draget sig ved de Byrder, han lagde paa Norge, og ved den Anspændelse af Rigets Kræfter, der fulgte med hans Politik.

Hvad der kunde være blevet Følgen, om den svenske Regjering havde vidst at benytte det første Indtryk af den overraskende Efterretning om Kielerfreden, lader sig vanskelig beregne. Det havde imidlertid fra svensk Side vel været det Forsøg værd, som nu blev forsømt. Men da gjennem Carl Johans Fravær og den svenske Regjerings Mangel paa politisk Klarsyn og Handlekraft, det Øieblik, hvori en Overraskelse endnu var mulig, var gaaet ubenyttet forbi, var for den kommende Tid den svenske Regjering altfor svag til at kunne udrette noget. Den maatte da sé rolig til, medens den nye norske Stat konsolideredes indad og sattes i Forsvarsstand udad, og medens en stedse mere udpræget Stemning mod Sverige vandt Overhaand.

Ingen har i mere bestemte Udtryk end Grev von Essen selv erkjendt denne Svaghed, og da Adlersparre i Marts 1814 atter tilraadede rask og kraftig Handling, rigtignok under noget forandrede Forudsætninger, da var der, hovedsagelig af denne Grund, ikke længere nogen Adgang til at foretage en saadan, ligesaalidt som til at benytte hans personlige Tjeneste, hvilken han nu af sig selv tilbød[1]. Foreløbig var den svenske Regjering helt sat udenfor, og Christian Frederik fik nu Anledning til at vise, hvad han formaaede at udrette. Øieblikkets politiske Stilling anviste ham hans Fremgangsmaade, og han forstod hurtig, hvilken Udvei der var ham aabnet. Det er hans Ros, at han til det sidste Øieblik med stor Dygtighed og Behændighed arbeidede for at udnytte enhver Chanse, der kunde fremme det Maal, som naturlig var ham sat fra det samme Øieblik, han modtog Efterretningen om Fredsslutningen. Medens den svenske Regjering foreløbig stod uvirksom, uden at udrette det mindste for at drage Konsekvenserne af de vundne Fordele paa den ene eller paa den anden Maade, forsømte Christian Frederik ikke noget for at naa sit Maal: at skabe en isoleret norsk Stat, der i Fremtiden kunde gjenforenes med Danmark under hans Scepter. Det oldenburgske Dynastis Sag var betroet i en behændig Mands Hænder.

Den Dygtighed, hvormed CHRISTIAN FREDERIK i denne vanskelige Situation udnyttede enhver Fordel, fortjener en større Anerkjendelse, end der hidtil er bleven den tildel. Den unge Prins, som nu var sat i Spidsen for Norges Styrelse, viste sig i Besiddelse af mange af de

[1] Om disse Adlersparres Tilbud kan henvises til Forfatterens to Værker, *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 52 flg., og *Det første overordentlige Storthing,* S. 247—251. Smlgn. *Kielerfreden,* S. 29.

Egenskaber, som i 1809 og 1810 havde været savnede hos Christian August, og hvad han ikke selv eiede af politisk Erfaring og Dygtighed, kunde erstattes af hans Raagivere. Mellem dem har utvivlsomt CARSTEN ANKER indtaget den første Plads; denne fintbegavede Mand, der trods den store Aldersforskjel dog var den unge Fyrstes personlige Ven, har øvet en bestemmende Indflydelse paa hans Politik i Norge.

Christian Frederiks første Gjerning i 1814 blev den at samle den norske Opinion og at føre denne i den Retning, hvori den kunde tjene til Fremme af den ham overdragne Mission, og heri blev han hjulpen ved det mærkelige Held, som fulgte hans første Foretagender. Uden at noget krydsede hans Beregninger, havde han foretaget en Reise til Trondhjem, og efterat Erklæringen om Rigets Uafhængighed var udstedt 19de Februar, stod han, Regenten, „den odelsbaarne til Norges Trone", som han fremdeles kaldte sig, som den eneste, der kunde samle alle om sig. Paa den vidunderligste Maade havde Omstændighederne føiet sig efter hans Ønsker, uden at han havde mødt nogen Modstander, der formaaede at krydse hans dristige Planer. Han greb selv dristig til og udnyttede den Fordel, Situationen bød ham, uden at nøle. Der var en stor Modsætning mellem Christian Frederik og Regjeringen i Stockholm, og Lykken syntes til en Begyndelse at tilsmile ham. Navnlig var det gaaet meget heldig med den vovelige Beslutning at reise til Trondhjem; ved den var en Del af Folket styrket i sin Hengivenhed for den af ham repræsenterede Sag; — der var vundet Tid overfor Sverige, og der var lagt en Grundvold for det politiske Fortielsessystem, der blev et af de væsentligste Støttepunkter for hans Politik i 1814. Overfor Fremtiden maatte netop dette Held i Begyndelsen bibringe ham de bedste Forhaabninger.

Christian Frederiks Held viste sig ikke mindst derved, at Grev Wedel ligesom Carl Johan holdtes fjernet fra de Steder, der i den nærmeste Fremtid var bestemte til at blive de store Begivenheders Skueplads. I Sverige savnedes i Kronprinsens Fravær den fremragende Personlighed, der kunde have vovet det dristige Forsøg, og fra Norge holdt Skageraks Is den Mand udestængt, der havde kunnet fremtræde som Prinsens Rival til den første Plads i dette Land. Christian Frederik i Trondhjem og Christiania, — Grev Wedel i Jylland, Kjøbenhavn og Venersborg, — Carl Johan paa Veien til Paris: det var foreløbig det afgjørende for den politiske Stilling i Norden. Christian Frederik var den eneste, som befandt sig paa sin Post. Begivenhederne havde forsaavidt udviklet sig helt for-

skjellig fra, hvad der tidligere var forudsat af Carl Johan og Grev Wedel, der begge havde tænkt at være personlig i Nærheden, naar Foreningen mellem Norge og Danmark opløstes. Derved fik Christian Frederik, som den tredie Deltager i Spillet, saa meget friere Hænder.

Saafremt Grev Wedel havde været i Norge i Januar 1814, havde Christian Frederik maattet betænke sig meget nøie, forinden han begav sig til Trondhjem. Selv nu, da ingen kunde ane, hvor længe Isen vilde holde hans norske Modstander borte, var det en vovelig Sag at fjerne sig saa langt fra Christiania. Var Grev Wedel under Prinsens Fravær dukket op i denne By eller i dens Nærhed, og han med sit Kjendskab til Carl Johans Foreningspolitik og med det, han fra de allerbedste Kilder vidste om den politiske Stilling i Mellemeuropa, havde oplyst sine Landsmænd om, hvordan det virkelige Forhold var, — da er det vel muligt, at det Fortielsessystem var blevet brudt, som Christian Frederik med fin Beregning havde sat igang, lige fra det Øieblik, han modtog de første Meddelelser om Kielerfreden. I dette Tilfælde havde det maattet staa sin Prøve, hvad den „Rolighed og Standhaftighed" havde at betyde, som Prinsen — for at benytte hans egne Udtryk — ad denne Vei vilde fremkalde hos det norske Folk. Den var ialfald ikke bygget paa den sikreste Grundvold. Men idet Grev Wedel var langt borte, kunde Prinsen, og i hans Fravær hans betroede Mand NICOLAI DE THYGESON, nu Stiftamtmand i Akershus, gjøre sit Arbeide med at paavirke Stemningen gjennem dette Fortielsessystem, der under de forhaandenværende Omstændigheder blev ganske praktisk[1].

I Norge kom ingen Stemme offentlig tilorde imod Prinsen og hans Raadgivere. Det kunde være ventet, at saadanne Stemmer vilde have reist sig fra Selskabet for Norges Vel. Men i Grev Wedels Fravær var dette taust, og hvad der kan være talt Mand og Mand imellem, havde i dette Punkt ingen Virkning[2]. Den Situation, som engang kunde have staaet for Selskabets Stifter, var rigtignok kommen; men den gik ubenyttet hen, og Selskabets politiske Rolle var dermed for alle Tider udspillet. Selskabet for Norges Vel blev i 1814 ikke, som det engang havde hørt med til Grev Wedels patriotiske Fremtidsdrømme, det repræsentative Organ for det norske Folks Ønsker.

---

[1] Om Prinsens Forhold til Thygeson og dennes Virksomhed, kan i Almindelighed henvises til *Vidar,* 1887, S. 638 flg., hvormed kan sammenlignes G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i Aaret 1814*, S. 84 flg.

[2] Smlgn. S. 82 og M. BIRKELAND, *Selskabet for Norges Vel 1809—1829,* S. 70 flg.

Som den uantastede Indehaver af al Regjeringsmyndighed inden Norges Grænser kunde Prinsen gjøre meget for at hindre Udbredelsen af paalidelige Underretninger om, hvad Freden virkelig indeholdt, og dette maatte — om end det sande Forhold i Længden ikke lod sig skjule — øve sin Virkning. Folket blev i stor Udstrækning paa administrativ Vei holdt i Uvidenhed, og den Begeistring, som efterhaanden voksede frem for Prinsen, var for en ikke ringe Del betinget deraf, at Folkets overveiende Flerhed fik Anvisninger til at betragte Stillingen som endnu mere usikker, end den virkelig var. Forsaavidt Sammenhængen med det, som omkring Aarsskiftet havde tildraget sig i Holstein, alligevel blev anet, havde det tildels en Virkning, der for Prinsens foreløbige Øiemed ingenlunde var den uheldigste. Folket fik en Følelse af, at det fra Kongens og fra Danmarks Side var ladt i Stikken, og denne Følelse vakte Harme og Uvilje.

Et af de, desværre lidet talrige Vidnesbyrd, der haves om Stemningen i Aarets første Maaneder, er, hvad Nicolai Wergeland i sin "politiske Tale til det norske Folk", der udkom i Trykken om Høsten 1814, har udtalt (S. 10 flg.) i følgende Ord: „Det uventede, ubegribelige: Fred! Fred! medens vi troede Daniens Sønner i hedeste Færd med at kaste de fiendtlige Tropper ud af Hertugdømmerne, overraskede os i den Grad, at vi saa paa hinanden, anede ondt og vovede ikke at overlade os til den Glæde, sligt Budskab ellers pleier at besjæle et Folk. Længe varede det, førend Fredsslutningens Indhold blev Nationen officielt meddelt; men da det skede, vakte det almindelig Fortrydelse, mere mod den danske Regjering end mod Sverige, og hint kortlivede Ord: Fred! Fred! omskiftedes brat til et rasende: Krig! Krig! Krig!" Hvad her siges, er ikke meget, men dog nok til at belyse Situationen.

Under den gjennemgaaende Usikkerhed, der var den første Forudsætning for, at den danske Tronfølger kunde optage sit vanskelige Arbeide i Norge som Repræsentant for sit Dynasti, blev det for ham en nødvendig Betingelse at holde det norske Folk i en større Uvidenhed om de politiske Forhold. Dette blev en Hovedopgave for hans Politik, og hvad han begyndte umiddelbart efter den første Underretning om Kielerfreden, det blev den hele Vaar udover bestemmende for hans Handlinger. Christian Frederik appellerede til det norske Folk og gav det frie Hænder til at bestemme over sin egen Fremtid — indad. Udad derimod — forbeholdt han sig den hele Ledelse for at kunne opretholde den Uklarhed, som var den nødvendige Forudsætnig for, at

han kunde benytte Situationens Usikkerhed for at gribe til, saasnart Leiligheden blev ham buden. Hans første Handling, efterat han havde modtaget Underretning om Kielerfreden, var at grundlægge dette System, hvorigjennem Folket skulde holdes i Uvidenhed; i Overensstemmelse dermed handlede han ogsaa senere hen. Det er denne Del af hans Politik, der hidtil er mest overseet, men som dog bedst af alt viser, hvorledes han haabede at løse sin Opgave, og det er den, som har faaet størst Betydning for hans Forhold til Grev Wedel og dennes Meningsfæller. Til at fremme denne Politik benyttede han sig af den store Magtfylde, der var lagt i hans Haand. Som Statholder og derefter fra Eidsvoldsmødet 16de Februar som Norges Regent styrede han med hele Enevoldskongens Myndighed, og med Hensyn til den Adgang, han havde til at paavirke Opinionen, led denne Myndighed intet Skaar i de faa Maaneder, hvori han skulde være konstitutionel Konge.

Men Christian Frederik kunde ikke ved Siden deraf raade for de Virkninger, som hans Politik i dette Punkt videre frem vilde have, og det maa være en sikker Sag, at den af Wergeland omtalte heftige Uvilje mod Danmark og dets Konge, der blev en naturlig Følge af, at man paa en skammelig Maade troede sig ladt i Stikken, ikke hørte med til Prinsens Beregninger; men den lod sig nu engang ikke undgaa og kunde, som det snart viste sig, ogsaa anvendes til foreløbig at fremme hans Planer om at grunde et isoleret norsk Kongedømme. I Øieblikket bidrog den saaledes alligevel til at samle Folket om den danske Tronarvings Banner. Det hørte med til det mærkelige Held, som i Aarets Begyndelse ledsagede hvert af hans Foretagender, at selv en Stemning, der gik hans danske Landsmænd imod, dog kunde komme ham personlig tilgode.

Sikret ved dette gjennemgaaende Held, kunde Christian Frederik strække sine Tanker videre end til blot at holde sig i Norge. Han gjorde endog Forsøg paa at tage de første indledende Skridt for at træde i Forbindelse med den svenske Overkommando, i den Hensigt at undersøge, hvorvidt der ikke skulde være nogen Stemning for at lade ham selv blive svensk Tronfølger og altsaa vende tilbage til en lignende Kombination som den, der i 1809 havde foresvævet mange Svensker.

Saaledes som Christian Frederik betragtede Forholdene fra det af Is og Bajonetter omgjærdede Land, hvor han befandt sig, var Tanken naturlig. Kunde det lykkes at opretholde et isoleret Norge, tiltrods for Alverdens Traktater, da var det ligesaa vel muligt for ham at opnaa

den svenske Tronfølge og i Fremtiden blive Grundlæggeren af en ny Kalmarunion. Under usikre politiske Situationer er der altid godt Raad paa Forhaabninger, og her var neppe det ene mere usandsynligt end det andet.

Som sin betroede Mand sendte Christian Frederik den kommanderende General nordenfjelds, Grev Carl Jacob Waldemar von SCHMETTOW til Grev von Essen[1], med det officielle Hverv at overlevere denne et Brev til Carl XIII., men i Virkeligheden for at forberede en Plan i den ovennævnte Retning. Grev von Essen var imidlertid ikke her den rette Mand at henvende sig til[2]. Han nærede den dybeste Foragt for alt, hvad der kom fra Norges unge Regent, og følte sig aldeles forvisset om, at denne aldrig kunde blive en Mand for Sverige. Mindst af alt

---

[1] *Af Grev Schmettows Correspondance, 1813 og 1814* (Throndhjem 1864), S. 12 flg. SCHINKELS *Minnen,* VIII, S. 49 flg. *Grev Essens Breve,* S. 11 flg. AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 369, Note 2.

[2] Brev fra Grev Essen til Carl XIII., dateret Strömstad 7de Marts 1814, (Original i Upsala Universitetsbibliotek) lyder, med Udeladelse af Overskrift og den lange Underskrift, saaledes:

„Eders Maist. har täckts gifva mig et förnyat vedermäle af dess Nådiga hugkomst genom Dess sednast ankomne båda bref.

Grefve Engström lärer ej underlåtit at genast lägga för Eders Maists. ögon hvad jag ej allenast d. 27 Febr. med Curier inberättat, men äfven sedermera, och nominatim i dag.

Det ser ut som ämnade Prins Cristian rivalisera med Eders Maist. om Norrska Kronan. En obetäncksamhet, för at ej säga galenskap, som kan komma at kosta honom dyrt, och som jag högeligen önskar må ensamt drabba honom, och ingen annan.

Jag söker emedlertid at uplysa Norrska Nation om de för den samma vådeliga steg som Prins Cristian tagit, rakt stridande mot de befallningar han ärhållit från dess herre och Konung. Och jag varnar dem därjämte för följderne, som ej kunna beräknas, i händelse de deltaga uti Prinsens uproriska förehafvanden. I alla fall har jag trodt, at Eders Maists. Armée borde så hastigt som möjeligt sättas i sådan författning, at Eders Maist. ej allenast genom den, kunde imponera på Norrmännen, men äfven väl gå värksamt till väga, om så skulle behöfvas. Eders Maists. och svenska Nations ära kräfver, at sedan varningar och mildhet föregått, alla stridskrafter användas, för at sluteligen underkufva det otacksamma Folck som misskjänner den Faderliga omvårdnad hvarmed Eders Maist. velat omfatta dem.

Vid min ankomst hit fant jag General Smettau redan här, han är sig ganske lik som när han var i Sverige, ehuru det är 30 år sedan. Eders Maist. behagar Nådigst inhämta af min berättelse af denna dag, huru ordena oss emellan fallit sig, under et oafbrutit samtal af 4.ra timmar. Cantzli Rådet Battram är tills dato den af Svenskar som kan lämna Eders Maist. de bästa, och de färskaste tidningar från Fredrikshall, där han för tvänne dagar sedan passerat flera timmar. Han lät där visera sitt pass af Police Mestarn, och återvände hit, sedan han gifvit denne sistnämde som äfven är Cantzlie Råd och Riddare, Broder Kyssen.“

kunde han være tilbøielig til at kompromittere sin egen Stilling ved at indlade sig med en norsk Udsending som Grev Schmettow i Forhandlinger, der tilsigtede Carl Johans Bortfjernelse. I denne Henseende kan det neppe heller med Rimelighed antages, at Christian Frederik har gjort sig store Forhaabninger om at opnaa noget paa Øieblikket hos Grev v. Essen eller Carl XIII., men at han kun har ønsket at sondere disse. Om dette ogsaa mislykkedes, saa var det dog heller ikke mere, end hvad han i Forveien havde maattet forberede sig paa. Forsaavidt kunde det ikke gjøre nogen nedslaaende Virkning paa ham, selv om ikke Grev v. Essen vilde indlade sig i mundtlig Forhandling paa et eller andet Sted ved eller i Nærheden af Grænsen. Et Forsøg kunde ikke skade, og Christian Frederik opgav ikke dermed Tanken paa at naa det Maal, om hvilket han var begyndt at drømme[1].

Om Grev v. Essen noksaa meget troede at kunne behandle Christian Frederik som en Fusentast, paa hvis Handlinger man i Sverige ikke behøvede at lægge nogen Vægt, saa har dette alligevel ingen Betydning for Efterslægtens Dom over den unge Fyrste, der havde optaget det dristige Spil. Gammelsvenske Haansord over den nye norske Regent og hans Raadgivere afgiver ikke Maalestokken for en upartisk Dom over disse, og de spottende Epigrammer, hvormed det regnede over ham fra Sverige, kan ikke ansees for andet end Udbrud af Ærgrelse, som Ved-

---

[1] Brev fra Grev Essen til Carl XIII., dat. Strömstad 11te Marts 1814 (Original i Upsala Universitetsbibliotek) lyder, gjengivet paa samme Maade som det i foregaaende Note meddelte Brev af 7de Marts, saaledes:

„Jeg har alt sedan d. 5 dennes befunnit mig här. Igår ärhöll jag å nyo bref från Generalen Grefve Smettau, giämte et bref till Eders Maist. från Prins Christjan.

Med den sednast afgångne Curier upvacktade jag Eders Maist. i underdånighet med en berättelse rörande mitt samtal med Grefve Smettau, samt min refus at se Prins Christjan, med mera. Grefve Smettau önskade då blandt annat (som äfven finnes uti berättelsen) at jag ville emottaga, och afsända et bref till Eders Maist. från ofta nämde Prins, hvilket jag först vägrade, men sedermera på dess enträgna begäran biföll, men på så humilianta vilkor at det aldrig kunde falla mig in at de möjeligen kunde antagas, ty det var ej fråga om mindre, än at en Copia skulle åtföllja brefvet, hvilken af mig skulle granskas, och bedömmas huruvida brefvet kunde till Eders Maist. afsändas eller ej. I fråga varande bref liknar till sammansättning med mera, resten af Prinsens företag, och hade kan hända bort af mig återsändas, emedlertid fölljer härjämte i underdånighet den afskrift som kom med brefvet, och om Eders Maist. skulle finna dess innehåll af den beskaffenhet at brefvet hvarcken kan eller bör bevärdigas med något svar så kan det oupbrutit återsändas, och mig tilldelas en Nådig skrapa som emottagit det.“

kommende helst burde have beholdt for sig selv[1]. Christian Frederik var ingen letsindig Spiller; hans Beregninger var ikke opgjorte paa en Slump, men byggede paa de forskjellige Muligheder, som Øieblikkets politiske Situation kunde aabne ham til at blive dennes Herre, og han har været vel inde i, hvordan Stillingen kunde komme til at udvikle sig. Han vidste, at Norges endelige Skjæbne maatte blive afgjort fjernt fra Halvøen og mere af Diplomater end af Soldater, og derpaa var hans Plan bygget. Den Opgave, som var ham forelagt, var jo, i sit endelige Maal, ingen anden end den at bane Veien for Norges Gjenforening med Danmark, og dertil haabede han at kunne naa ved tillige at lade disse Riger indtræde i en Forening med Sverige[2].

Hvad der her stod for Christian Frederik, var Tanken paa, at Carl Johan kunde blive Frankriges Hersker. Dette Hensyn maa have spillet en stor Rolle i hans Beregninger, og Carl Johans Kandidatur i Frankrige havde derfor ingen varmere Tilhænger end Christian Frederik, for hvis Blik den aabnede de videste Fremtidssyner. Grev Rosen havde i en Samtale, som han under sit korte Ophold i Christiania havde med en af Christian Frederiks fortrolige, General Haxthausen, anseet det

---

[1] Af deslige Epigrammer findes følgende fire i Afskrift i Arkivet paa Trolle-Ljungby:

Till Norrmännen.

O, Norriges folk, blott kändt för tapperhet och dygder,
kom då och hylla Carl, Din rätta kung, Ditt stöd,
och drif vanbördingen med hån från Dina bygder;
af honom får Du bark; af Carl skall Du få bröd.

Till prins Christian.

Skryt Du för Norriges folk, min vän, bäst fan Du vill,
förkunna Dina hvärf, som prins af danska huset;
hvar Norrman vet rätt väl, att Du ej varit till,
om pappa Blücher putsat ljuset.

Till Dupuis.

Säg, Dupuis, hvem har Dig sändt
att Nordens lugn och frid förstöra.
Du Christians ärolystnad tändt;
hans horn dess enda rätt utgöra
att vara Baggarnes regent.

Epigramm af grefve Bunge.

Bland epigramm i Stockholm gjorda,
jag hörde ett, som lydde så:
Om Christian ej blir Herrans smorda,
så kan han väl bli smord ändå.

[2] At deslige Tanker allerede tidlig antoges mulige i Norge, er sikkert. Smlgn. CLAUS PAVELS, *Biografi og Dagbøger* (Bergen 1864), S. 146.

fornødent at fremkomme med en Erklæring om, at den svenske Kronprins efter hans Mening ikke vilde modtage den franske Krone, om denne blev ham tilbudt[1]. Allerede dette viser, at Tanken paa en saadan Mulighed paa denne Tid har været omtalt i Prinsens nærmeste Kreds, og naar den svenske Udsending ansaa det nødvendigt at gjendrive den, maa man der have tillagt den en ikke ringe Betydning. Der laa desuden mere i denne Tanke, end Grev Rosen vilde vedgaa. Carl Johan var af den russiske Keiser udseet til at bestige den franske Trone, naar den blev ledig efter Napoleon, og hvad enten Christian Frederik har forstaaet, at Keiserens videre Plan var at gjenindsætte det afsatte svenske Dynasti, eller ei, saa kunde han dog sige sig selv, at der var større Sandsynlighed for, at det svenske Folk vilde tage ham end sin tidligere Kronprins, naar Valget blev det stillet. Han havde ved Grev Schmettows Sendelse gjort det første Skridt, og der var nu Adgang for de høieste Kredse i Sverige til at vide, hvor man i paakommende Tilfælde havde ham.

Først naar det endelig havde vist sig, at Keiser Alexander stod alene med sin Tanke, og naar Koalitionens øvrige Medlemmer havde sat igjennem en Restauration af det bourbonske Kongehus, kunde den herved budne Chanse for Christian Frederiks Sag falde bort. Men dette skede først, efterat Rigsforsamlingen paa Eidsvold var traadt sammen, og det varede endnu længere, inden Efterretningen derom naaede Norge. Indtil dette Øieblik maatte Muligheden af, at den svenske Kronprins kunde blive Frankriges Behersker, medtages i alle Beregninger, der opgjordes i Norge over Landets Fremtid, ikke alene for Christian Frederik, men ogsaa for Grev Wedel. Stillingen blev derved mere usikker, og om den kunde synes at byde den ene gunstige Udsigter, saa maatte den opfordre den anden til Forsigtighed.

For Carl Johan personlig kunde det ikke være en ubehagelig Mulighed, at han havde Udsigt til at blive Frankriges Hersker, og han har selv tænkt derpaa, skjønt han var vidende om, at hans Kandidatur vilde møde den stærke Modstand, som tilsidst viste sig uovervindelig. Han havde altid ønsket at sikre Sverige, forinden han deltog i den store Koalitionskrig mod Napoleon, men sigtede for sit eget Vedkommende videre. I en Samtale med Suchtelen, den russiske Gesant i Stockholm, har han i Februar 1813 udviklet, hvorledes hans Ærgjerrighed var at se den skandinaviske Halvø forenet og at have udført det, som

[1] CHRISTIAN VIII's *Dagbog i 1814*, S. 48.

var mislykkets for Sveriges gamle store Konger, og saaledes i Fremtiden stoppe den gamle Kilde til saa mange Krige. *Mais aussi,* tilføiede ham, *après cela je suis quitte avec la Suède et puis disposer de ma personne*[1]. Her er hans Betragtning af Forholdene tydelig udtalt.

Forpligtet til stor Taknemmelighed mod det Land, hvilket han skyldte sin Ophøielse, ansaa han det for sin første Opgave at sikre dets Fremtid gjennem en Forening med Norge. Naar det var naaet, kunde han personlig stille sig frem og da tillige lade Sverige deltage i den store Koalition. Men idet han saaledes tidlig har udsondret Tanken paa sin egen Person og troet, at han kunde erholde frie Hænder, naar han først havde sikret Sverige, var det i Grunden ikke saa langt igjen til den næste Tanke, at han da ogsaa i videre Forstand kunde have opfyldt sine Forpligtelser og finde en anden Anvendelse for sin Virksomhed[2]. Fra Christian Frederiks Side var det ikke ubeføiet at lægge endog megen Vægt herpaa. Det blev ogsaa et Udgangspunkt for hans paafølgende Politik, men rigtignok ikke uden væsentlige Feiltagelser, navnlig med Hensyn til den russiske Keisers Stilling overfor Carl Johan, forsaavidt han troede, at denne ikke var Kronprinsens Ven. Men med vekslende Forudsætninger blev nu dette alligevel den røde Traad i Christian Frederiks Politik, og af Carl Johans personlige Forhold til sine allierede maatte saaledes Norges Skjæbne blive afhængig.

Hvad Christian Frederik, da han begyndte sit dristige Foretagende i Norge, især havde isigte, var de Muligheder, som kunde aabne sig ved den almindelige Fred. Ligesaa bestemt, som Carl Johan havde været imod at skulle vente indtil dennes Afslutning med at faa Norges

---

[1] *Aktmæssige Bidrag til Sveriges politiske Historie 1812—1813,* S. 23, Note 2, hvor Suchtelens Depesche, der skildrer Samtalen, er gjengiven; denne er uagtet sit betydningsfulde Indhold mærkelig nok ikke medtagen hos AHNFELT, *Två krönta rivaler,* II, som dog skulde give en historisk brugbar Samling af denne Diplomats Brevveksling.

[2] Spørgsmaalet om Carl Johans virkelige eller formodede Tanker paa den franske Krone har i den senere Tid gjentagne Gange været optaget til Undersøgelse, bl. a. i MARCELLUS, *Ur nyare tidens politiska skiften* (Sthlm. 1889), S. 20 flg. I en mod den svenske Kronprins stærkt fiendtlig Aand er det behandlet af den tydske Historiker, Professor W. ONCKEN, i dennes omfangsrige Skrifter, *Oesterreich und Preussen im Befreiungskriege,* II. S. 410 flg. og *Zeitalter der Revolution, des Kaiserreichs und der Befreiungskriege,* II, S. 660 flg., deraf specielt S. 755 flg. Af franske Forfattere har bl. a. LÉONCE PINGAUD i *Revue de Paris,* 4ème année, 1897, 15 Juin, No. 12, Pag. 830 leveret en Afhandling, *Bernadotte et les Bourbons, 1812—1814* (smlgn. *Aftenposten,* 1898, No. 58), og 1901 udgivet et større Arbeide, *Bernadotte, Napoléon et les Bourbons (1797—1844).*

Overdragelse sikret, fordi han ikke stolede paa denne, troede hans Modstander i Norge at kunne regne paa bedre Udsigter, saafremt det lykkedes ham at trække Afgjørelsen ud indtil den almindelige Fred. Carl Johan havde jo foretaget sin Indmarsch i Holstein for at fremtvinge en hurtig Afgjørelse. Men hvad han derved havde opnaaet, stod dog fremdeles kun paa Papiret; det var blot noget halvt, noget, som lod sig gjøre om igjen, og deri kunde da Christian Frederik søge en Støtte for sine Forhaabninger. I dette laa hans foreløbige Styrke og den svenske Regjerings foreløbige Svaghed. At vinde Tid og derefter se, hvad der videre kunde ske, med Opmærksomheden henvendt paa Krigsskuepladsen og Paris, — det blev foreløbig Maalet for Christian Frederiks Politik i Norge. Ud fra denne Grundvold var det, han optog Arbeidet mod sin første og nærmeste Modstander, Grev Wedel, — ogsaa her hjulpen af det samme mærkværdige Held, der gav ham voksende Fortrøstning til sin egen Sags endelige Seier.

IV.

KOMPROMIS OG PLEBISCIT.

Efter en hurtig Reise til Trondhjem, mødtes Christian Frederik den 16de Februar 1814 paa Eidsvold Jernværk hos Carsten Anker med høitbetroede Mænd fra Christiania og denne Bys Omegn. I dette „Notabelmøde“ frafaldt han Paastanden om at bestige den norske Trone ifølge sin Arveret. Allerede i Trondhjem havde han opgivet Tanken paa at kunne bevare Enevoldsmagten og erkjendt Nødvendigheden af at give Norge en fri Forfatning, for saaledes at imødekomme de Tanker, som overalt havde slaaet ned med Lynets Hurtighed i alle norske Hjerter. Men han havde nu tillige ved sin frivillige Opgiven af den omhandlede Arveret erhvervet Krav paa en tilsvarende Imødekommen fra den anden Side, fra de Mænd, der efter denne maatte forberede sig til en Dag at fremtræde som det kommende Regjeringspartis Ledere, og naar han gav Afkald paa en Krone ved Arv, blev det stiltiende forudsat som deres Pligt i det Sted at skaffe ham en Krone ved Valg. Dette var, hvad der foregik paa Eidsvold. Det kan med rette betegnes som Kompromisset af 16de Februar, den første Betingelse for, at Christian Frederik i det rette Øieblik kunde, som det heder i Tidens høitidelige Sprog, bestige Haralds og Haakons Trone og lægge Sverres Scepter i sin Haand[1]. Atter igjen maa man her erkjende den Dygtighed, hvormed han gik frem, og den fine Klogskab,

---

[1] Herom kan i Almindelighed henvises til, hvad der er udtalt i Forfatterens *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 3—26, hvor de ovenfor i Texten fremsatte Synsmaader er nærmere begrundede. Særlig maa udhæves det Ræsonnement, som førtes af Mødets Deltagere om Betydningen af en Henvendelse til Folket, — at Ansvaret da vilde falde paa Nationen og ikke paa Prinsen (S. 25, hvor den franske Text af dennes Dagbog er gjengiven).

hvormed han ogsaa i denne Henseende forstod at beregne sine Chanser. Men Kompromisset drog igjen med Nødvendighed nye Skridt efter sig som de øieblikkelige Konsekvenser af de trufne Bestemmelser.

Efter at være vendt tilbage til Christiania fra Eidsvold, stod Christian Frederik igjen indtil videre med frie Hænder. Men idet han fra sin sædvanlige Residens lod udgaa de Kundgjørelser og Skrivelser, der skulde forkynde Folket, hvad der var skeet, og hvad der videre skulde foregaa, var dog dette kun, hvad han allerede paa Eidsvold havde meddelt de der forsamlede Tillidsmænd[1]. Om disse i den korte Tid, som der paa Eidsvold var dem levnet, ikke kan forudsættes at have nøiagtig overveiet hver enkelt af de Vendinger, som forekommer i disse Dokumenter, saa er dog deres Anseelse og deres Indflydelse hos sine Landsmænd bleven benyttet til at vinde den almene Stemning i Landet for de Grundtanker, som gik igjennem dem, og i hvilke de havde erklæret sig enige[2].

Christian Frederiks aabne Brev og hans Kundgjørelse af 19de Februar 1814 er mærkelige Dokumenter, ved hvis vidtrækkende Betydning og Tendens Historieskrivernes Opmærksomhed endnu kun altfor lidet har fæstet sig. Det var i Virkeligheden en *appel au peuple.*

Faktisk begjærede her Christian Frederik i det samme, han var kommen fra Eidsvold, og kunde forelægge Resultaterne af de der pleiede Raadslagninger og Overlægninger, et Plebiscit af det norske Folk, imod enhver Forening med Sverige, for at begrænse Rigsforsamlingens Myndighed til et enkelt Punkt. Det skulde blive et Plebiscit for ham, mod Grev Wedel og mod dennes Meningsfæller. Det skulde være et Plebiscit, hvorved Folket selv, i Kraft af sin Suverænetet, kun paa et enkelt Punkt gjorde Rigsforsamlingen til sin befuldmægtigede for at udøve denne, og mod dette Plebiscit skulde Grev Wedels og hans Meningsfællers Anstrengelser falde magtesløse til Jorden. Men tillige arbeidede Prinsen med det samme, paa en Maade, der skulde synes at staa i en iøinefaldende Strid med Grundtanken i det netop indgaaede Kompromis, og hvori det synes vanskeligt at fatte, at han har kunnet have Tilslutning af Flertallet af Mødets Deltagere, for at sikre sig selv Besiddelsen af den Trone, der snart skulde reises.

[1] *Christian VIII's Dagbog under Regenttiden i Norge,* S. 38.

[2] Disse Dokumenter blev i 1814 bekjendtgjorte i Trykken. Af nyere Værker vil de findes meddelte *in extenso* hos G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 99 flg. og hos H. L. Rydin, *Föreningen emellan Sverige och Norge,* S. 21 flg.

Christian Frederik har i ethvert Tilfælde benyttet den Magt, som Begivenhederne havde lagt i hans Haand, adskillig udover, hvad man i senere Tider har troet at læse i Beslutningerne af 16de Februar. Der vides imidlertid intet om, hvad dertil først er sagt af de Mænd, som ved denne Leilighed var tagne med paa Raad. I ethvert Fald blev de snart af Begivenhederne nødsagede til at føie sig efter hans Politik og uden Kritik give denne sin Tilslutning. I det samme Øieblik, da han skulde staa der som den, der havde opofret saa meget, havde han paa en anden Kant vundet endnu mere igjen, og gjort sig selv til Midtpunktet for den store nationale Begeistring, som han vilde vække.

Prinsen mente at styrke denne Begeistring ved officielt at belære Folket om, at det i sin Midte havde en Samling „ildesindede“, mod hvis skumle Rænker han var kaldet til at dække det med sin beskyttende Haand. Disse „ildesindede“ blev fra nu af systematisk udpegede som farlige Personer, med hvem velsindede Fædrelandsvenner ikke kunde have noget at bestille. Enhver vidste, hvem dermed mentes. I nøieste Overensstemmelse hermed gav ogsaa Prinsen Folket Fremstillinger af de ydre politiske Forhold, der byggedes paa urigtige Meddelelser. Til Gjengjæld var disse saa meget rigere paa de Stikord, som under den herskende Spænding bedst kunde ophidse Stemningen mod Sverige, dets Folk og dets Kronprins. En Forklaring af, hvad der virkelig var skeet, blev derimod ikke fremlagt. Det viste sig nu, hvilken Betydning det havde, at det var Prinsen overladt at redigere den Form, hvori de vedtagne Beslutninger skulde kundgjøres.

Hvis det ad denne Vei lykkedes Prinsen at sætte sin Vilje igjennem, da kunde han mene, at Rigsforsamlingen, naar den traadte sammen, var bunden; da havde man i det store Spørgsmaal om Forening med Sverige eller Ikke-Forening en Udtalelse af Vælgerne, over hvilken det ikke skulde være muligt at sætte sig ud. Rigsforsamlingen kunde, efter Prinsens Fortolkning, ikke røre derved uden at overskride sin Fuldmagt, og den var derhos ikke den eneste Myndighed i Landet, som havde faaet en saadan; ogsaa den udøvende Myndighed, som den indtil videre var lagt i Regentens Hænder, var der tildelt en Fuldmagt, der kunde opfattes som ulige mere vidtstrakt end den anden, og tillige vilde der med al fornøden Tydelighed være pegt paa Christian Frederik som den eneste, der kunde indtage den ledige Trone. Saaledes tænkte han sig Virkningerne af sin *appel au peuple*[1]. Denne var Kompro-

[1] Smlgn. O. RING, *Bestod Norge som et Kongerige før og under Rigsforsamlingen paa Eidsvold?* S. 69.

missets nødvendige Følge, men blev tillige af ham udnyttet til at hæve ham selv endnu mere op og give hans personlige Position i Landet en forøget Betryggelse. Med ethvert Middel, der frembød sig, arbeidede han, som det viser sig af de to nævnte Aktstykker, for at naa sit Maal.

I det aabne Brev af 19de Februar heder det: „Jeg Christian Frederik, Norges Regent o.s.v. Gjør vitterligt: at det norske Folk, løst fra sin Ed — — — og saaledes gjengivet et frit og uafhængigt Folks fulde Ret til, selv at bestemme sin Regjeringsforfatning, tydeligen og endrægtigen har ytret sin bestemte Vilje til, ikke at samtykke i nogen Underkastelse under Sveriges Konge, men derimod til at hævde og forsvare sin Uafhængighed og Selvstændighed. Odelsbaaren til Norges Trone og bestemt i denne Stund, til at staa i Spidsen for et trofast og tappert Folk, følger jeg villigen dette hellige Kald og anser det for min første Pligt, af yderste Evne at virke for det norske Folks Frihed og Sikkerhed. Som Rigets Regent, hvilken Titel jeg antager, med alle Rettigheder og med den Myndighed, som Hans Majestæt Kong Frederik den sjette har frasagt sig, og som Nationen dertil vil forlene mig for i Farens og Trængselens Stund, at afvende Uorden og Fordærvelse fra Landet, skal min oprigtigste Bestræbelse være, at vedligeholde Freden med alle de Magter, som ikke krænker det norske Folks Rettigheder. Af Nationen valgte oplyste Mænd skal samles den 10 April førstkommende, i Eidsvold udi Akershus Amt, for at antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv.“ — —

I Udtryk, der mindst er ligesaa stærke, heder det i Regentens Kundgjørelse af 19de Februar:

„Nordmænd! — — — — Med Harme har I erfaret, at I er overgivne til en Regjering, der har vist Eder den Foragt at tro, ved søde Ord og tomme Løfter, at kunne lokke Eder til Utroskab imod Eders Konge, ligesom den og har udøvet det aabenbare Fiendskab, midt under Freden, at ville udhungre Eder, for, ved dette umenneskelige Middel, at rokke det Mod, som den vidste ellers at være urokkeligt, og nu tiltror den Eder den Svaghed, godvilligen at ville underkaste Eder det svenske Aag og samme Ulykker, som Sveriges Sønner nu maa taale, for en Udlændings Herskesyge og fremmede Penge, at stride i fremmed Land.

Dog det frie norske Folk kan selv bestemme sin Skjæbne.

Sværger at ville hævde Norges Selvstændighed, kræver Gud, den almægtige, til Vidne paa Eders Eds Oprigtighed og nedbeder Himmelens Velsignelse over Eders elskede Fædreneland!

Det er Guds Styrelse, trofaste Nordmænd, at jeg Norges Trones odelsbaarne, i denne Stund er midt iblandt Eder; nu kan I vorde reddede ved den Samdrægtighed, som luer i Eders Barm.

Jeg har hørt Folkets lydelige Stemme for Uafhængighed, for djærv og ubetinget Modstand mod fremmed Vold; dette er Kald nok for mig, der besjæles af varm Følelse for Norges Held og Hæder, til at forblive blandt dette trofaste Folk, naar det gjælder dets Selvstændighed, og saalænge min Stilling kan bidrage til at vedligeholde Orden og Rolighed blandt Nordmænd.

Af Forsynet bestemt til, i denne Stund at styre Riget, skal jeg med kraftig Haand, uden at ænse Farer eller Møie, værne om Norges Sikkerhed og holde Lovene i Hævd.

En Samling af Nationens selvvalgte, oplyste Mænd skal dernæst, ved med Visdom og Samdrægtighed at bestemme en Regjeringsform for Norge, give denne Stat fornyet Kraft mod aabenbare og hemmelige Fiender, og af dens Bestemmelse vil det afhænge, om jeg fremdeles skal røgte det Hverv, hvortil Nationens Ønske i denne Stund kalder mig.“ — — —

Resten var hovedsagelig Forsikringer om, at Regenten skulde gjøre, hvad der stod i hans Magt, for at sikre Freden og derigjennem fremme Udviklingen af Rigets Velstandskilder og Næringsveie, medens den, der som Voldsmand vilde krænke Rigets Frihed og Selvstændighed, skulde faa føle, at der boede Kraft i Nordmandens Arm og Mod i hans Sjæl. Ved forenede Kræfter skulde Norge hæves til sin gamle Glans og afgive et nyt Bevis paa den Sandhed: „at et Folk er uovervindeligt, som frygter Gud og føler varmt for Fædrelandet“.

Christian Frederik anordnede derhos en Bededag, der skulde afholdes i hver Menighed, saa hurtig som det lod sig gjøre, og umiddelbart skulde efterfølges af Valg paa de Valgmænd, som senere havde at sammentræde for at vælge deputerede til Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Ved Valget skulde der tillige — saa blev det nu paabudt — udstedes Adresser til Prinsregenten; det var et Bud, der kom fra Rigets indtil videre med Enevoldsmyndigheden udstyrede Regent, og som derfor maatte lydes. Gjennem disse Adresser, hvortil Ideen udgik fra oven, sikrede Christian Frederik sig en Samling af Udtalelser, der forkyndte Folkets Tillid til ham og dets Begeistring for den Sag, han repræsenterede. Dette kunde ikke være mere behændig indrettet. Om det saa behøvedes, kunde han overfor Rigsforsamlingen træde frem og pege

paa denne Samling. Han vilde derigjennem sikre sig en Støtte udenfor Rigsforsamlingen, der muligen kunde finde sin Anvendelse, hvis den tiltrængtes.

I de forskjellige Aktstykker, der udgik 19de Februar, har Prinsen selv vist, hvor meget han mente at have opgivet. Tiltrods for alt, hvad der var gaaet imellem, betragtede han sig, efter Eidsvoldsmødet som før, som den odelsbaarne til Norges Trone, — kun, at han havde afstaaet fra at benytte denne Ret, som han imidlertid haabede, at Folket ad andre Veie vilde skjænke ham igjen. Intet kunde her være mere tydeligt end den ligefremme Maade, hvorpaa han fremstillede sin egen Person med de Fortjenester, han havde af Norges Sag i Farens Stund og med det deraf følgende Krav paa Taknemmelighed.

Den Beredvillighed, hvormed det norske Folk ved Valgene viste sig at dele Christian Frederiks Forhaabninger, taler ikke til Fordel for dets politiske Forudseenhed. Gjennem den Form, hvori der blev svaret paa Christian Frederiks Opfordring, gjorde Folket, hvad det formaaede, for at istandbringe det Plebiscit, der var forlangt. Det gjorde, hvad det kunde, for at binde sine egne Hænder i det afgjørende Øieblik, og det, uagtet det ikke Mand og Mand imellem manglede paa Kritik over disse Prinsens Handlinger. Hans fortsatte Krav paa at være Tronens odelsbaarne Arving, der stred mod Kompromisset af 16de Februar, stødte mange, og den kun svagt tilslørede Maade, hvorpaa han hentydede til Sandsynligheden af, at han ogsaa i Fremtiden skulde være Rigets Styrer, vakte ligeledes Anstød. Det samme gjaldt hans Omtale af, at alene hans Nærværelse kunde give det norske Folk Redning i Farens Stund.

Heller ikke manglede det paa Mænd, som forstod Betænkelighederne ved den Ed, hvormed Prinsen i dette Øiemed vilde binde Nationen, og det er sikkert, at mange har indseet, hvor dette sigtede hen. Men Kritiken forstummede offentlig. Den hørtes kun privat, og da det kom til Stykket, var der i hele Norges Land ikke mere end to Mænd, som uden Omsvøb gjorde Modstand mod Prinsens Politik i dette Punkt.

Af dem var Grev Wedel den ene.

Han befandt sig nu atter paa norsk Grund, efter en forholdsvis langvarig Reise fra Kjøbenhavn. Han var kommen til Venersborg om Aftenen den 22de Februar og havde der havt Samtaler med Grev Essen, om hvis Indhold der dog med Sikkerhed kun vides lidet mere, end hvad

Grev Essen har meddelt i den Redegjørelse, som han i samme Anledning[1] sendte Carl Johan.

Hvad Grev Essen straks havde bemærket, var den Frimodighed, der altid var et fremtrædende Træk hos Grev Wedel, og en stor Fædrelandskjærlighed, den sidste forbunden med Ønsket om, at Norge maatte blive forenet med Sverige. Grev Wedel var ved sin Ankomst til Venersborg uden Kjendskab til, hvad der var foregaaet i Norge, efterat man der havde faaet Underretning om Fredsslutningen, og hvad Grev Essen kunde meddele, var neppe heller i Enkelthederne særdeles paalideligt, da han kun havde daarlige og usammenhængende Efterretninger. Grev Wedel skal for Grev von Essen have misbilliget alt, hvad der var foregaaet i Norge i den sidste Tid; men efter hvad der for øvrigt vides om hans Optræden, kan dog dette kun have været under Forudsætning af, at de svenske Efterretninger var paalidelige. Imidlertid havde der budt sig en udmærket Anledning til at erholde sikre Meddelelser fra Norge, da Landshøvdingen i Göteborg, Grev Rosen, den 20de var reist til Christiania og daglig kunde ventes tilbage derfra. Efter Grev v. Essens Anmodning bestemte Grev Wedel sig for at blive i Venersborg, indtil han kunde træffe Grev Rosen og høre nærmere om, hvorledes det stod til i Christiania. Ogsaa Baron Platen havde indfundet sig i Venersborg.

Allerede den 26de Februar kom Grev Rosen tilbage, og om han end ikke kunde meddele mange Oplysninger om Forholdene i Norge, saa bragte han dog Efterretningen om, at Prins Christian Frederik havde erklæret sig for Norges Regent og agtede at forsvare Norges Uafhængighed[2]. Formodentlig umiddelbart efter, om Morgenen 27de Februar, fortsatte Grev Wedel sin Reise til Christiania. Han havde da ikke

[1] Forf.s Udgave af *Grev Essens Breve til Kronprins Carl Johan,* S. 9 flg. og *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 151. En anden paalidelig Kilde er Christian Frederiks Dagbogs-Optegnelse for 3die Marts 1814, i hvilken Prinsen har gjort Rede for sin Samtale med Grev Wedel, og hvad denne fortalte om sit Besøg i Venersborg. Smlgn. ogsaa Grev Essens Brev til Grev Wedel af 27de Juni 1814, SCHINKEL-BERGMANN, VIII, S. 347. Dertil kommer endnu et mellem Bilagene til den ældre Udgave, I, S. 624 trykt Brev fra Kancelliraad Battram til Carl XIII., dateret Venersborg 26de Februar 1814 (Original i Upsala Universitetsbibliotek). Smlgn. ogsaa *Norsk historisk Tidsskrift,* II, S. 32.

[2] Grev Rosens Beretning om sin Sendelse til Christiania er (i norsk Oversættelse fra fransk) trykt i *Historisk Tidsskrift,* IV, S. 514 flg. Denne maa sammenholdes med den Beretning, som er nedskreven i Christian Frederiks Dagbog (se den danske Oversættelse, S. 45 flg.). Grev Essens Instruktion for Grev Rosen er trykt som Bilag i den ældre Udgave, I, S. 623.

givet nogen bindende Forsikring, men skjønt han erklærede sig for en Ven af Foreningstanken, forbeholdt sig fuld Handlefrihed. Da han skiltes fra Grev Essen, havde han til denne sagt, at hvis man i Norge nærede det Haab, at kunne med Bistand af England og de øvrige Stormagter hævde sin Uafhængighed, og hvis der var nogen Udsigt til, at dette kunde lykkes, — da vilde han være den første til med Vaaben i Haand at modsætte sig den svenske Hærs Indtrængen over den norske Grænse. Dette var hans endelige og sidste Ord i Venersborg. Den djærve Frimodighed, der laa til Grund baade for denne og andre af Wedels Ytringer, gjorde Indtryk paa Grev Essen og vandt ham dennes Agtelse.

Men større havde heller aldrig Grev Wedel staaet end under dette sit Besøg i det svenske Hovedkvarter. Med sand patriotisk Takt havde han afslaaet at binde sig, da han af Naturforholdene var tvungen til at lægge sin Vei over Sverige. Han havde villet staa sammen med sine Landsmænd. Kielerfreden og den dermed følgende Afstaaelse var for ham kun det første Skridt. Bagefter var det hans Tanke, at det norske Folk selv skulde bestemme over sin Fremtid i en Forening med Sverige; derfor var det, han ikke vilde aflægge Ed til den svenske Konge. Intet kan bedre belyse, hvorledes han tidligere havde tænkt sig Fædrelandets Fremtid, end netop den Bestemthed, hvormed han optraadte i Venersborg[1].

Men af Christian Frederik og hans Omgivelser blev hans Forhold opfattet paa en ganske anden Maade. Endnu forinden Grev Wedel naaede Christiania, havde Prinsen modtaget Meddelelse om hans Besøg i Venersborg. Samtidig med Grev Wedel havde nemlig ogsaa Prinsens Adjutant, Lieutenant Rosenørn, været i denne By og der havt Samtaler med Grev Essen, og da han kom før Grev Wedel til Christiania, aflagde han der Rapport til Christian Frederik. Grev Essen havde endog talt med Rosenørn om Grev Wedel, hvem han kaldte „et hedt Hoved".

Formodentlig har Christian Frederik efter dette opgivet at kalde Grev Wedel til Medlem af sit Regjeringsraad, hvis Udnævnelse han i det længste havde opsat, maaske netop i Paavente af, at Grev Wedel skulde komme tilbage og give en bestemt Udtalelse om sit Standpunkt. Først 2den Marts blev de nye Regjeringsraader udnævnte. Det Grev Wedel tiltænkte Departement blev overdraget til General Haxthausen, ved hvis Side stilledes Kjøbmand Carsten Tank fra Frederikshald. Det

[1] SCHINKEL-BERGMANN, VIII, S. 341.

ser ud, som om Christian Frederik har lagt Vægt paa at have en fornem Mand i Spidsen for Finans-Departementet, som det, der under de forhaandenværende Omstændigheder var det vigtigste. Da han maatte opgive Tanken paa at faa Grev Wedel til at træde ind i Raadet, vendte han sig til Haxthausen, men satte tillige en anden, mere sagkyndig Raadgiver ved hans Side.

Den 3die Marts Kl. 2 havde Grev Wedel i Palæet i Christiania Audiens hos den nye Regent. I Forgemakket traf han sin Ven og politiske Meningsfælle, Jacob Aall, der allerede i en tidligere Samtale med Prinsen havde udtalt sig for denne om Fædrelandets Stilling i samme Aand, som Greven tænkte[1]. Efter den Beretning, Jacob Aall senere har givet om denne Audiens[2], skal Grev Wedel, da han fik se ham, have hilset paa ham og derefter med Heftighed og „temmelig høit" have spurgt: „Hvad er det for dumme Streger, I gjør her i Norge?" Aall trak da Greven hen i en Vinduesfordybning og underrettede ham om, at Stemningen i Christiania og blandt de tilstedeværende var saadan, at slige Udtalelser ikke vilde være paa det rette Sted. Han lovede derhos, at han samme Aften vilde indfinde sig paa Bogstad og der sætte Greven ind i Sagernes sande Sammenhæng.

Greven skal efter disse Aalls Forestillinger have bestemt sig for at følge en roligere Fremgangsmaade. Han blev derpaa, efter at han i Forgemakket havde hilset paa sine forskjellige derværende bekjendte, indladt til Prinsen, hvem han overleverede en Del fra Danmark medbragte Pakker og hans Broder, Prins Frederik Ferdinands Portræt. Han talte ikke til Prinsen om de i Norge forefaldne Begivenheder. Derimod sagde han, at Frederik VI's sidste Ord til ham havde været: „Hvis Prins Christian har den ringeste Kjærlighed til sit Fædreland, da sig ham, at han ikke maa vove nogen Reisning mod Traktatens Bestemmelser", og at Rosenkrantz og Grev Schimmelmann havde talt i samme Aand. Prinsen sagde, at hans lange Ophold i Sverige var blevet misforstaaet, hvortil Greven til Undskyldning svarede, at han var bleven nødsaget til at begive sig til Venersborg i Overensstemmelse med General Tawasts Pas, og at han derefter var bleven opholdt paa Grund

---

[1] 28de Februar 1814 skrev Prinsen i sin Dagbog: „*Le cadet du Aal (Jacob Aas de Næs) montre un caractère pusillanime; il veut calculer nos forces et nos dangers; enfin il est du parti du comte Wedel, qui ne voit point de malheur dans l'union avec la Suède; je lui ai prié de garder ces sentimens pour lui; alors il ne feroit point de mal ou de mauvais effets sur d'autres.*"

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 362.

af Grev von Essens Ønske om, at han vilde oppebie Grev Rosens Tilbagekomst.

Forøvrigt sagde Grev Wedel, hvad Jacob Aall allerede før havde ytret, at man maatte beregne sin Styrke og forudse de Ulykker, som kunde komme. Men paa den anden Side var Grev Wedel aldeles enig i, hvad der var besluttet paa Eidsvold 16de Februar, og sagde, at det norske Folk havde gjort Ret i at erklære, at det vilde forsvare sine Rettigheder og sin Uafhængighed. Han vilde imidlertid paa samme Tid, at der skulde være indledet Underhandlinger med Sverige, forat man saaledes kunde holde sig en Port aaben, i Tilfælde af Uheld med det Haab, som man nærede om Bistand fra England. Prinsen bemærkede hertil, at et saadant Sprog i Norge kaldtes svensk, og at det let kunde misforstaaes; han bad ham ikke udtale sig paa samme Maade til Almenheden, da dette ikke kunde lede til andet end at gjøre Folk modløse og sætte Splid. Grev Wedel tog da frem en Afskrift, han havde medbragt af den Forsikring, som den engelske Gesant Thornton havde givet Svenskerne om, at Englænderne vilde blokere Norge, indtil de svenske Tropper havde sat sig i Besiddelse af Fæstningerne. For at give Prinsen et Bevis paa sin Beredvillighed til at møde hans Ønsker og vise, at han ikke agtede at gjøre nogen derimod stridende Brug af dette Aktstykke, rev han det nu i Stykker for Prinsens Øine. Men han sagde derhos denne, at han paa Rigsforsamlingen vilde tale for sin Sag, og at han vilde indrette sig efter de Beslutninger, som denne vilde fatte. Prinsen forstod ogsaa, at det var til Rigsforsamlingen, Greven satte sit Haab, og at det var der, Kampen mellem dem maatte staa.

Grev Wedel ytrede i Samtalen ingen Lyst til at træde i Regentskabets Tjeneste, ikke engang som Medlem af den Komité, der skulde bestyre Bankvæsenet. Han talte kun ganske løselig derom. Prinsen fik for øvrigt det Indtryk, at Greven havde en paatagen og meget forlegen Mine, hvilket forsaavidt kan stemme med det, der var foregaaet forud, medens han i Forgemakket talte med Jacob Aall[1].

Samtalen blev ført meget høirøstet, og Lyden af de talendes Stemmer trængte ud i Forgemakket, uden at dog de, som ventede der, kunde skille Ordene fra hverandre og opfatte, hvad der blev ytret. Da Greven efter Audiensen atter traadte ud af Prinsens Værelse, gik han med heftige Skridt, og der sporedes paa hans Ansigt en stærk Sinds-

---

[1] Mødet er her skildret efter Prinsens Dagbogs-Optegnelser for 3die Marts 1814.

bevægelse. Men efterhaanden, som han talte med sine tilstedeværende Venner og Bekjendte, blev dog denne noget mere dæmpet.

Senere fortalte Greven Jacob Aall, at hans Samtale med Prinsen havde omhandlet Dagens store politiske Spørgsmaal. Prinsen havde da ogsaa henskudt sig under Nationens almindelige Bifald til den af ham valgte Fremgangsmaade og lagt sin Sag i det guddommelige Forsyns Haand, som ikke vilde, at Uretfærdighed skulde seire og Sandhed og Ret forgaa; han havde derhos ytret Haab om, at England vilde yde Norge sin Understøttelse. Greven paaberaabte sig derimod, til Støtte for sine Anskuelser, de europæiske Magters Vilje og Norges Mangel paa Evne til at modsætte sig denne og lagde stor Vægt paa, at Tiden nu var kommen til at forene den skandinaviske Halvøs tvende Riger under en konstitutionel, paa begges indvortes Forhold grundet Forfatning. Han mente, at Regenten var forpligtet til at høre, hvilke Forslag Kongen af Sverige havde at gjøre, før han afviste al Underhandling, og at han uforbeholdent burde forelægge Folkets Repræsentanter alle Omstændigheder i en aaben og upartisk Fremstilling[1].

Denne Grev Wedels Beretning stemmer godt med den ovenfor meddelte Fremstilling. Derimod er der ingen Grund til at tro, at hele det Tillæg, hvormed den er gaaet over i et svensk Værk[2], er paalideligt, uagtet dette tildels stemmer med Sandheden, forsaavidt vedkommende Forfatter har været vidende om, at Grev Wedel overbragte mundtligt Bud fra Frederik VI.[3] og fortalte Prinsen dermed overens-

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 362 flg.

[2] SCHINKEL-BERGMANN, VIII, S. 47 flg. Smlgn. ogsaa G. P. BLOM, *Norges Statsforandring,* S. 137, hvis kortfattede Fremstilling maaske er paavirket af Schinkel.

[3] Ifølge JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 363, Noten, havde Grev Wedel samme Dag, Audiensen foregik, fortalt denne Forfatter, at Frederik VI.s sidste Ord til ham havde været, at *„dersom Nordmændene endnu havde nogen Godhed tilbage for Danmark og det danske Kongehus, maatte de ikke modsætte sig Foreningen“*. — Carsten Anker, som paa denne Tid befandt sig paa Veien til England, var allerede ved Afreisen fra Christiania vidende om Grevens Besøg i Venersborg og fik i Christiansand Efterretning om Grev Wedels Samtale med Prinsen (rimeligvis fra denne selv); han skrev i et Brev til Christian Frederik af 7de Marts 1813, der findes i det danske Rigsarkiv: *„W:s Visit til Essen er ublu og djærv. Men kunde D. K. H:hed overvinde sig og den altfor billige Fortrydelse til den Grad, at tilbyde ham Christiania Stift, da vilde det være at samle Kul paa Fiendens Hoved. Han modtager det vist ikke, og det er netop, hvad man kunde ønske. A. har givet Copie af sit mærkelige Brev til P. A. til nogle Venner i Arendal, vist for at hværve Stemmer for sin smukke Mening om Nødvendigheden af at forenes med Sverige. — — — — Hvad Wedel medbringer fra Rosencrantz om Englands Beslutning*

stemmende Ytringer af Rosenkrantz og Schimmelmann. Efter den svenske Beretning skal Greven ved at overbringe disse have ægget Prinsen, som spurgte, om han var ræd, hvorpaa Grev Wedel skal have nærmet sig, grebet Prinsen i Armen og sagt: „Naadige Herre! man maa være af kongeligt Blod for at vove at gjøre mig dette Spørgsmaal. Jeg kommer aldrig til at dele Deres Anskuelser; thi De styrter Norge i en Afgrund af Ulykker. Men hvor det gjælder om at lægge Mod for Dagen i en bedre Sag, saa kom med mig, og vi skal se, hvem af os der har mest."

Om Aftenen mødtes Aall efter Aftale paa Bogstad med Grev Wedel og Peder Anker, og disse tre overlagde i Fællesskab, hvorledes de bedst skulde forholde sig i den kommende Tid. Grev Wedel blev her overbevist om, at der for Øieblikket ikke bødes ham nogen Anledning til virksomt at gribe ind i Begivenhederne, og at det endog var det rigtigste for ham nu at holde sin virkelige Mening tilbage. For en Mand som Greven, der var vant til at tale djærvt og ligefrem, var Tanken paa, at han saaledes maatte vogte sig, ikke synderlig tiltalende; han yndede ikke at lægge Skjul paa en Overbevisning, der hvilede paa Sandheder, om hvilke han mente, at de maatte ligge klart for alles Øine, og kunde blot med Vanskelighed sætte sig ind i, at han, ved at fremholde sin Mening, kun vilde udsætte sig for at staa i sine Landsmænds Øine som en Fædrelandsforræder. Imidlertid maatte han bøie sig for den Ensidighed, med hvilken den offentlige Mening udtalte sig for Christian Frederik og hans Planer, i Haabet om, at man vilde opnaa fremmed, især britisk Understøttelse. Saaledes blev de tre Mænd, der om Aftenen den 3die Marts var samlede paa Bogstad, enige om, at de for Øieblikket ikke skulde foretage noget Skridt til at forandre de nærværende Forhold, skjønt de paa den anden Side heller ikke vilde fornegte sin Tro og Overbevisning om, hvad Hensynet til Fædrelandets sande Vel krævede. De besluttede at oppebie Tiden for Rigsforsamlingens Sammentræden, i det Haab, at der enten tidligere eller ialfald paa denne Forsamling vilde fremkomme Oplysninger om Tingenes sande Stilling, der vilde forandre Regentens og den større Del af Folkets politiske Anskuelser[1]. Den saaledes fattede Beslutning blev ogsaa holdt.

---

ej at tillade Farten paa Norge med Korn, inden Fortresserne vare overgivne, det behager mig ej. Man skulde da troe, at Hensigten var alvorlig. W:s Ophold i Venersborg fortjener et haardere Navn end Uforsigtighed. Jeg finder det en uanstændig Frækhed.“

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 362 flg.

I Christian Frederiks Øine maatte Grev Wedel efter det, som nu var forefaldet mellem dem, blive en mistænkelig Person, med hvem der maatte føres nøie Tilsyn. Da Greven ikke havde været i Landet paa den Tid, da der aflagdes „Ed til Norges Sag“, ansaa Prinsen det 6te Marts nødvendigt at forlange hans skriftlige Ed i følgende Brev[1]:

„Hr. Greve Wedel Jarlsberg!

Siden Skiebnen vilde, at De skulde være fraværende fra Landet ved de her forefaldende Begivenheder og ved den offentligen aflagte Eed til Norges Sag, saa føler jeg mig forbunden til at meddele Dem de her udstedte aabne Breve og Kundgiørelser samt Breve til Øvrighederne og Gejstligheden for at De som Rigets største Godsbesidder og som Statens og min Ven kan nedlægge Deres skriftlige Eed i mine Hænder saaledes som De personligen vilde have aflagt den, hvis De havde været tilstede.

[Christian Frederik.]“

d. 6 Marts 1814.

Grev Wedel tog sig god Betænkningstid, og først den 22de indsendte han sin Ed til Prinsen[2]:

„Til
Hans Kongelige Høihed
Prinds Christian Frederik af Danmark,
Norges Regent, Hertug til Slesvig, Holsteen,
Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg p. p.

Uagtet jeg anseer enhver Eed til Fædrelandet for overflødig, saa maae jeg dog ifølge Deres Kongelige Høiheds Befaling aflægge følgende

Eed.

„Jeg sværger at hævde Norges Selvstændighed og at vove Liv og Blod for det elskede Fædreland; saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.“

---

[1] Koncept i det danske Rigsarkiv. I Prinsens Dagbog for 6te Marts 1814 findes følgende Optegnelse: *„J'ai écris une lettre fort polie au comte Wedel pour le demander son serment par écrit.“*

[2] Original i det danske Rigsarkiv. Prinsens Dagbog for 22de Marts 1814: *„Après avoir fait attendre sa réponse depuis le 6. de Mars le comte Wedel a enfin envoyé son serment, mais non sans réserve qui le caractérise. Il com-*

Dog aflægges denne Eed med den udtrykkelige Forbeholdenhed at National-Repræsentanternes Ret til efter modent Overlæg, i Eet og Alt at bestemme Norges Skjæbne aldeeles ikke derved indskrænkes.

Bogstad den 22de Martii 1814.

Underdanigst
H. Wedel Jarlsberg."

Hermed var dog Christian Frederik ingenlunde tilfreds. Men han kunde ikke negte at modtage denne Ed, som gav den første blandt hans Modstandere aldeles frie Hænder, naar det kom til Stykket. Da Eden aflagdes, var Grev Wedel allerede valgt til Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

Den anden Mand, som stod imod Prinsens Politik, var Severin Løvenskiold. Christian Frederik erfarede, da han kom til Eidsvold, at denne aldeles ikke havde aflagt nogen Ed. Kun disse to Mænd stod saaledes helt udenfor Kompromisset og Plebiscitet, ubundne af de dertil knyttede Forudsætninger, med frie Hænder overfor Prinsen, og de opgav heller ikke senere de Fordele, som de havde i og med denne Stilling.

Valgene til den kommende Rigsforsamling havde taget sin Begyndelse, og saavel Grev Wedel som Løvenskiold blev Valgmænd, den ene i Sem, den anden i Gjerpen. Valgmandsvalget i Sem foregik 5te Marts, og vistnok i Grev Wedels Fravær. Adressen fra dette Prestegjæld er derfor ogsaa affattet i Overensstemmelse med Prinsens Ønske, idet den indeholder en Fuldmagt til at vælge paa de Mænd, som 10de April skulde møde paa Eidsvold for der „paa Nationens Vegne at bestemme og antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv". Adresse og Fuldmagt fik imidlertid ved det 14de Marts paa Rostad i Vaale afholdte Valg paa de deputerede, som skulde repræsentere Jarlsberg Grevskab ved Rigsforsamlingen, en ganske anden Ordlyd end den, hvorpaa Prinsen havde givet Anvisning. I dette Dokument, der er undertegnet af 26 Valgmænd, heder det bl. a.: „Efterat vi, samtlige Menighedernes afsendte Valgmænd havde fremleveret vore Menigheders underdanige Adresser

mence par dire, que quoi qu'il trouve tout serment à la patrie point nécessaire, il doit selon mon ordonnance le faire — mais avec la réserve, que l'assemblée nationale puisse après y avoir mûrement réflechi décider du sort du royaume. La préface n'est écrite que pour montrer son âme énergique, la fin demontra ses vues; il voudroit prouver à la diète, que la Norvége ne peut point subsister sans se soumettre à la Suède. Il fera naufrage sur l'ecueil du bonsens et de l'esprit national."

og Fuldmagter, og man havde beraadslaaet om den vigtige Gjenstand, som er Formaalet for nærværende vor Forsamling, blev ved de fleste Stemmer af vort Middel udvalgte: 1) Johan Caspar Herman, Greve af Wedel Jarlsberg, 2) Gustav Peter Blom, Sorenskriver i Jarlsberg Grevskabs nordre Distrikt, 3) Ole Rasmussen Apenes, Forligelseskommissær og Gaardmand i Borre Prestegjæld til som Jarlsberg Grevskabs deputerede at møde paa Rigsdagen den 10de April 1814, for, med Norges Riges øvrige deputerede, paa Nationens Vegne, i eet og alt at bestemme Norges Skjæbne og fastsætte dets Regjeringsform. I Kraft af denne vor underdanigste Adresse og Fuldmagt vil vi altsaa, paa egne og vore respektive Menigheders Vegne have befuldmægtiget, ligesom vi herved uindskrænket befuldmægtiger velbemeldte Johan Caspar Herman, Greve af Wedel Jarlsberg, Sorenskriver Gustav Peter Blom og Gaardmand, Forligelses-Kommissær Ole Rasmussen Apenes til, paa Jarlsberg Grevskabs Indbyggeres Vegne, og i Forening med Norges Riges øvrige deputerede at bestemme og antage en Regjeringsform, som fuldkommen og for bestandig kan betrygge Folkets Frihed og Statens Tarv."

Dette var helt andre Ord; dette var uindskrænket Fuldmagt til i eet og alt at bestemme over Norges Skjæbne, og det synes, som om vi her har for os Resultatet af en forudgaaende Diskussion over, hvad der var Rigsforsamlingens Opgaver. Det maa saaledes have været en mærkelig Forsamling, dette Møde af Valgmændene for Jarlsberg Grevskab.

For Bratsberg Amt afholdtes Valget af de deputerede paa Fossum Jernværk 23de Marts, hos Løvenskiold, der fremdeles besørgede Amtmandsforretningerne. Den af Valgmændene udstedte Adresse og Fuldmagt er meget kort; det meddeles først, at Valgmændene er komne sammen for at vælge deputerede til Rigsforsamlingen: „Til dette hæderlige og vigtige Kald har vi valgt 1. Kammerherre, Amtmand Løvenskiold, 2. Justitsraad og Ridder Cloumann, samt 3. Bonden Tollef Huvestad, hvem vi paa vores og vore Medborgere og Medbrødre i Bratsberg Amt deres Vegne, herved bemyndiger til at beslutte og iværksætte alt, hvad de, i Forening med Rigets øvrige deputerede, maatte anse gavnligt for Fædrelandet og dets tilkommende Styrelse." Heller ikke dette var efter den fra Regenten meddelte Formular; saadant lod sig ikke bruge som Plebiscit.

Bortseet fra de to nævnte Adresser, fra Jarlsberg Grevskab og Bratsberg Amt, var imidlertid samtlige de øvrige Adresser fra Amter,

Kjøbstæder og militære Afdelinger affattede efter den fra Prinsregenten i hans Kundgjørelse og i hans aabne Brev udfærdigede Anvisning. Selve Akershus Amt, hvor Peder Ankers Navn, næst den konstituerede Amtmands, staar først mellem Underskrifterne, sluttede sig ved det paa Ellingsrud i Aker 17de Marts afholdte Valg paa deputerede til Plebiscitet; de tre deputerede fik kun Fuldmagt til at antage og fastsætte Norges tilkommende Regjeringsform. Imidlertid vides det, at Prinsen ikke var fornøiet med, hvad der foregik paa Ellingsrud[1], og det kan derfor muligens antages, at der ogsaa i denne Forsamling er kommet oppositionelle Udtalelser, som specielt var rettede mod hans Plebiscit.

Den Form, hvori som Regel Adresserne, hvilke tillige indeholdt de valgtes Fuldmagter, blev affattede, viser, hvor rigtig Christian Frederik havde beregnet Virkningerne af den Form, som han gav sin Henvendelse til det norske Folk. Fremfor alt er de fra de enkelte Prestegjæld afgivne Adresser, der som Bilag medfulgte Amtsadresserne, i stor Udstrækning overstrømmende af lojal Hengivenhed for den Fyrste, der havde fremstillet sig for Folket som dets af Himlen sendte Redningsmand. Flertallet af disse Adresser, der fremsendtes med Valgmændene, maa være skrevne af Presterne. Rundt om i Landet har disse samlet al sin Veltalenhed til Affattelsen af de Adresser, der skulde tolke deres egne og Menighedernes Følelser for Prinsen. Der peges jævnlig paa ham som Rigets Styrer langt udover det Tidspunkt, da Rigsforsamlingen paa Eidsvold maatte have afsluttet sin Virksomhed. Paa sine Steder blev Prinsen endog nævnt som den, der skulde oktroiere en Forfatning. I Adressen fra Klep heder det saaledes, at de deputerede skulde møde paa Eidsvold „for dersteds underdanigst at anhøre og modtage, paa alle vores Vegne, af Norges Regent, Prins Christian Frederik, en almindelig Regjeringsform for den norske Nation“. Paa samme Maade heder det i en anden Adresse til Prinsen, „at Torvestad Prestegjælds Almue er beredt til at underkaste sig den Regjeringsform, som hans Visdom maatte finde for Riget og Folket mest tjenlig og gavnlig“.

Menighedsadresserne er det egentlige Grundlag for Plebiscitet af 1814. De blev samlede ved Amtsvalgene og af de deputerede paa Eidsvold høitidelig overleverede i Regentens Hænder. Da han stod paa Eidsvold med disse i sin Forvaring, var hans Position paa ny bleven styrket. Beregningerne havde paa en Prik slaaet til, og han havde ogsaa her faaet Overtaget over Grev Wedel. Nu kunde han sige, at

[1] *Historisk Tidsskrift,* II, S. 29.

Folket havde betegnet ham som Kongerigets tilkommende Styrer, og at det havde indskrænket Rigsforsamlingens Mandat til, hvad han kaldte at bestemme den tilkommende Regjeringsform. Retskraften ved et saadant Plebiscit lod sig vistnok betragte under forskjellige Synsmaader, og Christian Frederiks egen Skjæbne viser, hvor lidet der i Grunden var at bygge derpaa. Men i een Henseende var de uvurderlige, forsaavidt der nu var givet et kraftigt Stød fremad for den Sag, Prinsen repræsenterede. Stikordene havde slaaet an. Folket var spurgt, om det var villigt til at bøie sig under det svenske Aag, og det havde svaret, at hvad der end hændte, — svenske Trælle skulde aldrig Nordmændene blive. Ogsaa her virkede Stikordene, der appellerede til en dybt indgroet Fordom mod det svenske Folks mere aristokratiske Samfundsform[1].

Christian Frederik lagde stor Vægt paa disse Adresser. Han fandt det gavnligt for sin Sag, at de blev bekjendte i størst mulig Udstrækning, og han paabød derfor at lade dem offentliggjøre ved Trykken. De udkom i tre Hefter *in folio*, forsynede med en pompøs Fortale, beregnet paa at forkynde hans Pris, som den, der havde forstaaet sin Opgave, „at frelse Folkets Selvstændighed". Adresserne omtales som Bevidnelser af de „frie Nordmænds uhyklede, oprigtige Følelser for den, der med kraftfuld Haand, med vist Blik og med ædelt Sind greb Statens Ror i Farens og Nødens Øieblik". Det heder om dem: „De skal bevares, disse Vidnesbyrd for Samtid og Eftertid, iblandt Rigets vigtigste Breve; men de bør kjendes af alle for at modsige de ildesindede, oplyse de vildfarende, overbevise de troende og styrke alle gode i deres kraftige og fædrelandske Sindelag."

Mod Grev Wedel og hans Venner var Adresserne allerførst bestemte til at vidne. I Meningsstriden mellem Prinsen og hans første norske Modstander skulde de afgive det kraftigste Indlæg. Prinsens Appel til Folket var først af alt rettet mod Grev Wedel. Ved den skulde han møde dennes Forsøg paa at gjøre Rigsforsamlingen til Bæreren og Udøveren af den Suverænetet, der efter Freden i Kiel var tilfalden det norske Folk. Grev Wedel krævede hel og fuld Anerkjendelse af Rigsforsamlingens uindskrænkede Raadighed over Norges Skjæbne. I den Henseende var der i den Fuldmagt, han medbragte til Eidsvold, talt med al Tydelighed. Men saa meget ivrigere holdt Prinsen, der i denne Sag kunde betragte sig som Seierherre, fast ved sine Me-

---

[1] Smlgn. *Historisk Tidsskrift*, III, S. 523 flg., hvor det sees, at der i 1811 fra svensk Side regnedes med denne Fordom som Hindring for en nærmere Tilslutning.

ninger. Grev Wedel agtede endnu at gjøre det sidste Forsøg paa Eidsvold i sin Kamp for Rigsforsamlingens Myndighed, imod Kompromisset og imod Plebiscitet, paa hvilke Prinsens Politik nu hvilede. Det gjaldt da for denne at føre ethvert Slag, som han formaaede, imod sin Modstander, og hertil benyttedes Hovedstadens Aviser.

Forsaavidt det om Tidens Smaablade er berettiget at bruge et saadant Udtryk, stod Pressen til Christian Frederiks Disposition, og hans Modstandere kunde af Erfaring bevidne, at Anonymiteten der ikke var sikret[1]. I denne Presse forekommer flere Artikler, som tydelig angiver Øiemedet med Adresserne, — som viser, hvorledes Prinsen selv eller hans Tilhængere vilde slaa det fast, at alle Spørgsmaal, der ikke i strengeste Forstand vedkom Fastsættelsen af Landets tilkommende Regjeringsform, efter den af selve Folket trufne Afgjørelse, laa udenfor Rigsforsamlingens ved Valgene givne Fuldmagt. Der knytter sig hertil en ikke ringe Interesse. I disse Opsatser haves de officiøse Kommentarer over Valgenes Betydning. Om man ikke havde vidst det før, saa blev det nu forklaret uden Omsvøb.

I *Christiania Intelligentssedler* for 15de April læstes en liden Opsats under Titelen Politiske Spørgsmaal, der tog det brændende Punkt frem til Undersøgelse og behandlede det i en med Prinsens Opfatning stemmende Aand. Af disse Spørgsmaal — der var af dem ialt fire — sigtede de tre meget uforbeholdent paa de Anskuelser, som hyldedes af Grev Wedel og hans Meningsfæller. At den hele Opsats skriver sig fra en Kilde, der stod Prinsregenten nær, kan ikke være tvivlsomt. Den var i ethvert Fald ført i Pennen for at tjene hans Interesser og give en dermed stemmende Forklaring over, hvad der foregik.

Saaledes lød de to første Spørgsmaal:

„1. Maa ikke enhver Undersøgelse om, hvorvidt Norge kan bestaa som selvstændig Stat, være udenfor Rigsforsamlingens Kompetense, saavel med Hensyn til den Ed, enhver deputeret maa antages at have aflagt paa at ville hævde Norges Selvstændighed, som til den Fuldmagt, Folket har givet Rigsforsamlingens Medlemmer, hvilken er indskrænket til den Gjenstand, at bestemme en Regjeringsform for Norge, men ikke bemyndiger de befuldmægtigede til i mindste Maade, direkte eller indirekte, at underkaste Nationen nogen fremmed Magt?

---

[1] G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 112 flg.

2. Maatte ikke altsaa ethvert Forsøg paa enten tildels eller ganske at berøve Norge sin Selvstændighed, ansees som et Brud af den aflagte Ed og en Forbrydelse imod Folkets Suverænetet?"

Det tredie Spørgsmaal angik Hensigtsmæssigheden af at lade Rigsforsamlingen afgjøre Spørgsmaal, der ikke strengt taget hørte med ind under Grundlovene, om hvilke det heder, at „disse sidste enten aldeles ikke, eller dog kun meget sjelden og med yderste Varsomhed bør forandres".

I det fjerde Spørgsmaal kom imidlertid Forfatteren tilbage til Grev Wedels Politik:

„4. Viser ikke Historien, at Foreningen imellem tvende Stater, hvilken af (ɔ: af hvilke) den ene er mægtigere end den anden, om samme endog i Begyndelsen er systematisk (*unio systematica*), dog i Tiden udarter saaledes, at den svageste mister sin Uafhængighed, og maatte altsaa ikke et Forsøg paa at tilveiebringe en systematisk Forening imellem en svagere og en mægtigere Stat ansees som et indirekte Attentat imod den førstes Selvstændighed, med mindre den svagere Stat blev Regjeringens Sæde, hvori den mægtigere ei kan antages at ville samtykke?"

Herpaa kom der Svar i det samme Blad for 22de April, hvor en anden Indsender skrev:

„Jeg finder det politiske Spørgsmaal i Intelligentssedlen No. 30 høist upolitisk; thi det kan og bør neppe under nærværende Omstændigheder besvares. Rigsforsamlingen bestaar af upartiske, fornuftige og høist patriotiske Mænd, der af Folket er valgte til at bestemme Landets sande Vel for Fremtiden, og tror jeg, ingen Ed kan hindre disse i Deliberationer, der sigter til dette Øiemed. At Rigsforsamlingen ikke vil bestemme Statens tilkommende Forfatning, uden efter modneste Overlæg, kan man være forvisset om. De har Folkets Tillid; for dette skal de aflægge Regnskab for sine Handlinger. Nordmænd ønsker Norges Selvstændighed bygget paa en sikker Grund."

Svaret herpaa findes trykt i et særskilt Tillæg til Bladets Numer for 3die Mai, udstyret paa en Maade, der kan henlede Tanken paa, at det ikke udgik fra en ganske almindelig Forfatter. Den sidste anonyme Indsender blev her behandlet med stor Overlegenhed som en Person, der ikke havde nærmere Rede paa Statsretten: „Det maatte" — skriver hans Modstander — „i andet Fald ikke faldet ham vanskeligt at begribe den simple Sætning, at den befuldmægtigedes Myndighed er begrænset ved Mandantens Fuldmagt. Naar altsaa de valgberettigede

af det norske Folk, som alle var myndige Mænd, der hverken behøver eller har tænkt paa at komme under Formynderskab ved at udnævne Repræsentanter til Rigsdagen, har, i Følge de udstedte skriftlige Adresser, som ikkun indeholder Fuldmagt til at bestemme Norges Regjeringsform, indskrænket Rigsforsamlingens Virkekreds til denne Gjenstand; saa kan det vel ikke underkastes Tvivl, at Rigsforsamlingens Medlemmer, hvis de vilde indlade sig i Materier, som gaar udenfor Regjeringsformens Bestemmelse, og den — som det synes — dermed i Forbindelse staaende Udnævnelse af de første Autoriteter, der skulde udøve Regjeringens Funktioner, ikke handlede som Nationens befuldmægtigede, men som private Mænd, hvis Foretagender i saa Henseende ei forbandt Nationen. Ogsaa er det indlysende, at Rigsforsamlingen ei ved et Dekret kan give sig selv større Myndighed, end der oprindeligvis indeholdes i de udstedte Adresser; thi ethvert Dekret af saadan Natur var i sig selv uefterretteligt og en Usurpation af Folkets Suverænetet, efterdi Udvidelse af Fuldmagterne maa komme fra Folket selv, som Mandant, men kan ei vilkaarligen ske af Fuldmægtigen. Der ligger altsaa aabenbare mere i Konklusionen end i Præmisserne, naar Anonymus paastaar, at Rigsforsamlingens Kompetense strækker sig til alle Gjenstande, som kan have Indflydelse paa Norges Vel; thi i de udstedte Fuldmagter er Gjenstanden bestemt opgivet og taaler ingen vilkaarlig Udvidelse. Vilde man tilstaa Rigsforsamlingen en saa udvidet Fuldmagt, som Anonymus synes at antage, saa vilde deraf flyde iblandt flere Urimeligheder ogsaa den, at Rigsforsamlingen kunde overgive Norge til Sverige og ratihabere Freds-Traktaten af 14de Januar 1814, hvis det ellers var tænkeligt, at Rigsforsamlingens Pluralitet fandt dette at stemme med Norges Vel, og det uagtet den norske Nation ved at befuldmægtige Rigsdagen til at bestemme Norges Regjeringsform tydeligen har erklæret at ville være selvstændig og altsaa ikke underkastes nogen fremmed Magt; thi ved en selvstændig Stat kan man ikke tænke sig andet end „en Stat, som har sin egen Regjeringsform og ikke er ubetinget afhængig i Henseende til den indvortes og udvortes Politik af en fremmed Magt". Men Anonymus har neppe indseet, at en saadan Konklusion flød ligefrem af hans Præmisser."

I det følgende gik Forfatteren ind paa det hermed i nær Forbindelse staaende Spørgsmaal, om det kunde lykkes gjennem Underhandlinger at opnaa en Forbindelse med Sverige, der ikke ligefrem ophævede Norges Selvstændighed. Han stillede sig her meget tvivlende og gik ud fra, at selv om en saadan for en kortere Tid lod sig istandbringe, vilde den

dog ikke blive af lang Varighed: „Hvad Garanti kunde Norge have for, at dets Konge, som beherskede Sverige og residerede i Stockholm, vilde vise Ærbødighed for den antagne Regjeringsform?" Det vilde ikke vare længe, forinden den norske Forfatning var omstødt, hvorefter der maatte aabne sig de mørkeste Udsigter, som da udmaledes med saftig Pensel.

Christian Frederik havde i Mai 1814 mange, der vilde stille sin Pen til hans Tjeneste. Det er færre, paa hvem der lader sig gjætte, naar Spørgsmaalet gjælder, hvem der var hans Raadgivere ved Plebiscitet. Der synes da at fremstille sig den Mulighed, at der 16de Februar paa Eidsvold har gaaet to Strømninger gjennem de forsamlede Tillidsmænd, — at Prinsen der havde to Klasser af Raadgivere. Paa den ene Side ved man, hvorledes Georg Sverdrup og andre med ham havde givet sine Raad om at gjøre Afkald paa Arveretten. Det var denne Strømning, som oprindelig skabte Kompromisset. Men hvem raadede Prinsen, da han valgte Formen for sin Henvendelse til Folket, — da han ved at bygge Fremtiden paa en endnu bredere demokratisk Basis end den, som foresvævede de først nævnte Raadgivere, søgte at sikre sin egen Kongestol? Her er netop en af de Leiligheder, hvor det ligger nær at tænke paa Eieren af Eidsvold Værk, paa Carsten Anker, som den Mand, hvis Meninger havde Vægt hos Prinsen. Han holdt til det sidste paa Prinsens Arveret, som det faldt ham tungt at opgive[1]. Carsten Anker var Enevældets Tilhænger. Men der findes i hans Breve Ytringer, der kan antyde, at han ogsaa var Manden for at gaa til den modsatte Yderlighed og vende sig til Folket i dets bredeste Lag[2]. Han kunde ialfald have været Manden for et Plebiscit, for en Appel til Mængden, fremfor at lægge den hele Afgjørelse i Hænderne paa en Repræsentation med den Sammensætning, som Rigsforsamlingen paa Eidsvold maatte faa.

Konsekvenserne var her uundgaaelige, og selv de af Eidsvoldsmødets Deltagere, som til en Begyndelse kunde tænkes at have knurret over, at Prinsen gik ud over Kompromisset, maatte snart bøie sig under Plebiscitet. Begivenhedernes Magt viste sig ogsaa her at være uimodstaaelig.

---

[1] M. BIRKELAND, *Bidrag til Norges nyere Historie,* S. 6.

[2] Hos M. BIRKELAND, anf. St., S. 6 forekommer der en mærkelig Ytring af Carsten Anker: *„Jeg stoler meer paa den uoplyste Klasse end paa Andre."*

Mellem Christian Frederik og Grev Wedel var nu Brudet fuldstændigt, og fra denne Tid viste ogsaa Greven i sin Opførsel mod Prinsen, at han ikke mere regnede paa ham. Dog kunde de endnu i nogen Tid have en *modus vivendi*, som endog tillod Grev Wedel at deltage i Regentens Taffel. Men det blev siden bitrere, og selv dette ophørte tilsidst. Naar de saa personlig mødtes, var det knapt den almindeligste Høflighed, som Greven viste Christian Frederik, og denne forstod ogsaa vel, hvad han mente dermed. Grev Wedel synes her at have gaaet videre, end han burde. Hvor meget han end havde imod alt, som kunde smage af Forstillelse og Hykleri, saa kunde han dog derfor have fundet en Middelvei, der tillod ham at tage større Hensyn til sin politiske Modstanders høie Byrd og Stilling, uden dermed at opgive det ringeste af sin Meningsfrihed og sin Selvstændighed.

En af de faa Gange, Grev Wedel før Rigsforsamlingens Aabning saa Christian Frederik, var ved et Møde, som den 6te April blev holdt af Selskabet for Norges Vel. Prinsen fandt sig der ikke tilfredsstillet ved Grevens Optræden, men indbød dog denne til at spise ved Taffelet, hvor han ogsaa kom[1]. Men for øvrigt vides der kun lidet om, hvad han foretog sig. Rimeligvis har han for det meste holdt sig rolig paa Bærum og Bogstad, og gjort en kort Reise til Jarlsberg, hvor han, som tidligere er nævnt, for sit Grevskab blev valgt til Medlem af Rigsforsamlingen. I de nærmeste Dage, inden Rigsforsamlingen tog sin Begyndelse, samledes der paa Bogstad en Del Mænd, der delte Grev Wedels politiske Anskuelser. Der indfandt sig saaledes de to Repræsentanter fra Bratsberg Amt, Kammerherre Løvenskiold og Justitsraad Cloumann, samt Sorenskriver Blom. Desværre vides det ikke, om flere, f. Ex. Jacob Aall og Nicolai Wergeland, har været indom Bogstad paa sin Færd til Eidsvold. Efter hvad der fortaltes Prinsen, skulde de der forsamlede have beskjæftiget sig med Spørgsmaalet om Norges nye Forfatning og om, hvad der skulde gjøres for at overbevise Folket om, at Norge ikke kunde bestaa alene som selvstændig Sta t, men kun i Forening med Sverige. Da Grev Wedels fleste Meningsfæller var fra

---

[1] Prinsens Dagbog for 6te April 1814: „*Aujourdhui la société royale pour le bien de la Norwegue s'étoit assemblée solennellement. — — — Le comte Wedel fit assez nonjalemment, surtout vis-à-vis de moi, ses excuses, puisqu'il avoit fait écrire le rapport de la 7ième classe par le capt. Mariboe, qui en fit aussi le récit. Wedel dina chez moi avec les autres directeurs.*“

Landskaberne i Vest for Christianiafjorden, fik de mellem Prinsens fortrolige Omgivelser Navn af Vestpartiet eller „Vestkliken", og under dette omtales de flere Gange i Breve og Optegnelser fra Prinsen og hans nærmeste Venner[1].

[1] Prinsens Dagbog for 6te April 1814 i umiddelbar Fortsættelse af det i foregaaende Note anførte: *„Une clique de l'ouest s'assemble à Bogstad pour conférer au sujet de la nouvelle constitution et surtout pour démontrer, à ce que je crois, que la Norwegue ne peut pas subsister isolemment. Je nomme ce comte, le chamb. Løvenskiold, le conseiller Kloumann et le juge Blom de la comté comme les premiers moteurs."* Om Navnet „Vestpartiet" smlgn. forøvrigt Forf.s *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 305. Armfelts Meninger om Grev Wedel sees hos ELOF TEGNÉR, *Gustaf Mauritz Armfelt,* III, S. 437, Noten: *„Man försäkrar att grefve Jarlsberg är för Sverige: och är det så, ger jag ej stort för allt hvad Baggarna vid sin riksdag besluta. C'est le seul homme de génie et de talents, qu'on possède dans ce pays-là."* Denne Udtalelse forekommer i et Brev fra Armfelt af 16de April 1814.

V.

GREV WEDELS PROGRAM.

Hvad der i Begyndelsen af Aaret 1814 blev den allerstørste Svaghed ved den svenske Regjerings Holdning, — det var dens fuldstændige Miskjendelse af det norske Folks virkelige Stemning og dens Undervurdering af de Følger, som denne Stemning maatte drage efter sig. Om ogsaa enkelte af de Mænd, til hvem Varetagelsen af Sveriges særlige Interesser ved denne Tid var betroet, indimellem kunde tænke sig — og det allerede tidlig — at der vilde blive lagt Hindringer i Veien for Udførelsen af den netop sluttede Fred, saa stod dette dog efter deres Opfatning kun som en mulig Virkning af Intriger fra den danske Tronfølgers Side, der hidtil havde fungeret som Rigets Statholder, medens Muligheden af en norsk Nationalreisning ikke kan sees at have indgaaet i de Betragtninger, som de anstillede i sin rolige Selvtillid. Netop derved bidrog de selv overmaade meget til at bane denne Reisning Veien. Om det for Aaret 1814 havde kunnet gaa an at stanse den og hindre den fra at komme til fuld Kraft, da havde det alene været muligt ved at benytte det første Øieblik til et Forsøg paa at kvæle den i Fødselen. Saasnart det norske Folk var kommet ud af den første Overraskelse, maatte imidlertid selv et saadant Forsøg opgives, efterat den nationale Bevidsthed var vakt til nyt Liv. Vort Folk havde kunnet beseires ved Vaabnenes Overmagt og ved den uigjennemtrængelige Blokade. Men dets nationale Bevidsthed vilde have overlevet Nederlaget og deri kun fundet ny Kraft.

Saasnart Kielerfredens sande Indhold blev bekjendt i Norge, viste det sig straks, at der var fuldstændig Enstemmighed om, at man ikke vilde lade sig afstaa. Ingen vilde erkjende det ydmygende, der maatte ligge i denne Freds Bestemmelse om, at Fædrelandet var afstaaet. Her

var ubetinget Enighed. Ikke en eneste Nordmand vilde have Kielerfreden respekteret. Man tog Skilsmissen med Danmark som det første Udgangspunkt for at give Nationen frie Hænder til at raade for sin fremtidige Skjæbne. I denne Henseende var der ingen Meningsforskjel mellem Grev Wedel og Christian Frederiks varmeste Beundrere.

Men saa dukkede der rigtignok op et andet Spørgsmaal, der sent eller tidlig maatte besvares, og dette voldte den store Spaltning, der i 1814 delte det norske Folk. Allerede tidlig blev der hørt Røster, som krævede, at naar Kielerfreden først var skudt af Veien, maatte der aabnes Underhandlinger med Sverige om en Forening mellem Rigerne paa et helt nyt Grundlag. Men dette mødte Modstand. Det stred mod de nationale Sympatier, der raadede hos en stor Del af det norske Folk, og det var den mest direkte Modsætning til Christian Frederiks Interesser. Idet han gjorde sin egen Person til Indsats, kunde Ønsket om en saadan Underhandling ikke virkeliggjøres uden helt at sætte ham til Side. I Samtaler Mand og Mand imellem dukkede rigtignok Minderne fra 1809 frem, og der var dem, som mente, at det dog i Grunden havde været bedst, om Uafhængighedens Fane allerede da havde været reist. Men disse dristige Ord vakte hos andre Sorg og Rædsel; i ethvert Fald døde de snart hen, og Christian Frederik var ikke Christian August[1].

Her laa en af de Anstødsstene, som i alle Tilfælde havde maattet foranledige et Brud mellem Prinsen og Grev Wedel, og begge var de sig dette bevidste. I hver af dem havde en af de fremtidige Muligheder, der ved Aarets Begyndelse aabnede sig for Norge, sin Repræsentant, og efter deres første resultatløse Sammenkomst maatte de betragte hinanden som Modstandere, der snart i Kredsen af Folkets nyvalgte Repræsentanter skulde maale sine Kræfter.

Til Eidsvold havde Grev Wedel sat Christian Frederik Stævne, og der skulde — saa kunde han mene — Kampen føres til Ende. Begge saa de med spændt Forventning den Dag imøde, da Rigsforsamlingen skulde aabnes. Men foreløbig, indtil denne traadte sammen, maatte Grev Wedel, efter hvad der var foregaaet mellem ham og Prinsen, betragte sig som bunden til ikke offentlig at virke for at skaffe sine Meninger Udbredelse, og han har handlet i Overensstemmelse dermed. Fra hans Standpunkt kunde der ved nærmere Overveielse, naar kun Folkets Ret til selv at raade over sin egen Skjæbne blev fuldstændig

[1] CLAUS PAVELS, *Biografi og Dagbøger* (Bergen 1864), S. 132, 134 og 143 flg.

opretholdt, heller ikke være noget at indvende mod det, som var skeet, forsaavidt dette kun tilsigtede at hævde Norges Selvstændighed og for øvrigt blot var provisorisk. Tiltrods for det Plebiscit, som blev indlagt i Valgene, behøvede det heller ikke at være andet, saalænge der ikke var truffet nogen endelig Afgjørelse gjennem Folkets Repræsentanter. Grev Wedel, der ingen Tro havde paa den gamle Forening og ikke ønskede denne fornyet, stemte alligevel vistnok i een Henseende overens med Christian Frederik i dennes Betragtning af det politiske Forhold. Ogsaa han har erkjendt, hvilken Betydning der laa i Personerne, og om han til en Begyndelse maatte forstaa, at han gjennem sin Fraværelse fra Fædrelandet var agterseilet af sin virksomme og behændige Modstander, saa kunde han dog haabe, at dette lod sig forandre, naar han først stod paa Eidsvold og der havde Frihed til at tale med hele sin Personligheds Magt til Folkets nyvalgte Repræsentanter. Hvad han da, naar han optog Kampen mod Plebiscitet, først maatte søge at faa bragt paa det rene, var den ydre politiske Stilling, og han maa, om vi dømmer efter hans paafølgende Optræden, allerede tidlig have sat det som sit Maal at drive Prinsen ind i den Stilling, at han tvang denne til at forelægge Rigsforsamlingen en Oversigt over Rigets og sin egen Stilling til de fremmede Magter.

I Grev Wedels Øine stod det norske Folks Ret til selv at raade for sin fremtidige Skjæbne som aldeles uomtvistelig. Han vilde have denne Ret udøvet gjennem Folkets valgte Tillidsmænd som Repræsentanter for dets netop vundne Suverænetet. Personlig følte han større Sympatier for den svenske end for den danske Tronfølger, og han nærede kun ringe Tanker om den sidstes Evne til at indfrie de store Forhaabninger, som han havde vakt. Naar Grev Wedel varmt ønskede en Forening med Sverige, var dog dette kun en Forening ad Frivillighedens Vei, en Forening, hvorom det hele Folk kunde være enigt. Om det viste sig, at der virkelig var grundet Udsigt for, at Fædrelandet kunde bestaa som en aldeles isoleret Stat og hævde sin Selvstændighed, uden Forening hverken med Sverige eller Danmark, havde han intet derimod. Norge vilde da have været i den Stilling, hvorom han i 1813 i Tønsberg havde talt til Christian Frederik og i 1814 i Venersborg til Grev von Essen. Hvis England lovede sin Understøttelse, og hvis Stormagterne for øvrigt ikke modsatte sig, at Norge fuldstændig trodsede Kielerfredens Bestemmelser, da var Tanken paa at gribe de deraf flydende Konsekvenser i fuld Overensstemmelse med Grev Wedels „store Beslutninger“ fra Ungdomsdagene. Men saa krævedes det rigtig-

nok nu, at Christian Frederik kunde overbevise sin Modstander om Rigtigheden af de Forudsætninger, paa hvilke han maatte bygge den Politik, hvorpaa han vilde lede det norske Folk ind, og godtgjøre, at denne Politik lod sig opretholde med Haab om heldigt Udfald.

Her laa imidlertid det, som maatte gjøre en Samvirken mellem de to Mænd til en Umulighed. Grev Wedel nærede den Overbevisning, at Omstændighederne ikke vilde føie sig efter Christian Frederiks Planer, og han stod i den Tro, at det var forgjæves at gjøre Regning paa nogen Forandring af Stormagternes engang tagne Beslutninger. Han kom udenfra med Besked om, hvad der var foregaaet, og dette havde ikke styrket hans Tillid til de Beregninger, Prinsen opgjorde uden at oplyse Folket om andet end, hvad der passede for ham. Ogsaa Grev Wedel har i sine Beregninger medtaget den Mulighed, at Carl Johan kunde blive Frankriges Regent, og at der saa i Sverige vilde være en ledig Plads at besætte efter ham. Men selv med Tanken herpaa, har han seet Stillingen i et andet Lys end Prinsen, og derfor blev hans første Fordring til denne, at der skulde skaffes fuld Klarhed over Situationen, saadan som den virkelig var. Uden en saadan var det i hans Øine umuligt at fatte bindende Beslutninger.

Hans Udtalelser til Prinsen ved de forskjellige Leiligheder, hvor han med denne havde udvekslet Meninger om Norges Fremtid, og hvad han i Venersborg havde ytret for Grev von Essen, det var tilsammen hans politiske Program, og dette forblev ingen Hemmelighed. Grev Wedel sagde overalt sin Mening, ikke alene med Aabenhed, men endog med Uforsigtighed[1]. Naar det maatte vise sig, at Norge ikke kunde staa alene, da vilde han, at der hurtig skulde gribes til og gjennem Underhandlinger grundlægges en ny Forening. Han var ubunden af de dynastiske Interesser, der bestemte Prinsen, og behøvede derfor ikke at tage dennes personlige Hensyn. For ham blev, under den nævnte Forudsætning, Foreningen med Sverige et Hovedpunkt, medens Christian Frederik ikke vilde have denne, medmindre den fremmede hans egne dynastiske Interesser. I 1814 som i 1809 vilde Grev Wedel sætte meget ind paa at opnaa en saadan Forening, naar den blev buden paa ærefulde Vilkaar. Alle de Momenter ved den usikre politiske Situation, hvorpaa Christian Frederik lagde Vægt, vilde svinde hen, saasnart det norske Folk bestemte sig for at underhandle om en Forening, og engang

[1] *Historisk Tidsskrift,* II, S. 32, hvor der i Platous Optegnelser for 28de Marts findes meget interessante Oplysninger. Dagene kan dog ikke her være rigtig angivne.

forenede, kunde de to Riger se Begivenhedernes videre Udvikling imøde med største Ro, medens der i hans Øine ingen Grund var til at lade Norge for Christian Frederiks Skyld tage alt, hvad der kunde blive Følgen, om man skulde gribe enhver Chanse, der syntes at stemme med dennes Forhaabninger. Efter Kielerfreden skulde ifølge Grev Wedels Opfatning det oldenburgske Dynasti staa helt udenfor, medens det paa den anden Side ikke vel kunde forlanges, at Prinsen skulde forlade Landet, forinden det viste sig umuligt for ham at varetage dets Interesser.

Netop her kom da Grev Wedel til at staa i det skarpeste Modsætningsforhold til Christian Frederik, og denne var heller ikke i Tvivl om, hvad der vilde komme, og hvor Angrebet vilde blive rettet mod ham. Han var forberedt; med velberaad Hu traf han sine Forholdsregler til at møde Angrebet. Hvad Prinsen behøvede for at sætte sine Planer igjennem, var først, at det norske Folk ikke fik helt Overblik over den politiske Stilling. Paa denne Maade var Plebiscitet istandbragt.

Her laa i Øieblikket ogsaa en skarp Forskjel mellem det Program, der opstilledes af Prinsen, og det, som Grev Wedel maatte sætte sig. Hvad det kom til at gjælde, blev derigjennem, ved Siden af den Fuldmagts Udstrækning, som ved Valgene var given de deputerede, intet mindre end Rigsforsamlingens — og da tillige det norske Folks — Ret til at blive fuldt oplyst om alt, forinden man skred til den vigtige Handling, at bestemme Norges fremtidige Skjæbne. Grev Wedel, der ønskede Forening med Sverige, maatte netop forlange de Oplysninger, som det laa i Prinsens Interesse at holde tilbage. Der laa Knudepunktet, og dette var med al fornøden Tydelighed udviklet af Grev Wedel i hans Samtaler med Prinsen. Fuld Klarhed! det var Kjernen i Programmet, som Grev Wedel vilde have det, og saa lade Rigsforsamlingen raade. Men dette var for Prinsen den rene Selvopgivelse. Saaledes blev denne Meningsforskjel Udgangspunktet i den senere Partidannelse.

Om egentlige Partier med nær Sammenslutning og bestemte Førere kunde der ikke endnu tales i Norge paa den Tid, da Grev Wedel vendte tilbage fra Danmark, skjønt ganske vist Navnet ikke sjelden synes at være anvendt allerede i de sidste Dage af Januar og i første Halvdel af Februar. Ved Mødet 16de Februar, hvor det vedtoges at erklære Norges Uafhængighed med Christian Frederik som midlertidig Regent, havde Peder Anker været tilstede, ligesaavel som Prinsens mest hengivne Tilhængere, og han havde med dem deltaget i de der fattede Beslutninger, uanseet, at han, lige fra det Øieblik, da Kielerfreden blev bekjendt, havde udtalt sig for, at man burde søge opnaaet en Overens-

komst med Sverige[1]. Han saa ikke deri nogen Hindring for at være med paa disse Beslutninger, og han kan ikke have betragtet dem som udgaaede fra et mod ham selv fiendtligt Parti. Fra den nærmest efterfølgende Tid foreligger en bestemt Udtalelse af Professor NIELS TRESCHOW i en Skrivelse til Prinsregenten[2] om, at „Gemytterne, vel opflammede af ualmindelig Iver, men ingenlunde delte i hverandre vekselvis forhadte Partier, er saaledes stemte, at deres Opmærksomhed snarere har det heles end nogen privat Interesse til Formaal“, — og videre: „at denne Stemning i nærværende Øieblik blandt det norske Folk er saa almindelig, at om nogle faa Undtagelser end kan have Sted, disse dog formodentlig vilde blive uden betydelige Følger, kan ei være mindste Tvivl underkastet“. Der var endnu saa meget mindre Aarsag til at forudsætte nogen Partideling, som det, der skulde blive dennes Grundlag, først kunde faa Anledning til at staa sin Prøve, naar Rigsforsamlingen var traadt sammen. Begivenhederne var komne for hurtig paa, og Adskillelsen fra Danmark var altfor pludselig til, at den straks kunde blive helt forstaaet i alle sine Konsekvenser. Der behøvedes mere Tid, inden Meningerne kunde skille sig ud fra hinanden, og den store Spaltning, der siden kom tilsyne i et enkelt vigtigt Punkt, lod sig derfor ogsaa udover Landet først efterhaanden mærke[3].

I Christiania var man hurtigere til at samle sig om bestemte Meninger, og der herskede der allerede i de sidste Dage af Januar mellem de Samfundsklasser, som mest umiddelbart paavirkedes fra Prinsens Omgivelser, noget nær Enstemmighed for at samles om ham og optage Kampen. Men ogsaa blandt hans Omgangsvenner hævede sig paa denne Tid enkelte advarende Røster[4]. I Hovedstaden var overhovedet Forholdene mere gunstige for en hurtigere Tilveiebringelse af en mere samlet Opinion. Jo længere man kom bort fra dette Centrum og over-

---

[1] CLAUS PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 139; smlgn. S. 143 og 167 flg.
[2] N. TRESCHOW, *Om Norges Grundlov,* S. 203.
[3] JACOB AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 335.
[4] I en Dagbogsoptegnelse af 28de Januar heder det: „*Agent Nielsen talte efter Maaltidet mistrøstende Ord og erklærede, at vor Modstand, uden Fred med England, vilde være frugtesløs, og England formodede han vilde holde fast ved Sverrig; men han fandt ikke Medhold hos nogen i Forsamlingen.*“ CLAUS PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 136. I L. S. PLATOUS Optegnelser (*Historisk Tidsskrift,* II, S. 8) heder det under 29de Januar: „*Det svenske Parti, som her gives efter Sigende, er enten meget ubetydeligt eller drister sig ei at komme frem med sine Ytringer.*“ HENRIK WERGELAND (*Norges Konstitutions-Historie,* Hefte 2, S. 15 flg.) benegter Tilværelsen af noget „svensk“ Parti paa denne Tid: „*Grev Wedel udpegedes som Hoved for et saadant Parti, som dog ikke havde noget virkeligt Tilvær som afsluttet Fraktion.*“

hovedet fra de Egne, i hvilke Prinsregenten var personlig kjendt, desto vanskeligere maatte det falde at udvikle en saadan.

Grev Wedel havde ved sin Sammenkomst med Prinsen 3die Marts forpligtet sig til ikke forinden Rigsforsamlingen at træde offentlig frem for at paavirke sine Landsmænds politiske Stemning. Som Tegn paa sin Beredvillighed til at vise sig imødekommende havde han endog sønderrevet et medbragt Aktstykke, der indeholdt vigtige Oplysninger om Fædrelandets Forhold til fremmede Magter. Han havde været hurtig — maaske lidt for rask til at love Passivitet, idet han ikke kunde tænke andet, end at Prinsen vilde klargjøre Stillingen, naar Rigsforsamlingen kom sammen. Men i ethvert Fald var han bunden, uden Adgang til at træde op som Fører af nogen politisk Gruppe, forinden man mødtes paa Eidsvold. Han var henvist til at afvente Mødets store Dag.

Heraf kunde dog ikke følge, at han havde fraskrevet sig Retten til at diskutere de politiske Spørgsmaal i sin nærmeste Vennekreds. Men ogsaa her synes han at have været meget tilbageholden. Det er ialfald kun bekjendt om faa af de Repræsentanter, som reiste til Eidsvold, at de paa Veien derhen besøgte Bogstad[1], medens der var et ulige større Tal af dem, som i den nærliggende Hovedstad af Prinsregenten og hans Omgivelser søgte og fik Belæring om, hvordan de skulde tyde Fremtidens dunkle Gaader. Disse mødte frem med meget forskjellige Forudsætninger. Thi om end Stemningen inden Folket endnu ikke havde skilt sig ud paa den Maade, at der kunde tales om skarpt begrænsede Partier, saa var det dog langt fra, at Fremtiden bedømtes ens af alle. For en Del kunde de Strømninger, der saaledes gik gjennem Folket, være fremkaldte ved mere personlige Forhold. I Christiania, hvor Prinsregenten residerede i sit Palæ, og hvor han daglig færdedes, var denne Befolkningens Helt, og der oparbeidedes under jublende Festligheder en Begeistring for ham, der ogsaa gav sig Luft i den haanligste Behandling af anderledes tænkende[2]. Omvendt udtalte i Jarlsberg Grevskab Stemningen sig mere i Overensstemmelse med Lensgrevens Tanker. Det samme kan rimeligvis have gjældt for Buskeruds Amt og muligens for Larviks Grevskab, ligesom de Forbindelser, Grev Wedel under sin Virksomhed som Provideringens Leder havde havt Anledning til at knytte i Kystlandskaberne fra Skiensfjorden og vest-

[1] Smlgn. S. 82 flg.

[2] Det heder bl. a. hos N. WERGELAND, *Fortrolige Breve fra Eidsvold*, S. 4: *„Almuen sukker efter Fred. (Greven) Wedel) er overmaade afholdt i sit Grevskab; Prinsen) i sin Residents.“* JACOB AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 359.

over, vel kunde antages at have skabt ham adskillige Meningsfæller paa denne Kant af Landet.

Prinsregenten og den ham omgivende Kreds af civile og militære havde ogsaa sit Blik fæstet paa disse vestlige Kystlandskaber, men rigtignok med helt andre Følelser. Fra den Kant ventede de den stærkeste Modstand, og der forudsatte de, at Grev Wedel vilde finde sine fleste Meningsfæller. Saaledes var mellem dem allerede Navnet Vestpartiet eller Vestkliken fæstnet, forinden Partigrupperingen var begyndt. Stemningen maa paa de Kanter tidlig have været noksaa udpræget, og det er i denne Henseende neppe uberettiget at lægge mindre Vægt paa de Udtalelser, der forekommer i Adresserne, og i det Sted hellere at trække Slutninger fra det Standpunkt, som paa Eidsvold indtoges af flere blandt de derfra valgte Repræsentanter. Det vides ogsaa, at andre vestlandske Repræsentanter, inden de tiltraadte sin Reise til Eidsvold, har udtalt Meninger, der faldt sammen med, hvad hine tænkte, men som de selv senere opgav. Paa den Tid, da de valgte rustede sig for sin Færd til Rigsforsamlingen, kunde man saaledes muligens endog regne de fleste Vestlandsrepræsentanter for at staa nærmest de Synsmaader, som vilde blive fremholdte af Grev Wedel. I denne Henseende var der fuldstændig Overensstemmelse mellem Personligheder, der senere kom til at staa vidt fjernede fra hinanden. Mænd som C. V. Rosenkilde fra Stavanger, N. Wergeland fra Christiansand, H. Carstensen fra Østerrisør, Jacob Aall og H. J. Grøgaard fra Nedenes, Thomas Bryn fra Raabyggelaget, Alexander Møller fra Arendal[1],

---

[1] Her haves samtidige Vidnesbyrd, hvis Paalidelighed er hævet over enhver Tvivl, i Forfatterens *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 386—403. — Om Stemningen i de vestlige Landskaber se JACOB AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 373 flg. Om Stemningen i og ved Drammen heder det i en ganske mærkelig Dagbogs-Optegnelse af 10de Februar: *„Provst Munch spaar Norge alskens Jammer. Han hører rimeligvis til det Anker-Wedelske Parti, der i Drammen og dens Omegn især skal være stort. Neumann inclinerer vel ogsaa dertil.“* PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 143. — Om de for Christiansand valgte Repræsentanter ytrer Carsten Anker i det ovenfor, S. 71, Note 3 anførte Brev af 7de Marts: *„For dette Sted ere Vergeland og Mørch valgte. Den første turde blive en vigtig Person paa den store Dag. Han er en Democrate, en tør, reserveret Person. Jeg anvendte et Par Timer i Conversation med ham i et Selskab hos Kjøbmand Mørch idag. Skjønt han tilkjendegav den oprigtigste og ærbødigste Hengivenhed for D. K. Høiheds Person, udlod han sig med, at man ved denne Leilighed maatte glemme Individet over Rigets tilkommende Tryghed.“* Efter hvad der for øvrigt berettes i samme Brev, stod for Wergeland og flere andre Norges bestandige Adskillelse fra Danmark som en Hovedsag. Smlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 20 flg. I L. S. PLATOUS Optegnelser for 10de April heder det: *„Den 7de April gjorde jeg*

var alle til en Begyndelse enige om, at Fædrelandets Stilling maatte bedømmes efter den Vending, den europæiske Storpolitik kom til at tage i den nærmeste Fremtid. Med Jacob Aall havde vistnok de øvrige her nævnte Mænd anseet det uhensigtsmæssigt at føre en Kamp for en Politik, der havde Norges Gjenforening med Danmark til sit Maal, og i det Sted hellere villet sætte alt ind paa at opnaa en fri Forfatning og indtræde i en ny Forening med Sverige, saaledes som Aall allerede havde udtalt sig i et Brev til Peder Anker af 31te Januar. Flere af dem fulgtes sammen til Eidsvold.[1] Lignende Meninger kunde ogsaa træffes hos Repræsentanterne fra Christianiafjordens Østside, hvor Smaalenenes Amt sendte en Mand som P. U. M. Hount, og hvor Kancelliraad C. A. Dahl ialfald havde indtaget en noget tvetydig Holdning[1]. Det er ikke urimeligt, at Hount kan have havt adskillige Meningsfæller inden det Amt, hvor han levede. Ikke langt fra ham boede Carsten Tank, den store Kjøbmand og Driftsherre, der ikke heller i Hjertet kunde være med paa en Politik som Christian Frederiks; han blev rigtignok nu, om end ikke ganske med sin gode Vilje, optagen i Regjeringsraadet og dermed trukken ind i Kredsen af Prinsens Interesser[2].

I Akershus Amt var Grev Wedels Svigerfader, Peder Anker, bleven valgt. Betegnende for Stemningen og et Vidnesbyrd om, at der endnu ikke kunde være opstaaet en Partiforskjel, som den, der senere kom tilsyne, var det, at Sorenskriver CHR. M. FALSEN var valgt sammen

hos Omsen Bekjendtskab med Præst Grøgaard, der er en jovialsk Mand og et lyst Hoved. Saa ganske antisvensk forekom han mig ikke, og dette skal være Tilfældet med de fleste fra Vestlandet, selv med Wergeland. Lad dem nu trætte paa Eidsvold.“ Historisk Tidsskrift, II, S. 39.

[1] Om Hount kan bl. a. henvises til første Bind, S. 456, Noten. Smlgn. for øvrigt H. WERGELAND, *Norges Konstitutionshistorie,* I, S. 39, B. MOE, *Tidsskrift for norsk Personalhistorie,* I, S. 162 flg. og CLAUS PAVELS's *Biografi og Dagbøger,* S. 164 og 168. Dahl regnedes for en tvetydig Personlighed; *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 401. H. WERGELAND, *Norges Konstitutions-Historie,* H. 2, S. 28. Denne Dom synes ikke at have været ubeføiet, naar man sammenligner et i det danske Rigsarkiv opbevaret Brev fra ham til Christian Frederik, dateret Frederikshald 31te Marts 1814, med *Grev Essens Breve,* S. 25 flg., Noten. I nævnte Brev skriver Dahl, at han har været i Sverige og der talt med Grev Essen og Baron Platen, for hvem han udviklede, at det, som nu foregik i Norge, ikke var Virkningen af nogle enkelte danske og norske Mænds Indflydelse, men at det var et Resultat af det hele Folks varmeste Ønsker, efter hvilke Prinsen havde overtaget Styrelsen, — at der i Norge ikke gaves Partier, o. s. v. Han indberettede derhos, at der i Sverige herskede almindelig Begeistring for Carl Johan. Dahl kom til Eidsvold sammen med Falsen, Sverdrup og Wulfsberg. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 424. For øvrigt se den ældre Udgave, I, S. 616, Note.

[2] Om Carsten Tank smlgn. nedenfor S. 97, Note 2.

med ham. Imidlertid havde ogsaa han tidligere ytret Meninger, der bevirkede, at han var blevet mistænkeliggjort hos Prinsen og dennes Omgivelser[1].

Om Løvenskiold, Cloumann og Blom kunde der ikke tvivles, efterat de umiddelbart forinden Rigsforsamlingen havde været paa Bogstad og der med Grev Wedel havt sine Overlægninger om Fædrelandets tilkommende Stilling og om Udsigterne til at se Prinsens Politik kronet med Held.

Af disse Mænd kjendte Grev Wedel Kammerherre SEVERIN LØVENSKIOLD, Eieren af Fossum Jernværk og dettes tilliggende store Jordegods, fra sit Ophold i Danmark, og senere maatte oftere deres fælles Virksomhed for Norges Providering, saalænge Grev Wedel deltog i denne, have bragt dem sammen. Men deraf følger ikke, at deres Opfatning af Fædrelandets Fremtid skulde være den samme. Der vides overhovedet kun lidet om Løvenskiolds politiske Meninger i de nærmest foregaaende Aar, og om hans Forhold i samme Tid til Grev Wedels vidtgaaende Planer. Imidlertid havde han allerede i September 1807 udtalt for Kronprinsen, at Norges Interesser, om Krigen blev altfor langvarig, kunde komme til at nødvendiggjøre en anden Form for dets end for Danmarks udvortes Politik, og at det kunde blive nøvendigt at oprette en egen norsk Regjering med fuld Handlefrihed.

Men han vedligeholdt alligevel et godt Forhold til Frederik VI. Ialfald i 1812 synes han at have staaet Kongehuset nær, ligesom han da af Frederik VI. blev betragtet som dennes troe Mand. Om Høsten 1813 ansaa han det derimod for sin Pligt at træde tilbage fra sine Stillinger som Amtmand over Bratsberg Amt og Larviks Grevskab. I sidste Øieblik forinden Rigernes Adskillelse blev ogsaa hans Afskedsansøgning indvilget, skjønt under en Form, der antagelig maa vise, at Kongen ikke havde optaget dette hans Skridt i Naade. Men samtidig følte ogsaa Løvenskiold sig krænket ved den Kulde, hvormed han var behandlet. Christian Frederik, der for sin Sag søgte at vinde alt, hvad der i Norge havde Indflydelse og Magt, vilde ogsaa trække Løvenskiold, som den store Godseier, nærmere til sig. Men uagtet de i Løbet af Vinteren 1813—1814 vekslede flere Breve, kunde Prinsen ikke rose sig af, at han havde vundet Løvenskiold for sine Meninger, og denne lagde i April sin Vei til Eidsvold over Bogstad, uden at han dog

[1] Smlgn. *Historisk Tidsskrift,* II, S. 29 flg. og Forfatterens *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 88 og 391.

endnu kunde siges at have afbrudt enhver Forbindelse med Christian Frederik. Men nu havde han ialfald sluttet sig nær til Grev Wedel og skilt sig fra den Politik, der skulde inaugureres af Repræsentanten for det oldenburgske Dynasti[1].

Løvenskiold, Peder Anker og Jacob Aall hørte med Grev Wedel til Norges betydeligste Godseiere. Dette bidrog ogsaa til at bestemme deres Blik paa Fædrelandets Stilling. De stod i et patriarkalsk Forhold til sine mange underordnede og følte sine Pligter mod disse. Hensynet til Folkets Lidelser havde meget at sige for dem, og de vilde ikke uden Nødvendighed vove en Politik, der maatte bringe de brede Lag til Fortvivlelse. Freden, — denne Fred, som bragte Lykke og Velsignelse i hver liden Stue, var deres Ideal, og lod den sig opnaa gjennem Forhandlinger, gjennem ærefuld Forening med Nabolandet i Øst, da vilde de gjøre alt for den. De kjendte Folket; de vidste, i hvilken Nød dette var stedt, gjennem Næringsveienes Stansning. For en ikke ringe Del var derfor disse store Godseieres Holdning i 1814 bestemt ved Tanken paa de Lidelser, der yderligere kunde true Bønder, Brugsarbeidere og Sømænd.

Hvem der for øvrigt — udenfor de nævnte Mænd — har deltaget i Sammenkomsten paa Bogstad, vides ikke. Grev Wedel har selv be-

---

[1] Om Løvenskiolds Forhold til den gamle Regjering kan henvises til ANDR. FAYE, *Statholder Severin Løvenskiold,* S. 4. Om hans Stilling i 1813 findes en Del nærmere Oplysninger i en mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv opbevaret Brevveksling. Løvenskiold havde først, fra Fossum 13de Oktober 1813, tilskrevet Prinsen, at han nu gjennem ham indsendte til Kongen sin Ansøgning om Afsked, hvilket for ham var en Nødvendighed af Hensyn til hans Eiendommes Bestyrelse og hans Familie, — men at han kun gjorde dette nødig. Under 2den November svarede Christian Frederik, at han endnu ikke havde afsendt Ansøgningen, og at han haabede, det gamle Forhold fremdeles kunde fortsættes; han udtalte videre, at under de nærværende Forhold kunde lettelig et saadant Skridt blive misforstaaet og feilagtig bedømt, ligesom det kunde mishage Kongen; i ethvert Tilfælde haabede han, at Løvenskiold ikke dermed vilde unddrage sig de vigtigste Forretninger til bedste for sine tidligere undergivne. Efter dette forandrede L. Formen for sin Ansøgning, som derpaa under 24de December indvilgedes af Kongen med det Tillæg: *„Hvorvidt ham kunde overdrages at vedblive fremdeles at forestaa Bratsbergs Amts Providerings Commissions Forretninger, efter hans Tilbud, ville Vi allernaadigst have overladt til Statholderskabet at afgjøre.“* Løvenskiold, der kun paa Christian Frederiks Opfordring havde fremsat et saadant Tilbud, fandt, da Resolutionen blev ham meddelt gjennem Rentekammeret, den Kulde, der gik gjennem de anførte Ord, krænkende og nedslaaende for sig, hvorom han 18de Januar 1814 tilskrev Prinsen fra Fossum. Mindst endnu engang har L. skrevet til Prinsen, da han 26de Marts fra Fossum meddelte denne sit Valg; han havde da modtaget et Brev fra Christian Frederik af 15de Marts.

stemt, hvem han vilde have derhen, og han har sendt sine Indbydelser efter det Kjendskab, han kunde have om de valgte Repræsentanters Personlighed og om deres politiske Meninger. Det vides ikke engang, om Jacob Aall var tilstede. Denne havde jo fra det første Øieblik, han modtog Underretning om det virkelige Indhold af Kielerfreden, fæstet sine Tanker paa Grev Wedel; han havde den Gang paa staaende Fod skrevet til Peder Anker om denne: „Hans lyse Hoved, hans varme Følelser for Norge, hans Bekjendtskaber og Forbindelser i Sverige, hans personlige Egenskaber som Sendemand berettiger Nationen til de største Forventninger. Alder, Erfaring og Uddannelse har i den senere Tid formildet det lidenskabelige i hans Karakter og gjort ham langt mere skikket til denne Rolle end for nogle Aar tilbage. Gid han var i Norge og gid Norges Skjæbne var i hans Haand som Organ for den svenske Regjering!“ Saaledes havde Jacob Aall skrevet 31te Januar[1]. Vel fire Uger senere var han i Christiania, hvor han modtog Grev Wedel ved hans Tilbagekomst til Fædrelandet, under meget forandrede Omstændigheder. Han aflagde da et Besøg paa Bogstad; det er dog ogsaa muligt, at han har været der paa ny, da han i April passerede gjennem Christiania paa Reisen til Eidsvold[2].

Grev Wedel kan ogsaa ved disse foreløbige Forhandlinger have mødt Skuffelser og modtaget Afslag, hvor han mindst ventede det. Han har i dette Tilfælde allerede nu havt Anledning til at føle lignende Skuffelser som de, han snart skulde lide paa Eidsvold. Det synes saaledes, som om Grev Wedel bl. a. har gjort Regning paa at træffe en Meningsfælle i Kongsbergs nyvalgte Repræsentant, P. Steenstrup, med hvem han tidligere havde staaet i nær Forbindelse, ligesom der ogsaa findes Antydninger om, at han muligens har tænkt sig at finde Støtte hos Provst Fr. Schmidt paa Eker[3]. Men hvordan det end kan

---

[1] Brevet er trykt hos JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 745—747; smlgn. S. 335. Det samme Ønske om, at Grev Wedel maatte være hjemme i Norge og ikke udenfor Riget, udtales ogsaa i et Brev fra Peder Anker til Sorenskriver Blom, der var skrevet nogle Dage tidligere; G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i Aaret 1814*, S. 85.

[2] Sikkert vides, at Aall, Bryn, Grøgaard og Møller 8de April spiste ved Prinsens Taffel i Christiania i et temmelig stort Selskab. PAVELS, *Biografi og Dagbøger*, S. 172. *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 323 flg.

[3] Efter mundtlig Meddelelse af nu afdøde Toldinspektør Herman Steenstrup i Skien (f. 1812) fandtes der mellem hans Fader, Direktør P. Steenstrups efterladte Papirer to Breve fra Grev Wedel, der specielt havde interesseret ham, saaledes at han nøie erindrede deres Indhold, — men som senere var forkomne. I det ene takkede Greven for en Indbydelse til at staa Fadder til

være dermed, saa var begge disse snart efter hans erklærede Modstandere, og hans mulige Haab om at erhverve Meningsfæller i dem blev kun Illusioner. Bunden, som han var, savnede han ogsaa den Adgang, som hans fyrstelige Modstander havde til at paavirke Stemningen i sin Interesse. Christian Frederik vidste at vurdere de Fordele, han havde opnaaet ved at beholde Regjeringen i sine Hænder, og han gjorde, hvad han kunde, for at udnytte dem. Udrustet med de gamle Enevoldskongers hele Magtfylde, havde han i sin Haand mange Midler til at paavirke baade Stemningen og Valgene. Selv om de sidste til en Begyndelse kunde have en langt mere selvstændig Karakter, end han ønskede, saa lykkedes det ham dog tilsidst, ogsaa gjennem Virkningen af sin vindende Personlighed, at staa der omgiven af en Rigsforsamling, paa hvis Flertal han i det for ham mest brændende Spørgsmaal, om en Forening med Sverige, ubetinget kunde stole. I den Henseende var de af Lojalitet overstrømmende Adresser ham ikke nok.

Det har ikke manglet Christian Frederik paa tjenstvillige Amtmænd, der med Henrykkelse vilde gribe enhver Leilighed for at gjøre sig den nye Hersker velbevaagen. Om end disse ikke i nogen mærkbar Udstrækning har kunnet gjennemdrive noget tilsvarende af, hvad der under mere udviklede politiske Forhold benævnes officielle Kandidaturer, saa fulgte de ialfald Begivenhederne med spændt Opmærksom-

---

Sønnen Herman, der skulde bære hans Navn, men meddelte tillige, at han var forhindret fra personlig at være tilstede. I det andet Brev, der var fra 1814, anmodede Greven Direktør P. Steenstrup om at tage med sig Fr. Schmidt og derpaa slaa Følge med ham til Eidsvold; rimeligvis kunde dog dette Brev nærmest være at opfatte som en Indbydelse til at besøge ham paa Bogstad. Saafremt der kan stoles herpaa, er der al Grund til at antage, at saavel Fr. Schmidt som P. Steenstrup endnu paa denne Tid ikke kan have indtaget en Holdning, der lòd ane, at de paa Eidsvold vilde optræde som Grevens bestemte Modstandere; snarere maa han have haabet i dem at finde Meningsfæller. Da virkelig Steenstrup og Schmidt reiste sammen fra Eker over Christiania til Eidsvold (FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 147 flg.), bestyrker dette Paalideligheden af, hvad ovenfor er anført. Et Vink til Bedømmelsen af Schmidts Holdning kan maaske ogsaa faaes i *Historisk Tidsskrift,* II, S. 21. Om Fr. Schmidt heder det i en Dagbogsoptegnelse af 10de Februar: *„Schmidt derimod holder paa Prinds Christian, men viser for øvrigt en Resignation, der forekommer mig at grændse til Fortvivlelse.“* CLAUS PAVELS'S *Biografi og Dagbøger,* S. 143. Smstds. S. 173 meddeles den Oplysning, at Schmidt og Hount reiste sammen fra Christiania til Eidsvold. I sine egne Dagbøger (S. 148) nævner Schmidt kun, at han om Aftenen 8de April traf Hount paa Akershus Fæstning, men siger videre, at han næste Dag reiste til Eidsvold sammen med Steenstrup og Regjeringsraad Collett.

hed og vaagede over alt, som kunde give Prinsen noget Haab og tegne sig lovende for hans Sag.

Øverst af alle virkede her Stiftamtmanden i Akershus, N. E. DE THYGESON, hvem Christian Frederik allerede ved sin Afreise til Trondhjem havde betroet det Hverv at dirigere den offentlige Mening gjennem de Midler, han havde til sin Raadighed[1]. Thygeson var en af dem, som Prinsen først indviede i Situationen, som den virkelig var, og han havde øieblikkelig begyndt at arbeide i dennes Interesser for efter bedste Evne at paavirke Stemningen i Landet. Han havde ogsaa da med Paapasselighed speidet efter alt, som kunde tjene Prinsens Sag, hvorom der i deres Brevveksling findes flere Antydninger[2]. Om han i sit Amt har søgt at paavirke Valgene, bar dog ikke dette foreløbig Frugt. Thygeson var for øvrigt, inden Valgene foregik, traadt tilbage

---

[1] *Vidar*, 1887, S. 638 flg. Smlgn. JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 335.

[2] Her skal anføres nogle Prøver af disse Breve. 8de Februar 1814 skriver Thygeson til Prinsen: *„Vestre Posten medbragte intet vigtigt, enten offentligt eller privat, kun har ieg fra alle Byer lige fra Christiansand af til Drammen incl. private Breve, der alle skildre den eenstemmige Beslutning „aldrig at blive Svensk“ men heller at ofre alt for deres elskede Christian Frederik og for gamle Norge. — — — Penge Fabrikationen har siden min Hjemkomst været mig særdeles angelegen — i Morgen vorder 200,000 Rbd. indbetalt i Zahlkassen, og inden næste Uges Udgang skulle andre 400,000 Rbd. være indleverede; — Jeg haaber, Deres Høihed er tilfreds med disse Anstrængelser, og at De endog naadigst tilgiver, om vi allerede begynder at bære Næsen lidt høyere i Vejret end hidtil. — — Her cirkulerer en Afskrift i Byen af de i Gaar underdanigst sendte Sv. Aviser, som indeholder Traktaten om Norges Afstaaelse, samt Rygtet om Tolls Anmarsch med 12,000 Md. etc. etc. — Afskriften er skrevet med Tanks egen Haand. — Hvad skal dette sige? — er det for at gjøre sig vigtig, da synes det mig at være saare mal apropos!!! — Endnu i Aften Kl. 9 ingen Efterretninger fra Danmark — Ney, det er aldeles ubegribeligt!“* — Et senere Brev, der er dateret 9de Februar, Kl. 2 Efterm.: *„Fra Sverrig samstemme alle Efterretninger i, at man ikke anseer det muligt at tage Norge med Magt, men at man desto sikkrere haaber at erobre det ved Mangel paa Tilførsel; — Hungeren vedbliver saaledes allene at være Norges frygteligste Fiende, der ikke nok kan tages Hensyn paa ved alle indvortes og udvortes politiske og militaire Foranstaltninger. — Her gaar alt sin sædvanlige Gang. Markedet begyndte i Gaar, men der skal være meget faae Almuesfolk herinde mod de Andre; af de saakaldte Conditionerede gives her derimod uden Tvivl en stor Deel, thi ieg har intet Øyebliks Ro, men bestormes uafbrudt af mundtlige og skriftlige — politiske — merkantilske og militaire Projekter og Ideer, mod hvilke alle ieg saa at sige kun har et eneste Vaaben: Patientia! — — — Just som dette er nedskrevet, har ieg den Lykke at modtage Deres Høiheds naadigste og mig lykkelig giørende Skrivelse; — Deres Høihed er altsaa heldig og vel ankommen til Tronhiem. — De er bleven saaledes modtaget af Trønderne, som det sømmer sig, og De er allerede paa Veyen igjen derfra; — Alt befalet skal vorde efterkommet — CRd. Anker, som er her i Byen, har strax erholdt Deres Høyheds naadigste Skrivelse.“*

fra sin Post og paa et skjæbnesvangert Tidspunkt afreist til Danmark, hvorfra han først mange Aar senere, under meget forandrede Forhold vendte tilbage til Norge og her tilbragte nogen Tid.

Stiftamtmanden i Christianssands Stift, SCHOUBOE, kappedes med Thygeson i Tjenstivrighed. Valget i Stiftsstaden var imidlertid ikke gaaet efter Ønske, og han fik fra Prinsen Paalæg om at forklare Sammenhængen dermed. Valget i Nedenæs viste en almindelig udbredt Stemning for at se Amtet repræsenteret af Jacob Aall, hvilket ogsaa maatte indberettes[1]. Allerede en Maaned tidligere havde Christian Frederik i sin Dagbog nedskrevet Bemærkninger, der viste, at han i denne rolige, sindige Mand, der i det længste havde været en tro Tilhænger af den gamle Forening, saa en erklæret Beundrer af Grev Wedels Meninger. Valget i Nedenæs fik en næsten demonstrativ Karakter ved den Enstemmighed, hvormed Valgmændene samledes om Aall. Schouboe, som her havde været uheldig, trøstede imidlertid Prinsen med bedre Udsigter for Raabyggelaget, der paa den Tid betragtedes som et eget Amt. Men ogsaa her blev dog valgt en Meningsfælle af Aall i Sorenskriver Bryn, Grev Wedels gamle Kontorbetjent fra Kongsberg[2], — og det tiltrods for, at den nidkjære Stiftamtmand,

---

[1] Herom skriver Schouboe i et Brev af 20de Marts 1814 fra Christianssand til Prinsen: *„Deres Høyhed har naadigst befalet mig at oplyse Aarsagen til, at her gaves saa faa Stemmer i Forhold til Byens Størrelse paa Valgdagen. — Denne Synderlighed, som ogsaa tildrog sig min Opmærksomhed, har jeg undersøgt og tør med Vished formeene, at den ej havde sin Grund uden deri, at den store arbejdende Classe deels kun lidet entrerede i Sagen og deels efter at Gudstjenesten var forbi, iilede hjem for at kunde anvende den anden halve Deel af Dagen til Arbejde — hele Embeds Classen og alle de formuende Borgere voterede, men disses Antal udgjorde ej mere end circa 170. — Paa den Dag var Stemningen heri Byen saavidt jeg kunde skjønne, meget god og jeg er overbeviist om, at dette Tilfælde intet mærkværdigt indeholder.*

Sidstafvigte Mandag blev Valget for Nedenæs Amt foretaget, hvor Præsten Hr. Grøegaard, Sorenskriver Finne og Lehnsmand Thor Reyersen bleve valgte, men samtlige 32 Valgmænd stemmede for Hr. Jacob Aall paa Næss. — Jeg som kun maatte ansee mig som Lovens Organ kunde ej mod Deres Høyheds udtrykkelige Bestemmelse give mit Samtykke til, at nogen uden for Valgmændene bleve valgte, hvorpaa de besluttede at indgive underdanigst Ansøgning om, at Hr. Aall ikke desto mindre maatte tilstædes at blive Deputeret for Nedenæs Amt imod, at den gamle Sorenskriver Finne udgaaer.

Paa Onsdag holdes Valget for Raabøygdelaugets Amt, hvortil jeg rejser i Morgen; derfra vil neppe komme andre end Bønder. For et hvert Ord, hvormed Deres Høyhed nylig glædede mig, bevidner jeg min underdanigste Taknemmelighed.“ — Smlgn. JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 370, Note 1.

[2] Herom skrev Schouboe følgende Brev fra Christiansand 25de Marts 1814, til Prinsen: *„Hjemkommen fra Raabygdelauget vover jeg underdanigst at tilmelde Deres Høyhed, at Stemningen ingenstæds kan være skjønnere end i dette Fjeld-*

forinden Valget foregik, havde holdt en Indledningstale, „hvori han forestillede Handlingens Vigtighed, og de Egenskaber, der fortrinlig maatte søges hos de Mænd, til hvilke dette vigtige Kald blev betroet[1].“

At der ogsaa andensteds har været tjenstvillige Overøvrigheder, lader sig ikke betvivle. Men det er ligesaa usandsynligt, at de ved selve Valgene har udrettet noget. Ved Valgmandsvalgene var de omtrent udelukkede fra enhver Indflydelse, og ved det endelige Valg af deputerede var Tiden som oftest for knap til at kunne udrette noget for at paavirke Stemningen blandt Valgmændene.

Christian Frederik havde ventet sig mere af Geistligheden, i hvis Hænder Ledelsen af Valgmandsvalgene var lagt, og til hvilken han ogsaa havde rettet en særegen Appel om at benytte sin Indflydelse paa Almuen. Ad denne Vei kan han have udrettet mere. Men dog maa heller ikke dette overvurderes. Som Regel maa det antages, at Valgene er foregaaede under Omstændigheder, der skulde tillade de valgte at handle med fuld Selvstændighed. De enkelte var endnu ikke blevne saa udprægede i sine Meninger som senere hen, og Paavirkningen af Prinsregentens vindende Personlighed kom for en stor Del først senere, fornemmelig, da Repræsentanterne paa Veien til Eidsvold passerede gjennem Christiania. Rigtignok var der et stort Tal af Repræsentanter, som paa sin Reise aldeles ikke behøvede at berøre Hovedstaden. Ogsaa mellem dem fandtes der ialfald et Mindretal, der ikke indfandt sig paa Eidsvold som Tilhængere af Prinsens Politik[2]. Imidlertid droges ligeledes flere af dem ind i den Tryllering, der var trukken om Regenten og den Opgave, han havde stillet sig.

Under disse Omstændigheder gjaldt det ogsaa for den Kreds, der straks havde samlet sig om Prinsregenten, at fremstille den anden

---

Amt. — Jeg vil ej tale om det almindelige Had mod svensk Undertrykkelse, hvoraf enhver blussede, men hvad der især glædede mig, var den Følelse, hvormed Almuen talede om Løsrivelsen fra Danmark, hvis milde Regjering den paaskjønnede, og den uforandledigede Idee hos den, at Danmark og Norge endnu kunde blive forenede i Deres Høyheds Person. For dette Amt bleve valgte: Sorenskriver Brynn og 2de Bønder, den eene fra det øverste Fjeld-Kald, en Kjempe fra Old-Tiden.“

[1] Saa heder det i Fuldmagten for dette Amt. *Fuldmagter og Adresser ved Rigsforsamlingen i Eidsvold*, tredie Hefte, S. 3.

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 372 flg. — Af J. H. DARRES Dagbog synes at fremgaa, at de nordenfjeldske deputerede ikke kom længere end til Eidsvold, og at de ikke forinden Rigsforsamlingen aflagde noget Besøg i Christiania. *Historisk Tidsskrift*, IV, S. 393. Om Repræsentanterne for Nordre og Søndre Bergenhus Amter vides med Vished, at de paa Veien til Eidsvold ikke berørte denne By. *Bidrag til Norges Historie*, I, S. 452.

Sides Mænd i det mest ugunstige Lys. Her var det fremfor alt Grev Wedel, der rammedes, og den Energi, hvormed hans Rygte mishandledes, blev ialfald en af de sikreste Støtter for den Gruppering af Partierne, der under de paafølgende Begivenheder antog en ligefrem fanatisk Karakter. Fra Modstandernes Leir kom der vilde Rygter om ham til Kjøbenhavn, hvorfra de atter bragtes tilbage til Prinsen selv i Christiania gjennem Breve fra hans fortrolige i Danmark[1]. I den Henseende har der vistnok været en stadig Vekselvirkning mellem de to Hovedstæder. Fornemmelig i Kjøbenhavn var Opmærksomheden stærkt optagen af, hvad der foregik i Norge. Grev Wedel blev der strengt bedømt, og denne haarde Dom har i sine Ytringer megen Lighed med de Udtryk, hvori han kort efter omtales i Breve fra Prinsregentens nærmeste Omgivelser og af denne selv. Parolen var her given efter hans Hjemkomst til Norge, da det viste sig umuligt at istandbringe nogen Overensstemmelse mellem hans og Prinsens Meninger om Norges fremtidige Stilling, saafremt den sidstnævntes Planer paa Sverige skulde mislykkes[2]. Af sine Modstandere blev Grev Wedel

---

[1] Herom handler bl. a. et Brev, som Carsten Ankers Søn, Erik Anker, 19de Marts 1814 skrev til Prinsen fra Kjøbenhavn, og som han oversendte med en Lieutenant fra Trondhjem (v. Holck), der reiste til Norge over Fladstrand. Erik Anker havde tidligere med Fru Kaas skrevet og bedt *„om Deres Samtykke til min Forening med Betzy“*, og han bad nu paa ny Prinsen interessere sig i denne Anledning hos hans Fader. Videre heder det i Brevet: *„Endelig har jeg da faaet Vished om, at min Fader er reist til England, af Thygeson og Rosenkrantz; Rygterne om denne Sag vare saa forskiellige, at det var umuligt at blive klog derpaa. Men intet Sted i den Henseende er værre end Kiøbenhavn. Saaledes har man pr. Exempel sagt om Gr. Wedel, at Han var en Landsforræder, at Deres Høyhed havde Landsforviist ham og frataget Ham Hans Godser. At Wedel ikke førte sig saaledes op, som Han burde, har jeg ret godt mærket, førend jeg forlod Norge; men at han skulde fortiæne Navn af Forræder, troer og haaber jeg ikke. Ingen kan her begribe, hvad Rosenkrantz egentlig vil i Kiøbenhavn, og de herværende norsksindede frygter, at Han af Broderen vil blive overtalt til at blive her med det samme; men af Ham selv erfarer jeg, at Han reiser tilbage i næste Uge.“* For øvrigt melder E. Anker, at to unge danske Adelsmænd havde taget Afsked af Militærtjenesten for at gaa til Norge, Grev Ludvig Reventlow og Kammerjunker Raben-Huitfeldt. — Selv maatte han, indtil han havde Faderens Samtykke, holde sin Forlovelse med Betzy (Sneedorff) hemmelig. I en Efterskrift til Brevet heder det: *„— — — Den svenske Minister Tawast skal i Dag for første Gang have Audientz hos Prindsesse Charlotte og Iuliane samt hos Prinds Ferdinand. Jeg anseer dette for godt Tegn. Han har hidindtil af Trodsighed ei villet forlange Audientz hos Deres Høyheds Søskende.“*

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 355. G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814*, S. 137. Meget skarpe Udtalelser om Grev Wedel, tildels fra Tiden før hans Tilbagekomst, forekommer hos PAVELS, *Biografi og Dagbøger*, S. 144, 145 flg., 155.

ikke alene bedømt efter, hvad han selv vilde arbeide for. Fantasien toges til Hjælp, og der tillagdes ham Planer, som han aldrig har næret.

Hvad var det da, han for det første tilsigtede?

Efter hvad Christian Frederik har bemærket i sin Dagbog, havde Gjenstanden for de aldeles private Forhandlinger, som førtes paa Bogstad, været Norges fremtidige Forfatning, ved Siden af, at man drøftede Udsigterne for, at Norge kunde føre en politisk Tilværelse som isoleret Stat[1]. Denne Efterretning tiltrænger ingen Bekræftelse; det maatte, som Stillingen var, udelukkende blive disse Spørgsmaal, som ved denne Leilighed sattes under Forhandling.

Men hvad der ikke fra den Kant høres noget om, det er, hvorledes Grev Wedel og hans paa Bogstad samlede politiske Venner havde tænkt sig, paa Eidsvold at arbeide for sine Meninger. Der er ikke fremkommet noget Grundlovsudkast, der vides at være drøftet og redigeret ved denne Sammenkomst. Saafremt Grev Wedel har nedskrevet noget om sine Tanker angaaende Fædrelandets fremtidige Forfatning, da har han paa Eidsvold beholdt dette for sig selv, og ingen af de øvrige Deltagere i Sammenkomsten paa Bogstad, hvis Navne kjendes, har fremlagt noget Udkast for Offentligheden. Fra denne Side er der overhovedet kun bekjendt et eneste Grundlovsudkast, nemlig Wergelands; men der haves ingen Efterretning om, at denne Repræsentant under sin Reise til Eidsvold har aflagt noget Besøg paa Bogstad, og hvis der kan lægges nogen Vægt paa, hvad han selv beretter om sin Reise, skulde det være mest sandsynligt, at han ikke har været der[2]. Han ytrer om sit eget Udkast, at han „blot havde kastet det paa Papiret til egen Veiledning“, og dette kan gjerne tages bogstavelig efter Ordene[3]. Der er i de nu bekjendte Kilder intet, som tyder paa, at man i det Wergelandske Udkast skulde have noget Resultat af et større Partimødes Drøftelse; det kan alene betragtes som hans eget Arbeide, som et Udtryk for denne enkelte Mands Meninger.

Men er dette saa, og har Grev Wedel og hans Venner ikke paa Forhaand samlet sig om et Udkast, der kunde repræsentere deres Opfatning af, hvilken Forfatning der var den bedste for Norge, da bliver dette en Feil fra deres Side. De kom til Eidsvold uden et fastslaaet politisk Program i Henseende til Rigets indre Forhold. Kun i For-

[1] Smlgn. S. 83, Noten.
[2] Nic. Wergeland, *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 4 flg.
[3] Nic. Wergeland, anf. St., S. 51.

holdet udad havde de samlet sig om bestemte Fordringer. De styrkede derved de Misforstaaelser af deres Hensigter, som allerede havde begyndt at danne sig, og de gav Modparten et nyt Vaaben i Hænde, af hvilket denne senere hen ikke undlod at benytte sig imod dem. Den virkelige Sammenhæng var dog en helt anden.

For Grev Wedel og hans Venner stod i Øieblikket Ordningen af de ydre Forhold som det mest paatrængende, medens de ikke antog, at der kunde næres Tvivl om Grundtrækkene for den frie Forfatning, som Norge maatte faa. For dem var der her ingen Grund til at opponere mod Prinsregenten; de kunde tværtimod i denne Henseende yde ham sin fulde Tilslutning og paa enhver Maade støtte Arbeidet paa Norges frie Forfatning[1]. Hvad det for dem gjaldt, var noget helt andet. De tænkte sig, at Forsamlingens Opgave ikke skulde blive indskrænket til Forfatningsarbeidet alene, og de havde gaaet ud fra, at de som Repræsentanter for Folkets Souveræenetet skulde raade for dets Fremtid ogsaa i andre Henseender, og at de ikke viljeløst skulde lægge Afgjørelsen i Prinsens Hænder. Hvad Forfatningen angik, da var de vidende om, at der ialfald vilde foreligge et Udkast fra Sorenskriver Falsens Haand. Peder Anker havde selv været taget med paa Raad om dette[2]. Overfor Prinsen ansaa Grev Wedel det for sin og sine Meningsfællers hovedsageligste Opgave at tvinge ham til aabent Spil med Hensyn til Rigets Stilling udad. Her vilde han, at Rigsforsamlingen skulde staa helt uafhængig, som Prinsens overordnede, hvor det gjaldt Fædrelandets Fremtid. Naar dette var fastslaaet, kunde man behandle de egentlige Forfatningsspørgsmaal. Grev Wedels paafølgende Optræden kan ikke efterlade Tvivl om, hvorledes han tænkte

[1] PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 176: *„Om Grev Wedel fortælles der, at han i Torsdags paa Bogstad havde udtalt sig om Norges Tilstand og Prindsen, vel ikke med fuldkommen Tilfredshed, men dog i en ædel, moderat Tone. Som den voldsomste Oppositionsmand nævnes Wergeland.“* Torsdagen var 7de April, Skjærtorsdag. Den Opfatning, som her kommer til Orde, kan meget mulig være foranlediget derved, at der i Christiania var hørt Ytringer om de da forsamlede politiske Venners Meninger om, hvordan de skulde stille sig til Forfatningsværket. Ogsaa overfor Peder Anker synes Prinsen at have stillet sig noget mere velvillig i de sidste Uger før Rigsforsamlingen. Nogle Bemærkninger om deres Sammentræf paa et Bal hos Peder von Cappelen i Drammen 24de Marts findes i Prinsens *Dagbog fra Regenttiden i Norge,* S. 67. Hvis der herpaa kan lægges nogen større Vægt, har det muligens den samme Forklaringsgrund, som ovenfor er anført; dog maa hermed sammenlignes nævnte Værk, S. 76.

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 344. WERGELAND, *Norges Konstitutions-Historie,* 1ste Hefte, S. 84. G. P. BLOM, *Norges Statsforandring,* S. 142.

sig Sagen, og om hans Taktik. Men han havde undervurderet den Indflydelse, som Prinsen imidlertid havde vidst at forskaffe sig; han stod ialfald magtesløs til at forhindre sin Modstander fra Skridt for Skridt at erobre en Indflydelse, som skulde blive ham overlegen og krydse hans Beregninger.

Christian Frederik havde, som det snart viste sig, taget sin Opgave paa en anden Maade. Han havde allerede tidlig sørget for at skaffe Rigsforsamlingen en Veiledning for dens tilkommende Arbeide, og der forelaa, da den traadte sammen, en Række af Grundlovsforslag, af hvilke flere var fremkomne gjennem Opfordring og Henvendelse fra ham, dels tilblevne efter Konferenser mellem ham og Forfatterne. Materialet skulde, saa at sige, leveres Rigsforsamlingens Konstitutions-Komité fra Prinsregentens Bureau, og hvis han ikke paa egen Haand havde grebet Initiativet, vilde han dog have modtaget indtrængende Raad om at fremsætte Forslag til Norges nye Grundlov. Professor N. Treschow gjorde ham saaledes, da han i Februar eller Marts 1814 paa Opfordring tilstillede Regenten sit „Forsøg til Forslag om en Konstitution for Norges Rige“, udtrykkelig opmærksom paa, at Regenten ifølge Sagens Natur maatte have Retten til at benytte sit Initiativ overfor den tilkommende Rigsforsamlings grundlovgivende Arbeider, og det har neppe fra andre Kanter manglet paa tilsvarende Opfordringer[1].

Idet Prinsen handlede i Overensstemmelse hermed, havde han benyttet Tiden forinden Rigsforsamlingens Sammentræden ganske anderledes energisk end den modsatte Part, og dette gav ham senere en betydelig Overlegenhed. Det forberedende Arbeide for Rigsforsamlingen udgik fra ham og hans Meningsfæller, og saaledes maatte det staa for alle, som om det kun var fra den Side, der var arbeidet for at skabe Norges frie Forfatning; den overveiende Del af den Begeistring, som var fremkaldt gjennem Uafhængighedserklæringen og vedligeholdt gjennem Valgene til Rigsforsamlingen, kom saaledes Prinsen og hans Sag til Gode. Men samtidig tilsagde hans egen Interesse ham at gjøre Grev Wedel den stærkeste Modstand paa dette Punkt, hvor han kunde

---

[1] N. TRESCHOW, *Om Norges Grundlov,* S. 205 flg. I Fortalen til dette posthume Værk heder det: *„Norges daværende Regent forlangte i en kritisk Stilling hans Erklæringer.“* Om de forskjellige Grundlovsforslag, som dels indkom til Regenten, dels til Rigsforsamlingen, kan henvises til Forfatterens *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 51—260, smlgn. S. 263 flg., hvor man enten vil finde disse Forslag aftrykte eller ialfald en Angivelse af de Værker, hvori de tidligere er offentliggjorte.

vente dennes første Angreb. Han var bestemt paa at gjøre, hvad der stod i hans Magt, for at hindre, at der kastedes Klarhed over Rigets ydre Stilling, og da han kunde haabe at faa friere Hænder, om det lykkedes ham at skyde Forfatningsværket saa meget mere frem, blev ligeledes dette for ham en forøget Opfordring til at arbeide mod samme Maal.

Men ogsaa i selve Kompromisset af 16de Februar laa der fra først af for Prinsen al Opfordring til hurtigst muligt at fremme Forfatningsarbeidet, og han maatte deri finde en Støtte hos de Mænd, der mest havde paavirket hans Holdning. For dem som for ham blev det en vigtig Del af Opgaven, at paaskynde dette Arbeide for saa tilsidst at lade dette krone ved et Kongevalg, hvis Udfald ikke vilde blive tvivlsomt. Fra alle Kanter syntes de sammenstødende Begivenheder at befordre den Politik, som Christian Frederik havde gjort til sin, medens det Haab, Grev Wedel ved sin Tilbagekomst til Norge havde kunnet gjøre sig om at trænge igjennem med sine Meninger hos Folkets nyvalgte Repræsentanter, til samme Tid maatte blive saa meget mindre. Han opgav dog ikke Kampen for sin Overbevisning. Først paa Eidsvold fik han ihænde de sikre Beviser for, at Stemningen havde udviklet sig paa en anden Maade, end han havde tænkt. Indtil da har han vistnok ialfald bevaret Haabet om at kunne trænge igjennem med sine Meninger. Men imidlertid havde Prinsens Politik bygget en Mur omkring ham, som han ikke kunde omstyrte.

Et Slagord, der øvede megen Virkning, var det, som udgik fra Prinsen selv og hans Omgivelser, at Grev Wedel og hans Meningsfæller var bange. Som Omkvædet angaves fra oven af, blev det gjentaget af talrige Eftersnakkere, og det saakaldte Vestparti blev snart udskreget som det modløse, det svagsindede og det skjælvende Parti, Navne, som dets Medlemmer med harmfuld Ironi optog og anvendte om sig selv. Modløsheden og den skjælvende Svaghed bestod rigtignok kun deri, at de vilde have den samme Ret for Rigsforsamlingen, som maatte være forbeholdt enhver anden grundlovgivende Nationalforsamling i den hele Verden, at have fuld og klar Rede paa Rigets ydre Stilling, forinden den traf nogen Beslutning om dets Fremtid. Men herpaa tænkte ikke Mængden. Betænksomheden blev gjort til Svaghed og Svagheden til Forræderi. Ligesom den ene Handling tog den anden, saaledes tog nu det ene Ord det andet. Alt hvad Folket havde seet af Handlinger, var udgaaet fra Prinsen, som havde løftet den norske Selvstændigheds Fane, og da laa det meget nær at

se en Fiende af denne Selvstændighed i enhver, som paa noget Punkt modsatte sig Prinsens Politik.

Det var dog ikke Slagord alene, som her benyttedes imod Grev Wedel og skabte den stærke Opinion, der snart skulde staa imod ham og hans Meningsfæller. Al gammel Uvilje mod det østlige Nabofolk blev i denne Tid paa ny pustet op. Under Krigen i 1808 og 1809 havde denne været mere dæmpet; men det var ikke vanskeligt at vække den til nyt Liv, og saaledes blussede Nationalhadet efterhaanden op som en kraftig Støtte for Prinsens Politik. I sine egne officielle Meddelelser til Folket gav han Uviljen mod Sverige Næring, ved at fremstille det, som om der fra den Kant alene kunde ventes Undertrykkelse og Trældom, — ogsaa et af Tidens sædvanlige Slagord. Navnlig var disse Følelser udbredte mellem Almuen paa Landet, og de kom ogsaa tilsyne mellem Byernes Befolkning[1]. Hadet mod Sverige fandt ogsaa Næring derved, at der inden Landets Grænser anvistes Personer, mod hvilke det kunde rettes, og Frygten for at rammes af de gjængse Beskyldninger om at være svensksindede blev tilsidst for mange den kraftigste Drivfjæder til at vende Grev Wedel og hans Meningsfæller Ryggen og indordne sig under det store Flertal, der stod som Samlingen af alle Fædrelandets sande Venner.

Christian Frederik havde atter været den heldige. Gjennem den Behændighed, hvormed han havde udnyttet alle Øieblikkets Fordele, medens Grev Wedel var fraværende, var Stillingen vendt derhen, at han blev Repræsentanten for den samme nationale Stemning, som Grev Wedel havde vakt og holdt oppe i 1809. Ingen anden enkelt Mand havde i den Grad som Grev Wedel bidraget til at skabe et norsk Selvstændighedsparti i 1809. Nu brød de samme Følelser frem, og der reistes atter de samme Krav om Fædrelandets Selvstændighed. Men de samledes om en anden Personlighed, og hvad Grev Wedel havde saaet i 1809, det høstedes i 1814 foreløbig af Christian Frederik.

---

[1] I L. S. Platous Optegnelser for 2den Februar heder det: *„Stemningen i det Hele, saavidt jeg har kunnet erfare, er temmelig ens, nemlig hadelig mod Svensken, forbitret mod Kong Frederik, der afstod os, men dog frygtsom for Udfaldet, især formedelst Mangel af Korn.“* *Historisk Tidsskrift,* II, S. 11. I et Brev af 17de Februar, skrevet lige efter Eidsvoldsmødet, ytrer Carsten Anker: *„Naar dette herlige Baand er knyttet, da Vee hver Fiende, være sig svensk eller —.“* M. Birkeland, *Bidrag til Norges nyere Historie,* S. 7.

VI.

RIGSFORSAMLINGENS AABNING OG KAMPEN OM DENS SUVERÆNETET.

Valgene var tilendebragte, og Rigsforsamlingen, som var indkaldt ved Prinsregentens aabne Brev af 19de Februar, skulde nu træde sammen. De nyvalgte Repræsentanter begav sig, trods den for Reiser mindre heldige Aarstid, paa Veien og samledes umiddelbart forud for den til Aabningshøitideligheden fastsatte Dag paa Eidsvold Værk, hvor de indkvarteredes i større eller mindre Afstand fra Hovedbygningen. Samtidig med de andre mødte ogsaa Grev Wedel frem. Endnu om Aftenen den 8de April var han i Christiania. Han aflagde da et Besøg hos Professor Platou, for at laane det Bind af Burnets Værk over sin Samtids Historie, der omhandlede Foreningen mellem England og Skotland[1]. Den følgende Dag, 9de April, reiste han til Eidsvold, hvor han først er ankommen ud paa Eftermiddagen, muligens endog først om Aftenen eller Natten.

Paa Eidsvold Værk herskede der ved Repræsentanternes Ankomst den største Forvirring. Eieren, Carsten Anker, var i Prinsens Ærinder reist til London for der at varetage hans og Landets Interesser, og i hans og hans Søns Fravær skulde, efter Prinsregentens Foranstaltning, Ritmester Iver Elieson som Rigsforsamlingens Intendant have truffet den nærmere Ordning med Indkvartering o. lign. Som tidligere Eier af Stedet (indtil 1794) havde han ialfald den Fordel at være godt kjendt paa Værket og i dets Omegn; men han løste desuagtet ikke sin under

[1] Se den Billet fra Grev Wedel til Professor Platou, som er trykt i *Historisk Tidsskrift,* II, S. 41 flg., Noten.

Forholdene paa Stedet meget vanskelige Opgave paa nogen heldig Maade. Der hørtes i de første Dage af Rigsforsamlingens Samvære mange Klager over hans Foranstaltninger, og der var meget at forandre og gjøre om igjen, forinden alle Repræsentanter fandt sig tilfredse. Enkelte maatte endog flytte fire Gange, forinden de fik et Kvarter, hvormed de mente at kunne slaa sig til Ro[1].

Det faldt herved saa uheldig, at et Par af Prinsen særlig velseede Medlemmer (Falsen og Sverdrup) skulde være mellem de lykkelige, som straks erholdt et godt Kvarter, medens Grev Wedel, Kammerherre Løvenskiold, Justitsraad Cloumann og Sorenskriver Blom blev anbragte i en meget tarvelig Husmandsstue[2], hvor der kun fandtes to Senge. Løvenskiold og Blom tilbragte derfor sin første Nat paa Loftet, hvor de sov paa Halm, der var bredt ud over Gulvet. Men efterat de havde klaget, blev der rettet herpaa, og de fik et nyt Kvarter paa en anden Husmandsplads, som laa i Nærheden af Forsamlingsstedet. Denne Plads hed *Smedbakken*; men af velvillige Sjæle omdøbtes den nu for en Tid til *Svenskebakken*[3]. Dette kunde se ud som en Chikane. Men ligesom det ikke lader sig tænke, at Christian Frederik vilde have nedladt sig til at give Vink om at benytte et saadant Middel for at ærgre ubehagelige Modstandere, maa rimeligvis

---

[1] Af CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog fra 1814*, S. 83 sees, at han selv maatte gribe ind, og at bl. a. hans Adjutant, Haffner, deltog i Omordningen.

[2] Oplysninger herom i den paa foregaaende Side paaberaabte Billet, hvori Grev Wedel skriver: *„Anstalterne ere usle. Igaar ingen Aftensmad. Idag ingen Frokost.“* Angaaende den Tid, som forskjellige Repræsentanter o. a. 9de April brugte paa Reisen til Eidsvold, haves flere Oplysninger. Foged Johan Collett, der reiste samme Dag som Grev Wedel, brugte 17 Timer fra Christiania til Eidsvold, hvorimod hans Broder, Regjeringsraad Jonas Collett, Schmidt og Steenstrup kom hurtigere frem. FR. SCHMIDTS *Dagbøger*, S. 148. A. Møller ankom først Kl. 1 om Natten til Eidsvold. YNGVAR NIELSEN, *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 324. Prinsregenten tilbagelagde — ligeledes 9de April — Veien fra Christiania til Eidsvold paa 8½ Time. CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog*, S. 80.

[3] G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i Aaret 1814*, S. 141, Noten. Denne Forfatter fortæller i Sammenhæng hermed, at en af Prinsens Adjutanter i denne Anledning havde forsikret ham, at han gjerne skulde ligge paa Gulvet, naar det behøvedes. Dertil svarede Blom, at hvis Landets Vel og Ære kunde befordres ved et saadant Leie, da skulde han heller ikke spare sin Ryg og holde det ud ligesaa længe som Adjutanten; men Sætningens Rigtighed maatte Adjutanten først bevise; for øvrigt, mente han, burde Repræsentanternes Styrke bestaa i Hovedet, ikke i Ryggen. Blom paastaar, at han selv, efter dette Optrin kom i et slet Rygte hos Adjutanterne. Ogsaa i AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 384 omtales Klager over de slette Foranstaltninger, som var trufne.

ogsaa hans Intendant frikjendes for at have tilsigtet nogen Chikane[1]. Det gik andre paa samme Maade[2], og Klager indløb fra mange, hvem det ikke kunde være nogen Mening i at ville plage, fordi de var Prinsens Modstandere. Elieson havde i Begyndelsen ikke magtet sit Hverv. Eftersom Tiden gik, udjævnedes alt. I een Henseende synes der endog at være taget meget Hensyn, forsaavidt Meningsfæller og Folk fra de samme Landsdele i Regelen fik Anledning til at bo sammen.

Om Eftermiddagen den 9de April, Paaskeaftaften, var ialfald en større Del af Repræsentanterne ankommen til Eidsvold og forsamledes da i Jernværkets Hovedbygning, hvor den store Sal var indredet som Lokale for de kommende Forhandlinger. Her bødes dem den første Anledning til at udveksle sine Meninger, og her begyndte allerede de første An-

---

[1] Ritmester Iver Elieson var kjødeligt Søskendbarn af Peder Anker og Svoger af en afdød Broder af denne. Selv var han anseet for en stor *viveur.* For sin Virksomhed paa Eidsvold som Rigsforsamlingens Intendant, eller som han ogsaa mere vulgært benævntes, „Kjøgemester" skal han have oppebaaret et Honorar af 500 Rdl. Naar det fortælles, at han har opført Eidsvoldsbygningen, er dette neppe ganske rigtigt, da denne ialfald delvis ansees for at være bygget af foregaaende Eiere. Smlgn. ALF COLLETT, *Familien Elieson,* S. 19 flg. — Paa Eidsvold optraadte han senere som Hofmanden, der overfor sine Slægtninge fra Bogstad fulgte den fra oven anviste Taktik, idet han behandlede dem, som deres Meningsfæller, *du haut en bas.* Men da Begivenhederne kort efter tog en anden Vending, end han oprindelig havde forudseet, følte han Savnet af at skulle undvære den fra Fortiden tilvante behagelige Omgang i Selskabskredsen paa Bogstad, og han gjorde derfor dets Eier sin Opvartning for at forespørge, hvorvidt der var noget til Hinder for, at han, uanseet hvad der var passeret i Mellemtiden, atter kunde indfinde sig paa Stedet. Det kunde neppe være smigrende for ham, da hans Slægtning viste, at han ikke lagde nogen Vægt paa hans Gjerninger, men simpelthen svarede: „Aa, kom og gaa, som Du vil." Han døde imidlertid allerede 18de Januar 1815 og fik saaledes ikke videre Anledning til at nyde den Gjæstfrihed paa Bogstad, som han var bange for at have forspildt under Rigsforsamlingen. — Om Eliesons Virksomhed i de første Dage se AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 385. Foruden „Intendant" kaldtes han ogsaa „Marschal" eller „Ceremonimester". En ironisk Karakteristik af denne Personlighed, „Kjøgemester for National-Konventet og Mundskjænk ved Hoffet", er given af N. WERGELAND i hans *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 47. G. P. BLOM omtaler ham i sin Dagbog fra Eidsvold som Prinsens Spion. *Historisk Tidsskrift,* tredie Række, I, S. 88.

[2] Provst Fr. Schmidt, Direktør Steenstrup og Foged Johan Collett havde det ikke bedre. Smlgn. FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 148. Med Schmidts Skildring stemmer i alt væsentligt, hvad Collett i et (utrykt) Brev skrev til sin Hustru: *„Et elendigt Sengested fandtes opslaaet langs med den ene Væg; ingen Mad var at faa; ingen Drikke uden Melkeblande."* Først efter fire Omflytninger lykkedes det at skaffe de tre Kontubernaler et Kvarter, hvormed de omsider erklærede sig tilfredse.

tydninger at mærkes til den Gruppering efter de forskjellige Synsmaader om Fædrelandets Stilling, som i den paafølgende Tid skulde danne Grundlaget for Rigsforsamlingens Partier. De vestlandske Repræsentanter, fra hvem Bergenserne hurtig og bestemt havde skilt sig, mærkede ved dette første, indledende Samkvem, at Prinsens Tilhængere ikke stolede paa dem. Repræsentanter, som endnu ikke havde fæstnet sig i nogen politisk Overbevisning, gjordes til Gjenstand for Paavirkning, medens Meningsfæller søgte hinanden og i Fortrolighed udvekslede sine Tanker[1]. Hvorvidt Grev Wedel har været tilstede i denne Sammenkomst, vides ikke; det kan ialfald være rimeligt, at han ogsaa paa den Maade til det sidste Øieblik har holdt det Løfte, han havde givet Prinsen om at være passiv.

Saa oprandt den høitidsfulde Dag, da Christian Frederik havde sat de valgte Repræsentanter Stevne paa Eidsvold. Det var den 10de April, i 1814 første Paaskedag. Han mødtes da første Gang med Rigsforsamlingens Medlemmer ved Kirken, for sammen med dem at overvære Gudstjenesten, hvis Høitidelighed denne Gang var bleven dobbelt, ved den vigtige Anledning, der nu paa Kirkeaarets store Festdag havde samlet Regenten og Folkets kaarne Mænd. Efter Gudstjenestens Afslutning vendte alle tilbage til Eidsvold Værk, hvor saa Prinsen i egen Person af Repræsentanternes Hænder modtog deres Fuldmagter, med dertil hørende Adresser, — Resultatet af det fuldbragte Plebiscit. Enkelte knyttede dertil nogle mer eller mindre velvalgte Ord; mellem dem var ikke Grev Wedel. I Taushed overleverede han Fuldmagten fra Jarlsberg Grevskab[2]. Han og Prinsen forstod her lige godt, hvem der foreløbig var Seierherre, og af den første Seier kunde den lykkelige hente Haab om, at flere vilde følge efter.

Anden Paaskedag, 11te April, samledes Medlemmerne til det første Møde, og i dette holdt Prinsregenten sin Aabningstale. Betragtet som et politisk Schaktræk, var denne ligesaa velberegnet, som den var vellykket. Efter sikre Vidnesbyrd har den ogsaa gjort en stor Virkning paa de forsamlede. Det var en Tale, saadan som den netop skulde holdes paa dette Tidspunkt, da det gjaldt om at styrke Tilliden til Regentens Politik og vække Begeistring for den Sag, han erklærede at have gjort til sin. Om Talen kunde støde Modstandere bort, havde den

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 385. Om den Mistillid, der raadede overfor Vestlændingerne, se NIC. WERGELAND, *Fortrolige Breve*, S. 5.

[2] *„Le comte Wedel remit les adresses sans dire mot“*, har Prinsen selv 10de April nedskrevet i sin Dagbog.

saa meget større Evne til at trække Tilhængere til. Nøie afpassede efter de forhaandenværende Stemninger, som de i disse bevægede Dage mere og mere trængte igjennem, var Ordene fremfor alt beregnede paa at advare mod dem, som ikke i eet og alt vilde følge den fyrstelige Talers Politik. Saa ligefrem, som det vel var muligt, var denne Tale rettet mod Grev Wedel og hans Meningsfæller. Mod dem vendte Prinsregenten sig, idet han nu i varme, indtrængende Ord mindede om Fortiden og om den fra Forfædrene arvede Kraft, og saa bad de forsamlede om at banlyse enhver Tvivl, som om Tvivlen kun var Frygt og alene kunde lede til en frivillig Underkastelse, der maatte lægge det norske Folk i de Slavelænker, som var det beredte fra Evighed af.

„Skulde nogen fortælle Eder, at Norge ikke kan bestaa som selvstændig Stat, da lue Kjærlighed til Fædrelandet dobbelt høit i Eders Bryst!" Saa pegte Prinsen paa den høitidelige Ed, som for nylig af det hele Folk var aflagt i Herrens Templer, og som nu skulde besegles gjennem Grundlæggelsen af den Regjeringsform, under hvilken Nordmændene vilde leve, og som de vilde forsvare mod ethvert Forsøg paa at kuldkaste den. Med forsigtig Haand løftede Christian Frederik en Smule paa det Slør, som hang over Fædrelandets Forhold til de fremmede Magter. Der hørtes en Antydning om, at det engelske Flag paa ny var seet i de norske Havne, og en mere kjærkommen Meddelelse kunde paa dette Tidspunkt overhovedet ikke tænkes. Men nogen sikker og klar Besked blev ikke given, og det hele havde altfor meget Udseende af, at det kun var de gode Efterretninger, som paa denne Maade fik Lov at komme til almindelig Kundskab. Den, som forstod at læse mellem Linierne, kunde imidlertid have sluttet sig til, at Udsigterne neppe var saa betryggende, som Prinsen ønskede, de skulde være. Ellers vilde der være afgivet en mere positiv Forklaring end den, at ingen endnu formaaede at forudse de Omvæltninger, som maatte ske, forinden den almindelige Fred gjengav vor Verdensdel den længe savnede Rolighed. Hvad der meddeltes om de ydre Forhold, var kun beregnet paa at vække Forhaabninger; men Prinsen antydede dog selv, at det endnu var for tidligt at have en Mening om disses Berettigelse. Ganske som tidligere, var der ikke trukket mere tilside af Sløret, end han ansaa hensigtsmæssigt.

Christian Frederik var en Taler af Rang, og det er muligt, at han som saadan aldrig har hævet sig høiere end netop 11te April 1814 paa Eidsvold. Selv var han greben af Øieblikkets Storhed; han var Repræsentanten for sit Dynasti og for alle de Minder, som knyttede sig

til de tvende Folks sekelgamle Forening, der nu var sprængt, men for hvilken han vilde søge at aabne en Udsigt til, at de brustne Baand atter kunde knyttes under nye Former. Han følte sig selv som Indehaveren af den historiske Ret, og han kjendte det Ansvar, der hvilede paa hans Skuldre. Det var heller ikke alene paa sine egne og det oldenburgske Kongehuses Vegne, han stod frem. Christian Frederiks Ord var tillige beaandede af Kjærlighed til Norge, til det Folk, som nu stedse mere sluttede sig om ham og i ham saa den ædle Talsmand for sin Selvstændighed og sin Frihed. Det var et historisk Øieblik, i hvilket den veltalende unge Fyrste her talte til Repræsentanterne for det norske Folk og indviede dets nye konstitutionelle Historie[1]. Selv forstod han klart, hvilken Betydning der laa i dette Øieblik.

Virkningerne af denne fint beregnede Tale udeblev ikke.

Prinsregenten havde — i Lighed med, hvad han forlængst havde villet belære om de saakaldte „ildesindede“ — atter søgt at fastslaa, at kun den, som helt ud fulgte ham, var en ægte Nordmand, og at enhver anden Politik var Selvopgivelse og Feighed, sigtende til at lægge Folket i Slavelænker, som han selv havde udmalet. Netop i den Del af Talen, hvori han advarede mod at følge andre, betonede han sine Ord heftig og med største Eftertryk, hvorved Opmærksomheden end mere henlededes derpaa. Den, som ikke før havde hørt dette, fik det nu at vide; han modtog Meddelelsen af Prinsens egne Læber i den smukkeste Form, med en Stemme, hvis Klang tilkjendegav, hvorledes Fyrsten selv var greben af, hvad han havde fremført.

Af de Tvivl og Anelser, som allerede nu kunde være opstegne i hans Bryst om, at han alligevel kunde blive svigtet af de Forudsætninger, under hvilke han havde begyndt sin Gjerning, hørtes ingen Gjenlyd. Ud af hans Ord aandede kun tillidsfuld Fasthed og Tro paa en retfærdig Sag. Talen var nøie beregnet paa Tilhørerne, og derved lagde den Understrøm af Kjærlighed til Norge, der gik igjennem Talen, sammen med dens eggende Ord mod Sverige, fornyet Styrke i den Agitation, som efter denne Dag skjød Fart, — en Agitation, som var rettet mod de Mænd, der nærede en anden Opfatning af Fædrelandets Bedste, og for hvem en Forening med Sverige ikke uden videre stod som enstydig med Tvang og Slavelænker.

---

[1] Talen er paa flere Steder trykt *in extenso* og let tilgjængelig, saasom i *Stôrthings-Efterretninger i 1814—1833,* I, S. 4 flg., hos H. Wergeland, *Norges Konstitutions-Historie,* Hefte II, S. 34 flg., Jac. Aall, *Erindringer* (2. Udg.), S. 390 flg. og G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 148 flg.

Aabningstalen blev derved et virksomt Middel til at sætte Partilidenskaberne i Ild og samtidig dermed til at skabe en Prinsen fuldt hengiven Majoritet, villig til at følge efter, hvor han gik i Spidsen. Den har bidraget meget til at paatrykke Repræsentanternes Samliv det eiendommelige Præg, som dette snart antog. Prinsen havde selv forkyndt, at Partidannelsen var forhaanden. Hvad der i de foregaaende Maaneder i det stille havde været forberedt, stod der nu snart som den fuldendte Kjendsgjerning, fastslaaet ved de Ytringer, Rigsforsamlingen havde hørt gjennem Regentens egen Mund. Lignende Ord havde nok lydt før, og kanske endog i en krassere Form; men det var dog noget andet at høre dem udtalte mundtlig fra Rigets Styrer i hans første Hilsen til Folkets valgte Tillidsmænd, som en advarende Veiledning for deres fremtidige Overlægninger. Norge skulde nu erholde sine politiske Partier, og Prinsregenten havde allerede givet dem sit Stempel. Rigsforsamlingen var det naturlige Mødested for disse Partier, der blev den første Frugt af den store Omvæltning, ældre end selve den frie Forfatning, som dens Medlemmer var kaldede til at grundlægge.

Aabningstalen havde ogsaa angivet, hvad der skulde skille mellem Partierne. Den var som den tillidsfulde Kundgjørelse om, at Prinsregenten nu havde naaet det Maal, han havde sat sig ved sin *appel au peuple*. Hans Tanke, at forbinde Valgene med et Plebiscit, var lykkets over al Forventning, og derfor ansaa han sig ogsaa for Situationens Herre. Han pegte i Talen kun paa en eneste Opgave, der forelaa for Rigsforsamlingen: at bestemme Rigets fremtidige Regjeringsform, hvilket var enstydigt med at hævde Norges Selvstændighed, selvfølgelig kun i den Form, der var forenelig med hans eget officielle Program, altsaa uden Forening med Sverige. Den anden Opgave, at vælge Rigets nye Konge, nævntes ikke. Han ønskede Held over det Folk, som uagtet Trængsler og mangehaande Gjenvordigheder, „med urokkelig Troskab, først mod sin Konge og siden mod sine egne Rettigheder og sit Nationalværd", bestod den gode Strid, indtil blidere Dage kunde oprinde. Han selv skulde være denne Norges Konge, den odelsbaarne til Tronen. Paa samme Maade som i Aktstykkerne af 19de Februar, fortolkede han atter i sin Hilsen til de folkevalgte Repræsentanter det indgaaede Kompromis paa den Maade, som det faldt ham beleiligt. Det var hans Haab, at hans Modstandere nu skulde være afskaarne fra enhver Adgang til at indbringe andre Spørgsmaal under Rigsforsamligens Afgjørelse, i Strid med hvad han vilde lægge i Valgene.

Grundlaget for den kommende Partidannelse var paa en Maade allerede optrukket ved Prinsregentens Udtalelser af 19de Februar. Ved Aabningen talte han i samme Tone, og han fastslog nu, hvad der i Mellemtiden var forberedt, ved at forklare for de fremmødte, at der inden Fædrelandets Grænser gaves „hemmelige Fiender“ af dets Selvstændighed, mod hvis Rænker det var nødvendigt at værge sig. Christian Frederik og hans Omgivelser havde allerede faaet Erfaring for, hvad disse Slagord kunde virke, og de fortsatte derfor ogsaa i den følgende Tid med at anvende de samme Midler. Slagordene vedblev herefter som før; Grev Wedel og hans Meningsfæller skulde udpeges som farlige Personer, som Repræsentanter for den feige Selvopgivelse, der endte i Slavelænker og Slavekaar. Idet Prinsen havde optrukket Grænsen mellem Bukke og Faar, gav han fornyet Styrke til den Opfatning, at der paa Eidsvold blot lod sig tænke to Partier,

et norsk, der glødede af Fædrelandssind og vilde sætte alt ind paa at bortrydde de Hindringer, som kunde stille sig i Veien for Selvstændighedsarbeidet, og som det ikke tvivlede om at kunne beseire, —

et svensk, der i sin Feighed var villigt til at antage hvilkesomhelst Vilkaar, som vilde blive budne fra Nabofolket, og som derfor heller ikke var værdigt til at bære Navn af Nordmænd eller af Fædrelandsvenner. Mere passende skulde det da være at betegne det som det svagsindede, det skjælvende Parti eller, som det en enkelt Gang findes kaldt, det onde Parti.

I disse Ord havde Christian Frederik optrukket mere end Grundlinierne for Rigsforsamlingens Partigruppering. Han havde med dem udkastet Slagord, som altid senere har virket i den norske Partipolitik, og hvis Gjenlyd endnu, efter snart niti Aars Forløb kan høres.

Aabningstalen var som Forspillet for, hvad der siden skulde ske paa Eidsvold. Imidlertid manglede der endnu, forinden Partierne kunde skille sig mere tydelig og bestemt ud fra hinanden, de Begivenheder, som alene var istand til at give dem deres faktiske Berettigelse, og som kunde byde saavel Førerne som de mere underordnede Medlemmer Anledning til at fastslaa de forskjellige Standpunkter, fra hvilke de betragtede Stillingen. Men disse udeblev ikke mange Dage.

Forsamlingen besluttede allerede i Mødet 11te April, efter Forslag af Peder Anker, at udfærdige en Takadresse til Prinsregenten for de vigtige Tjenester, som han hidtil havde bevist det norske Folk. Grev Wedel gav derved Anvisning paa den mest hensigtsmæssige Fremgangsmaade, og efter hans Forslag besluttedes det at overdrage til en særskilt

Komité at udarbeide Udkast til en saadan Adresse. Komitéen fik samtidig et andet Hverv, at fremlægge Forslag til et Reglement for Rigsforsamlingens Forhandlinger[1]. Den afsluttede hurtig sit Arbeide, og dettes Resultat blev allerede fremlagt i det følgende Møde, 12te April, hvor dens Forslag til et Reglement blev vedtaget, alene med nogle mindre Ændringer. Større Dimensioner antog derimod Debatten om det af Komitéen fremlagte andet Udkast, der almindelig antoges at være forfattet af Professor GEORG SVERDRUP og Sorenskriver CHRISTIAN MAGNUS FALSEN, de to Mænd, der fra Forsamlingens Begyndelse regnedes som de kraftigste Støtter for Prinsens Politik[2].

Takadressens Forfattere holdt sig nøiagtig til de Forudsætninger, paa hvilke Kompromisset af 16de Februar hvilede. De bragte Regenten sin Tak, fordi han, „efter det norske Folks almene Ønske" havde grebet Statens Ror paa et farefuldt Tidspunkt og derved reddet Riget for Anarkiets Rædsler. Men hvor stærkt denne Tak end kunde betones i Tidens fyldige Sprog, saa havde de dog ikke deri fundet Plads for nogen Talemaader om Prinsregenten som den odelsbaarne til Norges Trone. De havde overhovedet ikke engang indladt sig paa nogen Hentydning til Muligheden af, at denne atter kunde reises inden Landets egne Grænser. Det var kun en Tak — rigtignok affattet i meget høistemte Ord — for, hvad Prinsen havde gjort for at „hævde dette ældgamle Riges Selvstændighed og Frihed", men for øvrigt intet Svar paa de stærke Udtalelser i Aabningstalen. Adressen var affattet saaledes, at alle kunde være med paa den. Sverdrup, der selv havde været en af de mest bemærkede Deltagere i Mødet den 16de Februar, havde ingen Opfordring til at berøre Prinsens Tale, med hvad deri laa, langt udover Kompromisset, og Falsen fulgte ham. Saaledes som Prinsen havde udtalt sig, maatte de ellers have taget sine Forbehold, og det var her netop den vigtigste Del af deres Opgave at undgaa alt, som blot kunde have Skin af en Dissonans mellem Regent og Rigsforsamling. Saalænge der ingen Konge var, saalænge der ikke engang var nogen Grundlov, som bestemte, at Norge skulde have en saadan, var det for dem en Umulighed at følge Prinsen i hans Tale om den Troskab,

[1] *„Committeen blev foreslaaet af Grev Wedel."* CHRISTIES *Dagbog* for 11te April 1814, trykt i *Norske Samlinger,* II, S. 564. At det var Peder Anker, der som Præsident fremsatte Forslag om at udfærdige en Takadresse, omtales af Alexander Møller og Jørgen Aall, *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 328 og 406.

[2] Komitéen havde overdraget Udarbeidelsen til Sverdrup. *Norske Saml.,* II, S. 564.

Nationen først skyldte sin Konge og dernæst sine Rettigheder. Omstændighederne paalagde saaledes Adresseudkastets Forfattere at være forsigtige og kun at levere saadanne Udtalelser, hvori alle, eller ialfald den store Flerhed, kunde være enige. Med den fyrstelige Odelsret til Tronen forsvandt ogsaa alle Hentydninger til Selvstændighedens ildesindede Fiender, og skjønt det vel maa formodes, at Ordet Selvstændighed, paa det ene Sted, hvor det forekom, var taget som Modsætning til en Forening med Sverige, saa laa dog intet saadant med Nødvendighed i Ordene, saaledes som de var formede.

En enkelt af Komitéens Medlemmer fandt sig imidlertid ikke tilfredsstillet ved den forbeholdne Maade, hvorpaa Adressen gled hen over Prinsens Bemyndigelse til at udøve den Magt, der nu laa i hans Hænder. Dette Medlem var NICOLAI WERGELAND. Rimeligvis har han, skjønt han intet nævner derom i sine Breve fra Eidsvold, allerede i Komitéen forsøgt at fremholde sin afvigende Mening. Da intet der lod sig udrette, kom han igjen ved Adresse-Udkastets Behandling i Rigsforsamlingen og foreslog et Tillæg til Adressen, at Prinsen i Nationens Navn skulde anmodes om at vedblive som Regent og af Forsamlingen som lovlig Folkerepræsentation bekræftes i denne midlertidige Myndighed, hvilken dog skulde kunne hæves, hvilket Øieblik Forsamlingen fandt for godt at bestemme det. Forsamlingen skulde nemlig være uafhængig og ingen have over sig. Derfor skulde Regjeringen være forpligtet til at meddele den alle de Oplysninger, som den forlangte. Endelig foreslog Wergeland at udtale Folkets Tak til de Mænd, som den 16de Februar havde „forholdt sig med Ærbødighed for Nationen“.

Wergeland havde dermed udslynget en Brandfakkel. Hans Tillægsforslag var ikke alene et protesterende Svar paa Prinsens Tale; det var en Underkjendelse af hele den Politik, han havde fulgt fra 16de Februar af, med Kompromisset og Valgplebiscitet. Hvis det blev vedtaget, vilde Prinsens Stilling i Norge være bleven en ganske anden, end han selv havde tænkt sig den.

Forslaget bar imidlertid altfor meget Præget af den uøvede og ubehændige Teoretiker, til at det kunde slaa an. Det var ikke alene rettet mod Prinsen, men ogsaa mod alle dem, der havde været tilstede i Februarmødet. Hvis Forsamlingen indlod sig paa at drøfte, hvad dermed stod i Forhindelse, var den kommen ud paa de ufrugtbare Vidder, som netop skulde undgaaes. For Wergelands Meningsfæller og Modstandere kom Forslaget lige ubeleiligt. Derfor svarede PEDER ANKER, der var Mødets Præsident, at den Sag var afgjort; hvad Prinsen havde foretaget,

var sanktioneret ved den senere paafulgte Edsaflæggelse. Forslaget var sikkert paa at falde, fra det Øieblik af, da det var fremsat; men Forkastelsen kunde let faa en Form, der vilde været en for Prinsens Modstandere meget ubeleilig Bekræftelse af hans Myndighed. Derfor var det for dem saa ønskeligt at holde Sagen udenfor Debat.

Wergeland var en ensom Natur. Havde han indhentet andres Raad og søgt nærmere Oplysninger, vilde han have forstaaet, at han ikke nøie kjendte til, hvad der var gaaet i Forveien for Uafhængigheds-Erklæringen og Prinsens Overtagelse af Regentskabet. Hans Forslag var, som det synes, foranlediget ved hans feilagtige Opfatning af, hvad der var foregaaet den 16de Februar. Han betegnede dette som en Hylding af Christian Frederik, og i denne saa han igjen en uretmæssig Handling, som dog havde været nødvendig, men netop derfor krævede en paafølgende Godkjendelse. I den korte Tale, hvormed Wergeland begrundede sit Forslag, sagde han: „Vi har erfaret af landfare Rygter og private Skrivelser, at en Del anseelige danske og norske Mænd har hyldet Hans Høihed Prins Christian af Danmark til Norges midlertidige Regent.“ Professor Sverdrup kunde hertil med Føie bemærke, at der aldeles ikke var foretaget nogen Hylding af Prinsen, og at det ikke var rigtigt at beskylde Deltagerne i Februarmødet paa Eidsvold for at have begaaet nogen uretmæssig Handling; Prinsen havde ikke dermed forbundet anden Hensigt end at raadføre sig med Fædrelandets Venner.

Naar Jacob Aall har udtalt, at Forslaget „vel var i Hovedsagen grundet i Sagens Natur, men under den nuværende Stemning mindre betimeligt og klogt“, da har han dermed utvivlsomt tillige truffet Grev Wedels og sine øvrige Meningsfællers Opfatning deraf. Grev Wedel var i Realiteten alt andet end uenig med Wergeland; men han saa øieblikkelig, hvilke betænkelige Følger Forslaget i denne Form kunde drage efter sig, og han greb derfor ind med en Beslutsomhed, som ved denne Anledning indbragte ham almindelig Anerkjendelse. Det blev ham, som her reddede Situationen for alle Parter, ved at slukke den farlige Brandfakkel, der var udslynget af en uøvet Haand.

Grev Wedels Tale, den første, han holdt paa Eidsvold, var overmaade klog. For ham var det i dette Øieblik Hovedsagen, først at undgaa alt, som kunde foranledige en Beslutning, der lod sig udlægge som en Opgivelse af Forsamlingens ubetingede Ret til at udøve hele den Suverænetet, hvoraf det norske Folk, efter hans Formening, var kommet i Besiddelse efter Kielerfreden, — og dernæst at lade Forsamlingen stiltiende glide hen over alt, som stod i Forbindelse med den

Myndighed, af hvilken Prinsregenten faktisk var Indehaver. I Henhold hertil ytrede han, at han ikke kunde finde den af Wergeland fremsatte Motion passende; han kunde ikke tro, at der i Forsamlingen var nogen, der kunde glemme sin egen Værdighed som Nordmand og Forsamlingens Værdighed i den Grad, at han vilde negte, at Suveræneteten nu var hos Rigsforsamlingen. Den Adresse, hvortil der var fremlagt et Udkast, var imidlertid kun et Komplimentbrev, hvis Udtryk ikke forandrede Sagens Stilling, — ingen offentlig Akt, der kunde binde Forsamlingen med Hensyn til dens fremtidige Bestemmelse. Han vilde derfor stemme imod de foreslaaede Tillæg og ansaa det tilstrækkeligt, at Nationen stiltiende overdrog Regenten Magten indtil videre. Tilsidst bemærkede han, at Mødet den 16de Februar nu var en passeret Sag, og at den hele Undersøgelse let kunde lede til bitre Bemærkninger, som straks i Begyndelsen kunde give Rigsforsamlingens Forhandlinger et uvenligt Præg. Sin egen Kritik over, hvad der i Adressen havde kunnet støde ham, holdt han helt tilbage.

Kun en eneste Taler gav Wergeland sin Tilslutning, nemlig G. P. Blom, medens bl. a. Løvenskiold udtalte sig derimod. Denne anførte, at den lovgivende Magt alene maatte være hos Rigsforsamlingen, hvormed han formodentlig har ment, at Regenten, indtil Forfatningen var udarbeidet, ikke paa egen Haand kunde udøve nogen Del af de gamle Enevoldskongers lovgivende Myndighed. Efter en enkelt Optegnelse, der muligens ikke er korrekt, skal han ogsaa derom i Mødet have fremsat et Forslag, som imidlertid blev forkastet. Ved Voteringen blev den foreslaaede Adresse enstemmig vedtaget, medens Wergelands Tillægsforslag blev forkastet med stor Majoritet[1].

Grev Wedel var Dagens Helt. Rosen over hans Optræden lød lige enstemmig fra Modstandere, som fra Meningsfæller, og denne

[1] Wergelands Tale er trykt i Sønnen, Henrik Wergelands *Konstitutions-Historie,* Hefte II, Bilag, S. 18 flg., (smlgn. Hefte II, S. 40 flg.). For øvrigt findes dette Møde nævnt eller refereret i *Storth.-Efterretn. 1814—1833,* I, S. 7 flg., *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 8 flg., Aalls *Erindringer* (2. Udg.), S. 396 flg. (samlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 370 flg.), G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 152 flg., Sibberns *Dagbog* i *Histor. Tidsskrift,* I, S. 216 flg., L. S. Platous *Optegnelser,* smstds., II, S. 40 flg., J. H. Darres *Dagbog,* smstds., IV, S. 397, G. P. Bloms *Dagbog,* smstds., anden Række, I, S. 83 flg., Christies *Dagbog* i *Norske Saml.,* II, S. 564 flg., C. Pavels, *Biografi og Dagbøger* (1864), S. 177, Fr. Schmidts *Dagbog,* S. 152, H. J. Grøgaards *Optegnelser* i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 352, G. W. Wulfsbergs *Dagbog,* smstds., I, S. 426 flg. Hermed kan sammenlignes Christian Frederiks Brev til Carsten Anker af 21de April i *Bidrag til Norges Hist. i 1814,* I, S. 317, og Prinsens *Dagbog,* S. 84.

Stemning har endog fundet sit Udtryk i Prinsregentens Breve og i hans Dagbog. Generalauditør Bergh, som under dette Møde var paa Eidsvold og næste Dag reiste til Christiania, kunde der endog fortælle Slotspræst Claus Pavels, at Grevens tidligere Modstandere efter denne Tale ikke længere mistvivlede „om at vinde ham for den gode Sag". Hans Venner, som Jacob Aall, der var vidende om, at han helst havde seet Adressen affattet i andre Udtryk, glædede sig ikke mindst over hans Maadehold. Han havde intet opgivet, ingen faktisk Indrømmelse gjort, men alligevel afværget en Debat, som kunde have antaget en for ham og hans Meningsfæller mindre behagelig Karakter og straks i Begyndelsen have afskaaret dem Adgangen til at virke for den Politik, de ønskede Seier. Uden at røre ved et bestaaende Forhold, havde han afværget alle Udtalelser om, hvilken Ret dette havde [1].

Men gjennem det Maadehold, Grev Wedel havde vist ved sin korte Jomfrutale, skinnede dog tydelig frem, hvad der var hans virkelige Mening om det af Wergeland reiste Spørgsmaal. Om han ikke havde anseet det hensigtsmæssigt, netop nu, paa et ubeleiligt Tidspunkt, at faa det Wergelandske Forslag fremmet, saa var dog han — og flere med ham — enig i dets Grundtanke og langt fra at dele de Synsmaader, som Prinsregenten havde udtalt. Han havde endog benyttet Anledningen til at faa fastslaaet sit Standpunkt og, som sin Overbevisning, udtale, at Rigsforsamlingen, trods Prinsens foreløbige Anerkjendelse, i Øieblikket var den virkelige Bærer af Suveræneteten. Christian Frederik har ialfald snart forstaaet, hvor meget der kunde lægges i Grev Wedels Udtalelser; han har vidst, at der var flere, som i denne Sag indtog det samme Standpunkt, og han har derfor ønsket at faa Anledning til at imødegaa dem. I det mundtlige Svar, som han den 12te afgav paa Takadressen, var imidlertid dertil ingen Adgang, efter denne Adresses hele Indhold. Han nævnte kun de Følelser, der besjælede ham selv ved at modtage et saadant Bevis paa Folkets Erkjendtlighed, og det Værd, dette maatte have for ham, hvortil han føiede Ønsket om, at Forsamlingen snart maatte „tilendebringe det vigtige Forehavende, at skjænke Norge en Konstitution, som endrægtelig skal forsvares og haandhæves". Efter hvad der nu kan skjønnes, maa han have valgt en anden Vei for at faa sin Mening frem om det brændende Punkt,

[1] *Bidrag til Norges Hist. i 1814*, I, S. 317; CHRISTIAN FREDERIKS *Dagb.*, S. 84; PAVELS, *Biogr. og Dagb.*, S. 177; AALL, *Erindr.* (2. Udg.), S. 396. H. WERGELAND, *Konstit.-Hist.*, H. II, Bil., S. 34.

hvori han og Grev Wedel stod skarpt imod hinanden; han valgte at rette Angrebet gjennem Pressen.

I det foregaaende er (S. 78 flg.) omtalt, hvorledes *Christiania Intelligentssedler* for 15de April indeholdt en Artikel, der optog til Drøftelse de forskjellige Opfatninger af, hvad der var Rigsforsamlingens Opgave, og som efter sin Affattelsesmaade maa have havt en officiøs Oprindelse. Det er vel neppe heller at tage Feil af, at den var foranlediget ved de Oplysninger, Prinsregenten havde modtaget om Stemningen hos flere af de paa Eidsvold fremmødte Repræsentanter.

Den 12te April debatteredes Wergelands Forslag; denne Dag var Generalauditør Bergh, en af Regentens fortrolige Raadgivere, tilstede paa Eidsvold. Om Aftenen den 13de kom han til Christiania, hvor Prinsen selv indtraf den paafølgende Eftermiddag, den 14de. Den 15de saa *Intelligentssedlernes* Artikel Dagens Lys. Det kan være, at denne Rækkefølge baade kan vise, hvem der er Artikelens Forfatter, hvem der paavirkede ham, og hvad der netop nu foranledigede Artikelens Fremkomst. Det skulde synes, som om denne og den derpaa følgende Polemik maatte yderligere have vakt Opmærksomheden for, hvad der laa under det derved tilspidsede Spørgsmaal. Alligevel har den ikke opnaaet at omtales i nogen af de til vor Tid bevarede Dagbøger, som omhandler disse Begivenheder.

Imidlertid forestod der i de nærmeste Dage nye Forhandlinger, der kunde bringe Klarhed over det gjensidige Forhold mellem Prinsens og Grev Wedels Opfatning af, hvad der var Rigsforsamlingens Opgave. Efter Forslag fra Reglements-Komitéen valgte Forsamlingen allerede den 12te April en Femtenmands-Komité, der skulde fremlægge Udkast til en Konstitution. Denne Eidsvoldske Konstitutions-Komité — eller Rigskomitéen, som den i Begyndelsen kaldtes, ogsaa en enkelt Gang kaldt Rigsforms-Komitéen — bestod af følgende Mænd: Oberst HEGERMANN, Sorenskriver FALSEN, Professor SVERDRUP, Jernværkseier JACOB AALL, Sognepræst REIN, Kaptein MOTZFELDT, Etatsraad ROGERT, Grev WEDEL JARLSBERG, Justitsraad DIRIKS, Pastor WERGELAND, Oberstlieutenant STABELL, Toldprokurør OMSEN, Provst SCHMIDT, Kammerherre, Oberst PETERSEN, Provst MIDDELFART, de to sidste efter Lodtrækning med Kancelli-Sekretær, Sorenskriver CHRISTIE, der med dem havde lige Stemmetal. Til Formand valgtes i denne Komité FALSEN, til Sekretær DIRIKS.

For Christian Frederik vilde det vistnok have været behageligere, om der i Komitéen ikke havde været indvalgt nogen, der hyldede

Grev Wedels og Wergelands Meninger. Men han trøstede sig med, at det kunde være noksaa hensigtsmæssigt at have dem i Komitéen; thi, skrev han i et Brev til Carsten Anker i London[1]: „Der drøftes da alt des nøiagtigere, og det velsindede Parti har umiskjendelig stor Overvægt saavel i denne som i Forsamlingen i Almindelighed.“

Komitéen havde sit første Møde den 13de og blev i dette enig om, at der i selve Grundlovstexten ikke skulde optages noget af de almindelige Grundsætninger, hentede fra Filosofi og Folkeret, som bl. a. forekom i den franske Konstitution af 1791, men at man straks skulde skride til at behandle, hvad der egentlig angik Norges Forfatning. Der skulde da for denne udarbeides nogle Grundsætninger, der efter at være trykte om to Dage skulde forelægges Forsamlingen[2]. Arbeidet med disse Grundsætninger, elleve i Tallet, fortsattes den 14de og blev da i det væsentlige afsluttet[3]; paa denne Dag blev der ogsaa afskrevet et Exemplar deraf for hver af Forsamlingens Medlemmer, da det lille Bogtrykkeri, som fandtes paa Stedet, ikke i denne korte Tid kunde besørge Trykningen. Disse Afskrifter omdeltes den 15de[4], og samme Dag blev Grundsætningerne oplæste i Rigsforsamlingens Møde, saaledes som oprindelig bestemt; men den endelige Behandling udsattes til den følgende Dag, forat der kunde gives Tid til nærmere Overveielse[5]. Imidlertid forefaldt der allerede den 15de Samtaler, Mand og Mand imellem, om Grundsætningerne, som for det meste, paa een Undtagelse nær, nemlig den ellevte, vandt Bifald[6]. Komitéen fortsatte ogsaa denne Dag, Formiddag som Eftermiddag, med den nærmere Udarbeidelse af de elleve Poster[7].

Hvad der vides om Komitéens Forhandlinger angaaende de elleve Grundsætninger, er kun lidet. Saa meget er imidlertid sikkert, at der havde været Meningsforskjel om Formen for den første Grundsætning: «Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarki.“ Grev Wedel var her imod at fastslaa Kongenavnet for den tilkommende Regent,

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 318.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 372. *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 15.
[3] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 306.
[4] *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 15.
[5] *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 15. Blom skriver den 15de: *Idag fik vi Grundsætningerne, som ikke kunne blive trykte, men enhver afskrev nogle Exemplarer.“ Historisk Tidsskr.,* tredie Række, I, S. 88.
[6] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 307.
[7] *Fortrolige Breve,* S. 15; *Bidrag etc.,* I, S. 307 og 372.

medens Flertallet var for at vedtage denne Titel straks[1]. Ligeledes har vistnok Grev Wedel allerede i Komitéen været imod den almindelige Værnepligt, der var fastslaaet ved ellevte Grundsætning, men som bagefter fra hans og andres Side mødte Modstand. For Rigsforsamlingen var af den første Grundsætning kun fremsat de foran anførte Ord, medens Flertallet stiltiende synes at have forbeholdt sig Adgang til at optage et Tillæg om Regentens Titel, naar det kom til Debat i Forsamlingens Møde[2].

Efter den Stilling, som Prinsregenten personlig indtog, var det givet, at en Diskussion, som angik den Titel, han paa Forhaand havde udseet sig, og hvortil han vedvarende ansaa sig for odelsberettiget, af ham og hans Tilhængere maatte blive opfattet som et Angreb, der sigtede direkte paa ham. I Prinsens nærmeste Omgivelser blev der netop lagt en stor Vægt paa at faa ham snarest muligt udraabt til Konge, som et af de virksomste Midler til at møde, hvad man der regnede for svenske Intriger. I disse Kredse regnedes det for en Forbrydelse, blot at antyde Muligheden af, at Prinsens Proklamation til Konge maaske mest hensigtsmæssigen kunde udsættes[3]. Der kunde saaledes for Mødet den 16de April imødesees alvorlige Debatter, som var istand til at tænde Lidenskaberne.

Da den første Grundsætning blev sat under Diskussion, foreslog Kaptein O. E. Holck, der ikke var Medlem af Komitéen, at der skulde gives den et Tillæg, saalydende: „Norge bør være et frit, udeleligt og selvstændigt Kongerige, og Regenten bære Titel af Konge.“ Det skulde efter det netop vedtagne Reglement, ikke kunne gaa an at behandle et Forslag i det samme Møde, hvori det var fremsat. Paa dette Grundlag forsøgte nu Grev Wedel og andre at reise Modstand imod Tillægget, men uden at vinde Majoritet for sig. Grev Wedel debatterede alene fra denne rent formale Side, og fandt deri bl. a. Understøttelse af en Mand som Major Sibbern, der ellers i Realiteten intet havde at indvende mod Holcks Forslag. Derimod gik Wergeland videre og holdt en lang Tale, der ganske unødig skulde bevise, hvad ingen tvivlede om, at det indskrænkede Monarki var den mest hensigts-

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 307: *„Konge Navnet blev af alle paa Grev Wedel nær antaget — han vilde have Navnet Folke Repræsentant indført — hvorover han da sandsynlig vil foranstalte en Deel Tvist.“*

[2] Saavel *Fortrolige Breve,* S. 17, som Aalls *Erindringer* (2. Udg.), S. 410 viser tydelig, at Komitéen havde afholdt sig fra at foreslaa noget angaaende Regentens Titel.

[3] Smlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 308.

mæssige Regjeringsform. Han trættede og irriterede Forsamlingen, blev afbrudt og tilsidst stanset af Præsidenten. Denne Tale kan rigtignok neppe antages at have været tilstrækkelig til at drive Majoriteten over paa den modsatte Side; dertil var denne altfor mandstærk. Men det er rimeligt, at den, uden Wergelands Optræden, vilde være bleven ikke saa lidet mindre.

Imidlertid blev ikke Tillægget i sig selv, saaledes som det var foreslaaet af Holck, sat under Votering. Sagen afgjordes paa den Maade, at FALSEN, der som anden Repræsentant for Akershus, var den anden, som afgav sin Stemme, gjorde dette i følgende Form: „Jeg voterer for, at Norge skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og at Regenten skal føre Titel af Konge." Ikke mindre end 75 fulgte Falsens Exempel og tiltraadte det af ham afgivne Votum. Kun 21 Medlemmer voterede uden noget saadant Tillæg for den foreslaaede Grundsætning, hvorhos enkelte gav nogle mere eller mindre forbeholdne Vota. Wergeland vilde have Titelen „Konge", saafremt Staten havde Evne til at opretholde dette Navns Værdighed og tillige sin egen Uafhængighed. Grundsætningen blev protokolleret efter Falsens Votum.

Christian Frederik kunde være vel tilfreds med Udfaldet af Dagens Forhandlinger i dette Punkt. Det varslede godt for Gjennemførelsen af hans Opgaver i Norge[1]. Den faldne Votering var i Realiteten et første Tillidsvotum til hans Politik. Det kunde nu sees, hvorledes Stemningen videre vilde udvikle sig.

De øvrige Grundsætninger vedtoges gjerne enstemmig eller kun med ringe Dissens, delvis endog uden forudgaaende Debat, og kun et

---

[1] Hovedkilderne for dette Mødes Forhandlinger er Sibberns, Aalls og Wergelands Meddelelser. Noget afvigende er det Referat, som er meddelt af G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814*, S. 153 flg.; deri nævnes ikke Holck, men Falsen som den oprindelige Forslagsstiller, og Forhandlingerne skulde været udsatte fra den 16de til den 17de. Dette maa imidlertid være urigtigt. I samme Forfatters Dagbog, trykt i *Historisk Tidsskrift*, tredie Række, I, S. 88 flg., henføres Forhandlingerne til den 17de. Da Blom udarbeidede sit ovenfor nævnte Skrift, maa han have sammenblandet to forskjellige Debatter og nærmest have tænkt paa Debatterne om det senere Forslag af Falsen, der blev fremsat den 18de, men da udsattes og først fik sin endelige Afgjørelse den 19de. Det viser sig imidlertid heraf, at Bloms Dagbogs-Optegnelser ikke er nedskrevne paa de samme Dage, de omhandler. Om den for Voteringen valgte Form kan henvises til, hvad J. H. DARRE meddeler i sin Dagbog, *Histor. Tidsskr.*, IV, S. 398: *„Man troede i Hensyn til Forbigaaelsen af Kongenavnet at kunne øine et svensksindet Parti. Endelig faldt de fleste Stemmer dertil, at hver skulde, under sit Navn, diktere sin Mening til Protokols."*

Par af dem gav Anledning til, at der fremkom nogen større Meningsforskjel. Et af de omstridte Punkter var den ottende Grundsætning, der omhandlede Statens offentlige Religion og fastslog fri Religionsøvelse for alle Sekter, men derhos ved et Tillæg udelukkede Jøderne fra Landet. Meningerne var her delte, og Voteringen faldt anderledes, end da Striden stod om den første Grundsætning. SVERDRUP og WERGELAND stod her sammen, og Wergeland, hvis Søn senere hen skulde blive den varme Talsmand for Jødernes Adgang til Riget, var maaske den ivrigste til at holde paa den foreslaaede Bestemmelse, idet han vilde hævde, at ėn sand Jøde aldrig kunde blive en god Borger[1]. Denne antisemitiske Tankegang var i god Overensstemmelse med den tidligere Lovgivning, og den var forsaavidt konservativ, begrundet i en gjennem lange Tider hævdvunden Opfatning af Jødernes Stilling i Samfundet. Men uagtet det tilsidst viste sig, at Jødernes Modstandere var i Flertal inden Forsamlingen, manglede det dog heller ikke i denne paa Talsmænd for de mere liberale Synsmaader.

Paa denne Side stod bl. a. Grev WEDEL, her som ellers den humane og liberale Mand, der ikke vilde have nogen udestængt eller skudt tilside, — hvem Tanken paa en semitisk Pariakaste midt i det frie Samfund maatte byde imod[2]. Men i dette Punkt var Forsamlingens overveiende Flertal hverken humant eller liberalt, og Grundsætningen blev vedtagen, som den var foreslaaet, dog — efter en enkelt Kilde[3] — saaledes at Komitéen blev bemyndiget til at gjøre „Udkast til enkelte Undtagelser fra denne Lov“.

En større Brydning mellem de afvigende Meninger fandt Sted i Anledning af den sidste af de foreslaaede Grundsætninger, den ellevte, der lød saaledes: „Statens Borgere er i Almindelighed lige forpligtede til i en vis Tid at værne om Fædrelandet, uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue.“ Det var den almindelige Værnepligt eller, som den med et fra den franske Revolution hentet Udtryk den Gang almindelig kaldtes, Konskriptionen, som det her gjaldt. Hvad der bidrog til at give Debatten dens mere heftige Præg, var den Forbindelse, hvori denne Post blev bragt med Dagens brændende Spørgsmaal.

---

[1] Smlgn. dog H. WERGELAND, *Konstit.-Hist.*, Hefte II, Bilag, S. 34 flg.

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 410 flg.

[3] SIBBERNS Dagbog i *Historisk Tidsskrift*, I, S. 222. Naar det i *Storthings-Efterretn. 1814—1833*, I, S. 11 i en Note oplyses, at Grev Wedels Ytringer i denne Debat er refererede i alle der angivne Kilder, da er dette ikke rigtigt for Sibberns Vedkommende.

Konskriptionen var det nye franske System. Imod dette foreslog LØVENSKIOLD at indføre et andet, som mere stemte overens med det svenske System, der ikke som Konskriptionen lagde Byrden paa Personerne, men paa Distrikterne. Efter Løvenskiolds Mening lagde nemlig den almindelige Værnepligt i dens franske Form saa store Byrder paa den enkelte og medførte saa væsentlige Indskrænkninger i den personlige Frihed, at man ikke burde skride til Indførelsen af et saadant System, saafremt der gaves nogen anden Maade at sørge for Statens Forsvar.

Det indvendtes, at Systemet vilde fylde Hæren med Leiesvende, over hvem der blot med Modbydelighed kunde kommanderes. Paa den anden Side manglede det heller ikke paa Anerkjendelse for Løvenskiold. Fremfor andre fik han Tilslutning af Grev WEDEL, der fra sin Barndom i England havde medbragt en levende Uvilje mod Konskriptionen og alt, hvad der smagte af den tvungne Udskrivning. Allerede i 1802, da Indtrykkene fra England var paa det friskeste, havde han overfor Chr. Colbiørnsen givet sin Uvilje mod denne Luft[1], og hans Tale i Eidsvoldsalen beviste, at han i de siden henrundne tolv Aar ikke havde forandret sine Anskuelser i dette Punkt. Det var engelske Forhold, som havde bestemt hans Uvilje mod det franske System, og hvad han senere havde erfaret om det svenske System med den inddelte Hær, havde yderligere bestyrket ham i hans Meninger. I den Tale, han holdt om den ellevte Grundsætning, ytrede han sig stærkt mod Konskriptionen, som han i den Grad regnede for at være forhadt i den almindelige Mening, at dens Indførelse kunde lede til, at mange gode Borgere vilde forlade Landet. Han var derimod enig med Løvenskiold og fremhævede, at det i lange Tider havde været brugeligt i Sverige at stille militære paa denne Maade. Til de faldne Ytringer om det modbydelige i at befale over leiede Soldater, bemærkede han, at i Tydskland var de største Heltebedrifter udførte med dem; Gustav Adolfs og Carl den Tolvtes Krigere var for den største Del, hvad man nu kaldte Leiesvende[2].

---

[1] Se I, S. 66 flg. — Grev Wedels Optræden ved denne Anledning og hans private Ytringer om Værnepligten blev bagefter falsk udlagte. *Bidr. til Norges Hist. i 1814,* I, S. 311. Smstds. S. 331 om den Ytring, som under Debattens Hede undslap Grev Wedel, at han vilde forlade Landet, hvis man indførte Konskriptionen.

[2] Grev Wedels Tale refereres af AALL, SIBBERN og CHRISTIE, der hver gjengiver sit Parti af dens Indhold.

Af Prinsregenten og hans nærmeste Omgivelser blev Løvenskiolds Forslag strengt bedømt. Andre havde en anden Opfatning, og selv Mænd, der ellers kunde hylde andre Anskuelser, mente, at det indeholdt Ting, der vel kunde fortjene at paaagtes og nærmere overveies. For enkelte havde Forslaget altfor megen Lighed med den svenske Udskrivningsmaade, og Løvenskiolds Tanke med at lægge Værnebyrden paa Distrikterne smagte, som det straks blev bemærket, for stærkt af den svenske Ordning med *boställen*, til at den ubetinget kunde slaa an i en Forsamling som den Eidsvoldske[1].

Imidlertid var der ogsaa andre Omstændigheder, som hos mange netop maatte vække Sympati for den fremsatte Tanke. Som Værnepligten hidtil havde været ordnet, havde de saakaldte „konditionerede“ Klasser været fritagne, og det var derfor naturligt, at en saa pludselig Forandring, som Indførelsen af den ubetingede, almindelige Værnepligt, med et eneste Slag, fremkaldte Betænkeligheder fra flere Hold. Det vides ogsaa, at netop den ellevte Grundsætning ved den første Oplæsning vakte „megen Opsigt og fandt almindelig Modstand hos de konditionerede“; man havde deri Stof til Samtaler for den øvrige Del af Dagen[2]. Der har altsaa paa Forhaand været Uvilje imod Værnepligten, og denne var stærk nok til at betage Løvenskiolds Forslag en Del af dets svenske Lugt. Resultatet blev derfor, at den endelige Behandling af denne Grundsætning skulde udsættes indtil videre, forat der kunde være Anledning til nærmere Overveielse og til at give Grundsætningen den rette Form paa sit Sted i Grundloven[3].

---

[1] *Norske Samlinger,* II, S. 567. Smlgn. JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 411.

[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 307.

[3] BRYN skriver derom i sin Dagbog: „*Denne Grundsætning blev udsat til nærmere Ventilation og Afgjørelse, da flere ytrede Uvillie mod Konskriptionens Indførelse.*“ *Rigsretssagen mod Statsraad J. H. Vogt,* S. 169. AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 411: „*Disse Debatter gave Anledning til Sagens Udsættelse for at give Grundsætningen sin rette Form paa sit Sted i Grundloven.*“ J. H. DARRE giver en nærmere, men lidt uklar Forklaring, idet han (*Historisk Tidsskr.,* IV, S. 400), oplyser, at Løvenskiold blev anmodet „*om at fremlægge sit Forslag i den Kommittee, der var fornøden til Grundsætningens Udarbeidelse. Overhoved var man enig om, at den af Rigsforms-Kommitteen tilføiede Anmærkning: Nærmere Bestemmelser og Indskrænkninger ved Udarbeidelsen maatte haves for Øie under Debatteringerne, da her dennesinde, og fremdeles, fornemmelig toges Hensyn til Overensstemmelse i Grundpriciperne.*“ SIBBERN, der siger, at Grev Wedel „drabeligen“ stred for Løvenskiolds Mening, har opfattet Udsættelsen, som om den kun gjaldt til den 18de; men dette kan ikke være rigtigt. *Histor. Tidsskr.,* I, S. 223. BLOM siger kun, at Sagen blev „*udsat til videre Debattering*“. *Histor. Tidsskr.,* 3die Række, I, S. 90. WERGE-

Dagens Forhandlinger havde ikke bragt de Meninger, Grev Wedel hyldede, nogen Seier. Kun i et enkelt Punkt af dem, i hvilke han skilte sig ud fra det store Flertal, havde han og Løvenskiold undgaaet et Nederlag. Men dette skyldtes neppe andet end de tilfældige, allerede nævnte Omstændigheder. Der forestod dog endnu paa denne Dag, 16de April, en sidste Kamp, rigtignok blot at regne for en liden Forpostfægtning for, hvad der senere skulde komme, men dog oplysende for Stillingen, — en Forpostfægtning for den store Afgjørelse, om Forsamlingen skulde have den fulde Suverænetet eller blot sidde der med et indskrænket Mandat, saaledes som det stemte med Christian Frederiks Ønsker.

PEDER ANKER, der var Forsamlingens første Præsident og fremdeles fungerede, gjorde ved Mødets Slutning opmærksom paa, at der i næste Møde skulde vælges en ny Præsident, og at man da tillige, efter Reglementets Forlangende, maatte være betænkt paa at nedsætte en Komité til at undersøge Finansernes Tilstand, og efter Overlæg med Finansdepartementet forfatte Udkast til et Budget over Statens Indtægter og Udgifter.

LØVENSKIOLD og WERGELAND sluttede sig begge til denne Tanke, men fandt derhos, at der ogsaa burde vælges en Komité til at undersøge Norges Stilling til Udlandet. Skulde der skaffes Rede paa, hvilke Midler der stod til Raadighed overfor kommende Farer, maatte det vel være en rimelig Fordring, tillige at faa oplyst det mest mulige om hele den Situation, der muliggjorde disse fremtidige Forviklinger. Men at reise et saadant Krav i et saadant Øieblik, var at røre ved et meget ømt Punkt; det var atter at sætte Spørgsmaalet om Rigsforsamlingens Suverænetet under Diskussion.

Professor SVERDRUP erklærede, at han kun troede sig berettiget til at behandle Spørgsmaal om Statsforfatningen og om Grundlæggelsen af en Konstitution, og at man ikke burde indlade sig paa andre Undersøgelser og allermindst paa den foreslaaede, der var af en saa indviklet og vanskelig Natur.

Grev WEDEL svarede med Varme: „Prinsen skal fremlægge for Forsamlingen de Oplysninger, som han er i Be-

---

LAND udtrykker sig (*Fortrol. Breve*, S. 21) saaledes: „*Enden blev, at Sagen udsattes til nærmere Overveielse; saa at denne 11te Grundsætning blev den eneste, om hvilken ingen Afgjørelse havde Sted.*“ Wergelands Forklaring over de inden Forsamlingen raadende, modsatte Opfatninger af Konskriptionen er vistnok aldeles korrekt.

siddelse af om Landets Forhold til udenlandske Magter; det er overensstemmende med Forsamlingens Værdighed at kræve dem og under Prinsens Værdighed at negte dem.“

Hans Ord fandt Tilslutning. Der kom Gjæring i Sindene, og Forhandlingerne truede med at tage en Vending, hvorved der kunde falde skarpe og heftige Ord fra begge Sider. Præsidenten afbrød imidlertid paa dette Punkt alt videre Ordskifte og erklærede, at Sagens Behandling skulde udstaa til det paafølgende Møde. Men privat, Mand og Mand imellem, fortsattes Diskussionen, og den stærke Mumlen, der lød i Forsamlingen, var et Vidnesbyrd om, at næste Møde vilde blive meget uroligt[1].

Da Konstitutions-Komitéen endnu samme Aften, efter Mødets Afslutning Kl. 6, havde en Sammenkomst[2], maa Grev Wedel først sent være kommen tilbage til sit Logis, og han kan heller ikke have taget nogen videre Del i de Diskussioner, som bagefter fandt Sted. Den følgende Dag, Søndag 17de April, havde han derimod en Samtale med Blom, Grøgaard og Jacob Aall i denne sidstes Bolig, bl. a. om den udenlandske Politik og om Fædrelandets forladte og fortvivlede Stilling[3]. Dagen var i det hele taget en Overveielsernes og Forberedelsernes Dag, en Dag mellem Slagene, hvor man visselig paa begge Sider har været i travl Virksomhed for at samle sine Folk, og saaledes tillige en Dag, der fik en afgjørende Betydning for Partidannelsen. Der var paa denne vigtige Dag neppe mange af de mere fremtrædende Medlemmer, som fulgte det af nogle enkelte givne Exempel og benyttede Dagen til en Udflugt[4]. Altfor store Interesser stod her paa Spil, overfor en Afgjørelse, der maatte blive af indgribende Betydning for den hele Forsamlings Karakter. Hvad Grev Wedel i Mødet den 11te havde faaet skudt tilside, trængte sig nu frem og maatte tages op til endelig Behandling. Det maatte afgjøres, om Prinsregentens eller Grev Wedels

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 411 flg. er for denne sidste Diskussions Vedkommende en Hovedkilde. For øvrigt findes der Oplysninger derom i de fleste Dagbøger og Breve fra Eidsvold; enkelte af disse er dog aldeles tause.

[2] H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte II, S. 52.

[3] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 412 og sammes Dagbog i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 372, samt BLOMS Dagbog i *Historisk Tidsskrift,* 3die Række, I, S. 90.

[4] Christie og Schmidt reiste om Aftenen den 16de til Hovin i Ullensaker, hvor en Broder af Christie var hos Sekretær Koren, og blev der over den paafølgende Dag. *Norske Samlinger,* II, S. 567 flg.

Mening skulde blive den seirende, — om Forsamlingen skulde have en begrænset Myndighed, saaledes som Christian Frederik ønskede det, eller om den skulde være Bæreren af det norske Folks hele, uindskrænkede Suverænetet, paa den Maade, som Grev Wedel allerede forlængst havde krævet. Gik Afgjørelsen her imod Prinsen, da faldt dermed hele det Plebiscit, som han havde faaet istand, til Jorden. Forudsætningen for hans Politik var dermed væsentlig rokket. Faldt derimod Afgjørelsen ud til Fordel for ham, var hans Politik bleven end yderligere styrket. Plebiscitet vilde da have Rigsforsamlingens Bekræftelse.

Naar Sagerne stod saaledes, var det imidlertid en høi Indsats, Christian Frederik havde i den forestaaende Debat. Det var da tillige givet, at der fra dem, som med ham havde paataget sig Ansvaret for Kompromisset af 16de Februar, med alt, hvad deraf fulgte, maatte blive gjort, hvad gjøres kunde, for at opnaa et for dem gunstigt Resultat.

Sindene havde vaklet den 16de April. Saa meget stærkere blev da Opfordringen til at paavirke Stemningen for det kommende Møde med dets vigtige Forhandlinger. Den almindelige Bevidsthed om, at Folket skyldte Prinsregenten megen Tak, blev herved til stor Hjælp. Han var tillige i de flestes Øine Bæreren af den Myndighed, hans Forfædre som Landets Konger gjennem Aarhundreder havde eiet, og at sætte sig i Opposition til den vennesæle Fyrstes Ønsker maatte derved blive saa meget vanskeligere. Naar et Medlem af det gamle Kongehus var i Nærheden, kunde det ikke blive nogen let Sag at diskutere om en Rigsforsamlings Suverænetet, et Begreb, som tre Maaneder tidligere havde været aldeles utænkeligt i Norge, ligesaa meget, som det fremdeles var i Danmark. For dem, som allerede havde tilegnet sig de nye Begreber, kunde der henvises til Valgene og Fuldmagterne. *Intelligentssedlernes* Artikel for den 15de maa den 17de April have været læst og kommenteret, og i den kunde de tvivlende og vaklende faa Besked; den var kommen saa beleilig, som det vel kunde tænkes.

Grev Wedel havde paa sin Side ingen saadanne Hjælpemidler til sin Raadighed. Overfor de Meninger, der støttedes af en Prins, som repræsenterede de gamle Statsforhold, var han alene henvist til at virke gjennem det mundtlige Ord og forsøge, hvad der ad denne Vei lod sig opnaa.

Den 18de April blev en af Forsamlingens uroligste Dage.

Om Formiddagen var Konstitutions-Komitéen samlet[1], hvorefter Rigsforsamlingens Møde begyndte Kl. 2. Dette blev imidlertid straks udsat, forat Repræsentanterne kunde indtage sit Middagsmaaltid, og saaledes kom man først Kl. 5 om Eftermiddagen til Dagens Forhandlinger[2]. Mødet begyndte med Valg. Oberst Hegermann valgtes til Præsident og Sorenskriver Falsen til Vicepræsident. Derefter blev det vedtaget at vælge en Komité til at undersøge Statens Finansvæsen, hvilken skulde bestaa af ni Medlemmer. Af disse blev ved det umiddelbart efter foregaaede Valg de syv Kjøbmænd, hvortil kom en Amtmand (Krogh) og en Foged (Johan Collett). Valget maa betragtes som upolitisk, ialfald hovedsagelig bestemt ved Ønsket om at opnaa en sagkyndig Udredning af Fædrelandets finansielle Stilling.

Efterat dette var afgjort, begjærede Sorenskriver FALSEN Ordet. Forsamlingen fik nu erfare, hvad der var blevet Resultatet af de foregaaende Dages Overlægninger. Falsen fremlagde her sit og sine Meningsfællers Program, der var bygget paa Forudsætningerne fra Kompromisset af 16de Februar, og som nu var en Frugt af nye Forhandlinger mellem ham og Georg Sverdrup[3]. Han havde nedskrevet saavel selve Forslaget, som dets Præmisser og oplæste det hele efter Papiret. Han følte, hvilken Betydning Øieblikket havde, og naar det heder, at han læste med megen Ivrighed, da er dette ligesaa troligt, som at der under Oplæsningen herskede en almindelig Taushed i Forsamlingen[4].

Falsen forklarede i sit Foredrag, at da ingen Stat kunde bestaa uden et vel funderet Pengevæsen, saa vilde det være af yderste Vigtighed, at der blev nedsat en Komité for at ordne dette, opføre og befæste det paa en Grundvold, som kunde sikre Staten imod en Gjentagelse af de Ulykker, som i den senere Tid havde rammet den. Men da det tillige saavel for Staten i det hele som for de fleste af Forsamlingen var vigtigt, at denne ikke unødigen blev opholdt, saa maatte

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 372.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 407 og 432.
[3] Haffners Brev til Christian Frederik af 18de April (trykt i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 312 flg.) meddeler nærmere Oplysninger derom. Sammenhængen i dette Brev viser med fornøden Tydelighed, at det Forslag, hvorom der paa Forhaand var truffet Aftale mellem Falsen og Sverdrup, ikke alene har været det allerede vedtagne og helt afgjorte, om Valget af en Finanskomité, men det udvidede Forslag, som Falsen fremsatte i Mødet den 18de, og som derefter blev behandlet og vedtaget den 19de.
[4] N. WERGELAND, *Fortrolige Breve,* S. 27.

Komitéen nedsættes straks, saaledes at den kunde arbeide ved Siden af og muligens i Forening med Konstitutions-Komitéen. Det blev da disse to Komitéer, der skulde faa at besørge det hovedsagelige Arbeide, som maatte foreligge for Rigsforsamlingen, og derom ytrede Falsen følgende:

„Naar disse tvende Komitéer havde endt deres Arbeide, og dette af Rigsforsamlingen var drøftet; naar altsaa Statens Pengevæsen var ordnet, saavidt Omstændighederne det nu tillader, og Konstitutionen var udarbeidet og bestemt, saa skulde jeg tro, at der for denne ærede Forsamling ikke stod andet tilbage, end at bestemme, til hvem den vil overdrage den udøvende Magt. Her at ville indlade sig i Udarbeidelsen af en ny Lovbog, eller endnu mere at ville trænge ind i Diplomatikens Irrgange, og bestemme Norges Forhold til fremmede Stater, vilde unegtelig være et ligesaa uendeligt som usikkert, og, jeg tror, denne ærede Forsamling aldeles uvedkommende Arbeide. Lader os fremfor alt erindre, at vi ikke er nogen Forsamling, der kan indlade sig i Lovgivningens Detail, end mindre er i Besiddelse af nogensomhelst exekutiv Magt, men at den hele Suverænetet er i Folkets Hænder! Lader os altsaa ikke, idet vi, overensstemmende med den os overdragne Fuldmagt bestemmer Rigets Konstitution, og hvem der, ifølge samme, skal være i Besiddelse af Suverænetetens forskjellige Bestanddele, begynde med den Inkonsekvense, selv, i vor Person, at ville samle al den Magt, vi allerede har bestemt; lader os vel vogte os for, at vi ikke selv skal begynde at handle efter Principer, vi endrægtigen hos andre har fordømt; Principer, saa meget farligere, naar en talrig Forsamling udøver dem!"

Derefter antydede Falsen et Forslag om at nedsætte en Lovkomité, der skulde forelægge Resultatet af sit Arbeide for en af de følgende lovgivende Forsamlinger, hvorpaa han fortsatte: „Og hvad nu Norges Forhold til andre Stater angaar, hvo af os bedømmer, hvo kjender, hvo kan bedømme eller kjende dette? Har vi ikke seet, ser vi ikke dagligen, i et Nu, de største politiske Omvæltninger foregaa? Kan vi vente, at udenlandske Magter vil indlade sig i Diskussioner, hvis første Karakter de nyere Tider noksom har vist at være en Hemmelighed, med en Forsamling, saa talrig, saa blandet, som denne? Vil vi ikke, vi som for den største Del er aldeles uindviede i Politikens Kunstgreb, udsætte os for at blive en Bold i enkeltes Hænder, der var udrustede med større Indsigter og Erfarenhed i dette Fag end Mængden? Skulde man fra alle Rigets forskjellige Egne indhente Oplysninger om de Korn-

forraad, der existerede, hvad Tid vilde dette ikke medtage? hvor meget Korn kunde der imidlertid ikke være indført? hvor mange Forandringer ikke imidlertid skete?

Nei! saaledes vil vi ikke handle! Har Norge først faaet en fast og bestemt Konstitution, en Konstitution, der, bygget paa de naturlige og uafhængige Menneske-Rettigheders evig uforanderlige Grundvold, sikrer enhver Nordmand Borger-Frihed og Borger-Sikkerhed, da kan det, med Tillid til Gud og stolende paa sin retfærdige Sag og sine Sønners Mod, efter sin engang aflagte Ed, trygt se Fremtiden imøde.

Allerede før har vi seet uveirsvangre Skyer truende svæve over vort Fædreneland; men de splittedes ved Almagtens Bud, og Solen skinnede atter klart over Norges Fjelde! Ogsaa nu nærer Fædrelandsvennen det faste Haab, at Prøvelsens den haarde Tid snart vil naa sin Ende, og kommende Slægter vil da med Taknemmelighed erindre hver den Nordmands Navn, som, i Farens Stund, ei mistvivlede om Landets Frelse."

Falsen havde her fremlagt for Forsamlingen, hvad der var hans egen, men som han tillige ytrede, ogsaa skulde være Nationens Mening, og i Henhold dertil fremsatte han da sit Forslag, der faldt i tre Dele.

Først vilde han, at der skulde nedsættes en Finanskomité af 9 Medlemmer med en omfattende Myndighed til at fremkomme med Forslag til Pengevæsenets endelige Ordning, til Grundlæggelsen af en Bank og til Indløsningen af de i Omløb værende Pengesedler.

Dernæst foreslog han, at der, saasnart Rigsforsamlingen var færdig, skulde udnævnes en Femmands-Komité for at gjennemgaa og ordne Lovgivningsvæsenet, hvilken Komité for den første eller ialfald for den anden lovgivende Forsamling skulde fremlægge Resultatet af sit Arbeide.

Endelig foresloges, at Rigsforsamlingen skulde ansees som hævet, saasnart Konstitutionen var færdig og Kongen valgt.

Dette sidste Punkt var det væsentlige, og om det end ikke kom uventet, frembragte det alligevel Sensation, da Forsamlingen neppe havde ventet Forslagene ganske i denne Form.

I een Henseende havde Falsen gjort en aldeles rigtig Beregning, og det var med Hensyn paa den Virkning, som maatte følge af de fuldbragte Kjendsgjerninger. Naar han, for den Politik, til hvilken han nu havde sluttet sig, haabede paa de heldigste Følger af den hurtigst mulige Fuldendelse af Forfatningen og af et umiddelbart derpaa føl-

gende Kongevalg, da saa han rigtig. Han befandt sig her i Overensstemmelse med de Forudsætninger, paa hvilke Kompromisset af 16de Februar var bygget, og med hele Prinsregentens Handlemaade i de forløbne Maaneder af Aaret.

Men for øvrigt var hans Paastande ikke egnede til at bevise, hvad han vilde have frem. Deri, at selve Forsamlingen ikke vel kunde trænge helt ind i, hvad han benævnte „Diplomatikens Irrgange“, skulde der dog ikke ligge nogen Hindring mod, at den af Prinsregenten fik sig forelagt en Oversigt over, hvad han vidste om Stillingen til de udenlandske Magter, og ligesaa lidt kunde der af den Paastand, han fremsatte om, at nu Suveræneteten laa hos Folket, udledes nogen grundet Indvending mod, at denne udøvedes af den folkevalgte Rigsforsamling i alt, som vedkom Rigets fremtidige Stilling. Hvad der anførtes om de politiske Omvæltninger, skulde snarere tale for en modsat Slutning, og ligeledes kunde det vel gaa an at skaffe sig nogenlunde Rede paa, hvad der var i Behold af Levnetsmidler, selv om man ikke vilde optage en Fortegnelse over alt det Korn, som havdes lige op til Finmarken. For en mere indgaaende Prøvelse kunde Talens Beviser ikke holde Stik. Men det lod sig vel tænke, at den var egnet til at blende mange, som ikke nærmere overveiede Sagen og ikke saa paa, hvad der virkelig laa i Ordene.

Falsen havde her optraadt som Folketribunen, der appellerede til Mængdens Følelser, mere end til dens Forstand. Det var rigtignok en Folketribun med det beskrevne Papir i Haanden. Men han havde Forstaaelsen af, hvorledes Sagen skulde gribes an, for at rive et Flertal med.

Alligevel var det denne Gang nær ved, at hans Beregning var bleven skuffet. Til en Begyndelse saa det nemlig ud, som om det skulde blive vanskeligt at sætte Forslaget igjennem, idet der ogsaa hørtes Stemmer for den Opfatning, som var den rigtige Konsekvense af Falsens eget Standpunkt, — at alt, som laa udenfor Konstitutionens Vedtagelse og Kongevalget, var denne Forsamling uvedkommende, og at man saaledes heller ikke havde noget med at undersøge Pengevæsenet, mere end Rigets Forhold til fremmede Magter.

Falsen maa have nedskrevet sit Forslag, forinden Mødet begyndte, og da det først blev oplæst, efter at Finanskomitéen var nedsat og dens Medlemmer valgte, var dermed dets første Punkt overflødigt. Forsamlingen besluttede derfor med Hensyn til dette, at det ikke skulde behandles; at vedtage det vilde kun være at foreskrive den

allerede valgte Komité udvidede Grænser for dens Virkekreds, hvad man ikke kunde indlade sig paa, medmindre det foresloges af Komitéen selv. Som det synes paa Foranledning af Løvenskiold og efter Forslag af Peder Anker, der endnu fungerede som Præsident, blev Behandlingen af de to øvrige Poster udsat til næste Dag. Med et Øiekast til Falsen, erklærede Anker, at det ikke var rigtigt at fremkomme i Forsamlingen med udstuderede Taler og Projekter, hvorover der skulde debatteres samme Dag, uden at Medlemmerne var forberedte paa at behandle dem.

Forud for Anker havde ogsaa Grev WEDEL havt Ordet. Han talte i en stærk Sindsbevægelse og med en Heftighed, der, efter han Venners Udsagn, paa denne vigtige Dag berøvede hans Foredrag noget af dets sædvanlige Klarhed og Orden. Han søgte at vise, hvor urigtigt det var at fremkomme med saadanne Forslag, der laa udenfor Dagens Orden og ikke tidligere var anmeldte. Han paastod, at en Lovkomité ikke kunde nedsættes, forinden det var bestemt, i hvis Hænder den lovgivende Magt skulde lægges, og hvorledes den skulde virke, og om det sidste Punkt erklærede han, at det var et Indgreb i Nationens Rettigheder, efter hvilke den var berettiget til at kræve alle fornødne Oplysninger af Regenten. Forsamlingen kunde efter hans Mening meget vel indlade sig i diplomatiske Undersøgelser og Negotiationer, naar dertil blev udnævnt en Komité.

SVERDRUP støttede Falsens Forslag og udviklede paa ny de i dette indeholdte Tanker. Fra andre Hold hørtes formelle Indsigelser mod Fremsættelsen af Falsens Forslag. Forsamlingen syntes at være noksaa delt; Stemningen kunde ligesaavel vende sig imod Forslaget som være for det.

Da Mødet ved Syvtiden hævedes, kunde der i de paafølgende Samtaler, Mand og Mand imellem, høres delte Meninger om Falsens Forslag. Det var kommet overraskende. For nogle stod det, som om deri laa skjult et Forsøg paa at berede Christian Frederiks Ophøielse til Norges Konge og at forebygge enhver videre Opposition fra dem, som ikke ønskede noget Kongevalg. Andre derimod udtalte sin levende Tilfredshed med Forslaget og med Falsens Tale.

For nogle af dem, som skulde være nærmest til at tage Del i den videre Diskussion, faldt Tiden knap. De holdtes tilbage i Konstitutions-Komitéen, som traadte sammen for at fortsætte sine Forhandlinger, efter at det større Møde var hævet. Der sad Falsen og Sverdrup sammen med Grev Wedel og Wergeland. Imidlertid samledes om

Aftenen en Del af Grev Wedels Meningsfæller hos Peder Anker, der havde sin Bolig paa Værket, og her meddelte de hinanden sine Indlæg og besluttede „djærveligen“ at modsætte sig Falsens Forslag og at gjøre, hvad der stod i deres Magt, for at hindre enhver Afgjørelse, som de fra sit Standpunkt ansaa for overilet og ubetimelig. Antagelig har ogsaa Grev Wedel der været tilstede. Natten har neppe for mange bragt den ønskede Ro. Wergeland siger ialfald, at han ikke kunde sove, „formedelst Forventningen af de Ting, som skulde ske“, og ligedan kan det have gaaet andre[1].

Mødet den 19de April begyndte Kl. 11 om Formiddagen, og der var saaledes levnet god Tid til at føre de vigtige Forhandlinger og at kunne tilendebringe dem, inden Aftenen faldt paa.

Først behandledes Forslaget om at nedsætte en Lovkomité. Flere, deriblandt Grev WEDEL, fandt, at dettes Behandling burde udsættes. Men det vedtoges tilsidst, at der skulde vælges en saadan Komité, men at det skulde udstaa med Fastsættelsen af Medlemmernes Antal og med deres Valg, indtil Konstitutionen var færdig. Uenigheden angik denne Gang ikke saa meget Spørgsmaalets Realitet som Beslutningens Hensigtsmæssighed; den gjaldt mindre de reelle end de formelle Sider. Saa meget stærkere traadte Modsætningerne frem, da Forsamlingen derefter gik over til Diskussionen om Hovedpunktet af de Falsenske Forslag. Denne aabnedes, efterat Falsens sidste skrevne Tale paa ny var oplæst, af LØVENSKIOLD, som allerede den foregaaende Aften af sine nærmeste Meningsfæller var udseet til at være deres Hovedtaler[2]. Hans forud

---

[1] En Hovedkilde for dette Møde er JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 412 flg. Endvidere maa nævnes *Fortrolige Breve*, S. 27 flg. og H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie*, Hefte II, S. 52 flg. Fremdeles *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 312 flg., 320 flg., 333 flg., 352, 372 flg., 407, 432 flg., 467; *Norske Samlinger*, II, S. 568 flg.; *Historisk Tidsskrift*, 1ste Række, I, S. 223 flg., IV, S. 400 flg., 3die Række, I, S. 90 flg., FR. SCHMIDTS *Dagbog*, S. 158 flg. — Efter sine Udtalelser i *Fortrol. Breve*, S. 35, skal N. WERGELAND have været aldeles uvidende om, at der var ført Forhandlinger mellem hans Meningsfæller samme Aften. Smlgn. S. 136 og Note 1.

[2] Løvenskiolds Tale var nedskreven forud for Mødet, inden det endnu havde vist sig, hvilken Gang Forhandlingerne vilde tage. Naar man læser den, som den er trykt hos H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie*, Hefte II, S. 60 flg., ser det ud, som om han efter Vedtagelsen af det Falsenske Forslag Punkt 2, atter har oplæst, hvad han derom havde udtalt. Men dette er, trods den Ubehjælpelighed, der ofte kunde komme tilsyne under Forsamlingens Forhandlinger, ikke muligt, og en Sammenligning med de Referater, som haves af Løvenskiolds forudgaaende Tale, vil desuden vise, at denne netop maa være den første Del af, hvad han havde nedskrevet, og som er trykt paa førnævnte Sted.

nedskrevne og visselig vel overveiede Tale var helt igjennem en Opfordring til at gaa forsigtig frem. Det var vigtigere, at Forsamlingen udførte det den betroede Hverv vel end hastig: „Og aldrig kunde det gamle Ordsprog: hvo, som vandrer forsigtig og betænksom, han gaar sikkert, være mere anvendeligt end i denne Begivenhed, hvor her arbeides for en Nations Tilværelse.“

Løvenskiold udtalte, at han for sit Vedkommende ansaa det væsentlig nødvendigt og pligtmæssigt, at Forsamlingen indhentede de nøiagtigste Oplysninger: „om Fædrelandets Forsyning med Livets første Nødvendigheder, om dets Udsigter til fremdeles at kunne erholde disse Nødvendigheder, om dets Penge-Ressourser og Stridskræfter, om dets Forhold mod vedkommende fremmede Stater, forinden dets tilkommende Forfatning og indvortes Organisation, med Haab om Held og Varighed, endelig kan bestemmes. I Mangel af deslige tilfredsstillende Oplysninger kan vi dekretere Fædrelandet en saare prekær Stilling, kan vi berede Nationen en ulykkelig Fremtid, som vi hverken for Gud eller Mennesker kan forsvare. Vi vilde reise Regentens Trone paa Sand i Stedet for paa Klippegrund. Vi bød ham da maaske en Tornekrone.“ Med træffende Ironi spurgte Taleren, hvorfor Prinsregenten i sin Aabningstale havde omtalt de udenrigske Anliggender, naar det for øvrigt skulde være Kontrabande at berøre dem i denne Forsamling. „Om end den norske Stat var fuldkommen organiseret, og altsaa Grænserne imellem den lovgivende, udøvende og dømmende Magt var fuldkommen fastsatte, saa vilde det dog være en ligesaa dristig som urimelig Paastand, at Folkets Repræsentanter skal være uvidende om Rigets udvortes Stilling. Denne Paastand strider ligesaa meget imod den sunde Fornuft, som mod andre Landes Exempel. Enhver, som blot gjennem Aviser kjender Englands Anliggender, ved, at det britiske Parlaments Debatter for en stor Del angaar Rigets udvortes Stilling.“

Videre hævdede Løvenskiold, idet han henholdt sig til Ordsproget om at sætte Tæring efter Næring, at de ønskede Oplysninger ingenlunde var unødvendige for Bestemmelsen af den fremtidige Forfatning. Forsamlingen var ikke alene valgt for „at tilveiebringe en Konstitution, som tør haabes vedligeholdt“, og i Henhold hertil afsluttedes Talen med følgende Ord:

„Har vi iagttaget et forsigtigt og varsomt Forhold, følger vi Visdoms Raad, medens Luen i vor Barm opflammer os til kraftfuld Daad, da tør vi stole paa den Almægtiges Bistand til at fuldføre en haardt lidende og nedtrykt Nations Redning og til at berede dens tilkommende Lyk-

salighed; men om den ærede Forsamling, mod Forhaabning, maatte anse saa væsentlige Undersøgelser overflødige, da føler jeg det hellig Pligt mod mine Kommittenter at frasige mig alt Ansvar for de ulykkelige Følger, som af en saa utilgivelig Ligegyldighed maatte nedlyne paa vort ulykkelige Fædreneland. Fra disse Synspunkter tillader jeg mig at indstille, at alle ommeldte Oplysninger maatte vorde af Regjeringen udbedede, at der paa de erholdende Underretninger maa vorde taget Hensyn under Konstitutionens Udarbeidelse og Antagelse, og at Forsamlingen først maa ansees hævet efter Antagelse af en Konstitution, grundet paa sikre Data, som kunde love Fremtids Sikkerhed og Held." Talen efterfulgtes af Taushed. Den havde gjort Indtryk.

Den næste Taler var NICOLAI WERGELAND, der, uagtet han havde nedskrevet sit Foredrag[1], dog holdt dette frit, uden ængstelig at følge Papiret. Han stod — efter eget Sigende, uden at have deltaget i den foregaaende Aftens Overlægninger — ganske paa Løvenskiolds Standpunkt, og hvad han havde at fremføre, var i mange Henseender baade sandt og vægtigt. Men Talen skjæmmedes i enkelte Partier ved en overdreven Svulst, der ogsaa udsatte den for berettiget Kritik fra Modpartens Side: „Jeg svor en Ed i min Sjæl, da jeg forlod mit Arnested, at være fri for alt personligt Hensyn, al personlig Fordel; og lokkende Forhaabninger skal ikke gjøre mig til Forræder mod mine norske Brødre. Haanden fæster jeg i Himmelen og lader Kloden rulle; — ingen Hvirvel af Partier skal rokke, skal anfegte mig. Foden fæster jeg paa Religionens Klippe, og smiler ad hine truende Bølger."

Wergeland vendte sin Tale ligefrem mod Falsens Paastande:

„De samme, som udraaber hin uomstødelige Grundsætning, at Suveræneteten ene er i Folkets Hænder, vover at paastaa, at denne ærværdige Samling af Folkets befuldmægtigede intet har at befatte sig med Folkets Sag. Er da en Akt af det ganske samlede Folk mulig? Kan Folket anderledes øve sin Suverænetet? — anderledes tilkjendegive sin virkelige Vilje end gjennem sine Repræsentanter? og er vi ei Folkets Repræsentanter? skal flere Hundredetusinders Lykke svinde for Individets? er vi sammentraadte alene for at reise en Trone, for at

[1] Det originale Manuskript findes i THV. BOECKS Samling, der nu, efter hans Bortgang, den 21de April 1901, med hans store Bibliotek er overgaaet til det trondhjemske Videnskabers Selskab. Begyndelsen er skreven med Løvenskiolds Haand, derunder de bekjendte Ord: *Haanden fæster jeg i Himmelen* o. s. v. Wergelands Haand begynder først med Ordene: *Denne Inkonsekvens er sandelig ikke mindre synderlig, denne Modsigelse* o. s. v. Dette skulde dog tyde paa, at der har været Samarbeide.

fremme et Herredømme, — eller for at sikre dette brave Folk national Lyksalighed for Aarhundreder? Er dette store Ting sat, for at kjende i en Arvesag, — eller er det sat, for at betrygge faderløse Børns Velfærd? Og beror ikke disse faderløse Norges Børns Velfærd i Fremtiden ligesaa meget, ja maaske mere, paa Rigets udvortes end paa dets indvortes Forhold? Hvilken Modsigelse: Folket er frit, Folket er selvstændigt og uafhængigt, og Folkets befuldmægtigede, som det med en rørende Tillid har anfortroet det Hverv at paase dets Tarv, har ingen Frihed til at spørge: hvorledes er det fat med os? Hvad vil vore Naboer os?"

Det var, saa paaviste Wergeland videre, en Inkonsekvense at ville forudsætte, at Nationalforsamlingen havde Fuldmagt til at nedsætte Komitéer for Finanserne og for Lovgivningen, naar man i samme Øieblik vilde negte den Ret til at beskikke en Komité, der skulde indhente Oplysninger om det, som maatte være det vigtigste for Staten, om de udvortes Anliggender. Forsamlingen havde sine store Opgaver, og paa dens Beslutninger vilde Fædrelandets Vel komme til at bero i Nutid og Fremtid: „Kan noget Hverv være dyrebarere, helligere, religiøsere end det, som er nedlagt i vore Hænder? Vil det ei blive os det største Ansvar for Gud og Mennesker, hvorledes vi røgter det?" Men dersom Repræsentanterne kom hjem til det længselsfulde Folk, som nu svævede mellem Haab og Frygt, og de saa paa alle Spørgsmaal om, hvad der var udrettet, alene havde dette ene Svar, at de havde bygget en Trone, men for øvrigt ikke havde maattet foretage noget, og de saa dertil føiede den Opfordring, at nu kunde Folket æde, drikke og være glade, da vilde dette kun være en Spot mod den „gule" Hunger: „Sandelig, Nationen lever i disse Dage ikke som Nationalforsamlingen." Folkeflertallets Røst var i disse Dage „et eneste samdrægtigt Suk efter den hulde Fred". Medens de, som sad hjemme, længtede efter at se sine Udsendinger vende tilbage med Fredens Oljeblad, — hvad vilde de da sige, om disse ikke hjemførte andet end Krig, Krig, Skat, Skat, uden engang at have ænset at tage Stillingen under Overveielse? Prinsregenten havde jo selv, som man kunde vente sig det af hans ædle Tænkemaade, ladet dem være i fuld Frihed, og havde tilbudt at give alle mulige Oplysninger, og saa skulde de selv vægre sig ved at ville søge saadanne!

„Hvad er da, Brødre, hvad er da Bevæggrunden til, at man med saa ængstelig en Iver vil afholde vort Øie fra at skue ud over Landets Grænser, og aftviste os vor unegtelige Ret? Frygter man, at vi skal misbruge den? Det har Folket, som valgte os, ikke befrygtet. Tror

man, at vi er bestukne — eller at vi ledes af andet end vor Overbevisning om, hvad der er Ret og gavnligt for Fædrelandet? Eller har vi ikke Norges Hæder og Held ligesaa skarpt for Øie, som nogen, som den høieste i Landet? Siger, hvo er Forræderen! Udpeger den Mand iblandt os, som ingen Agtelse, ingen Tillid fortjener!"

I dette Hus var der kun een Herre, og det var Nationen; saalænge Repræsentanterne var samlede under dette Tag, var de Folket og Fædrelandet, og derfor mente Taleren til Slutning at kunne tilraabe de forsamlede: „Vi har Ret, uimodsigelig Ret til alt, hvad som sigter til dets Held, — Ret til at se i alt, hvad som gjælder dets Vel. Dertil har vi Fuldmagt af Folket — af Gud, af Fornuften, af Naturen. Det er vor Ret, vor Pligt, at tale og handle saaledes, som Folket selv vilde handle, om det havde een Tunge og een Haand! *Amicus Christianus, amicus Fredericus, sed magis amica patria.*"

Ogsaa denne Tale gjorde sin store Virkning, og naar det i enkelte Beretninger antydes, at man nu spændt ventede paa, at Jacob Aall skulde holde det Foredrag, som han havde nedskrevet, og at saa Udfaldet vilde være afgjort imod Falsen, da er det ikke umuligt. Men Aall holdtes tilbage af sin egen Beskedenhed, og han forblev taus. Forslagsstilleren selv holdt sig passiv, uagtet han ved den foregaaende Post havde Ordet til en kort Replik, hvorimod SVERDRUP rettede et sarkastisk Angreb paa Wergelands Svulst og Overdrivelser, men uden at berøre Kjernepunktet i den reiste Opposition. Han vilde ikke fæste sin Haand, men sit Haab i Himmelen, og forsikrede, at han og hans Venner kunde være ligesaa gode Patrioter som Wergeland og hans.

Grev WEDEL støttede Løvenskiold og Wergeland. Men da hans Tale ikke var nedskreven, kjendes den kun af ganske ufuldstændige Referater. Han benyttede samme Udtryk som Løvenskiold om de Farer, som kunde bringes over Fædrelandet ved at bygge Tronen paa Sand. Talen synes imidlertid ikke at have vakt nogen særlig Opmærksomhed i den Række Indlæg, som fremkom mod det Falsenske Forslag, og den omtales ikke engang i flere af de Dagbøger, hvori dette Møde er refereret[1]. Pastor GRØGAARDS Tale synes at have gjort større Virkning. Han holdt tilsidst sine Hænder frem korslagte og endte med de Ord:

---

[1] I CHRISTIAN FREDERIKS Dagbog heder det om Wergelands og Grev Wedels Taler: „*Wergeland tint de nouveau un long discours qui ne mena à rien, le Comte Wedel parla de même et très bien à ce qu'on dit, mais il était de l'avis qu'avant tout les relations extérieures devoit* (sic) *être connus et discutés.*"

„Binder mine Hænder! den hele norske Nation skal være fri; men denne Rigsforsamling skal ene være lænkebunden.“

Stillingen var nu meget betænkelig for det fremsatte Forslag. Falsen forholdt sig taus, og Sverdrups Sarkasmer maatte antages at have været virkningsløse. Fra den Side var der overhovedet intet fremkommet, der kunde regnes for et virkeligt Indlæg, forinden Pastor Rein tog Ordet, og i en Tale, der maatte gjøre saa meget mere Virkning, som den var affattet med en vis Hensynsfuldhed mod Forslagets Modstandere, gjenoprettede ialfald en Del af, hvad Falsen havde forsømt. Naar det om denne Tale er sagt, at den „ei var fri for personlige Hentydninger“, da passer det ikke paa Talen i den Form, hvori den efter Mødet kom i Omløb i talrige Afskrifter. Der er i det høieste et enkelt Sted deri, som kunde udlægges paa denne Maade. Men heller ikke dette behøver med Nødvendighed at opfattes, som om det sigtede til bestemte Personligheder. En anden Sag er det, hvorvidt Talens Indhold stemte med Øieblikkets faktiske Forudsætninger, og om den ikke var dikteret af en Lyst til at se Forholdene i et altfor gunstigt Lys. Men bortseet derfra, var Reins Tale, som Parti-Indlæg betragtet, noget af det mest virkningsfulde, der overhovedet er fremkommet under Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

Man havde — saa begyndte den varmhjertede Taler — fundet det nødvendigt at undersøge Landets Finanser og indvortes Forhold for derefter at kunne bedømme dets Evne til at bestaa som selvstændigt Rige, og uagtet Omstændighederne til en Begyndelse ikke kunde kaldes lovende, maatte man dog tro, at Regent og Folk stiltiende havde forudsat som uomtvisteligt, at Vanskelighederne kunde hæves. „Thi ellers var alt, som hidtil er skeet, kommet for tidlig. For tidlig havde da vor Regent opfordret os til at besværge Norges Selvstændighed — for tidlig havde vi aflagt den Ed, at ville vove Liv og Blod, Velfærd og Rolighed for noget, som blot var en Drøm, og som aldrig kunde komme til Virkelighed. For tidlig var vi blevne sammenkaldte til en Rigsforsamling, og alt for tidlig havde vi begyndt med at grunde en Konstitution, som aldrig skulde blive til uden paa Papiret, — kort, alle vore Forhaabninger har da været Børneværk.“

Imidlertid vilde heller ikke Rein negte, at det kunde være ønskeligt og nødvendigt at forelægge Nationalforsamlingen „en Oversigt over Landets Fordele og Mangler, Hjælpekilder med mere“ for derved at „kjende de vigtigere Forholdsregler i Henseende til Fremtiden“. Men længere vilde han ikke gaa: „Naar man anser det for ligesaa nød-

vendigt, at vort Forhold til udvortes Magter bestemmes; naar man, som det synes, vil med ministerielle Akter fordre det bevist, at fra Udlandet aldeles ingen Hindring skulde møde vort Foretagende, da forekommer det mig at vidne om en overdreven Ængstelighed, der maa synes dobbelt underlig, naar man ser hen til de Mænds Klogskab, Raskhed og i øvrigt kraftfulde Fremfærd, fra hvis Munde især denne Stemme høres. Skal vi da, førend vi tænker paa Konstitutionen, først af fremmede Magter begjære Tilladelse hertil? Og af hvem, uden just af dem, som, formedelst vor nærværende Stilling og deres politiske Stilling og Forbindelse med Naboriget, ikke kan give os den, hvor meget de end hemmeligen ynder vor Sag, ja endog hemmeligen vilde bidrage til at forfremme den? Norges Folk handler som et kjækt og ædelt Folk — dette er i det mindste Folkenes Stemme i Europa, fordi disse tør lade den høre; — men kan vi med Grund vente at høre det som en høit og lydelig forkyndt fra Kabinetterne? Vor Beslutning er taget. Skulde en Proklamation, forfattet i truende Udtryk, skulde et Avisræsonnement kunne kuldkaste den?"

Alt saa jo nu lovende ud. Ingen Blokade, ingen Opbringelser, medens norske Kornskibe uhindrede fik løbe ind i Fædrelandets Havne. At overse saadanne „Kjendsgjerninger" lod sig ikke gjøre, for at lade sig skræmme fra kraftfulde Handlinger „ved Spøgelser, Trusler om en forenet svensk, britisk, russisk, ja jeg tror tyrkisk, Armée, der vilde oversvømme vort Land".

„Og dersom vort Land (jeg forudsætter, hvad jeg ikke kan overtale mig til at tro), dersom Norge nærede en Forræder i sit Skjød, hvis Ønske det var at spille os i vore Naboers Hænder, hvad vilde da være ham lettere end at foranstalte tordnende Proklamationer, opdigtede Avis-Efterretninger og udgive dem for autentiske, for at gjøre Nationen modløs? En Mand, hvis Kundskab jeg ærer, hvis fine og skarpe Blik jeg beundrer, paastod i vor sidste Forsamling, at det var Regentens Pligt at meddele oplysende Efterretninger om vort Forhold til andre Magter; men flere, end han selv har, kan han ikke give; og hvor meget han end har vist, at han ikke lægger Skjul paa det vor nærværende Stilling vedkommende, eller hvad der kunde vedkomme Fædrelandets Vel, og at det er langt fra ham, at ville bedrage os med et falsk Haab: saa spørger jeg dog: kan han, bør han forelægge Rigsforsamlingen alt, hvad han ved, vor Stilling til Udlandet vedkommende?" Det kunde jo være en Mulighed, at „Regenten, under Betingelse af Taushed, havde erholdt beroligende Efterretninger fra de Hoffer, til hvis Venskab eller

Skaansomhed vi trænger"; men det vilde da ikke være rigtigt og heller ikke klogt at forelægge disse for en Rigsforsamling, og derved gjøre dem bekjendte. „Jeg tilstaar derfor" — saa endte Taleren — „at jeg, som uindviet i Politiken, ikke begriber, med hvilken Ret man gjør denne Fordring paa Regenten, eller hvorfor deslige Indberetninger nødvendig maa gaa foran for Konstitutionen."

Reins Tale gjorde sin Virkning. Den var afpasset efter, hvad en stor Del af Forsamlingen i sit stille Sind ønskede, og naar de nu hørte de tillidsfulde Forsikringer om, at Stillingen var gunstig for en kraftig og beslutsom Optræden, blev disse let troede. Hvis Rein selv har ment, at de fremmede Magter, til hvis Vilje ogsaa han troede at maatte tage Hensyn, virkelig skulde have afgivet underhaands Forsikringer, der var i Strid med deres officielle Optræden, da har han været meget godtroende og naiv. Men overfor den Forsamling, til hvilken disse Ord var henvendte, havde de ligefuldt sin Virkning. Her var der givet en ny optimistisk Tydning. Hvad gjorde det, om der var kommet officielle Trusler udenfra? Prinsregenten kunde jo have modtaget Underretninger om, at disse intet havde at betyde og aldrig vilde blive udførte, og hvortil skulde det da nytte at debattere offentlig i Rigsforsamlingen over de officielle Meddelelser, naar Hovedsagen var, hvad der indeholdtes i de underhaands, om hvilke der af Hensyn til vedkommende fremmede Hoffer ikke kunde tales?

Et nyt Slagord var opfundet, og paa Grundlag deraf var denne Sag afgjort. Om Rein angaaende disse Ting har konfereret med Christian Frederik personlig, kan være ligegyldigt; det er heller ikke rimeligt. Men den Tankegang, paa hvilken hans Foredrag hvilede, var ligefuldt den samme, som uophørlig kom frem i Prinsens Omgivelser, og som derfra sivede ud til Forsamlingen. Christian Frederik vilde tvinge sig selv til at se Stillingen i dette Lys, og han ønskede, at andre maatte se den paa samme Maade. Netop i de samme Dage foregjøglede Christian Frederik sig selv, at de fiendtlige Skridt, som England kort i Forveien havde gjort, kun var „for et Syns Skyld"[1]. Jacob Aall har i sine

[1] I Anledning af den fra svenske Myndigheder modtagne Underretning om, at Carsten Ankers Sendelse til London skulde være mislykket, skriver Christian Frederik den 14de April i sin Dagbog følgende for hans Opfatning meget betegnende Linjer: *„Tant que Anker lui même ne rapporte rien à se* (sic) *sujet je me permis d'en douter et j'ose croire que le Ministre de Suede peut aussi à son tour être la dupe des Anglais. La seule chose qui n'indique pas des dispositions favorables de la part de l'Angleterre c'est l'embargo mis avant*

„Erindringer" paavist, hvorledes Stillingen i det Øieblik, Rein lod sin Veltalenhed spille paa Eidsvold, i Virkeligheden var en helt anden, idet Blokadebæltet netop da skulde spændes udenom de norske Kyster, og Opbringelser ved fiendtlige Krydsere og Kapere daglig fandt Sted. Men naar det først blev forkyndt, at dette intet havde at betyde, og at det snart vilde vise sig, at de Magter, som først havde taget de fiendtlige Skridt overfor Norge, netop var dets varmeste Venner, og naar dette fandt Tiltro, da blev det ikke let at føre en Diskussion om Fædrelandets politiske Forhold overfor Udlandet. Der var da ingen Grænser for, hvad der kunde blive troet, fordi man netop ønskede at tro det.

Alligevel opnaaede ikke Rein ved sit vel betænkte Indlæg at skaffe et ubetinget Flertal for Falsens Forslag. Debatten endte under en Munterhed, der var foranlediget ved en enkelt Repræsentants ufrivillige Komik, og som lettede Overgangen til den afsluttende Votering. Man blev enig om, at Spørgsmaalet skulde afgjøres ved, at de, som holdt paa Forslaget, skulde sige: Ja, de, som var derimod: Nei. Under denne formelle Debat undslap der Grev WEDEL nogle Ytringer, som almindelig antages at have bidraget til at skade den Sag, for hvilken han selv kjæmpede. Forslaget vilde, saa lød hans Ord, ikke sige andet, end at naar man var færdig, saa var man færdig; det var, som om han vilde lade sin Tjener vække ham Kl. 6 for at sige ham, at han skulde staa op Kl. 10.

Man har heri villet se et Udtryk for, at Grev Wedel ikke skulde have forstaaet, hvad der laa i Forslaget. Dette kan dog ikke forholde sig saa, og dertil stred dets hele Indhold altfor meget imod hans Opfatning af, hvad der skulde ligge under Forsamlingens Myndighed. Han havde desuden selv taget Del i Dagens Forhandlinger, og han kan umulig have ladet sig narre af det uskyldige Udseende, Forslaget kunde have i andres Øine. Naar han derfor anvendte Udtryk som de foran anførte, kan han dermed alene have ment at ramme Forslagets ydre Form, medens han maatte have aabne Øine for, hvad der laa i det. Gik Forslaget igjennem, havde de Forudsætninger svigtet, under hvilke han var traadt ind i Rigsforsamlingen. Han var den tabende. Imidlertid maa det ansees sikkert, at den tilsyneladende rolige Maade, hvorpaa han tilsidst optog Sagen, har forvirret nogle af hans Meningsfæller og bragt dem til at overse, hvad her var Kjernepunktet; han har derved

l'arrivée de Mons. Anker à Londre sur tous les vaisseaux destinés pour la Norwegue; mais il faut toutefois des mesures ostensibles si même l'Angleterre veut nous favoriser."

tilført Falsens Forslag nogle Stemmer, det ellers ikke vilde have faaet, og disse faa Stemmer var det, som lod Vægtskaalen synke til den Side.

Der stod ved Voteringen 55 Stemmer mod 55, et Tilfælde, som ikke var forudseet i Reglementet. Fra alle Kanter hørtes Raabet: „Præsidenten decidere!“ og da Grev Wedel oplyste, at dette ved Voteringer af den Art var det sædvanlige, blev Præsidentens Stemme den afgjørende. Den nye Præsident, Christian Frederiks betroede Ven, Oberst Hegermann, havde stemt med Ja'erne; Forslaget var dermed antaget[1].

Atter havde Heldet paa den vidunderligste Maade fulgt Christian Frederik. Udad skulde han efter denne Dag have saa frie Hænder, som det vel var muligt, uden at behøve at nære Frygt for nogen Kritik fra Rigsforsamlingens Side. Denne havde jo selv bundet sine Hænder, medens Prinsregenten stod ligesaa fri og ubunden, som han havde været i Februar Maaned, og indtil Rigsforsamlingen traadte sammen paa Eidsvold. Kompromispolitiken af 16de Februar havde dermed feiret en ny Triumf, og bagefter havde det intet paa sig, at denne endnu i det sidste Øieblik havde hængt i et Haar. Indtil den 19de April havde alt føiet sig for Christian Frederik, og først efter denne Tid kunde det vise sig, hvorvidt han havde havt Ret i at knytte sine Forhaabninger til Muligheden af at se den svenske Kronprins efterfølge Napoleon paa den franske Trone. Rigsforsamlingen havde paa denne Dag selv givet Afkald paa at være Indehaveren af den fulde Suverænetet, hvorpaa den, som det norske Folks valgte Repræsentanter,

---

[1] Ogsaa for dette Mødes Vedkommende er JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 413 flg., ved Siden af N. WERGELAND, *Fortrolige Breve,* S. 29 flg. og H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte II, S. 52—70 at regne som Hovedkilder. Fremdeles kan henvises til CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog,* S. 89 flg., FR. SCHMIDTS *Dagbog,* S. 159 flg., *Norske Samlinger,* II, S. 569 flg., *Historisk Tidsskrift,* 1ste Række, I, S. 224 flg., IV, S. 402, 3die Række, I, S. 91 flg., *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 320, 334 flg., 353, 408, 433 flg., 469 flg., G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 154. BRYNS *Dagbog* i *Rigsretssagen mod Statsraad J. H. Vogt,* S. 170. Med Hensyn til Forstaaelsen af Grev Wedels sidste Ytringer, er det af Interesse at se, hvad G. P. BLOM anfører i sin Dagbog (*Hist. Tidsskr,* 3die Række, I, S. 92), at Grøgaard ligeledes havde opholdt sig ved den af Falsen valgte Form for sit Forslag, og det paa en Maade, der frembød megen Lighed med Grev Wedels Udtalelser, — samt at der ogsaa fra Peder Anker var faldt Ytringer om Forslaget, der ikke var smigrende for dette. Det er for øvrigt mærkeligt, at netop denne Dagbog er en af dem, i hvilke Grev Wedels Deltagelse i Forhandlingerne den 19de ikke omtales. Det kunde derfor maaske tænkes som en Mulighed, at Dagbogens Forfatter havde henført til Grøgaard nogle enkelte Ytringer, som i Virkeligheden ikke var af ham, men af Grev Wedel. Blom er nemlig den eneste, som lægger noget saadant i Grøgaards Mund.

rettelig skulde kunnet gjøre Krav. Men den havde ikke ladet sig nøie dermed. Den var gaaet videre og havde overladt Udøvelsen af en Del af denne Suverænetet til Prinsen ved at lade ham, og ham alene raade for Rigets Forhold til alle fremmede Magter. Han fik derved en ganske anden Stilling; Rigsforsamlingen havde anerkjendt, at der var en Magt ved dens Side, og dennes Indehaver var udpeget som Rigets fremtidige Konge.

Dette var den reelle Betydning af Beslutningen af 19de April 1814, der saaledes blev et nyt Led i den Udvikling, der havde sine Mærkepunkter i Kompromisset af 16de Februar, Prinsregentens aabne Brev og Kundgjørelse af 19de Februar og Valgene med det dertil knyttede Plebiscit. Stedse fastere og fastere havde han, dels gjennem sin Dygtighed, dels gjennem sit mageløse Held, knyttet det norske Folk til sin Politik og gjort sin Person uadskillelig fra Norges Sag, samtidig med, at han havde opnaaet Rigsforsamlingens Sanktion af den Fremgangsmaade, han havde valgt, med kun at lade den og Folket i Almindelighed tilflyde saadanne Oplysninger om de ydre Forhold, som han fra sit Standpunkt kunde anse for hensigtsmæssige og nyttige.

Prinsregenten var fremdeles den seirende Part. Hans første Seier havde trukket en ny efter sig, og hvor kneben denne end havde været i det Øieblik, den blev vunden, var den ligefuldt afgjørende for Sagernes videre Gang paa Eidsvold. Da han om Aftenen den 19de vendte tilbage til dette Sted, var det saaledes meget opmuntrende Efterretninger, som der ventede paa ham. Selv om ogsaa nu Tvivlen havde begyndt at stige stærkere frem for ham, — Tvivlen, hvorvidt det virkelig kunde lykkes at gjennemføre den store Mission, han havde paataget sig, og hvorvidt Hovedpunktet i hans dristige Beregninger vilde slaa til, saa var Udfaldet af de første Forhandlinger paa Eidsvold til Gjengjæld saa meget mere egnet til at indgive ham Haab og Tillid til Fremtiden. Derfor følte han sig ogsaa i de følgende Dage lykkelig og sikker. Et Udtryk for de Følelser, som nu besjælede ham, er de Ord, han den 21de har nedskrevet i et Brev til den Nordmand, paa hvem han dog, naar det kom til Stykket, stolede mere end paa nogen anden, til Carsten Anker[1]:

„Hvor jeg dog er lykkelig fremfor andre Fyrster, der i lignende Tilfælde havde givet Folket Raaderum, og maatte skjælve for Følgerne; roligen og ubekymret kan jeg her i mit Kabinet overlade mig til Stats-

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 320.

arbeider, saavelsom til at fyldestgjøre Venskabs Fordringer. Det kan den ærgjerrige ikke, som først tænker paa Statens Bedste efter at have fyldestgjort sine egne umættelige Fordringer."

Men nu da han følte sig som Seierherre, vilde han ogsaa give Rigsforsamlingen gode Meddelelser om den ydre politiske Stilling, og disse vilde han skaffe sig gjennem Carsten Anker. Om Morgenen den 21de April var der fra Grev Essen indløbet en Underretning om, at de allierede den 30te Marts havde rykket ind i Paris, og at Keiseren af Rusland den paafølgende Dag havde erklæret, at de forbundne Fyrster ikke vilde underhandle med Napoleon eller hans Familie, men at Senatet maatte give Frankrige en Forfatning, der kunde bevare det stort og lykkeligt. Efter Sigende skulde Senatet have proklameret det bourbonske Dynasti[1]. Forsaavidt var altsaa nu det Øieblik kommet, da den ene af de Forudsætninger var indtraadt, der fra Begyndelsen af havde bestemt ham til at optage sit vovelige Spil.

Men det var dog ikke ganske, som han havde tænkt sig Fremtiden. Hvis det maatte bekræftes, at Bourbonnerne atter skulde erholde den franske Trone, var det ikke muligt at anbringe den svenske Kronprins paa denne, som det oprindelig havde været tænkt i Christian Frederiks Beregning. Imidlertid gjorde det ham nu ikke forlegen. Carl Johan var i hans Øine kun en Æventyrer, hvem det ikke vilde koste de forbundne Fyrster nogen Overvindelse at lade forsvinde. Som han fra sit Arbeidsværelse paa Eidsvolds Værk betragtede Europas politiske Fremtid, stod det nye Alternativ for hans Øine som et endnu mere gunstigt, som et endnu mere tiltalende end det gamle.

Napoleon og Carl Johan, „to fremmede, to Æventyrere", en Corsicaner og en Gascogner, — at skille sig ved dem, kunde dog ikke være nogen vanskelig Sag, og naar først Sverige var befriet for sin Gascogner, som Frankrige for sin Corsicaner, vilde det Øieblik være oprundet, da alt Mellemværende lod sig ordne.

Christian Frederik søgte dristig nye Maal, idet han vilde lempe sin Politik efter, hvad de forandrede Forhold medførte. Foreløbig maatte der afventes nærmere Efterretninger fra Frankrige. Men disse lod for det første vente paa sig. Omsider kom der den 29de til Eidsvold udenlandske Aviser, som bekræftede Rigtigheden af, hvad der først var indløbet, og dertil kom endvidere 1ste Mai nye Aviser, som ikke kunde efterlade nogen Tvivl. Nu var Stillingen i den Henseende klar,

[1] CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog*, S. 91.

og man var paa det rene med, at Napoleon var paa Veien til Elba, medens Ludvig XVIII. var anerkjendt af de allierede som Frankriges Konge[1]. Ligesaa sikkert var det, at Carl Johan maatte opgive alle Tanker paa den franske Trone, medens der ingen nærmere Bekræftelse kom paa de Forhaabninger, som Christian Frederik havde været saa rask til at opgjøre sig om den Skjæbne, der nu skulde vente den anden af de to fremmede, de to Æventyrere, som han vilde have sat udenfor Spillet. Imidlertid levede han sig ind i denne Tro, som han kun nødig vilde slippe, og imedens gik Begivenhederne i Norge sin Gang. Ved Beslutningen af 19de April var der anvist den Vei, som indtil videre skulde følges. Christian Frederik fik ikke efter dette noget glad Budskab, der kunde give ham forøget Tillid, og som han kunde meddele Rigsforsamlingen til Bevis paa, at den havde handlet rigtig ved at fraskrive sig al Adgang til at kontrollere hans udenrigske Politik. Men alt, hvad der indløb, blev dog tydet, som om det var til hans Fordel, og imidlertid arbeidede Rigsforsamlingen under det Pres, der var lagt paa den som en Følge af Kompromispolitikens Seier.

---

[1] Efterretningen om Napoleons Fald kom ad flere Veie til Norge. Bergen var vistnok det Sted i Norge, hvor man først erholdt nærmere Besked om Napoleons Fald. I Handelshuset J. H. Fasmer & Søns Kopibog findes et Brev, dateret Bergen 23de April 1814 til Kjøbmand Jens Thyrholm i Christiania, hvori bl. a. meddeles, at der i denne Uge var ankommet til Bergen tydske, hollandske og danske Skibe med saa meget Korn og andre Fødevarer, at man i det mindste med Rolighed kunde se et Aar imøde, om Tilførselen atter skulde blive stoppet. Med Hollænderne var der ankommet Aviser, som gik til den 12te, og hvoraf oversendtes en Extrakt: *„De store Politiske Forandringer paa Fastlandet synes at maae bringe os en General Fred. Keyser Napoleons Magtsprog er for Øieblikket dæmpet, og maaskee inden kort Tid ikke existerer mere, da hans Stilling skal efter de sidste Beretninger være meget kritisk.“* Herpaa svarede Thyrholm fra Christiania 3die Mai med Tak for det modtagne Brev: *„Den derved geleidede Tidende om Napoleons Undergang var særdeles Mærkværdig; jeg tog et Afskrift af samme, strax den ankom, og derpaa sendte jeg den til Regenten til Eidsvold, og er den senere bleven meddelt Publikum i Bladet Tiden! — megen Tak for denne Nyhed. Gid ret snart en almindelig Fred kunde blive etableret. De svenske Kapere giør Tilførselen til Norge usikker, de tillader sig at opbringe alle, som søger hertil Landet, med Levnetsmidler. Vee den Røver-Regent, der fører et saa skiændigt System.“* De to Breve er velvillig meddelte Forfatteren af Hr. Kjøbmand H. FRIELE i Bergen.

VII.

PARTIDANNELSEN PAA EIDSVOLD.

Da Eidsvoldsmændene mødtes, laa allerede Forudsætningerne fuldt færdige for deres Spaltning i to skarpt adskilte Partier, — en nødvendig Følge af alt, hvad der var gaaet forud. Christian Frederik havde, i den Stilling, hvori han nu engang var kommen, selv været dreven til at bearbeide Sindene i denne Retning, og dette Arbeide havde hurtig vist sine Frugter. Partiskillet i Folket havde slaaet de første Rødder, forinden Rigsforsamlingen aabnedes. Men forat det skulde kunne vise sig tydelig, krævedes det dog, at denne traadte sammen, og at de forskjellige Meninger om de rette Midler til at betrygge Fædrelandets Fremtid der fandt Anledning til at brydes med hinanden.

Anledningen udeblev ikke længe, og allerede i de første Dage viste det sig, at Forsamlingen indesluttede store Modsætninger. Gjennem de Diskussioner, der foreløbig lagde Beslag paa Repræsentanternes Opmærksomhed og optog Forsamlingens Tid, blev disse Modsætninger ikke mindre. Det var netop derunder, Partierne fik sin Udformning og de enkelte Medlemmer forstod, hvor deres Plads var. Det var ogsaa derunder, at Partidannelsen modtog det personlige Præg, som er det mindst tiltalende Træk ved Samlivet paa Eidsvold, — igjen en Følge af den Stilling, som Christian Frederik var kommen til at indtage. Det kunde ikke undgaaes, at Modstanderne af hans Meninger blev opfattede som hans personlige Uvenner. Han havde selv angivet Tonen, og han havde hurtig fundet Tilslutning.

Af flere blandt de Dagbøger, som er bevarede fra Eidsvold, fremgaar, at deres Forfattere til en Begyndelse formelig arbeidede paa at skyde fra sig den Følelse, som tvang sig ind paa dem, at der fra det første Øieblik af var Spirer forhaanden til en skarp Partidannelse. Men

det viser sig da ogsaa, at de ikke længe kunde lukke sine Øine for den Kjendsgjerning, at Partierne var der, og at de hurtig udvikledes. Det var en Illusion, som de derved opgav, en Illusion om et Møde af Folkets kaarne Mænd, alle arbeidende mod det samme ædle og ophøiede Maal. Det faldt dem tungt at opgive denne. Men — den maatte opgives. At lukke sine Øine for Virkeligheden var umuligt, selv om Skuet af denne kunde falde meget smerteligt. Og det maatte ogsaa for mangen en være pinligt at se, hvorledes den norske Folkekarakter viste sig anlagt for en personlig Forfølgelseslyst, der kun altfor let lod sig tænde gjennem de fra oven kommende Vink, idet Mistænkeliggjørelsen af andres Hensigter nu var bleven et af de kraftigste politiske Hjælpemidler. Christian Frederik havde med sine Ord om de ildesindede saaet en farlig Sæd, og denne fandt en god Grojord.

Han vilde, at det Forhold, hvori enhver af Medlemmerne stod til hans Politik, skulde bestemme deres Ret til at bære Nordmandsnavnet, til at kaldes Fædrelandets sande Venner. Saaledes ønskede Christian Frederik Forskjellen mellem de tvende Partier opfattet, og det lykkedes ogsaa i stor Udstrækning at bibringe Folket samme Tro. Den var og blev imidlertid grundfalsk. Hvad der paa Eidsvold blev det politiske Schiboleth, var noget helt andet.

Partiernes Stilling paa Eidsvold bestemtes heller ikke efter det, som Prinsregenten ønskede og krævede skulde være Rigsforsamlingens Hovedopgave, nemlig Bestemmelsen af Rigets tilkommende Forfatning.

Den er langt mere bestemt efter det, som Prinsregenten fuldstændig vilde have holdt udenfor Forhandlingerne, nemlig Spørgsmaalet om Rigets Forhold til de fremmede Magter.

Det første Partiskille laa, som det straks viste sig, i den forskjellige Opfatning, man paa begge Sider nærede af Rigsforsamlingens Myndighed: om den skulde begrænses efter de af Prinsen den 19de Februar optrukne Grænser, eller om den skulde udstrækkes til at gjælde alt, som angik Folkets Fremtid, saaledes som det var udtalt i Fuldmagten fra Jarlsberg Grevskab. Hvad det gjaldt, var Rigsforsamlingens Suverænetet, — det Spørgsmaal, om denne i Øieblikket raadede over hele den Magt, som Omstændighederne maatte antages at have nedlagt i Folkets Hænder, eller om dette gjennem Valgene skulde have bundet den til et meget snevrere Omraade. Dertil kom da naturlig den af Grev Wedel opstillede Fordring paa fuld Klarhed over Rigets Forhold til de fremmede Magter, medens Christian Frederik endog unddrog sig for at meddele de Oplysninger angaaende dette, hvoraf han

var i Besiddelse, naar de ikke begunstigede hans egne Planer. Men i den raske Fart, hvormed det nu gik, dannes der ikke Partier blot paa Grundlag af en teoretisk Meningsforskjel. Denne alene havde ikke formaaet at skabe den dybe Kløft, som paa Eidsvold skilte mellem Partierne, og der maatte komme mere til. Der krævedes en praktisk Tilspidsning, og den var her forhaanden.

Christian Frederik havde intet havt tilovers for en Udøvelse af Folkesuveræneteten gjennem Rigsforsamlingen, hvorved denne kunde have udelukket ham, den odelsbaarne Arving, fra Tronen. Saafremt han, i Henhold til de af Grev Wedel opstillede Krav, skulde have seet Forsamlingen indlade sig i Underhandlinger med Sverige, og derefter indgaa paa en Forening, da vilde dette netop havt hans egen Udelukkelse til nærmeste Følge. Engang stillet i Spidsen for Norges Styrelse, maatte han af al sin Evne modsætte sig enhver saadan Forhandling. Han vidste nu meget vel, at det, Grev Wedel vilde have forelagt Rigsforsamlingen, hvis denne havde erklæret sig kompetent til at udøve hele den Folkesuverænetet, som han vilde have den tillagt, — det var simpelthen det Forlangende, at der skulde gives fuld Besked om Rigets Stilling. Naar man saa havde faaet denne, havde Spørgsmaalet været der, om der skulde underhandles om en Forening med Sverige, og da var det Øieblik kommet, da Rigsforsamlingen havde at træffe det sidste Valg.

Christian Frederik maatte med personlige Følelser se paa den Forskjel i Meninger, der mødte ham paa Eidsvold, og han vidste, at ogsaa Grev Wedel var henvist til at gjøre det samme. Christian Frederik havde muligen ikke lært saa lidet af de Vink, Grev Wedel havde givet ham i Tønsberg 1813. Ialfald forstod han i April 1814 meget vel, hvad det gjaldt. Men hans egne personlige Interesser faldt igjen sammen med det oldenburgske Dynastis, hvis Repræsentant han var. Som saadan kunde han ikke vige, ikke forlade Norge, forinden han dertil var tvungen ved den haardeste Nødvendighed. Grev Wedel vilde paa sin Side ikke tage Hensyn til dette. I hans Øine skulde alene Hensynet til Norges lykkelige Fremtid, ikke til noget Dynastis eller til nogen Fyrstes Interesser og Udsigter være det afgjørende.

I denne Modsætning ligger den bedste Forklaring til det Præg af personlig Forfølgelse, der fra Prinsregentens Side kastedes over den politiske Kamp. Som Repræsentant for det gamle Kongehus og som øieblikkelig Indehaver af Magten, havde han let for at knytte en Flerhed af de deputerede til sig. Fire hundrede Aars historiske Minder

hjalp til med at samle en Majoritet om ham, og til disse Minder knyttede der sig ogsaa et gammelt Nationalhad mod Nabofolket i Øst. Dette nationale Instinkt, der var udviklet gjennem hundredaarige Perioder af Krig og spændt Forhold, var nu helt vaagnet, og hvad det hidtil havde kunnet savne i Styrke, maatte det ialfald faa gjennem Christian Frederiks ildnende Ord om de Slavelænker, hvori det norske Folk skulde lægges, hvis det ikke fulgte ham.

Uviljen mod Sverige blev i hans Haand et kraftigt Vaaben. Gjennem den var det, Rigsforsamlingen blendede sig selv, da den afstod fra Kravet om at udøve den fulde Suverænetet. Gjennem den var det, den i næsten alt, som ikke angik selve Grundlovens Affattelse, kastede sig i Prinsregentens Arme og lod ham raade for det hele. Det var denne Uvilje, som ikke lod Rigsforsamlingen se, at der var andet at vente end den fuldstændige Underkastelse, hvis man nærmede sig Sverige og optog dettes Fordringer til Drøftelse og Underhandling, og det var ogsaa denne samme Uvilje, der tilsidst bragte Forsamlingens Flertal til i Prinsens Modparti alene at se en Samling af svage, skjælvende Mænd, der savnede Mod til at følge ham ved Udførelsen af hans store Planer. Da det først var kommet saa langt, var der ikke mere Plads for Grunde. Argumentationen havde da tabt sin Magt og havde givet Følelserne frit Spil. Dermed kom Mistænkeliggjørelsen og Forfølgelsen til Magten.

Da Rigsforsamlingen begyndte, var der mellem dens Medlemmer endnu mange, der, uanseet sine Sympatier for det gamle Kongehus, ingenlunde havde taget et bestemt Parti. Hvad der foregik i Mødet den 19de, viser, at der ikke har været ganske faa af dem. For alle, der endnu ikke afgjort havde taget Parti, maatte det forekomme at være et meget rimeligt Krav, som opstilledes af Grev Wedel og hans Meningsfæller, og det skulde under alle andre Omstændigheder visselig have faaet Flertallet for sig. Nu var det anderledes, og efter Beslutningen af 19de April kunde der ikke trædes tilbage.

Grev Wedels Tanke havde været den, at Rigsforsamlingen, naar den først havde sluttet sig til hans Meninger, da, som Indehaver af den ubegrænsede Folkesuverænetet, skulde erklære sig beredt til at aabne Forhandlinger med Sverige og underhandle om Vilkaarene for en Forening. Et Standpunkt som det, han og hans Venner forfægtede, var ligesaa vel som Prinsregentens uforeneligt med en Anerkjendelse af Kielerfreden som forpligtende for Norge, udover det ene Punkt, at den havde brudt den gamle Forening med Danmark.

Men dette blev ikke i Øieblikket forstaaet, uden af ganske faa, og saaledes var Grev Wedel, vel en Uge efter Rigsforsamlingens Aabning, ikke langt fra at være isoleret. Der var kun en snever Kreds af Mænd, der sammen med ham fastholdt den Overbevisning, som de i Forveien havde dannet sig, og ikke kunde se nogen Ulykke for Fædrelandet deri, at man efter at have hævdet Folkets Selvbestemmelsesret, frivillig indgik en Forening med et nyt Broderland. Netop i dem havde denne Selvbestemmelsesret mere konsekvente Tilhængere, end der fandtes inden den Kreds, som flokkede sig omkring Prinsregenten, og til hvilken nu efterhaanden mere end een sluttede sig af dem, i hvem Grev Wedel nys havde drømt om at se Meningsfæller. De havde følt sig tiltrukne af den folkekjære Prins, og de stolede paa de Forsikringer, som stadig indgaves dem, at alt saa lovende ud, og at Prinsens Forehavende havde de bedste Udsigter til at kunne gjennemføres.

Saa fylkedes snart Flertallet paa Eidsvold om Prinsregenten, og da han efter sit korte Besøg i Christiania vendte tilbage dertil den 19de April om Aftenen, var han foreløbig Hoved for et stort, overmægtigt Parti. Selv de, som hidtil havde villet dølge for sig selv, at der gaves Partier, maatte nu erkjende det[1]. Prinsen stod der, støttet til et Flertal, medens hans Modstandere var svundne sammen til et lidet Mindretal, der havde lidt et Nederlag netop i det Punkt, hvori de skilte sig fra det andet Parti.

Majoriteter bliver let selvtillidsfulde og overmodige, og Majoriteten paa Eidsvold laa under for denne Fristelse. Minoriteten havde i dens Øine knapt Retten til at bestaa, og den frakjendtes alle de Følelser for Fædrelandet, af hvilke det andet Parti følte sig stolt. Mere og mere saa den sig isoleret som en Følge af den voksende Mistænkeliggjørelse. Efter Prinsens og hans Omgivelsers, ligesom efter Majoritetens Mening, skulde den være tilfreds med blot at faa være i Ro. Alt, der kunde opfattes som et Tegn paa, at Medlemmerne af denne Minoritet arbeidede paa at bibringe andre sin Overbevisning, blev udskreget som et Tegn paa de forræderske Hensigter, som de endelig skulde nære i sit Sind.

---

[1] N. Wergeland, *Fortrolige Breve,* S. 39 flg.; *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 131. Smstds., S. 334 en klar og bestemt Udtalelse om *„de tvende Partier, der nu virkelig baade i Ord og Giærninger have aabenbaret sig“,* i et Brev fra Alexander Møller af 23de April.

I Begyndelsen vendte Forkjætringen sig maaske stærkest mod Grev Wedel, og han mødte snart forskjellige Ubehageligheder. Vel bekjendt er Fortællingen om den bergenhusiske Soldat, der truede ham paa Livet. Denne Begivenhed forefaldt i en af Samværets første Dage, allerede 15de April, og er først omtalt i et Brev fra Adjutanten Oberstlieutenant Haffner til Christian Frederik af den følgende Dag:

„Grev Wedel lusker omkring som en Ulv i Faareklæder blandt Bønder, Soldater og Matroser, hvori han trolig staaes bi af sine 3 Mænd. Han traf igaar paa Bergenseren af Underklassen, som skal reise hjem igjen, og som han vilde indpode nogle svenske Grundsætninger, som Medgift for hans Kamerater, naar han kom hjem; men han traf paa den urette — han sagde, jeg kjender dig nok, man har sagt os Besked hjemme — jeg og de andre vilde have Enevoldsmagten; det er bedre at faa een til at regjere, som er god, end saa mange, som Du snakker om — og dersom Du snakker om at blive svensk, saa bliver Du stinget, og saadan tænker mine Kamerater ogsaa. — Han drev af fra denne Mand, som dog nok har i Sinde at hviske ham noget i Øret endnu, før han reiser[1].“

Af denne Historie blev der paa Eidsvold gjort et stort Væsen, og den blev hurtig udbredt til alle Sider. I Christiania hed det sig endog, at Grev Wedels Liv ikke længer skulde være sikkert „blandt de ærlige, kraftfulde, men haardhjertede Fjeldbønder“; der gik Rygter om, at han skulde anklages som Landsforræder, og at Sorenskriver Blom havde modtaget Trusler om, at man vilde slaa Arme og Ben istykker paa ham, dersom han lod sig bruge som Grevens Haandlanger. Saadant fortaltes og fandt Tiltro[2]. Prinsregenten gjengav selv Haffners Beretning i et Brev, som han 21de April skrev til Carsten Anker i London. I dette forekommer ogsaa den Historie, at nogle af de Bergenhusiske

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 308 flg. I et Brev fra Foged Collett til hans Hustru, dat. Eidsvold 21de April, tales ogsaa om et Svar, en Soldat paa Eidsvold havde givet „en høi Herre, der gik og sonderede Bønderne og Soldaterne“. Soldaten og hans Kammerater vilde „stingja“ ei alene Svenskerne, men ogsaa alle, som holdt med dem: „Nu ved Du det!“ Aall, (*Erindringer* (2. Udg.), S. 417) har Historien om Eidsvoldsmanden Ole Tveten, der i Almindelighed vilde „stinge“ alle Prinsens Modstandere, uden at nævne nogen. Aall anser det imidlertid umuligt, at Ole Tveten paa Eidsvold kan have omgaaets med saadanne Tanker.

[2] Pavels, *Biografi og Dagbøger* (1864), S. 180. Notitsen herom er nedskreven 19de April. Dagen i Forveien havde Haffner fra Eidsvold skrevet til Prinsen: *„Man har høyt sagt idag, at her blev ingen Roelighed, førend Grev Wedel og Løvenskiold blev bragte til Aggershus Fæstning.“* *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 314.

Repræsentanter, der var „af ægte norsk Prøve“, ved en Anledning, hvor de kom til at sidde imellem Grev Wedel og Løvenskiold, til hinanden skulde have ladet falde en saadan Ytring: „Hvem der dog sad hos de Bønder og Soldater dernede; thi da var man vis paa at sidde imellem Nordmænd.“

I det samme Brev manglede det ikke heller paa stærke Beskyldninger: „Lastværdig er ikkun en feil Overbevisning, forsaavidt at den er ledet af urene Bevæggrunde saasom Ærgjerrighed eller af fremmed Indflydelse, ligesom ogsaa, naar man søger at indpode andre sine Begreber og frygtagtige Fordomme. Forsaavidt er Grev Wedel og Kammerherre Løvenskiold, der i alle Maader viser sig som hans Bajas, lastværdige; thi de søger i Løn, ved idelig Overtalelse og Fornegten af deres under Patriotens Maske skjulte unorske Sindelag at mislede den mindre oplyste Del af Forsamlingen, ja, endog ved Stemmesedler, som de lade omgaa, at fremme Valg til Komitéerne *de leur façon;* men alt forgjæves [1].“

Overhovedet kan der nærmest spørges om, hvad der ikke har været fortalt om Grev Wedel, under hans Deltagelse i Rigsforsamlingen. Han svenske Tjener, Carlquist, der var hos ham paa Eidsvold, blev der en mistænkelig Person, og det fortaltes om denne, at han fra dette Sted skulde have gjort en Reise til Sverige, paa hvilken han blev borte i elleve Dage, selvfølgelig som Overbringer af hemmelige Brevskaber fra sin Herre [2]. Sit Toppunkt naaede disse vilde og skammelige Rygter, da det endog blev fortalt, at Grev Wedel havde stræbt Prinsen efter Livet [3]; til Gjengjæld skulde der af den svenske Regjering været stillet ham i Udsigt store Belønninger, med hvilke Rygtesmedene ikke viste Karrighed. Han skulde — saa fortaltes der — være lovet at blive Norges Statholder og derhos erholde store Pengegaver [4].

Hvad der dog allermest lagdes ham til Last, og med ham ogsaa hans Meningsfæller, var den Forbrydelse, at de skulde arbeide paa at vinde Stemmer for sig, og fornemmelig mellem de Bønder, Soldater og Matroser, der havde Sæde i Forsamlingen. Det fortaltes, at Grev

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 318.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 386.
[3] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 418.
[4] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 386. Da der kom ud et Rygte om, at Prinsens Værelser havde havt Besøg af en Tyv, blev dog ikke denne betragtet som en, der var udsendt af Grev Wedel. C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 181.

Wedel her var virksom om Natten, og at han som hans Venner omdelte Stemmesedler for at vinde Stemmer ved de mere afgjørende Voteringer. Prinsens Adjutanter vaagede her ængstelig over, at det forhadte Vestparti ikke skulde foretage noget, og det var næsten, som om dets Medlemmer ikke skulde have Tilladelse til at tale med andre end med hinanden indbyrdes. Naar Grev Wedel eller en af hans Meningsfæller havde talt nogle Ord med en af de Medlemmer, som antoges at være paavirkelige, eller naar de havde ladet en Ytring falde til en af de Soldater, der dannede Rigsforsamlingens Æresvagt, blev det straks fortalt videre som en hel Begivenhed, og hvis der til samme Tid var givet et skarpt Svar, manglede det ikke paa Lovtaler over den Tilrettevisning, som var givet de svage, skjælvende Venner af den forhadte Forening med Sverige. Hvor det kom til en Meningsudveksling mellem Mænd af forskjellige Partier, følte Majoritetens Medlemmer det som en Tilfredsstillelse, naar de troede at have bragt Modparten til Taushed[1].

For Minoriteten var det en farlig Sag at blive søgt af andre, hvad Wergeland i kraftige Ord har klaget over[2]. Hvis en Repræsentant af Bondestanden talte med et af Minoritetens Medlemmer, kunde det straks foranledige Rygter af den betænkeligste Art. Grev Wedel havde deri en Opfordring til Forsigtighed, som han heller ikke undlod at følge. For ham var den Miskjendelse, for hvilken han saa sig udsat, en Lutringens Skole, og han lærte snart at bære Forfølgelsen med Ro. Det var det mindste at vide, at der ved Prinsens Taffel blev afsunget glade Drikkeviser, til Svar paa Ytringer i hans og hans Venners Taler,

---

[1] Foged Collett skriver bl. a. i et (utrykt) Brev til sin Hustru, dat. Eidsvold 27de April: „*Imidlertid troer jeg, at det onde Parti nu er kommet til temmelig vis Kundskab om, at det ikke kan faa Overmagten og derfor bliver mere traktabelt. I en af de første Dage, jeg kom hertil, kom jeg i Dispute med Partiets Hoved eller en af dets Hovedmænd, hvorudi en af Tilhængerne blandede sig paa en uartig og som han vel troede, imponerende Maade; nu blev jeg varm, og jeg troer, at jeg aldrig har talt saa fyndig før i mit Liv, uden dog at glemme Beskedenheden; jeg beholdt Valpladsen, og nu trængte adskillige af Tilhørerne sig omkring mig, trykkede mig i Hænderne, og Følgen deraf har været ganske uventet; thi den ene af mine Modstandere, som før talte bestandig, er nu bleven aldeles stum.*“

[2] *Fortrolige Breve*, S. 44: „*Vi trække Bønderne hen i Krogene, for at forlede dem?! Nei omvendt, om noget er. Det er Bønderne, som trække os hen i Krogene for at meddele os deres Bekymringer og høre vore Raad og Meninger om Et og Andet, en Fortrolighed, vi sætte Pris paa, anse for en Ære, men ikke misbruge.*“ Smlgn. H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie*, Hefte II, Bilag, S. 36. Om Beskyldningerne for at hverve Stemmer se navnlig *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 309. Smstds., S. 329 om den gjensidige Paavirkning inden Majoriteten, der fandt Sted i stor Udstrækning.

saadan som da det i en Sang af Frederik Schmidt med Hentydning til ham, Wergeland og Løvenskiold hed[1]:

Lad Rænkesmedens hæse Skraal
kun stedse spaa Ulykker!
Hver ægte Nordmand har et Maal,
som Mundsveir ei forrykker.
I Tillid til sin gode Sag
han frygter ei den onde Dag!
— — — — — — — — —
Paa Retfærds evig faste Grund
og ei paa Sand vi bygge.

Tonen blev angiven fra allerhøieste Sted, og det givne Vink blev hurtig fulgt. At aabenbare sin Hengivenhed for Regenten og hans Sag gjennem Stiklerier paa dem, han vilde have regnet for ildesindede, var en let Sag, og kun altfor mange benyttede denne Vei. Men der var ogsaa dem, der holdt sig for gode til at anvende saadanne Midler. Imidlertid søgte Christian Frederik tillige at vise den anden Part, at alt let kunde blive godt imellem dem, og navnlig synes han overfor Grev Wedel at have faaet istand en *modus vivendi*, der bl. a. tillod ham at se Greven ved sit Taffel, selvfølgelig kun paa Dage, da der ikke var arrangeret nogen Sang af det før omtalte Indhold. I disse Bestræbelser kom Grev Wedel ham imøde, uagtet det visselig kan have kostet ham mangen en haard Kamp at vise sig rolig overfor den Maade, hvorpaa han vidste, at der arbeidedes imod ham i det skjulte[2]. Grev Wedel havde tidligere ikke været en særdeles rolig og behersket Natur. I den Henseende blev Opholdet ved Rigsforsamlingen ham en

---

[1] FR. SCHMIDT, *Dagbøger*, S. 166, hvormed kan sammenlignes de Kommentarer til Sangen, der gives paa den følgende Side: *„Jeg fandt Løvenskiold og Pastor Grøgaard, som begge vare meget bøse paa Pluraliteten og min Sang. Den sidste havde endog den Dumhed at spørge, med hvad Grund jeg kaldte Wergeland en Rænkesmed? Hvortil jeg svarede med et Spørgsmaal: „Paa hvad Grund han nævnede ham?“ Og forsikkrede, „at jeg egentlig havde ment alle Svenske udenfor Sverrig!“ De ædle Herrer rykkede mere og mere frem med deres Svenskhed og Debatterne derom bleve temmelig varme.“* Betegnende er ogsaa, hvad Schmidt fortæller om, at den her omhandlede Sang blev bestilt gjennem en Adjutant, *„da Prinsen ikke troer det passende endnu at lade den forrige see Lyset“*. — Noget anderledes lyder Referatet af Grøgaards og Schmidts Samtale i H. WERGELAND, *Konstit.-Historie*, Hefte II, Bilag, S. 35.

[2] I Prinsens Dagbog for den 20de heder det saaledes: *„Je me suis entretenu avant diner avec plucieurs(!) des membres de l'assemblée, a diné(!) chez moi étoit le Comte Wedel qui se donnoit vraiment de la peine de paraître aimable, nous ne parlames pas d'affaires.“* Jacob Aall, som ogsaa paa samme Dag spiste hos Prinsen, siger, at denne *„var særdeles naadig“*. Smlgn. *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 374.

god Øvelsestid og lærte ham at beherske sin medfødte Heftighed. Om hans Færd paa Eidsvold haves der et samtidigt Vidnesbyrd i den Karakteristik, der er nedskreven af Jacob Aall umiddelbart efter Forsamlingens Opløsning[1]. Denne hidrører ganske vist fra en Vens Haand. Men dens Paalidelighed vil alligevel ikke kunne bestrides. Det heder deri:

„GREVE WEDEL JARLSBERG. Jeg begynder med denne Mand, som i alle Henseender maa betragtes som Rigsdagens mærkværdigste. Det er utroligt, hvor mange skjændige og ærerørige Beskyldninger bagtalerske Tunger har søgt at udbrede om denne Mand, medens hans Ophold paa Rigsdagen. — — — — Men jeg vidner for Gud og efter min Samvittighed, at jeg aldrig har sporet det mindste, som kunde hjemle Sandheden af disse Rygter, men at jeg føler mig fuldkommen overbevist om, at han betraadte Eidsvold med ligesaa rene Hensigter som nogen anden, og at han intet har tilladt sig, som burde berøve ham den høie Grad af Agtelse, som Nationen hidtil har ydet ham. Daglig omgikkes jeg ham. Næsten hver anden Aften tilbragte vi i hinandens Selskab; vi udgjød ofte vore Følelser for hinanden; vi talede med den dybeste Foragt om Nedrigheden af de Kunstgreb, som Prinsens og Selvstændighedens Tilhængere paadigtede det saakaldte Oppositions Parti; — disse Timer var mine kjæreste paa Eidsvold og har styrket min faste Tillid til denne ædle Mands Retskaffenhed. — Hvad der mest har foranlediget hin Mistanke og hine Bagvaskelser, er Greve Wedels politiske Mening. Han anser Norge og Sverige — det gamle Skandinavien — som af Naturen forbundne med hinanden. Kun denne Forbindelse tror han, kan give begge disse Riger varigt Held og grundet Haab om Fred i Fremtiden. Man høre hans Grunde, og jeg skal tvivle om, at man formaar at gjendrive dem. Denne paradoxe Mening bekjender han sig offentlig til, og ifølge hans aabne og varme Karakter med en Frimodighed, der ikke tækkes dem, der tænker anderledes. Hertil kommer den Misundelse, hvormed man altid skjeler til ansete og oplyste Mænd, som nyder deres Medborgeres Høiagtelse i høieste Grad. Mænd, som ofte tænker stærkt og klart i andre Henseender, tillader sig ofte en vis Fryd ved at se hine ophøiede Mænd nedtrykte i Landsmænds Øine, og Uslinger, som intet har, der fortjener Med-

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 386 flg. Dermed overensstemmende Udtalelser forekommer ogsaa i AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 397. Exempel paa, hvorledes Grev Wedel blev rost for sin Optræden, endog af Modstandere, haves i Aalls Dagbog, *Bidrag*, I, S. 384.

borgeres Opmærksomhed, er glade ved at se Mænd, der stode paa en høi Standpunkt, nærme sig deres egen Lavhed. Jeg bekjender frit, at dersom jeg skal nødsages til at tvivle om Wedel, maa jeg tabe en stor Del af min Agtelse for Menneskeheden; thi jeg agter faa Mennesker som han.

Paa Rigsdagen har han opført sig i alle Henseender fortræffelig. Han ansaaes af alle for den skarpsindigste blandt alle dens Medlemmer, og ligesom han aldrig tillod sig noget bittert Ord mod nogen, saa taalte han og koldsindigen alle de ondskabsfulde Hentydninger, hvormed han ofte sigtedes i andres Taler. Jeg — og flere med mig — har ofte beundret ham i denne Henseende. Saa ofte en Mening var fremsat i Forsamlingen, vidste han ufortøvet at betragte den fra forskjellige Synspunkter; han drøftede den med Klarhed og Skarpsindighed og fremsatte sine Modgrunde med den elskværdigste Blidhed. I Konstitutions-Komitéen var han det skarpsindigste Medlem, og han og Justitsraad Diriks kunde have fuldført hele Konstitutionens Værk, uden at de øvrige Medlemmer var blevne savnede. Flere Gange hørte jeg det uskyldige Udraab af Rigsdags Bønder udenfor Forsamlingen: „Grev Wedel er en gjild Mand; det er Skade, at han er saa svensk.“ I Forsamlingens sidste Tid lod det til, at han seirede over sine Efterstræbere. Man begyndte at finde, at hans Opførsel var klog og værdig, og at han maaske ei var skyldig i alt, hvad der tillagdes ham. Greven havde derpaa selv øiensynlige Beviser. — Mod Selvstændigheden tillod han sig aldrig aabenbar noget Angreb. Han indsaa med os andre, at dette var spildt Arbeide, og han vilde ikke foranledige voldsomme og urolige Scener. Skulde han fordømmes, fordi han frit aabnede sig for sine Venner?“

I disse Linjer, hvis historiske Gyldighed vanskelig skulde lade sig mistænkeliggjøre, er Grev Wedel tegnet af en sandhedskjærlig Pen, i den Skikkelse, hvori han viste sig mellem sine Meningsfæller og Venner, og saaledes som han opfattedes af dem. Hans Meninger om Fædrelandets Fremtid var opgjorte under haarde Tiders Trængsel og Nød. Men hvor fast end hans Overbevisning havde dannet sig, hvor grundet den end kunde forekomme ham, saa maatte dog ogsaa han ofte føle, hvor afstængt han var paa Eidsvold, og hvorledes man netop der savnede Overblikket over de Forhold, som tilsidst vilde blive de afgjørende for Fædrelandets Skjæbne. Det var med ham som med Christian Frederik. For dem begge forelaa der kun et ufuldstændigt Grundlag til at opgjøre sine Beregninger om Udgangen af et politisk

Spil, hvori de virksomste Faktorer tilsidst maatte blive at søge udenfor Norges Grænser. Grev Wedel har som Regel undervurderet de Chanser, som hans Modstandere mente at have. Kun indimellem har der for ham opdukket Tvivl, naar han var Vidne til den overlegne Tryghed, hvormed Prinsens Tilhængere hengav sig til Illusionerne om, at alt skulde gaa efter deres Hoved. Netop den Sikkerhed, som Prinsen selv lagde an paa at vise i sin egen Betragtning af den politiske Stilling, og som imponerede hans egne Tilhængere, maatte til en vis Grad gjøre Virkning paa den anden Part. Aall fortæller, at naar Grev Wedel paa deres ensomme Spaserture aabnede sit Hjerte for ham, saa kunde der komme frem ængstelige Tvivl [1].

„Skulde" — saa sagde han paa en af sine Aftenvandringer med Aall — „disse Skrigere have Ret og vi Uret? skulde det virkeligen lykkes Prinsen at sætte Kronen paa sit Hoved trods Europas Beslutning?" Her var det netop Landets afspærrede Tilstand, der hindrede ham fra at følge Begivenhederne i hvert eneste Punkt af deres Udvikling, eftersom de fandt Sted. Men om han ogsaa havde sine ængstelige Timer, var dog dette kun Undtagelser, og han fraveg ikke sin vundne Overbevisning. Dertil var denne altfor meget bygget paa et indgaaende Kjendskab til, hvad der var gaaet forud for Freden i Kiel. Han kunde ikke fravige den, alene under Indtrykket af en tvivlsom Stund, og hvad der i den Henseende gjaldt ham, gjaldt ogsaa hans Meningsfæller.

Grev Wedels gode Humør var ham under Opholdet paa Eidsvold en uvurderlig Hjælp. Det havde endnu aldrig svigtet ham, og det holdt ogsaa nu ud. Hvor mørkt han end betragtede Forholdene, og hvor bittert han end kunde føle sig berørt ved at se sine egne Planer skudte aldeles tilside af dem, som havde vundet Forsamlingens Flertal, saa lod han sig dog ikke kue. Der var over ham, som han stod paa Eidsvold, alligevel noget sprudlende, noget freidigt, der maatte gjøre Indtryk selv paa Modstandere. Men fornemmelig kom dette tilsyne, naar han befandt sig i den snevrere Kreds af sine Meningsfæller.

Som Aarene alt mere havde modnet ham, havde de tillige lagt en Dæmper paa den lidenskabelige Fyrighed, som i yngre Dage havde været et af de mest fremtrædende Træk ved hans Karakter. Men han var ligesaa oplagt til lystig Spas og godmodig Skjæmt som nogensinde tidligere, og der var ved ham endnu meget, som mindede om den

---

[1] AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 395.

Mand, han havde været i sine Ungdomsdage i Kjøbenhavn, eller da han paa Vækkerø henlevede sine første lykkelige Dage som nygift. Det var denne Trang til at se Livet lyst, og hvor det kunde ske, afvende det en munter Side, der ikke lod sig kue af ydre Forhold. Faderens Tyranni i London havde ikke formaaet dette, og det Tryk, hvorunder han befandt sig paa Eidsvold, kunde heller ikke forandre hans Natur.

Navnlig saa hans Kontubernaler sig jævnlig udsatte for at blive Gjenstand for hans Spas, der, om den end indimellem kunde blive noget grovkornet, dog ligefuldt straks brød sin Braad ved Forøverens Godmodighed. Det var netop mod hans nærmeste Venner, at disse spasende Drillerier rettedes, og maaske allermest dem, til hvem han kunde føle sig knyttet ved de varmeste Følelser af Venskab og Agtelse. Naar en af dem under et Møde i Eidsvoldssalen pludselig gjorde den ubehagelige Opdagelse, at der af det Granbar, som uophørlig dryssede ned fra de efter Tidens og Stedets Leilighed improviserede Dekorationer, var kommet uforholdsmæssig meget paa hans Part, anede han mindst, at dette skyldtes en god Ven, som midt under de alvorligste Debatter, med den uskyldigste Mine af Verden, havde hjulpet til med at faa det puttet ned indenfor hans Krave, hvorfra det kunde besørge sig selv videre[1]. Om en af dem brugte at gaa med et Par solide Galoger, fik han snart mærke, at ogsaa med dem kunde der spilles ham Puds. Naar disse om Morgenen befandt sig i en noget fugtig Forfatning, da var det ligeledes en god Ven, som havde havt sin Finger med i Spillet, — en god Ven, der med sine langskaftede Støvler modig trodsede Øvre Romerikes lerede Veie paa en Aprildag. Indimellem kunde det hænde, at den gule Vest, der gjerne hørte med til Datidens Uniformer, forsvandt i det ubeleiligste Øieblik, ved den samme gode Vens Medvirkning. Men naar Spasens Ophavsmand var opdaget, varede det heller ikke længe, forinden den var tilgivet.

Grev Wedel stod som det mest fremtrædende Medlem af den lille Minoritet paa Eidsvold, og derfor rammedes han i større Udstrækning end nogen anden af de Beskyldninger, som udslyngedes fra den anden

---

[1] Om dette Granbar, der var ubehageligt for flere end Grev Wedels Venner, kan henvises til JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 390, Note 2. I et Brev af 27de April skriver Foged Collett derom til sin Hustru: „— — *øverst ved alle Væggene nedhænge hvide Gardiner i smaa Festons, hvilke oplive meget det grønne; men nu begynder dette at tørres og Bladene eller Naalene at falde os i Hovedet.*“

Side. Alligevel kan han ikke siges at have været den mest forhadte, og navnlig vides det, at han sjelden, om overhovedet nogensinde, var udsat for personlige Ubehageligheder i Tiltale[1]. I denne Henseende var der imidlertid andre, som blev ganske anderledes haardt medfarne, og for hvem Opholdet paa Eidsvold ofte kunde være til det yderste pinligt. En saadan Mand var NICOLAI WERGELAND. Skjønt geistlig, var han ikke paa Eidsvold en Fredens Mand. Hans paagaaende Kamplyst var et iøinefaldende Karaktertræk, og han havde en ikke ringe Evne til at irritere sine Modstandere og vække deres personlige Uvilje. Sin politiske Overbevisning havde han medbragt fra Hjemmet, og det var ham en formelig Trang at forkynde den til alle Tider, selv hvor det kunde synes mindre nødvendigt. Han var ikke den, som veg tilbage, og hvor meget han end maatte mærke, at han var Flertallet en Torn i Øiet, saa holdt han til den sidste Dag ud med samme Ihærdighed. Hans Opfatning af, at en Forening med Sverige var til Fædrelandets Gavn, og at den ikke vilde tilintetgjøre Fædrelandets Selvstændighed, var en Frugt af hans egne Overveielser, og det var meget langt fra, at den skyldtes Paavirkning af andre. Ligesom Wergeland i sig selv var en ensom Natur, saa var han ogsaa til det yderste selvstændig, — en af de Naturer, som aldrig kunde have ladet sig spænde i Partidisciplinens Aag. Snarere maatte han siges at være selvstændig til Overdrivelse; om et saadant Udtryk nogensinde kunde bruges, da var det her paa sin Plads. Muligens kan han allerede tidligere have havt et mere flygtigt Bekjendtskab til Grev Wedel, og det kan endog være rimeligt, at de to Mænd var vidende om, at deres Meninger om Fædrelandets Fremtid faldt sammen. Men med Sikkerhed vides intet derom. Ganske som Grev Wedel havde Wergeland tidligere, under andre Tidsforhold, udtalt sig med Aabenhed om Fædrelandets Stilling i Foreningen med Danmark, paa en Tid, da der ikke var lidet at risikere ved at bære en saadan Mening tilskue. Det var derfor saa meget mere uretfærdigt, naar der paa Eidsvold udspredtes gemene Rygter om, at hans Holdning der var paavirket af de rige Gaver, han havde modtaget fra Sverige. Saadant kunde alene forklares af det blinde Partihads bedrøveligste og hæsligste Udskeielser[2].

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 397, Noten: *„Saa megen Agtelse nød imidlertid denne mærkelige Personlighed ogsaa paa Eidsvold, at fornærmelige Udtryk sjeldent eller aldrig faldt i hans Lod.“*

[2] FR. SCHMIDTS *Dagbøger*, S. 189, hvor der gjengives en Historie om, at Lensmand Lysgaard, der i Forsamlingen var Wergelands Sidemand, efter en Tale af Rein, sagde til W.: „Den Tale var 20,000 Rdl. værd fra Venersborg.“

Vidt forskjellig fra Wergeland var den milde og elskværdige JACOB AALL, der først sent og efter megen Kamp havde tilegnet sig den politiske Opfatning, som paa Eidsvold lod ham tage sin Plads i Mindretallets Rækker og holde ud med sine Meningsfæller. Det var ingen brændende Sympati for Sverige, som havde bragt ham til at vælge et saadant Parti. Hans Følelser holdt i det længste paa den gamle Forening, og det var udelukkende hans Overbevisning om Umuligheden af at modsætte sig de store Magters Vilje, som nu bestemte hans Holdning. Der var ved hans Optræden intet udfordrende. Snarere har han paa Eidsvold været usædvanlig tilbageholden og hyppig endog vist Frygt for at optræde som Taler i Forsamlingen, uagtet det lader til, at hans Ord gjerne hørtes og respekteredes i denne.

Den gamle PEDER ANKER var i politisk Henseende aldeles enig med sin Svigersøn, i hvem han tillige saa sin Mentor. Hans Personlighed indgjød Respekt, og den gemytlige Omgjængelighed, hvormed han optraadte, bevirkede, at heller ikke han blev meget udsat for personlige Angreb. Modpartiet lod ham endog, med Christian Frederiks Samtykke og efter hans Vink, vælges til Rigsforsamlingens første Præsident, som tilsyneladende Tegn paa en Forsonlighed, der i Virkeligheden ikke fandtes [1].

Helt anderledes var SEVERIN LØVENSKIOLDS Stilling. Den Frimodighed, hvormed han udtalte sine Meninger om den herskende Tone, lød let skurrende og vakte Anstød. Hans Personlighed var ikke anlagt for en Tilbageholdenhed som Aalls. Skjønt meget forskjellig fra Wergeland, var han dog denne lig, forsaavidt han eiede den samme Evne til at indvirke irriterende paa Modstanderne og hidse disse paa sig. I som udenfor Møderne viste han aabenlyst, hvorledes han betragtede Sagerne, og han skjulte ikke sin Harme over den Behandling, hvormed han og hans Venner mødtes af det andet Parti. Han var ved saadanne Anledninger ikke den, som lagde Fingeren imellem eller

Nærmere om dette Rygte, at Wergeland skulde have faaet 20,000 Rdl. i „Reise- og Snakkepenge", i samme Dagbog, S. 178, hvor der ogsaa refereres en Samtale mellem Wergeland og Løvenskiold, der af Rein udtydedes, som om de havde tænkt paa at berede Christian Frederik Gustav den tredies Skjæbne!

[1] Om Prinsens Medvirkning til Ankers Valg se *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 317. Angaaende Ankers politiske Meninger kan henvises til HENRIK WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte II, S. 32 og de dertil gjorte Rettelser i AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 394, Note 1. Specielt er vistnok den der givne Forklaring af Ankers Udbrud: „Bare nu ikke Herman kommer!" at anse som rigtig.

søgte at dæmpe sine af Indignationen beaandede Ord. Men han forbedrede derved ikke sin Stilling paa Eidsvold. Løvenskiold var under almindelige Forhold en Mand, der i sit Hjem mellem de talrige underordnede, som der var knyttede til hans store private Bedrift, var meget afholdt. Men naar han kom blandt fremmede, viste han sig ikke i Besiddelse af en tilsvarende Evne til at vinde de nye, midlertidige Omgivelser. Snarere har hans personlige Optræden virket frastødende paa disse, og selv hans bedste Venner erkjendte, at han ikke var skikket til at vinde hurtig gjennem personlig Omgang. Hjemme paa Fossum Jernværk var han den populære Mand, der respekteredes paa Grund af den Interesse, hvormed alle hans underordnede vidste, at han omfattede dem, og det er ligeledes rimeligt, at han som Amtmand i Bratsberg Amt var afholdt af Almuen. I det offentlige Liv derimod stødte han øieblikkelig an næsten fra det første Øieblik, han kom til Eidsvold, og han fandt der kun ringe Anerkjendelse for den Dygtighed, som han hurtig lagde for Dagen.

I Toldprokurør OMSEN besad Mindretallet et af sine mest karakterfaste Medlemmer, som havde Mod til stedse at slutte sig nærmere til den lille Kreds. Han havde i Begyndelsen lyttet til den nedsættende Omtale af Grev Wedel, men var ved egen Iagttagelse hurtig bleven overbevist om det ugrundede deri; og han var derved kun bleven end mere bestyrket i sin politiske Opfatning, som han stedse bekjendte med urokkeligt Mod, uden at lade sig binde af de Hensyn, som i de samme Dage virkede bestemmende paa mange andre. Til de her nævnte Medlemmer af Minoriteten grupperede sig endnu nogle Mænd, som Sorenskriverne BRYN og G. P. BLOM, begge nærforbundne med Grev Wedel, — Løvenskiolds Amtskollega Justitsraad CLOUMANN, der nu var Grev Wedels Kontubernal, — fremdeles de tvende Sognepræster H. J. GRØGAARD fra Nedenæs og L. OFTEDAL fra Stavanger Amt, af hvilke Grøgaard udmærkede sig ved sin bidende Vittighed, medens Oftedal ikke hørte til dem, som optog Tiden i Forsamlingens Møder, endvidere Provst HOUNT, Provst STUB, Kjøbmand MØRCH, Kjøbmand MOSES, Kaptein FLEISCHER, Foged ERICHSTRUP, Grosserer CAPPELEN samt nogle enkelte andre. Til dem kom der saa fremdeles nogle tvivlsomme, som ikke i alle Punkter havde opgjort sig en bestemt Mening, men hvoraf dog flere mest hældede til Minoritetens Betragtning af Forholdene, og som ialfald viste en større Humanitet overfor denne, selv om de ikke helt kunde anse den for rigtig. Navnlig var der for de militære, der kunde hælde til denne Side, visse

Hensyn, som gjorde det vanskeligt for dem at lægge sit Standpunkt klart og utvetydig for Dagen og tvang dem til at indtage en mere tilbageholden Stilling, end de ellers vilde have gjort[1].

I ethvert Fald var det ingen talrig Skare, der stod sammen med Grev Wedel, og som med Fasthed, men tillige med Harme, kjæmpede og led for sine Meninger, imod et Flertal, som støttede sig til Regenten, og en Folkestemning, der kun syntes at blive sikrere og stærkere for hver Dag. De fik paa mange Maader høre, at de var en Samling af svage Personer, der manglede Mod og ikke kunde vove noget for Fædrelandets Sag, og som ikke forstod at vurdere Prinsregentens dristige Planer. De følte sig, eftersom Stemningen imod dem efterhaanden oparbeidedes, stedse mere enslige, og de mærkede paa mange Maader, at de stod alene midt i en Forsamling, hvor det ansaaes for et Tegn paa Fædrelandssind at vise dem Misbilligelse. Men til Gjengjæld virkede ogsaa dette til at knytte dem mere sammen indbyrdes, og de fandt i gjensidige Opmuntringer en Lettelse overfor det moralske Tryk, som Majoriteten søgte at lægge paa dem. De Uger, som de tilbragte paa Eidsvold, blev derved for dem en Tid, hvori mange Fristunder henrandt i kammeratslig Hygge, som siden blev dem et varigt Minde og ligeledes bagefter holdt mange af dem sammen for Livet som gode, prøvede Venner.

Hos Peder Anker havde de sit sædvanlige Samlingssted. Han havde faaet sig anvist et forholdsvis bekvemt og rummeligt Kvarter i en af de to mindre Pavilloner, der ligger foran Hovedbygningen paa Eidsvold Værk. Her mødtes da jævnlig Grev Wedel, Løvenskiold, Jacob Aall og andre Meningsfæller til fortrolig Meningsudveksling, men rigtignok ikke uden at deres Sammenkomster paa et saa bemærket Sted gjordes til Gjenstand for skarpe Iagttagelser fra andres Side og ikke udtydedes paa den mest velvillige Maade. Det er muligt, at de kan have overdrevet, hvad der i denne Henseende foregik, naar de paa en saadan Maade saa sig udsatte for en mistænkelig Opmærksomhed. Men deres Harme har dog ikke været uden Grund, og de havde Ret i at beklage sig over at se sin Færd udspioneret. En anden Sag er, at dette Spioneri neppe har været drevet efter noget udtrykkeligt Paalæg fra Prinsregenten. Der var paa Eidsvold nok af tjenstvillige Aander, som vilde overtage et saadant Arbeide af egen Drift, og som mente at

[1] Om hvilke af Rigsforsamlingens Medlemmer der kunde henføres til Grev Wedels Meningsfæller eller Minoriteten, findes Oplysninger hos Aall, *Erindringer* (2. Udg.), S. 419 flg. Om Major Sibberns Forhold se *Histor. Tidsskr.*, I, S. 209 flg.

kunne vinde Bevaagenhed ved at frembære Rapporter om Modpartiets Foretagender.

Mellem dem, som besørgede Spioneriet, nævnes en ved Regentskabets Sekretariat ansat juridisk Kandidat, ved Navn N. K. Sunde, der var beordret til Eidsvold og der havde faaet sig anvist Kvarter paa et Loftskammer, ovenover Peder Ankers Logis. Her var der Anledning til at lytte, og det paastaaes, at denne er bleven benyttet af den tjenstivrige Sunde. I sig selv kan det jo have været den rene Tilfældighed, der havde bragt ham op paa dette, vistnok meget tarvelige Værelse, som neppe vilde have tilfredsstillet nogen af Forsamlingens Medlemmer. Han maatte være nær ved Haanden, hvor Regenten selv boede, og kunde derfor ikke anvises Bolig i nogen Afstand fra Eidsvold Værk.

Imidlertid forblev det ikke ubemærket, at der ovenpaa boede en Mand, som lyttede. G. P. Blom fortæller derom[1]: „Her fik han mangen Sandhed at høre og rapportere; men naar noget blev afhandlet, som man ikke ønskede, at han skulde høre, benyttedes det engelske Sprog, som Sunde ikke forstod. En og anden Skrøne blev ogsaa fortalt paa en Maade, saa Forsamlingen forstod, hvad det var; men man var vis paa straks at faa høre den igjen i Forsamlingen. Det var især Wedel, der morede sig dermed.“ Det kan være, at mangen en Røverhistorie, der udspredtes om Minoritetens Mænd, har havt sin Oprindelse fra et eller andet Paafund, der havde til Hensigt at føre den lyttende Sunde ud paa et Vildspor, paa hvilket han kun var altfor villig til at slaa ind. At det kunde være fristende at narre en saadan Mand, er sikkert nok. Hvorvidt det i alle Tilfælde var klogt, kan være en anden Sag.

Under Forhold som disse henlevede Minoriteten sin Tid paa Eidsvold. Da Forsamlingen mødtes, havde Grev Wedel med Føie kunnet haabe at finde en større Tilslutning. Da Partidannelsen efter den 19de April afsluttedes, var Minoriteten svunden ind til en faatallig Skare, langt under, hvad der til det sidste skulde kunne været at vente, og den saa sig tillige stillet overfor en Majoritet, der troede sig begunstiget af Lykken, og hvis Overmod daglig voksede.

Denne Majoritet var samlet under Ledelse af to, hver i sin Retning fremragende og talentfulde Mænd. Den ene var Professor Georg Sverdrup, der allerede var bekjendt fra Mødet 16de Februar, den anden Sorenskriver Christian Magnus de Falsen, en Søn af den i 1808

[1] G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814*, S. 159. Navnet gjengives for øvrigt her i den urigtige Form: *Lunde*, ikke: *Sunde*.

afdøde Enevold de Falsen. Det var disse to, der ved Siden af Prinsen blev Grev Wedels betydeligste, mest fremtrædende Modstandere. Skjønt indbyrdes meget forskjellige, førte de Ledelsen af sit Parti med stor Samdrægtighed. Det var, som om dc begge med sikkert Instinkt hurtig havde fundet sine Pladse og havde forstaaet, hvorledes de bedst kunde virke til Fremme af sine Maal. Overfor Mindretallet var de begge seierssikre og selvbevidste, og derfor er der ogsaa stærke Gjenlyd af Bitterhed i den Dom, som af dettes Medlemmer er fældet over deres Færd.

Falsen havde i 1808 gjort Tjeneste ved det af Grev Wedel opstillede Korps, men havde snart forladt dette. Grev Wedel mente, at Falsen, som han udtrykte sig, havde været for „blødagtig“ til at kunne trives i det Liv, som maatte føres i Felten, og det er vel muligt, at der allerede efter dette deres kortvarige Samarbeide er blevet tilbage en personlig Kjølighed mellem dem, som ikke senere har kunnet bortryddes. Grev Wedel var den forvovne Idrætsmand, medens Falsen foretrak det elegante, forfinede Liv, for hvilket den anden ingen Smag havde. De var to høist forskjellige Naturer, som ikke i Længden kunde føle sig tiltrukne af hinanden, men snarere maatte frastødes. Hertil kom imidlertid paa Eidsvold andre Hensyn. Falsen var en nyomvendt som Tilhænger af Christian Frederik, og derved blev han saa meget ivrigere til at vise sin Hengivenhed for den Sag, hvis første Repræsentant denne var. Han var barsk og overmodig mod alle, der ikke netop tænkte som han, og han dømte med haard Strenghed det andet Partis Mænd, uagtet han selv kort iforveien havde bekjendt de samme Meninger. Men han var gjennem sine Kundskaber, sit Talent og sin Veltalenhed en uundværlig Mand for Prinsen og Majoriteten. Uden ham havde det neppe været muligt at samle den, og det Held, som i saa høi en Grad fulgte Christian Frederik, skyldtes netop i væsentlig Grad den lykkelige Omstændighed, at han havde vundet Falsen, der var den store Partiorganisator og eiede betydelige Evner for at kunne rive Mængden med sig. Der var paa Eidsvold ingen Mand, der, om Falsen havde været borte, kunde have erstattet ham. Uden ham havde Christian Frederik efter al Sandsynlighed lidt Nederlag paa Eidsvold, og Kompromispolitiken vilde da have svigtet i det samme Øieblik, den skulde været gjennemført.

I Modsætning til Falsen var Sverdrup langt mindre aktiv. Han var mest skikket til at staa som sit Partis Centrum, om hvem Falsen samlede de øvrige; han var et Navn, en Autoritet, og derhos har han udfyldt, hvad der manglede hos den mere bevægelige Falsen. Grev

Wedel vurderede hans Evne til at sige pikante Vittigheder og forstod utvivlsomt ved Siden deraf hans store Betydning for Partigrupperingen; men udover dette har han ikke tillagt ham synderlig Betydning for den Gjerning, som virkelig blev udrettet paa Eidsvold. I Virkeligheden har Sverdrup ogsaa kun havt liden Andel i selve Grundlovsarbeidet, for hvilket han vel ogsaa selv maatte føle sig mindre skikket. Han havde levet længe i Danmark, og han nærede stærke Sympatier for dette Land og dets Kongehus. Nu arbeidede han af al sin Evne for at sikre Danmarks Tronfølger den norske Krone, naar samtidig Norge fik en fri Forfatning. Hans naturlige Godmodighed bidrog ogsaa til at holde ham udenfor de personlige Sammenstød, og alene med Undtagelse af Wergeland, synes han at have bevaret et taaleligt Forhold til sine øvrige Modstandere. Under Rigsforsamlingen led han et stort Tab i sin Familie og bar Sorgen med en stoisk Resignation.

Sverdrup har muligens allerede kjendt Christian Frederik fra Danmark og var ialfald tidlig kommen i Berørelse med ham i Norge, hvor hans Deltagelse i Eidsvoldsmødet af 16de Februar med Forholdet til Kompromis-Politiken var vel bekjendt. En helt anden Sag er det, hvorledes Christian Frederik var kommen i et nærmere Forhold til Falsen, der faa Maaneder i Forveien ikke havde nydt hans Tillid, og som da selv bekjendte Meninger, der var vidt forskjellige fra dem, han forfægtede paa Eidsvold som en af Majoritetens Førere[1]. Det kan tænkes muligt, at Prinsen ikke er kommen i nærmere Berøring med Falsen, førend dennes Broder, der var dansk Søofficer, 1ste April kom til Christiania som Overbringer af et Brev fra Frederik VI. To Dage senere havde ialfald Prinsen faaet i sine Hænder det af Falsen i Forbindelse med Lektor Adler udarbeidede Grundlovsudkast[2]. Falsen var en Impulsernes Mand, og ligesom han selv kunde paavirke andre og bringe dem til at forandre sine Meninger, er det ogsaa rimeligt, at han paa sin Side ligeledes kan have ligget under for Impulser, hvad enten disse kom fra Personer, eller de havde sin Kilde i Begivenheder. Hans ydre Personlighed var mægtig, og han følte sig paa Eidsvold som den indflydelsesrige Leder, hvem det ikke faldt let at modstaa. Vel bevidst,

[1] Smlgn. S. 93 ovenfor og de der anførte Kildesteder.

[2] Christian Frederiks *Dagbog fra 1814*, S. 72 og 74 flg. Nærmere Oplysning om dette vigtige Punkt vil dog neppe nu mere kunne ventes, medmindre ganske uformodet Falsens bortkomne Dagbog fra 1814 atter skulde dukke frem, og der i den skulde kunne findes Vink, som kunde forklare hans store Svingning fra April 1814.

hvad han var, — en Mand netop for den Situation, som i Øieblikket var forhaanden, bar han sit Hoved høit. Men det er neppe rimeligt, at han, med sit bydende, barske Væsen, altid har havt sine Meningsfællers Bifald.

Sverdrup var en af Kompromissets Fædre fra Februar. Falsen havde i April, da han skiftede sit politiske Standpunkt, sluttet sig helt til den paa dette hvilende Politik. I Forening var de begge Majoritetens Ledere, der i alle indre Forfatnings-Spørgsmaal havde frie Hænder, og ved disse kun i ringe Udstrækning lod sig paavirke af Prinsens Indflydelse, hvorimod de fulgte ham overalt, hvor Spørgsmaalet om en Forhandling med Sverige kom op. Falsen delte ialfald noget senere Prinsens Tro paa Muligheden af, at han kunde blive svensk Tronfølger, medens Sverdrup vistnok kun har indtaget en mere kjølig Holdning overfor en saadan Udsigt, der neppe kunde være stemmende med hans Sympatier. Sverdrup var desuden heller ikke den letbevægelige Politiker med de hurtige Svingninger som Falsen; han havde vanskeligere ved at opgive gamle Standpunkter og antage nye.

At de imidlertid begge maa have været paa det rene med den Følge, deres Politik maatte have, — at sikre Gjenforeningen med Danmark under andre Former, maa ansees som sikkert. Naar de arbeidede paa at sikre den danske Tronfølger Besiddelsen af den norske Krone, kunde de ikke lukke Øinene for, at der forestod en Gjenforening af begge Riger, naar engang Frederik VI. afgik ved Døden og saa Christian Frederik blev kaldet til at bestige Danmarks Trone efter ham. Christian Frederik sagde selv paa Eidsvold, at dersom han skulde komme i den Stilling at maatte vælge mellem Norges og Danmarks Kroner, da vilde hans Valg ikke være tvivlsomt. Han vilde da ofre Norges og tage Danmarks. At tænke sig noget andet vilde ogsaa være lidet rimeligt. Det var jo dog væsentlig for Danmarks, eller rettere for det hidtilværende dansk-norske Monarkis og for Dynastiets Skyld, han var forbleven i Norge og nu greb efter den norske Krone. Men Udsigten til at beholde denne alene for Livet var neppe meget lokkende for ham, og han kan heller aldrig have fæstet sig ved denne Tanke.

Alligevel er det mærkeligt at iagttage, hvorledes man paa Eidsvold formelig søgte at skyde denne nærliggende Mulighed tilside. Der var nu engang vakt en Uvilje mod det gamle Broderland, fordi man troede sig ladt i Stikken af dette, og der herskede ingen udbredt Stemning for en Fornyelse af de netop sprængte Baand. Men ligefuldt styrede man i en saadan Retning, at denne, sent eller tidlig, vilde blive en uund-

gaaelig Følge. Mænd som Grev Wedel og Jacob Aall var med Forbauselse Vidner til denne Politik, for hvilken de ikke kunde finde nogen Forklaring. Imidlertid var det nu engang saa, at denne Uvilje mod en Gjenforening med Danmark faktisk tillige blev en Støtte for de Bestræbelser, som rettedes paa at sikre Christian Frederiks tilkommende Trone, uagtet han selv den hele Tid var forberedt paa, om alt gik vel, at blive begge Rigers Konge, ligesaa meget som nogen af hans kongelige Forfædre havde været det[1].

Alle Kombinationer, som kunde føre hertil, var imidlertid, med hele den udenrigske Politik, lagt helt i Prinsregentens Hænder. Rigsforsamlingen havde den 19de April skudt dette fra sig, og Christian Frederik havde der frie Hænder, — hvad ogsaa gjaldt Forholdet til Sverige. Han havde ikke opgivet sine gamle Forhaabninger, selv om Forudsætsætningerne derfor delvis var forandrede, og han drømte, saalænge han var paa Eidsvold, om en Gjenforening af de tre nordiske Riger. I Aanden saa han sig selv overtage den samme Rolle som Dronning Margrete, og medens der i de stærkeste Ord kunde tordnes mod dem, som attraaede en Forening af Norge og Sverige alene, under Carl Johans Scepter, var det hans stolte Haab at kunne støde denne bort som en fremmed Eventyrer, der alene var værd at dele Napoleons Skjæbne, og derefter selv at kunne nyde Frugterne af, hvad den anden havde forberedt.

Der var mange Besynderligheder paa Eidsvold; men maaske var dog Christian Frederiks Plan, at kunne skyde Carl Johan tilside, af dem alle den største, netop fordi den stod i en saa iøinefaldende Modsætning til alt, hvad der blev talt og handlet. Det viser, hvorledes Prinsens personlige Interesser og Hensynet til dem havde en meget stor Indflydelse.

Christian Frederik, der selv, af dynastiske Grunde, ønskede en Forening af alle de tre nordiske Kongeriger, gjorde det ligefuldt til en Forbrydelse af Grev Wedel mod Fædrelandets Sag, naar han arbeidede for at give Rigsforsamlingen den fulde Suverænetet og dermed Myndighed til ad konstitutionel Vei at forhandle om en Forening med Sverige. Medens Skjældsordene omsusede Grev Wedel og de faa Mænd, der havde Mod til at vedstaa de samme Meninger som han, og medens et stort Had reistes mod dem, blev det overseet, at der dog, efter det endelige Maal kun var en ringe Forskjel mellem det, som de efter-

[1] Nærmere Oplysninger om disse, ikke lidet besynderlige Forhold, hos Jacob Aall, *Erindringer* (2. Udg.), S. 402 flg., Note 3.

stræbte, og hvad Christian Frederik ønskede at opnaa. Denne gav selv Tonen an, og han har maaske endog selv opfundet flere af de Øgenavne, der blev hængende ved hans mest fremragende Modstandere, alene fordi de ad andre Veie vilde have en Forening, som han paa samme Tid modarbeidede og efterstræbte. Inkonsekvensen laa her ubestridelig paa Christian Frederiks Side. Men han naaede det Maal, som han foreløbigen havde opstillet for sig, i en meget kort Tid. Den Minoritet, der vilde have en Forening med Sverige, uden at bekymre sig om hans Person, og som ikke bøiede sig for hans Opfatning af det forudgaaende Plebiscit, blev haanet og forfulgt. Det var her ganske som med Spørgsmaalet om en mulig Gjenforening med Danmark. Der behøvedes ikke meget Arbeide for at vække fornyet Uvilje, og imidlertid bidrog denne til at styrke Prinsens Udsigter til den norske Trone, som han ønskede at have besteget, forinden han greb efter Sveriges Krone. Modsætningerne slog paa den forunderligste Maade over i hinanden. Medens det ikke var nogen Hemmelighed, mod hvilke Maal Prinsregenten selv styrede med Hensyn paa Sverige, saa var det en Forbrydelse at ville underhandle om en Forening, uden at der blev Tale om hans Kandidatur til begge Rigers Troner.

Under disse Omstændigheder vil det være givet, at Partinavne, hentede fra vedkommende Gruppes Stilling til Spørgsmaalet om en Forening med det ene eller det andet Naboland, ikke paa nogen Maade vil være veiledende for den rigtige Opfatning af Stillingen paa Eidsvold. Hvad der bestemte den dybt indgribende Dissens, som der raadede, — hvad der skilte mellem Majoriteten og Minoriteten, det var deres forskjellige Forhold overfor Christian Frederiks personlige Indsats, og denne Dissens havde først fundet et Udtryk, siden en Afgjørelse i Kampen om Rigsforsamlingens udelte eller begrænsede Suverænetet. Der taltes om en Selvstændighed for Norge, hvorved alene havdes Øie for dettes isolerede Statstilværelse. Men denne stod aldeles ikke for dets Regent som et Maal. Han havde meget vel forstaaet, at det for ham gjaldt et *enten — eller.* Det gjaldt ham eller Carl Johan, og den, som lykkedes at fortrænge den anden, vilde blive begge Rigers Styrer. Det var, hvad Grev Wedel havde sagt 1813 i Tønsberg.

Striden stod altsaa i Virkeligheden kun om det Spørgsmaal, hvem der skulde blive Foreningens Grundlægger. Christian Frederik ansaa sine Udsigter for at være de bedste, — eller ialfald for saa gode, at han derpaa kunde indlade sig i de norske Foretagender med Haab om en heldig Udgang. Grev Wedel havde en anden Tro. I hans Øine var

det i 1814 haabløst at vove, hvad der ogsaa for ham havde staaet som mere end en Mulighed i 1813. Naar Forholdene reduceres til, hvad de virkelig var i 1814, da var og blev dette et Kjernepunkt i den bitre politiske Strid, der kjæmpedes paa Eidsvold, og hvori Christian Frederik foreløbig havde seiret. Forfatnings-Spørgsmaalet, om hvilket der for øvrigt herskede fuld Enighed, havde for Christian Frederik kun en underordnet Interesse. Hvad der skilte Partierne og grov den dybe, med Bitterhed fyldte Kløft imellem dem, var det andet Spørgsmaal, som derfor ogsaa til en Begyndelse trængtes frem i Forgrunden, — det nemlig, hvem der skulde være Kronens Bærer. Dette laa ogsaa bag Striden om Rigsforsamlingens Suverænetet.

Det var den personlige, den dynastiske Strid, som kastede sine Skygger over Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

Fordi Begivenhederne foreløbig lod Christian Frederik blive den seirende, og først senere, da han havde havt Leiligheden til at handle, feiede ham bort, er det muligt at se og dømme om de Feil, han har begaaet. Det bliver vanskeligere at opgjøre en Mening om, hvad der vilde blevet Følgen, om Grev Wedel til en Begyndelse havde sat sin Opfatning igjennem. Hans Politik fik ikke staa sin Prøve. Nu kan den alene bedømmes efter hans Hensigter, og navnlig er det en Umulighed at sige, hvilke Betingelser Norge tilsidst kunde have opnaaet, hvis Christian Frederik allerede i de første Maaneder af 1814 var bleven fjernet fra Landet. Men saa meget er i alle Tilfælde tydeligt, at det var en blodig Uret at fremstille Grev Wedel og hans Meningsfæller som de, der vilde lægge sine Landsmænd i Slavelænker og ydmygt bøie sig for Seierherren.

Det er almindeligt at tale om to Partier paa Eidsvold, et saakaldet Selvstændighedsparti og et saakaldet svensksindet Parti. Men disse Navne savner begge den historiske Berettigelse. Byfoged Wulfsberg, der paa Eidsvold mødte som deputeret for Kjøbstaden Moss, har i sin Dagbog brugt andre Benævnelser og skilnet imellem et nølende Parti og et ilende, Navne, som er vel begrundede i Forholdene[1]. WERGELAND gav andre Benævnelser[2]. Efter ham var

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 431. A. Møller taler om det svenske Parti *„eller maaskee rigtigere Uselvstændigheds Partiet“*. Smstds. S. 334.

[2] *Fortrolige Breve fra Eidsvold,* S. 40. Da Christian Frederik 23de April sagde til Løvenskiold, at man nu alene kunde være dansk eller svensk, skal denne have svaret, at man ogsaa kunde være et tredie, nemlig norsk. H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte II, Bilag, S. 37.

alle Medlemmerne norsksindede; men disse maatte igjen deles i to Grupper, svensksindede og dansksindede. Ogsaa her laa en rigtig Tanke til Grund.

Det kunde være berettiget at kalde det talrigste Parti efter Christian Frederik, og det andet vilde da naturlig kunne tage Navn efter Grev Wedel. Ligeledes kunde der tales om et Falsen-Sverdrupsk Parti modsat et Wedel-Løvenskiold-Wergelandsk. Helt fyldestgjørende er dog intet af disse Navne, og det vil derfor vistnok være det hensigtsmæssige blot at tale om Forsamlingens Majoritet og Minoritet.

Medens Falsen virkelig i flere Henseender svarede til det, man under mere udviklede politiske Forhold kalder en Leder, er det mere tvivlsomt, hvorvidt det er berettiget at betegne Grev Wedels Stilling paa samme Maade. Minoriteten var mindre et afsluttet Parti end en Gruppe af Mænd, der i et enkelt Spørgsmaal var bragte sammen gjennem Overensstemmelse i Meninger. Deres Optræden bestemtes ved de Anledninger, hvor de viste sig som Parti, mere gjennem Resultatet af fælles Overlægninger end efter en enkelts Indgivelser, og navnlig er det i denne Henseende værd at bemærke, hvilken ringe Del Grev Wedel kan have havt i de Overlægninger, efter hvilke hans Meningsfæller traf sine Dispositioner for Mødet den 19de April. Det kan indvendes, at Falsen i denne Dags Debat spillede en endnu mindre fremtrædende Rolle end Grev Wedel. Men det lod sig dog ikke negte, at Falsen alligevel ved denne Anledning som den oprindelige Forslagsstiller har øvet en langt mere indgribende Indflydelse end Grev Wedel.

Grev Wedel var ikke paa Eidsvold nogen Leder i dette Ords egentligste Forstand. Han var derimod — og derom hersker der ingen Tvivl — den mest fremtrædende af Minoritetens Medlemmer, og han nød mellem dem en stor Anseelse. Hans Ord havde en Vægt som maaske ingen andens, og den Respekt, der stod af ham, forøgedes end mere gjennem hans fremragende sociale Stilling. Hans Fortid havde givet ham Anledning til at erhverve en personlig Indsigt i fremmede Landes Forhold, som blot faa inden Forsamlingen ellers kunde besidde. Under sit lange Ophold i England havde han paa nærmeste Hold seet en fri Forfatning arbeide, og hvor knapt han end var bleven holdt i London, saa havde han alligevel der levet under Forhold, som bragte ham i nærmeste Berøring med de Samfundskredse, hvor den politiske Interesse var mest levende, og fra hvilke England hentede sine Deltagere i det offentlige Liv. Han havde senere paa Afstand fulgt Begivenhederne i England med uformindsket Interesse, og det tør vel antages, at han i

den hele Forsamling var den, hos hvem den politiske Indsigt var trængt dybest ind, selv om der kunde være andre, som havde dyberegaaende og mere vidtstrakte Studier i den almindelige Statsret.

Grev Wedel havde derhos i de Aar, hvori han var Medlem af Regjerings-Kommissionen, erhvervet en praktisk Øvelse i Fædrelandets øverste Administration, som ingen anden paa Eidsvold. Han havde under farefulde Tider selv været med at lede Landets Styrelse og havde da staaet i Landets høieste Stillinger. Dette havde givet ham nye Indsigter og Erfaringer, som maatte øge den Vægt, hans Ord ellers kunde have. I denne Henseende var han ubetinget alle andre i Forsamlingen overlegen, baade inden Majoriteten og Minoriteten.

Men uagtet alt dette var Grev Wedel paa Eidsvold mest en Mand, der holdt sig tilbage med sine Meninger. Han gjorde intet for at tvinge dem ind paa andre; i sin Optræden som i sine Meninger var han human og velvillig, rolig og tilbagetrukken. Hvor han under Forhandlingerne vidste, at han kunde lægge et Ord med ind, der fremsatte han sin Tanke, som altid hørtes og ofte fulgtes. Men udover dette gik han ikke. I denne Henseende kunde visselig meget være blevet anderledes, om der den 19de April var faldt en anden Votering. Efter denne Dag kjendte han Stillingen, og han indrettede sig senere hen som den, der maatte være forberedt paa at staa i Minoritet. Saa meget mindre Grund var der for ham til at efterstræbe en Partihøvdings Plads, hvis hans Natur for øvrigt havde givet ham Lyst dertil.

Minoritetens Holdning efter Afgjørelsen den 19de April maatte uvilkaarlig blive en mere forsagt. „Enhver af dem havde“ — siger Jacob Aall[1] — „beredt sig paa en djærv Modstand, flere havde udarbeidet lange Taler til Vidnesbyrd om deres politiske Tro, og for at forhindre daarlige Beslutninger. De meddelte hverandre disse Udarbeidelser og holdt saaledes et Slags Stueting, hvori de ordnede Statens Anliggender paa deres Vis. Men da de havde overbevist sig om Umuligheden af at bøie den raadende Mening, stak de deres Taler i Lommen, og blev enige om, ikke ved en unyttig Modstand at foranledige stærkere Udbrud af en i deres Øine forvildet Patriotisme.“ Naar Wulfsberg[2] skildrer Minoriteten som et Parti af Nølere *(hæsitantes)* og Majoriteten i Modsætning til dem, som et Parti af ilende *(festinantes)*, da ligger ogsaa noget af den samme Tanke til Grund derfor.

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 395.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 431.

Navnlig er denne sidste Betegnelse, det ilende Parti, rigtig, fordi den rammer et Hovedtræk i Majoritetens Færd. Kompromispolitikens Seier i det ene Punkt gjorde det nødvendigt at skynde sig, for ogsaa at lade den seire i andre Henseender. En hurtig Afgjørelse af Forfatningsarbeidet var en Forudsætning for hele denne Politik, og efter den første Seier gjaldt det derfor om at drive rask paa, forat Grundloven kunde blive en fuldbragt Kjendsgjerning. Minoriteten har ikke modsat sig dette Jag. Om den havde villet gjøre et Forsøg i den Retning, vilde det ikke have ledet til noget. Men den var enig i Nødvendigheden af at give Norge en Forfatning, og naar nu Spørgsmaalet om en Forening med Sverige i det væsentlige maatte holdes udenfor, kunde den gaa sammen med Majoriteten. Medens Kampen om Suveræneteten og om Regentens Person havde kastet sine Skygger over Livet paa Eidsvold, saa er der det store ved denne Forsamling, at Grundloven holdtes udenfor Partistriden, og at Arbeidet paa denne gik sin Gang, upaavirket af de Modsætninger, som ellers kom tilsyne. Grundloven laa over Partikampen, uagtet ogsaa i den Tid, hvori denne udarbeidedes, de gamle hæslige Beskyldninger sneg sig om, blev troede og kastede Bitterhed ind i manges Sind.

Medens der paa Eidsvold taltes om hemmelige, forræderske Forbindelser mellem Minoriteten og Grev von Essens Hovedkvarter i Venersborg, var det virkelige Forhold et helt andet, at der ikke existerede nogen Kanal, ad hvilken der bragtes, endog blot nogenlunde paalidelige Efterretninger til Venersborg om, hvad der foregik inden Rigsforsamlingen.

Om Norge var afspærret overfor Udenverdenen, saaledes at ikke mange Efterretninger udenfra kunde naa ind, saa gjaldt det ogsaa, og da ganske særlig overfor Sverige, at heller ikke meget trængte ud fra det indestængte Land. Hvis Grev von Essen havde havt nogen Forbindelse paa Eidsvold, da vilde utvivlsomt hans Breve til Carl Johan have kunnet melde nærmere derom, istedet for, at de nu saagodtsom intet indeholder, der kunde have noget Værd for Kronprinsen. Som Rapportør om norske Forhold var Grev Essen til ingen Nytte for denne, og netop dette viser, hvor blottet han var for virkelige Forbindelser i Norge. Grev Essen selv troede, at han havde vundet et indflydelsesrigt Medlem af Forsamlingen, og at han fra denne skulde modtage paalidelige Efterretninger. Sandsynligheden taler for, at han her har tænkt paa

Kancelliraad DAHL fra Frederikshald; men hvad han modtog fra ham, havde omtrent intet Værd[1].

Grev von Essens Breve til Carl XIII. indeholder ikke mere; de er kun et Sidestykke til den Brevveksling, som han førte med Kronprinsen. De viser kun, hvorledes den øverstbefalende over den svenske Hær stod fuldstændig udenfor Begivenhederne i Norge, som han alene kjendte af Rygter eller Aviser, der kunde naa frem til hans Hovedkvarter. De viser tillige, hvorledes han savnede Forudsætningerne for at kunne tilegne sig en Forstaaelse af norske Forhold. Han havde nok en Mening; men denne var urigtig, og derved faldt det ham saa meget vanskeligere at trænge ind i den modsatte Parts Tankegang. Som en passende Prøve kan her aftrykkes et af disse Breve fra Grev von Essen til Carl XIII., der er dateret Venersborg 17de April 1814[2]:

„Den fameusa Ricksdagen uti Ejdsvold har tagit sin början d. 10 dennas. En President har blifvit vald (som troligen skall föreställa, ungefärligen Landtmarskalken hos oss) och det är Kammarherren Pher (sic) Ancker, Svär-Fader till Grefve Wedel Jarlsberg, en Man som är kjänd för at vara Svenskt sinnad, och som har rest mycket här i landet, och med hvilken jag haft relationer. Detta val tyckes tillräckeligen bevisa at Svenska partit (sic) har öfverhanden. Uti et Norrskt tidnings blad som jag öfversänder till Grefve Engström, står infört et tal, som Prins Cristjan hållit vid Ricksdagens öpnande, och som lägges för Eders Maists. ögon; af det samma täckes Eders Maist. inhämta at han ändrat helt och hållit ton. Grefv. Engström lärer likaledes i underdånighet lägga för Eders Maists. ögon min skrifvelse till bemälte Prins, och dess svar. Jag har ansedt som min första plickt vid detta, som vid alla andra tillfällen, at agera conformt med de föreskrifter jag ärhållit, och då Eders Maists. Nådiga villja och befallning är, at den åstundade föreningen med Norrige, bör om möjeligt är vinnas utan blods utgiutelse, har jag privatim trott mig böra, och kunna hålla en föreläsning för Prins Cristian, vartill (sic) dessutom mina år, och min erfarenhet berättigar mig. Hvad efect mitt bref haft lämnar jag därhän, jag har åtminstone aftvungit honom et höfligt svar. Eders Maist. torde vara Nådig och fästa någon upmärksamhet vid det stället af Prinsens tal vid Ricksmötets öpnande, där Eders Maist., och Sverige nämnes, det är märckeligt.“

---

[1] Smlgn. ovenfor S. 92, Note 1.
[2] Original i Upsala Universitetsbibliotek.

Et Brev, som dette, kan bedre end nogen længere Forklaring afgive Beviset for, hvorledes dets egen Forfatter var ude af Stand til at forstaa, hvad det var, som i denne Tid bevægede sig i det norske Samfund og der opildnede alle Klasser af Folket. Det viser ligeledes, at han savnede Kjendskab til Forudsætningerne for Christian Frederiks Optræden, og overhovedet til, hvad der foregik paa norsk Grund. Forfatteren af hele den Række Breve, af hvilken dette er taget, stod aldeles udenfor de Begivenheder, der nu skjød Fart i Norge. Han havde overhovedet ingen Adgang til nærmere at trænge ind i deres Enkeltheder. Det er muligt, at Grev von Essen nok kan have havt gode Spioner, der oplyste ham om de norske Forposters Stillinger. Men Forbindelser med norske Politikere kan han umulig have havt. Han maatte, om saa havde været, have vidst bedre Besked, og han maatte da paa en langt mere tilfredsstillende Maade have kunnet oplyse sin Konge og sin Kronprins om Forholdene i det Land, med hvilket han skulde føre Tilsyn. Det kan rigtignok gjerne være, som han selv har refereret for Carl Johan, at den før nævnte Mand som valgt Medlem af Rigsforsamlingen tidligere havde været i det svenske Hovedkvarter og der givet ham Løfte om at virke paa Eidsvold til Bedste for en Forening, „med sin Anseelse og Veltalenhed". Men dette førte ikke til noget, og Omstændighederne maa siden ikke have været gunstige for at istandbringe en Forbindelse som den, der var lovet. Hvad der overhovedet kunde erholdes ad den Vei, har omtrent været at regne for det rene intet. Kancelliraad Dahl var ialfald ikke Manden for at skabe et kraftigt Foreningsparti paa Eidsvold, hvor han hurtig blev mistænkt for at have svenske Forbindelser, og hvor han væsentlig blot blev bemærket som en tvetydig Personlighed, der ikke kunde byde noget Parti en kraftig Støtte. Grev Essen havde saaledes ikke været heldig, da han troede at have sikret sig hans Medvirkning.

Bortseet fra denne ene Undtagelse, kunde saaledes intet være mere uberettiget overfor Minoriteten paa Eidsvold end at tale om, at den havde Forbindelser i Sverige. Netop i dette Punkt havde den vist sin Lojalitet, og den stod der fri og ubunden af enhver Forpligtelse, som den ikke kunde være sig fuldt bekjendt overfor sine Landsmænd. Den var et Parti, der vilde Forhandling — og Forening med Sverige som Forhandlingens Maal, hvis den kunde opnaaes paa hæderlige Vilkaar. Men for at komme dertil brugte den intet andet Middel, end hvad der var foreneligt med dens Pligter mod Fædrelandet. Den er da aldeles

uangribelig, og de, som vilde komme den tillivs paa Eidsvold, maatte derfor ogsaa tage sin Tilflugt til rent opdigtede Beskyldninger. Det var med Fortællingerne om deres Forbindelser i Sverige, som med de stadig opdukkende Paastande om deres hemmelige Arbeide med at hverve Stemmer mellem de mindst oplyste af Rigsforsamlingens Medlemmer, hvortil Virkeligheden intet tilsvarende havde at byde.

VIII.

GREV WEDELS DELTAGELSE I GRUNDLOVS-ARBEIDET.

Ved Konstitutions-Komitéens Nedsættelse var Grev WEDEL bleven en af dennes Medlemmer[1]. Af Minoriteten havde forøvrigt Jacob AALL, Nicolai WERGELAND og OMSEN Sæde i denne Komité, hvorhos Oberstlieutenant STABELL ialfald stod den saa nær, som Hensynet til hans militære Stilling kunde tillade. Den 12te April var Komitéen valgt, og allerede den følgende Dag begyndte den sit Arbeide.

Om Komitéens Sammensætning har Jacob Aall[2] udtalt sig i følgende Ord: „Fornemmeligen maa vi i Komitéens egen Sammensætning søge Forklaringen til Arbeidets Beskaffenhed, og, for at overbevise os derom, behøver vi kun at kaste et Øie paa de Mænd, som omringede Komitéens Arbeidsbord. Neppe gaves der et eneste Medlem af denne lille Forsamling, som jo var gjennemtrængt af den varmeste Fædrelandskjærlighed og oprigtig Attraa efter at udføre det vigtige Arbeide paa en hensigtsmæssig Maade. I dette Punkt stødte alle sammen, om der endog var de forskjelligste Anskuelser om Landets politiske Stilling og om Valget af Rigets Styrer. Den sidste Bestemmelse kom under Komitéens Undersøgelser ikke paa Bane. Alt Stof til Splid og Tvedragt var saaledes bortfjernet, og alles Øiemed gik ud paa at skabe en Forfatning, som kunde fremme Fædrelandets Held, til hvilken Kongestamme end Tronen skulde overgives. Et dobbelt omhyggeligt Valg havde besat dette mærkelige Rundbord. Disse Mænd var under de reneste fædrelandske Hensyn af det nyfødte Norges store Valgforsamling udkaarede til at møde paa

---

[1] Smlgn. ovenfor, II, S. 119.
[2] *Erindringer* (2. Udg.), S. 402 flg.

Tinge, og ved et engere Valg iblandt de udkaarede Tingmænd selv, var de af Rigsforsamlingen udpegede som de dygtigste Grundlovsforfattere. Og negtes kan det ikke, at flere af Komitéens Medlemmer var udrustede med Evner og Kundskaber, som gav deres Stemme Vægt i Komitéen og befordrede Arbeidets Fremme."

I umiddelbar Fortsættelse heraf begynder samme Forfatter sin Skildring af Komitéens enkelte Medlemmer: „Grev WEDEL var ogsaa i denne Henseende en af dens mest indsigtsfulde og virksomme Medlemmer. I Særdeleshed var han vel bevandret i Statsformens høiere Forgreninger, hvilke han dels kjendte af Erfaring, som Medlem af den forrige Regjeringskommission, dels med Flid fra Barndommen havde sat sig ind i efter den engelske Statsstyrelses Norm. Med Hensyn til den udøvende Magts Rettigheder og dens Forhold til den lovgivende Magt, saavelsom til Statsorganisationen i Statens høiere Led, var Wedels Raad og Stemme den vigtigste. Enhver af de Paragrafer i Grundloven, som omhandlede denne Sag, blev af ham omhyggeligen drøftede, og de fleste Bestemmelser af den Art skyldes hans Virksomhed. Paa en Maade kunde han betragtes som det aristokratiske Princips og den udøvende Magts Repræsentant i Komitéen. Han gav vistnok ikke den demokratiske Aand, som gik igjennem Komitéarbeidets Bestemmelser, sit ubetingede Bifald, og søgte derhos at give den udøvende Magt den Kraft og Indflydelse i Statsstyrelsen, som kunde tilveiebringe en passende Ligevægt. Men da det demokratiske Princip var det raadende, var hans Modifikation til den modsatte Retning paa sit rette Sted, og denne Vekselvirkning af forskjellige Idéer mellem oplyste og fædrelandsksindede Mænd maatte være til Gavn for Sagen."

Jacob Aall har paa andre Steder udtalt sig endnu stærkere om Grev Wedels Deltagelse i Komitéens Arbeide[1]. Men det tør dog være vel meget af Ros, naar han har ment, at dette kunde været fremmet lige godt, hvis det alene havde været overladt til Grev Wedel og Justitsraad Diriks. Af dem skulde da formodentlig Grev Wedel nærmest have repræsenteret den statsretslige Kyndighed og høiere administrative Erfaring, medens Diriks ved Siden af den almindelige statsretslige Indsigt tillige skulde have forestaaet Arbeidet med de rent juridiske Partier. Imidlertid viser dog en saadan Ytring, at Grev Wedel i Komitéen maa have baaret en stor Del af Arbeidet, og at dette der er blevet respekteret. Diriks, der var Byfoged i Larvik og

---

[1] Smlgn. ovenfor, S. 156 flg.

kort efter udnævntes til Generalpolitidirektør og Professor i Lovkyndighed, var høit anseet som Jurist, og specielt var han Komitéens Lexikon i alle Spørgsmaal om andre Landes Forfatningsforhold.

Foruden Grev WEDEL og DIRIKS sad der i Komitéen ikke mange Jurister. Men en af disse var Christian Magnus FALSEN, der sammen med Lektor ADLER havde forfattet det berømte Grundlovsudkast, som lagdes til Grund for Komitéens Arbeider og i høi Grad bidrog til at lette og fremme disse. Om hans Deltagelse i Komitéens Forhandlinger har Jacob Aall ytret sig i følgende Ord: „Da Falsen, Komitéens Formand, var tilstedeværende Forfatter af det Udkast, som behandledes, saa maatte det ventes, at han tog varm og jævnlig Del i Debatterne. Men som han var en af Komitéens kyndigste Medlemmer, var han derhos ogsaa en haardnakket Forsvarer af egne Meninger. Falsen manglede ikke den Bøielighed i Idéernes Opfatning, som er Resultatet af Tidens Fremskridt, prøvet Erfaring og en dybere Granskning. Men den Stilling, hvorpaa han for Øieblikket stod, forsvarede han med en Heftighed, der stundom grænsede til Ensidighed, og et Alvor, der ikke sjelden nærmede sig til Barskhed. Saaledes var han visseligen en af de virksomste Forfremmere af det Grundlovsværk, hvortil han havde indleveret et Udkast; men han fulgte sit Thema Skridt for Skridt, og det var vanskeligt at bevæge ham til Forandringer, hvorved Diskussionerne stundom gik i Langdrag. Paa dette Sted havde imidlertid denne Ubøielighed ogsaa sin store Nytte; thi derved fængsledes Komitéens Arbeide til det indleverede Udkast og tilveiebragte en vis systematisk Orden i Forhandlingerne. I denne Skole kunde desuden ingen fix Idé uprøvet finde Indpas; thi den prøvedes af Medlemmernes sunde Fornuft, liberale Anskuelser og sikre Takt i deres Oversyn over det hele."

Aalls Skildring er i sin Art den eneste, som haves fra Eidsvold; alene ved den er der aabnet et Indblik i den Maade, hvorpaa Konstitutions-Komitéen arbeidede. Grev Wedel har inden denne udfoldet en stor Virksomhed og øvet megen Indflydelse; men der har ved hans Side været andre, som har baaret store Dele af Arbeidet. Falsen var her ikke i den Grad dominerende, som i den store Forsamling. Komitéen var mere et Sted for den rolig overveiende, mere nøgterne Kritik, og der var inden dens Midte ikke Plads for nogen Leder. Det var som den ene af det berømte Adler-Falsenske Udkasts Forfattere, at Falsen især har virket bestemmende paa Grundlovsarbeidet. Her kom det netop frem, hvilken Fordel han og Prinsregentens Partifæller

havde deri, at de i Tide havde forberedet det kommende Arbeide. Derigjennem var Grundlovens fremtidige Retning i det væsentlige paa Forhaand fastslaaet. Af Grev Wedels Meningsfæller var Wergeland den eneste, der havde forberedt sig paa samme Maade, og det viser sig, at han derigjennem ogsaa har bragt enkelte Bestemmelser ind i Grundloven, som denne ellers havde maattet savne. Men det hovedsagelige Forbillede for denne blev dog, bortseet fra alle Forandringer, Beskjæringer og Indskrænkninger, det Adler-Falsenske Udkast.

Grundlovsarbeidet foregik uden nogen særlig Indblanding fra Prinsregentens Side. Han havde overladt dette til Falsen og Sverdrup, medens han selv forbeholdt sig Ledelsen af de ydre Forhold. Denne hans Tilbageholdenhed overfor selve Grundlovsværket var noget, som ikke forblev ubemærket paa Eidsvold. Jacob Aall skriver saaledes derom[1]: „Neppe vil man kunne negte, at jo Regenten og hans Tilhængere gjorde Forsøg paa at lede Forsamlingens Stemme med Hensyn til et Kongevalg — og paa hvem kunde Valget dengang falde uden paa Prinsen selv? — Derimod er det ikke Forfatteren bekjendt, at Prinsen alvorligen søgte at tilegne sig nogen afgjørende Indflydelse paa Konstitutions-Værkets indvortes Bygning og Bestemmelser, omendskjønt han gjorde nogle Forsøg paa at fremme sine Ønsker. Flere af hans Ytringer gik endog ud paa en Hylding af Grundsætninger, der indskrænkede Kongemagten og understøttede Nationalønsker og Fordomme.“

Aall har virkelig her, som i saa mange andre Henseender, i det væsentlige rigtig opfattet Stillingen, som den var. De senere fremkomne Kilder bestyrker netop denne hans Skildring af Prinsregentens personlige Forhold til Grundlovsarbeidet, og det viser sig saaledes atter her, hvor vel underrettet Aall har været, med Hensyn til, hvad der skede inden Rigsforsamlingen. Dog har han ikke været helt indviet i, hvad der foregik, og det er ikke saaledes at forstaa, at Prinsregenten ikke skulde holdt sig underrettet om, hvorledes Arbeidet inden Komitéen skred frem. Det var nemlig langt fra, at han ikke fulgte dette med Interesse; han var endog delvis stærkt optagen af, hvad der blev forhandlet. Saaledes strækker ikke Aalls Skildring helt til.

Gjennem sin personlige Forbindelse med Falsen og Sverdrup og tildels med Christie maa Christian Frederik jævnlig have modtaget

[1] *Erindringer* (2. Udg.), S. 408.

Underretninger om Stillingen i Komitéen. Men han har vistnok ogsaa oftere erholdt saadanne ad andre Veie. Hovedbygningen paa Eidsvold Værk var med sine Trapper og Gange et udmærket Sted for Lyttere, og Komitéens Arbeidsværelse laa saaledes til, at det fra en tilstødende Gang ikke var vanskeligt at opsnappe hvert Ord, som der blev talt. Det er næsten utænkeligt, at ikke nogen af de tjenstvillige Aander, hvorpaa der ikke var Mangel, skulde have benyttet denne Anledning [1].

Det vilde være urigtigt at bebreide Falsen, Sverdrup og Christie, at de underrettede Prinsregenten om Forhandlingernes Gang, naar de kun holdt sig selv og Komitéen i det hele fri for enhver uberettiget Sideindflydelse, og dette har de i det store taget visselig gjort. Undtagelserne er faa og uvæsentlige. Christian Frederik maatte efter sin Stilling, som den, der havde grebet Initiativet til Rigsforsamlingen og havde indkaldt den, have Ret til at blive bekjendt baade med Komitéernes og med Forsamlingens Arbeide, eftersom dette skred frem. Han havde jo tidligere truffet Skridt til at skaffe Rigsforsamlingen et Grundlag for Arbeidet, og endnu før den var traadt sammen, havde han gjort sine Sammenligninger af de da færdige Grundlovsudkast. Selve det Adler-Falsenske Grundlovsudkast havde været ham forelagt i Manuskript og havde, forinden det gik i Trykken, modtaget Rettelser fra hans Haand [2]. Nu pludselig at skulle ophøre med enhver Sysselsættelse af denne Art, alene fordi Rigsforsamlingen havde begyndt at arbeide, var ikke noget, der med Rimelighed kunde falde indenfor hans Tanker, og han har da heller ikke gjort det.

Det kan ikke have været nogen anden end Falsen, der aabnede Prinsregenten Adgang til at gjøre sig bekjendt med det første Udkast, som Konstitutions-Komitéen istandbragte til en Grundlov [3], og han har derom ytret sine Meninger, til hvilke der ogsaa er taget Hensyn, — dog uden at dette blev nærmere bekjendt for de Medlemmer af Minoriteten, som havde faaet Sæde i Komitéen [4].

---

[1] Et Tilfælde, hvori en saadan frivillig Lytter, Prinsens Adjutant, Lieutenant Schwartz, blev greben paa Stedet, omtales af G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 158, Noten. Han lyttede imidlertid ikke efter Konstitutions-Komitéens, men efter selve Rigsforsamlingens Forhandlinger. — Om Christian Frederiks Forbindelser med Christie se *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 293; smlgn. *Norske Samlinger,* II, S. 574.

[2] Om disse Forhold kan henvises til *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 51—172, hvor flere af de indkomne Grundlovsudkast er aftrykte, og derhos Christian Frederiks Bemærkninger ved disse.

[3] Udkastet er trykt i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 266—286.

[4] Disse Bemærkninger er trykte i *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 296—302.

Hvad Christian Frederik fremfor alt nærede Frygt for, var det, at Grev Wedels Indflydelse skulde give Konstitutionen en altfor svensk Farve. For ham stillede det sig som en meget vigtig Sag, at der blev den mindst mulige Lighed mellem den svenske Forfatning og Norges tilkommende Grundlov. Han gik ud fra, at enhver saadan Lighed vilde lette Arbeidet paa en Forening uden ham. Af den Grund blev det især dette Punkt, paa hvilket han havde sin Opmærksomhed fæstet, og ved hvilket han gjorde sine Bemærkninger, som ogsaa ledede til Forandringer i den først vedtagne Text af Grundlovsudkastet. Falsen har imidlertid ikke meddelt sine Kolleger, at han desangaaende havde forhandlet med Prinsregenten, og at det var efter dennes Anvisning, han havde arbeidet for at faa Forandringer vedtagne. For Mænd som Grev Wedel, Aall, Omsen og Wergeland blev det saaledes til alle Tider en velbevaret Hemmelighed, at ogsaa Prinsregenten havde øvet et Initiativ ved Konstitutions-Komitéens foreløbige Arbeider, hvad de selvfølgelig straks burde været underrettede om. Ansvaret for at have holdt dem i Uvidenhed om, hvad der foregik, maa nærmest falde paa Komitéens Formand.

Fra den 13de tll den 15de April gjaldt Komitéens Arbeide hovedsagelig den foreløbige Udformning af de elleve Grundsætninger, som blev vedtagne den 16de. Ved Siden deraf havde den begyndt paa Udarbeidelsen af de Paragrafer i den vordende Grundlov, som angik den udøvende Magt. Men først den 16de April begyndte den egentlige, sammenhængende Drøftelse af selve Grundlovsudkastet, hvormed fortsattes i de følgende Dage, forsaavidt dertil var Tid. Fra den 20de skjød Arbeidet raskere Fart, og den 23de var det første Udkast færdigt, som den 25de og 26de efter Diktat blev afskrevet af samtlige Komitéens Medlemmer, for derpaa nærmere at gjennemgaaes.

Den fornyede Gjennemgaaelse, — hvad man kunde kalde Udkastets anden Læsning — tog sin Begyndelse den 28de April og var fuldt afsluttet den 1ste Mai. Det hele Arbeide havde kun medtaget omtrent 10 Dages Møder, paa tilsammen 50—60 Timer, og deraf var ovenikjøbet to Dage anvendte til Renskrivning[1]. Dette var unegtelig en meget knap Tid, og det er en Umulighed, at der i disse faa Dage har været Anledning til en omhyggelig Drøftelse af alle vigtige Punkter.

[1] En nærmere Udredning og Forklaring af den Maade, hvorpaa Konstitutions-Komitéen arbeidede fra Dag til Dag, forefindes i det juridiske Fakultets Betænkning ang. *Kongens Sanktionsret ved Grundlovsforandringer,* S. 47 flg., der er trykt i Stortingsproposition No. 20, 1881.

Omstændighederne tillod imidlertid ikke at anvende længere Tid paa Udarbeidelsen af det Udkast, der skulde fremlægges for Forsamlingen som Resultat af Komitéens Arbeider. Ikke alene var det Kompromispolitiken, som her bandt Forsamlingen. Ogsaa Hensynet til de almindelige udenlandske Forhold, der nu nærmede sig til en Krise og en endelig Afgjørelse, var derved medvirkende. Alle forenede sig her i Ønsket om, at det store Anliggende, der var betroet i Rigsforsamlingens Hænder, ret hurtig maatte finde sin Løsning. Men denne Paaskyndelse maatte uundgaaelig sætte sit Stempel paa selve Arbeidet, og dette blev i flere Henseender mere ufuldkomment, end det under andre, mere gunstige Omstændigheder kunde blevet.

I lange Tider æredes Konstitutions-Komitéens Medlemmer som inspirerede Vismænd, der med et genialt Greb havde formet Grundloven til et udadleligt Værk, som var det faste Bolværk for Folkets Lykke. Til andre Tider har Dommen over deres Gjerning lydt anderledes, og man har været mest tilbøielig til at betragte Grundloven som et Hastværksarbeide med alle de Mangler, som uafvendelig maa følge et saadant. En retfærdig Bedømmelse, der tager Hensyn til alle Sider, kan *ikke* gaa med paa nogen af disse Betragtninger. Den vil gjøre et stort Skaar i Beundringen for den Genialitet, hvormed Grundloven mentes at være affattet; men den vil ikke negte dens første Forfattere en høi Grad af Dygtighed. Den vil tage Hensyn til deres manglende Øvelse og Erfaring for, hvorledes en Forfatning praktisk maatte virke, og den vil erkjende, at de i det væsentlige holdt sig til, hvad deres Samtid i denne Henseende ansaa for det store politiske Ideal. Efter dette arbeidede de, som gode Teoretikere, og de mente, naar de overførte dette paa sit Hjemlands Forhold, at have grundlagt Norges Lykke for alle Tider. For at yde dem fuld Retfærdighed, er det nødvendigt at tage Hensyn til, hvorledes Grundloven virkede, saalænge den endnu var væsentlig uforandret, og til den Hengivenhed, hvormed den hurtig blev omfattet af det hele Folk. Det er dog ingen ringe Fortjeneste at kunne skabe en Forfatning, der saaledes som den norske for lange Tider formaaede at vokse sig ind i sit Folks Bevidsthed, som det sikre Værn om dets Lykke.

Der var en Gang flere Sidestykker til den norske Grundlov. Men disse er alle i Tidens Løb henveirede, medens den norske vedblev at være sit Folks Øiesten, ligesom Stortinget, den i 1814 skabte Nationalforsamling, har bevaret sin eiendommelige, enestaaende Ordning. Ogsaa den har i de senere Aar undergaaet indgribende For-

andringer, gjennem hvilke Forfatningens Aand er bleven en anden. Det er ikke muligt at overse, hvorledes de første Koncipister i denne Henseende havde forglemt at medgive Grundloven et stærkere Værn mod overilede Forandringer, og de maa forsaavidt tage sin Del af Ansvaret for sit Værks Svagheder. Men det vilde være ubilligt at tillægge dem alene Skylden for, at Grundloven af 1814 ikke kunde undgaa at modtage Forandringer, der netop ophævede de Sider ved denne, som de mente at maatte lægge størst Vægt paa.

Naar Historien med et nøgternt Blik ser paa Konstitutions-Komitéens Arbeide og fjerner al den ubegrænsede Beundring, der er ofret dette, vil den alligevel erkjende, at Resultatet kunde blevet et mindre godt, end det blev. Mere øvede, mere erfarne Mænd vilde vistnok have følt mindre Tillid til egne Kræfter, og de kunde maaske endog have ligget under for sine Betænkeligheder. Hine Tiders Mænd havde imidlertid et andet Blik end efterfølgende Slægter. De havde seet Forfatninger hurtig opstaa og træde i Kraft, der fremdeles ansaaes for at opfylde alle Fordringer, uden at der endnu havde været Anledning til at se dem forsvinde. Det var en Tid for de statsretslige Teoretikere, og der næredes en urokkelig Tro paa Lovparagrafernes Evne til at regulere Folkenes Liv og Udvikling. Et interessant Exempel paa en saadan Teoretiker var Nicolai Wergeland, der som Præst sad hjemme i Christiansand og lavede et Udkast til en Grundlov, som han siden havde med sig til Eidsvold, og som han der, i Komitéen som i Rigsforsamlingen, nøiagtig fulgte fra Paragraf til Paragraf og sammenholdt med, hvad der blev vedtaget.

Grev Wedel har ogsaa været meget af en Teoretiker ved denne Anledning, uagtet han rigtignok, med sine Idealer fra England, ikke skulde have været saa bunden af de Teorier, der foresvævede andre. Hans Forudsætninger var i det hele taget mere den praktiske Mands. Men ogsaa han maa have delt sine Kollegers Opfatning, og ialfald er der ingen Grund til at formode, at han skulde indtaget nogen fra dem stærkt afvigende Særstilling. For at kunne dømme om, hvad han har udrettet for Grundlovsarbeidet, og opgjøre en Mening om, hvad der i dette var hans Andel, vil det være nødvendigt at se, hvorledes han optraadte under de paafølgende Debatter, i hvilke Komitéens Udkast blev nærmere prøvet.

Rigsforsamlingen begyndte den 4de Mai sit Arbeide med at gjennemgaa det endelige Komitéudkast til en Grundlov. Ogsaa den lagde megen Fart i sin Gjerning, og uagtet en længere Tid optoges med

Oplæsninger, lykkedes det allerede den første Dag at gjennemgaa og vedtage hele tyve Paragrafer. Grev Wedel optraadte under disse Debatter gjentagne Gange.

Af Paragraferne var den første overensstemmende med den første af de forhen vedtagne elleve Grundsætninger og kunde af Hensyn dertil allerede betragtes som afgjort. Den blev derfor enstemmig bifaldt.

I den anden Paragraf, som angik Religionsøvelsen, og som svarede til den ottende Grundsætning, var der optaget en Bestemmelse om, at Jøderne fremdeles skulde være udelukkede fra Norge. CHRISTIE foreslog dertil et Tillæg, hvorefter Munke og Jesuiter ligeledes skulde være udelukkede. Under den herved foranledigede Debat afgav Grev WEDEL den Erklæring, at han intet havde imod det foreslaaede Tillæg, uden det, at det kuldkastede et forhen antaget Princip. Som Forslagsstiller bemærkede Christie dertil, at Tillægget ikke kuldkastede Principet, men kun indskrænkede og modificerede det, hvorom der var taget Forbehold, da Grundsætningerne antoges. Tillægsforslaget blev vedtaget med 94 Stemmer[1].

I § 4 laa en af de Anstødsstene, som hørte med til den allerede afgjorte politiske Strid. Den var i Komitéen formet paa en Maade, der var beregnet paa for alle Tider at udelukke den svenske Kronprins, idet den lød saaledes, at Landets Konge „stedse“ skulde have bekjendt sig til den evangelisk-lutherske Religion.

Mod denne Bestemmelse talte bl. a. Grev WEDEL, men uden at det lykkedes ham at trænge igjennem med sine Meninger. Bergens Repræsentant, Pastor REIN talte navnlig for Paragrafen, som han forsvarede med lidenskabelig Ild og i Udtryk, der var fornærmelige mod den svenske Kronprins. Rein begyndte nu mere og mere at udfolde sin demagogiske Veltalenhed; han blev en af Majoritetens Hovedtalere og vigtigste Støtter, og han tordnede løs mod alle, der havde en anden Mening. Han var kommen til Eidsvold med stærk Mistænksomhed, og han havde der ophidset sig selv til at se, hvad han kaldte svenske Rænker, paa mange Kanter. Med febrilsk Iver arbeidede han paa at møde disse, hvor det var muligt, og hans Taler antog samtidig et personligt, hadsk og bittert Præg, medens deres patriotiske Glød virkede opildnende paa hans Meningsfæller. I dette Tilfælde undlod ikke hans

---

[1] *Norske Samlinger*, II, S. 575 flg.

Optræden at gjøre sin Virkning, og Paragrafen vedtoges med 77 mod 32 Stemmer[1].

I § 11 var fastsat, at Kongen, naar der ikke gaves nogen arveberettiget Prins, kunde foreslaa sin Efterfølger for Stortinget. Dette foranledigede en kortere Debat, i hvilken ogsa Grev WEDEL deltog med nogle Bemærkninger om, at saalænge Kongen levede, var det umuligt at angive noget Tidspunkt, da det med Sikkerhed lod sig sige, at der ikke kunde fødes en arveberettiget Prins. Paragrafen blev forøvrigt derefter enstemmig vedtagen[2].

De Paragrafer, som omhandlede Reglerne for Arvefølgen, var Gjenstand for Prinsens særlige Interesse[3]. For ham stod disse Spørgsmaal som et af Forfatningens Hovedpunkter. Konstitutions-Komitéen havde her indtaget en Holdning, der var hans egen Opfatning aldeles modsat. Christian Frederik ansaa den danske Arvefølgeorden, som den var fastsat i Kongeloven, for den mest hensigtsmæssige, der kunde tænkes, og denne var ogsaa, paa Foranledning fra ham, bleven helt optagen i det Adler-Falsenske Grundlovsudkast. Da Komitéen fraveg dette, og besluttede i Stedet for Kongelovens agnatisk-kognatiske Arvefølge at indsætte en udelukkende agnatisk, havde han ogsaa forsøgt at faa dette omgjort, men uden Held. I Rigsforsamlingen optog CHRISTIE ved § 7 den af Prinsen oprindelig fremsatte Tanke. Efter denne kunde det ialfald, saafremt man endelig vilde se Kronen, saa snart som muligt, baaren af en Mand, bestemmes, at den Arveret, som erhvervedes gjennem kognatiske Led, alene skulde kunne udøves af vedkommende Kvindes Søn. Men Forslaget vandt kun fem Stemmer. Justitsraad

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 437; AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 426. Bryns Dagbog i *Rigsretssagen mod Statsraad J. H. Vogt,* S. 172; *Historisk Tidsskrift,* I, S. 229; *Norske Samlinger,* II, S. 576 flg., hvor for øvrigt Grev Wedel ikke nævnes mellem Deltagerne i denne Debat; han omtales heller ikke i *Fortrolige Breve,* S. 55 flg., derimod i H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte III, S. 12 flg., hvor der ogsaa rettes en skarp Kritik mod Paragrafens Tendens: *„Det var Falsens og Reins Fingre, man opdagede. Man saa den Figur, de vilde have frem, idet Modfiguren saaledes blev mærket; og kunde der endnu være nogen Tvivl om Hensigten, saa ophævede den lidenskabelige Rein den ved en kort fragmentarisk Tale, der begyndte med at proklamere Samvittighedsfrihed i Troessager, men endte med at erklære en Konges Troesskifte for alene grundet i Ærgjærrighed og Hykleri."* H. Wergeland taler videre i samme Anledning om en *„Skorpionhale"*. G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 156 flg.

[2] *Historisk Tidsskrift,* I, S. 230 flg.

[3] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 79, 91, 287—302. Smstds., S. 307 sees, at Komitéen allerede havde sysselsat sig med Spørgsmaalet om Arvefølgen, medens den arbeidede med Udkastet til de elleve Grundsætninger.

ROGERT afgjorde Sagen til Fordel for den agnatiske Arvefølge, idet han paastod, at siden Harald Haarfagres Dage havde der i Norge ikke været kvindelig Arvefølge.

Et lignende, øiensynlig af Prinsen selv inspireret Forslag fremsattes ved § 12 af Oberst HEGERMANN, idet han vilde have Alderen for den nærmeste arveberettigede Prins, der i Kongens umyndige Aar, om ingen Enkedronning fandtes, kunde føre Regjeringen, nedsat fra 25 til 18 Aar. Grev WEDEL udtalte sig ved denne Leilighed imod, at Enkedronningen skulde kunne føre Regentskabet; han fandt det uværdigt for Mænd at beherskes af en Kvinde, og mente derhos, at saadant stred mod det vedtagne Princip om den agnatiske Arvefølge. Han holdt paa de 25 Aar, og var overhovedet af den Mening, at Myndighedsalderen burde sættes høiere, end man ellers havde været tilbøielig til at foreslaa. Hegermanns Indvendinger førte heller ikke til noget Resultat, og Paragrafen blev, ganske som den var foreslaaet, vedtagen med 76 mod 33 Stemmer[1]. Forsaavidt havde altsaa Grev Wedel seet sine af Komitéen støttede Meninger gaa af med Seiren og det netop i et Punkt, hvorpaa Prinsen lagde megen Vægt.

En lignende Seier vandt han ved § 20, der omhandlede Kongens Myndighedsalder. Christian Frederik ønskede denne sat ved det fyldte 18de Aar, og hertil var der taget Hensyn i det Adler-Falsenske Udkast[2], ligesom Komitéen foretrak samme Aldersgrænse. Grev Wedel fandt sig ikke derved tilfredsstillet og fremsatte, da Forsamlingen behandlede § 20, det Forslag, at Myndighedsalderen skulde sættes ved det 21de, ikke ved det 18de Aar. Han ytrede, at det nordlige Klima udviklede Manden senere end det sydlige, saaledes at en Attenaaring i Norge almindelig var en Dreng, og Mænd burde ikke regjeres af Drenge; det var ogsaa besynderligt, at en Undersaat ikke skulde kunne have fuld Raadighed over sin Formue, forinden han var 25 Aar, medens en Konge paa 18 Aar skulde kunne regjere over et helt Land.

Disse Synsmaader fandt Tilslutning fra LØVENSKIOLD, GRØGAARD m. fl., men bestredes af en hel Række Talere, der tildels, som FALSEN og SVERDRUP, CHRISTIE og HEGERMANN, hørte til Prinsregentens nærmeste Venner. Den Hovedindvending, som fra denne Side fremførtes, og hvorpaa der ogsaa maatte lægges adskillig Vægt, var den, at

[1] *Norske Samlinger,* II, S. 578 flg. H. WERGELAND, *Konstitutions-Historie,* Hefte III, S. 16. *Historisk Tidsskrift,* I, S. 231.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 79, 91, 139.

der ved lange Mellemregjeringer var store Betænkeligheder, og ved Siden deraf maatte den Forskjel i Modenhed, som var mellem 18aars- og 20aarsalderen, blive et underordnet Hensyn. Det blev imidlertid ved Voteringen bestemt, at der skulde gjøres en Forandring ved den Aldersgrænse, som var bragt i Forslag af Komitéen, og ved en ny Votering sattes Grænsen til det fyldte 20de eller begyndte 21de. Forsaavidt havde Grev Wedel ogsaa her sat igjennem en Forandring i et af de Punkter, hvori der herskede Meningsforskjel mellem ham og Prinsregenten.

Fremdeles havde Grev Wedel Ordet ved Behandlingen af §§ 13, 18 og 19. Af disse omhandlede § 13 de Tilfælde, hvori Regentskabet skulde føres af Statsraadet i Forening med de af Stortinget tilforordnede Mænd. Hegermann foreslog her et Tillæg, hvorefter Stortinget skulde udvælge fire af Lagtingets Medlemmer, hvis Funktion det skulde være, indtil næste Storting holdtes, een Gang om Aaret at begive sig til Regjeringens Sæde og der eftergranske, om Grundloven blev ubrødelig overholdt. Subsidiært havde han foreslaaet, at Fjerdeparten af Statsraadets Medlemmer med tilforordnede Medlemmer aarlig skulde gaa af og erstattes med nye Mænd, forat ikke Rigets Styrelse i sytten eller atten Aar skulde komme til at staa under enkelte Familiers Indflydelse.

Herimod fandt Grev Wedel at maatte udtale sig. Imod det principale af Hegermanns Forslag indvendte han, at det var bedre, hele Stortinget end fire af dets Medlemmer førte Kontrollen med Statsraadet, — og mod det subsidiære anførte han, at det vilde være besynderligt, om en duelig og Konstitutionen hengiven Statsraad skulde udgaa, blot fordi en Fjerdepart af Statsraadets Medlemmer var bestemte til at fratræde, og derved den Erfaring, han havde erhvervet og kunde erhverve, vilde være tabt for Staten. Ved Voteringen forkastedes begge Forslag.

I § 18 af Udkastet omhandledes den Forpligtelse, der paalaa de kongelige Prinser til ikke at indgaa i Ægteskab uden Kongens Tilladelse. Sorenskriver Koren fandt en saadan Bestemmelse meget haard for de myndige Prinser, som i denne Henseende ikke vilde have den almindelige Menneskeret. Falsen bemærkede dertil, at hvis en Prins vilde benytte denne, stod det ham frit at give Afkald paa Tronen; vilde han ikke det, maatte han se paa Nationens og ikke paa sit eget Ønske. Grev Wedel mente, det var godt, at Kongen i alle Tilfælde skulde samtykke i Giftermaalet, for at ikke Prinserne, som man havde seet Exempel paa, skulde vælge altfor langt under sin Stand.

Hvad der her fornemmelig stod for hans Blik, var vistnok de Tilfælde, som var indtrufne i det britiske Kongehus, og som fra hans Ungdom maa have været ham velbekjendte. Netop dengang havde det vakt en stor Opsigt, at Georg III's Søn, Hertugen af Sussex havde ægtet den katolske Miss Murray, og at Ægteskabet var erklæret ugyldigt som stridende imod *the Royal marriage act.* Heller ikke har Hertugen af Gloucesters Ægteskab med Grevinde Waldegrave, der fandt Sted i 1766, og som foranledigede opsigtvækkende Forhandlinger i Parlamentet, været ham ubekjendt. Med disse Exempler for Øie var det, han nu udtalte sig for Ønskeligheden af, at der altid maatte udkræves et Samtykke fra Kongens Side, forinden Kongehusets mandlige Medlemmer indgik en ægteskabelig Forbindelse. Paragrafen vedtoges enstemmig efter Udkastet.

Udkastets § 19 indeholdt den Bestemmelse, at de kongelige Prinser og Prinsesser for sine Personer ikke skulde svare for andre Dommere end Kongen, eller hvem han dertil forordner. Grev WEDEL ytrede her, at han fandt det haardt, om man paa den ene Side skulde negte Prinserne og Prinsesserne den Ret, som for øvrigt enhver Statsborger havde, til at blive dømt af de almindelige Dommere og for sit Værneting, og paa den anden Side give Kongen Ret til at beskikke deres Dommere. Man havde Exempel paa, at en anklaget fyrstelig Person kunde være værre faren med sin kongelige Domstol end med at staa under Nationens almindelige Ret. Som Exempler i denne Henseende nævnte han Frederik II. af Preussen som Kronprins, Don Carlos, Alexei Petrowitsch og Caroline Mathilde. Han troede, at det burde staa en fyrstelig Person frit for at henskyde sig under Rigsretten.

Her var man kommen ind paa Omtalen af historiske Begivenheder, der tildels laa Tiden meget nær, og naar Grev Wedel havde nævnt et Exempel af Danmarks nyere Historie, da havde han med det samme hentydet til en Affære, hvori Christian Frederik gjerne kunde siges at være personlig interesseret. Caroline Mathildes Ægtefælle var dennes Farbroder, og Katastrofen i 1772 havde netop været til Fordel for den yngre Linje af Kongehuset, som han tilhørte. Der kom ogsaa nu Indvendinger fra Prinsregentens nærmeste Omgivelser, hvor man holdt paa Nødvendigheden af, at Medlemmer af Kongefamilien maatte dømmes af Kongen eller af særegne, af ham for Anledningen forordnede Domstole.

Professor SVERDRUP anførte, at Kongen ifølge sin Ed til Konstitutionen var forpligtet til at dømme eller lade dømme efter Landets Love,

og at man ved at gaa ind paa Grev Wedels Forslag kunde blive udsat for, at Landets tilkommende Konge vilde blive dømt af Landets almindelige Domstole, hvilket ikke forekom ham passende. Med Hensyn til det af Grev Wedel paaberaabte Tilfælde med Frederik II. af Preussen oplyste saavel denne Taler som FALSEN og andre, at der for hans Vedkommende ikke kunde tales om en Domfældelse, hverken ved Kongen eller andre. Fremdeles oplystes, at i Danmark var der i saadanne Tilfælde for det meste afsagt Dom ved Assessorer i Høiesteret, hvilke Mænd ogsaa hos os skulde sidde i Rigsretten. Ved Voteringen over denne Paragraf blev den bifaldt overensstemmende med den Form, den havde i Udkastet, med mere end to Trediedeles Pluralitet [1].

Efter Vedtagelsen af § 20 afsluttedes denne Dags Arbeide. Der var taget et langt Tag, og Konstitutions-Komitéens Medlemmer kunde med Tilfredshed se hen paa den Tilslutning, som deres Meninger havde fundet inden Rigsforsamlingen. Efter Tilendebringelsen af dette Dagsværk samledes man til Maaltid, og senere var der mindre private Sammenkomster, hvori Dagens Begivenheder drøftedes. Mindst fornøiet var Prinsregenten. Han syntes ikke om, at den rent agnatiske Arvefølge var bleven antaget, og ligeledes troede han at skimte en Kabale i den antagne Beslutning om at sætte Kongens Myndighedsalder til det fyldte 20de Aar. Denne Kabale skulde da, efter hvad han forestilte sig, have det Formaal, at forlænge den Indflydelse, som han antog en Mellemregjering altid vilde skaffe Aristokratiet. Paa denne Maade betragtede Christian Frederik de norske Forhold [2].

Den 5te Mai fortsatte Rigsforsamlingen sine Forhandlinger om Grundlovsudkastet fra og med § 21 (om Kongens Kroning). Ved § 22 (om en Konges Død under Tronarvingens Fravær fra Riget) deltog Grev Wedel i Diskussionen, idet han antog det tilstrækkeligt, at der kunde føres juridisk Bevis for, at Tronarvingen var vidende om Dødsfaldet; seks Maaneder efter dette Tidspunkt maatte han da være tilbage i Riget. Atter ved §§ 25 og 26 gjorde Grev Wedel nogle Bemærkninger om deres Redaktion, hvortil Forsamlingen sluttede sig.

Om disse forskjellige Paragrafer, der indeholdt Bestemmelser for Kongens Forhold, debatteredes der meget. Forsamlingen har øiensynlig

[1] H. WERGELAND, *Norges Konstitutions-Historie,* Hefte III, S. 17 flg., FR. SCHMIDT, *Dagbøger,* S. 174, *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 354, 379, 411, 438; *Rigsretssagen mod Statsraad J. H. Vogt,* S. 173 flg.; *Historisk Tidsskr.,* I, S. 231 flg., tredie Række, I, S. 102.

[2] CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog,* S. 99.

paa dem lagt stor Vægt og efter Evne søgt at opnaa den heldigst mulige Formning af de hidhørende Regler. Særlig var der to af disse Bestemmelser, som vakte Opmærksomhed, fordi de i Tilfælde af Norges Forening med et andet Rige — Danmark eller Sverige, kunde faa megen Betydning. I § 27 var der givet Regler for Kongens mulige Ophold udenfor Riget, og i § 28 var det foreslaaet, at Kongen ikke uden Stortingets Samtykke maatte modtage et andet Lands Krone. Efter Udkastet kunde Stortinget give Kongen sit Samtykke til at antage en anden Krone. Dermed skulde det kunne synes, som om der var taget alle nødvendige Forsigtighedsregler. Forsamlingen viste ogsaa sin Anerkjendelse deraf, og vedtog Paragrafen med 98 Stemmer mod 11.

Denne lille Minoritet havde imidlertid reist en skarp Opposition. OMSEN vilde have et almindeligt Forbud mod, at Kongen overhovedet skulde kunne modtage nogensomhelst fremmed Krone. Han fandt levende Tilslutning af WERGELAND, som i stærke Ord mindede om den gamle Forening, og endog helst vilde have indført i Grundloven et direkte Forbud mod en Forening med Danmark.

Ved denne Leilighed kan ikke Grev Wedel have stemt med disse sine sædvanlige Meningsfæller. Han havde ikke Ordet under Debatten; men hvis han ansaa det hensigtsmæssigt at tie, saa var det ikke nogen Resignationens Taushed, han der paalagde sig. Som Bestemmelserne var affattede, maatte de ligesaa vel finde Tilslutning fra ham, som fra Falsen og Sverdrup. Han kunde anse det for tilstrækkeligt, hvad Jacob Aall ytrede mod Omsen og Wergeland[1].

Da der ved § 31 i Udkastet fremkom Forslag fra flere Bønder om at anvende det beneficerede Gods til Ophjælp af Statens Pengevæsen, var Grev Wedel mellem de Repræsentanter, som modsatte sig dette. Han ytrede endog, at det vilde være en uudslettelig Skamplet paa Forsamlingen, hvis den tillod sig noget Indgreb i Anordningerne for

[1] *Storthings-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 41—46; JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 426 flg. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 439. H. WERGELAND, *Norges Konstitutions-Historie,* Hefte III, S. 21. BRYNS *Dagbog,* S. 175; *Norske Samlinger,* II, S. 580 flg. I N. WERGELANDS *Fortrolige Breve,* S. 64 tales kun om denne Forfatter, som den, der *„var i Særdeleshed ivrig“* for et *„Forbud imod dansk Forening i Fremtiden“*. Af den anden Sides Talere nævner han alene Jac. Aall *„blandt flere“*. Ifølge *Histor. Tidsskr.,* I, S. 237 ytrede Wergeland: *„Hvad Gud haver adskilt, skal intet Menneske sammenføie.“* V. C. W. Sibbern, som beretter dette, tilføier, at her gik Wergeland for vidt, da det var stridende mod Folkesuveræneteten at binde kommende Slægter.

dette Gods, der var skjænket til gudeligt Brug, hvorfor dets nærmeste direkte Anvendelse vistnok var til Bedste for Geistligheden og Oplysningsvæsenet, ikke til at fundere Banksedler; hvis det modsatte blev antaget, da kunde Konsekvenserne deraf ogsaa blive farlige for den private Eiendomsret. Forslaget samlede kun 40 Stemmer og faldt[1].

I Udkastets § 32, hvorved Kongen overdroges den høieste Befaling over den væbnede Magt, fandtes indtaget et Forbud mod at drage fremmede Tropper ind i Riget „*uden Stortingets Samtykke*". Da det foresloges, at der istedet herfor skulde sættes: „*uden Statsraadets Samtykke*", bemærkede Grev WEDEL derimod, at en saa vigtig Gjenstand ikke burde være afhængig af Statsraadet, der jo, naar Kongen saa vilde, kunde afskediges af ham. Fra andre Hold anførtes, at der dog burde være Adgang til at lade Hjælpetropper komme ind i Riget uden først at spørge Stortinget. Men Grev Wedel forsvarede ogsaa her Udkastet og anførte, at Hjælpetropper kunde være ligesaa farlige for Rigets Frihed som fiendtlige Tropper, da der under dette Navn kunde indføres Tropper, som var bestemte til at undertvinge Landet. Forsamlingens store Flertal delte dog ikke hans Betænkelighed i dette Punkt, og da DIRIKS foreslog et Tillæg, hvori gjordes Undtagelse for Hjælpetropper mod fiendtligt Anfald, blev dette vedtaget med 95 Stemmer. For øvrigt blev Paragrafen godkjendt i sin oprindelige Form[2].

I § 33 var foreslaaet at tilstaa Kongen Ret til at begynde Krig og slutte Fred. Major SIBBERN nævnte de Betænkeligheder, der talte mod at tilstaa en Konge den første af disse Rettigheder. Flere af Konstitutions-Komitéens Medlemmer, mellem dem FALSEN og SVERDRUP, udtalte sig imod ham. Ligesaa gjorde Grev WEDEL, som fremholdt, hvor vanskeligt det var at sætte Grænsen mellem en Forsvars- og en Angrebskrig; ikke den, der slog til, men den, som eggede til Striden, var Aarsag til samme: Retten til at begynde Krig var odiøs, men maatte ansees

[1] *Storthings-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 46 flg. AALL, S. 427. *Bidrag til Norges Hist. i 1814,* I, S. 440; BRYNS *Dagbog,* S. 176. *Historisk Tidsskr.,* I, S. 237; IV, S. 403—406. FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 175. *Norske Saml.,* II, S. 586. N. WERGELAND (*Fortrol. Breve,* S. 65 flg.) var her Grev Wedels Meningsfælle, men nøies i sin Skildring med at give en almindelig Karakteristik af de fremkomne Anskuelser. Smlgn. ABSALON TARANGER, *Om Eiendomsretten til de norske Præstegaarde* (Særtryk af *Norsk Retstidende,* 1896), S. 93 flg. — Idéen om at grunde Pengevæsenet paa det beneficerede Gods kommer ogsaa frem senere; i *Intelligentssedlerne* for 23de Juni 1815 foreslog en Indsender dette Gods som Fundament for Banken.

[2] *Storthings-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 47 flg. H. WERGELANDS *Konst.-Historie,* H. III, S. 35; *Histor. Tidsskr.,* I, S. 239 flg. *Norske Saml.,* II, S. 586.

som et nødvendigt mindre Onde for at forebygge et større; man havde endnu ikke udfundet Muligheden af at indskrænke denne Ret for Regenten; det franske og det frie engelske Folk havde derfor overdraget Regenten Krigsretten. Til Sibberns Bemærkning om, at Gustav III. i den af ham selv givne Grundlov af 1772 havde anseet det hensigtsmæssigt at dele denne Ret med Stænderne, svarede Grev Wedel, at Gustav III. ogsaa havde vist, hvorledes en saadan Lov lod sig omgaa, og at Tildragelserne under Krigen med Rusland viste Farligheden af, at Folket havde Del i Krigsretten. Paragrafen vedtoges, som den var foreslaaet[1].

Den følgende Paragraf, der indeholdt Bestemmelsen om, at Regjeringen ikke maatte anvende militær Magt, forinden de Artikler i Landsloven, der angaar Oprør, tre Gange er forelæste af den civile Øvrighed, blev enstemmig vedtagen. Grev WEDEL gav derom nogle oplysende Forklaringer[2].

Ved Behandlingen af § 35, om Kongens Benaadningsret, opkom det Spørgsmaal, hvorvidt en Forbryder kunde afslaa at modtage den ham budne Benaadning. FALSEN fandt, at dette ikke kunde gaa an. Grev WEDEL var af den modsatte Mening, at det fik være Forbryderens Sag, at modtage eller afslaa den ham tiltænkte Naade. I Udkastet var gjort Tilføielse om, at der for Domme, afsagte af en Rigsret, ikke kunde gives nogen Benaadning. DIRIKS vilde, at Kongen ialfald maatte kunne formilde Straffen een Grad. Derimod indvendte Grev WEDEL, at en Hoffets Yndling da lettelig kunde slippe for en fortjent Straf og aldeles gaa fri, naar han alene var dømt til at miste Embedet, — at det var mindre farligt, om der engang blev statueret et for strengt Exempel, end at den skyldige skulde gaa fri, — og at Benaadningsretten, hvis den ogsaa skulde finde Sted i disse Sager, maatte indskrænkes til Fritagelse for Livsstraf. Et dertil sigtende Forslag blev derefter fremsat af DIRIKS. Med dette blev den foreslaaede Paragraf enstemmig vedtagen[3].

---

[1] *Storth.-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 48; BRYNS *Dagbog,* S. 177. *Norske Samlinger,* II, S. 587. *Histor. Tidsskr.,* I, S. 240.

[2] *Storth.-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 49; WERGELANDS *Konst.-Hist,* H. III, S. 36; BRYNS *Dagbog,* S. 177 flg. N. WERGELAND (*Fortrol. Breve,* S. 68) siger om denne Paragraf: *„Oversat af det Engelske og eenstemmig antagen.“* Paragrafens Kilde er ogsaa en engelsk Lov, fra hvilken den er gleden over i det Adler-Falsenske Grundlovsudkast, § 136. N. HÖJER, *Norges storting,* I, S. 175.

[3] *Storth.-Efterretn. 1814—1821,* I, S. 49; WERGELANDS *Konst.-Hist.,* H. III, S. 37; BRYNS *Dagbog,* S. 178. *Norske Samlinger,* II, S. 588.

Forhandlingerne den 5te Mai afsluttedes med § 36, næste Dag var Bededagen, og først den 7de Mai fortsattes med § 37, der omhandlede Kongens Ret til at uddele Rang, Titler og Ordener. Grev Wedel deltog ikke her i Debatten.

Ved denne Paragraf vaktes der ogsaa Forslag om Afskaffelse af Adelens arvelige, personlige og blandede Forrettigheder. Herom fattedes den Beslutning, at dette Spørgsmaals Afgjørelse skulde udsættes til næste Storting. Afskaffelsen af de adelige Privilegier var imod Christian Frederiks Ønske; han ansaa deres Bevarelse for nødvendig under en monarkisk Forfatning og vilde, selv om arvelige Rettigheder blev afskaffede, ialfald have en personlig Adel eller Rangadel. Af de Medlemmer, der stod Prinsregenten nær, udtalte ved denne Anledning SVERDRUP sig for Adelens Bevarelse, og han stod forsaavidt sammen med WERGELAND, der betegnede Afskaffelsen af de allerede givne Privilegier som en Plyndring, medens han for øvrigt var imod Oprettelse af ny Adel.

Til denne Debat knyttede der sig et ganske eiendommeligt Optrin. FALSEN, selv Adelsmand, havde ikke villet følge Prinsregenten. For kort Tid siden havde han i sit Grundlovsudkast foreslaaet Bevarelsen af de personlige Privilegier. Nu var han bleven en Modstander af alle saadanne, og da Debatten var endt, oplæste han en Erklæring, hvorved han for sig og sine Efterkommere frasagde sig sin hidtil havte Adel med alle de Rettigheder, som dermed kunde være eller blive forenede. Han oplyste dog selv, at dette Adelskab ikke for Øieblikket medførte nogen Forrettighed, hvis Afstaaelse kunde være Staten til Gavn eller fra hans Side kunde betragtes som en Opofrelse; han vilde imidlertid, som han selv sagde, intet have forud for sine Medborgere, var det end kun i Navnet. STEENSTRUP ytrede i Anledning af Falsens Afkald: „Dette var et følgeværdigt Exempel.“ Men det blev et Exempel, som ingen fulgte.

Det kan ikke være tvivlsomt, hvorfra Falsen ved denne Leilighed havde sit Forbillede, — at dette var, hvad der skede i den franske Nationalforsamling 4de August 1789. Men der var dog en stor Forskjel. Da Vicomte de Noailles og Hertugen af Aiguillon nedlagde sine feudale Rettigheder som et Offer paa Fædrelandets Alter, var det rigtignok heller ikke nogen stor Opofrelse, forsaavidt disse Rettigheder alligevel vilde været uigjenkaldelig tabte. Men det var dog en klog Handling, saaledes i Fædrelandets Interesse at sætte Lovlighedens Stempel paa sine egne Tab, — som Heinrich von Sybel i sit Værk over den store franske

Revolution med rette har betegnet Resultaterne af de Beslutninger, der under jublende Begeistring fattedes i hin historiske Nat. Hvad de franske Adelsmænd opgav, var imidlertid kun de adelige Rettigheder. De frasagde sig derimod ikke selve Adelskabet, med de dertil knyttede Titler. Den franske Adel vedblev ogsaa efter den 4de August at bestaa, og først 19de Juni 1790 fattede Nationalforsamlingen det Dekret, hvorved denne blev ophævet.

I Norge gik det noget anderledes til.

Christian Frederik har i sin Dagbog noteret, at Falsens Frasigelse gjorde et stærkt Indtryk paa de fleste af Forsamlingens Medlemmer. Jaaob Aall mente det modsatte: „Dette Offer modtoges med taus Ligegyldighed af Forsamlingen og efterlignedes ikke af nogen tilstedeværende Adelsmand. Den mindste Del vidste, at Falsen var det.“ Den tørt refererende Maade, hvorpaa Optrinet er gjengivet i flere Dagbøger, synes at bestyrke Aalls Dom. Hermed stemmer ogsaa, hvad Nicolai Wergeland fortæller, at dette Optrin aldeles forfeilede „at vække nogen behagelig Virkning, i hvor vel ment dette ellers maaske var“. Henrik Wergeland har rigtignok i Modsætning hertil i sin Konstitutions-Historie fundet Opfordring til at udmale Optrinet. Han siger, at der opstod en almindelig Forlegenhed, da Øinene fra alle Kanter søgte Forsamlingens øvrige, adelige Medlemmer, først Grev Wedel, saa Anker og saa Løvenskiold, en Forlegenhed, der voksede, da disse rolig blev siddende uden at følge Exemplet og uden at agte Steenstrups Bemærkning. Imidlertid kan heller ikke denne Skildring afsvække, hvad Aall og N. Wergeland har anført.

Hvad Christian Frederik videre har nedskrevet i sin Dagbog, tør derimod have mere for sig. Der var, skriver han, kommet en personlig Bitterhed ind i disse Forhandlinger, og han synes at finde dette naturligt efter den Holdning, som de tre ovenfor nævnte Adelsmænd havde indtaget paa Eidsvold. De havde, siger han, gjort sig bemærkede paa en lidet heldig Maade og var selv Skyld i denne Bitterhed; derfor havde de ogsaa følt sig ubehagelig berørte under disse Debatter og ikke taget synderlig Del deri. Langt fra selv at være enig med Falsen, har Christian Frederik alligevel havt en hemmelig Tilfredsstillelse ved hans Skridt, og han har ikke uden Skadefryd ment, at dette kunde være tilpas for hans Modstandere.

At Prinsens Opfatning her væsentlig er rigtig, og at der i Dagens Debatter indblandedes personlige Hensyn, som navnlig ikke har været uden Indvirkning paa Falsen, synes vanskelig at kunne

benegtes. Nicolai Wergeland mener ogsaa, at det, som var forefaldt, „syntes at være beregnet paa at kompromittere visse“. Falsen var desuden en Mand for saadanne Optrin, selv modtagelig og med en sjelden Evne til at forplante sine Indtryk over paa andre. Det kunde neppe undgaaes, at hans Opfatning tog Farve efter hans daglige Oplevelser, og at hans Syn paa den Stand, han selv tilhørte, blev bestemt efter hans personlige Forhold til enkelte Standsfæller. Tanken paa Grev Wedel og Løvenskiold har vistnok mere staaet for hans indre Blik end Tanken paa de Standsprivilegier, om hvilke han selv sagde, at de omtrent var uden Værd, og Afsigelsen af Adelskabet blev derved en Handling, som tabte sin Betydning, naar den ikke efterfulgtes af dem, som virkelig havde noget at afstaa. Grev Wedel kunde imidlertid ikke følge Exemplet. Om han selv kunde have givet Afkald for sin egen Person, vilde hans Sønner have traadt i hans Sted. Hans Lensgrevskab var ikke hans Eiendom. Intet Afkald kunde gjælde udover hans egen Person[1].

Men Spaltningen mellem Falsen og Grev Wedel er rimeligvis efter denne Dag bleven en endnu større end før.

I det samme Møde behandledes derefter Grundlovsudkastets paafølgende Paragrafer, hvor man snart naaede § 41, der omhandlede det tilkommende Statsraads Organisation. Her forelaa et af de mere væsentlige Punkter, i hvilke Christian Frederik og Grev Wedel stod imod hinanden.

Konstitutions-Komitéen var bleven staaende ved at fastslaa fem Statsraader og, i Overensstemmelse med den svenske Regjeringsforms § 6, nævne hvert af disses Departementer. I de nærmest følgende Paragrafer var der i Komitéens første Udkast gjort Rede for de Sager, som skulde henligge under hvert Departement, ligesom det var foreslaaet at ansætte to saakaldte Regjerings-Sekretærer i Finansdepartementet og to i Krigsdepartementet. Disse Bestemmelser var Grev Wedels Værk, og i Komitéen var de derom handlende Paragrafer, ialfald for en Del, dikterede af ham[2].

[1] *Storth.-Efterretninger 1814—1821,* I, S. 50—54; AALL, S. 427 flg. *Bidrag til Norges Hist. i 1814,* I, S. 382; CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog,* S. 103 flg. H. WERGELANDS *Konstit.-Hist.,* H. III, S. 45—56. N. WERGELAND, *Fortrolige Breve,* S. 72—79. BRYNS *Dagbog,* S. 179. *Histor. Tidsskr.,* I, S. 244. *Norske Samlinger,* II, S. 588—592. J. H. Darre har i sin Dagbog (*Hist. Tidsskr.,* III, S. 406) ikke et Ord om det hele Optrin, medens G. P. Blom (*Histor. Tidsskr.,* tredie Række, I, S. 106) nøies med en spydig Bemærkning om Falsen: *„Han tabte sit Adelskab og vandt, at alle fik vide, at han var af Adel.“*

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 428. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 381.

Da Udkastet underhaanden blev forelagt Prinsregenten, fæstede han sig straks ved disse Bestemmelser, og gjorde derved sine Bemærkninger. Han paaviste, at den foreslaaede Ordning afveg fra den, han nylig havde indført for sit Regjeringsraad. Han var ogsaa imod de foreslaaede Regjerings-Sekretærer, hvilke han tænkte sig i Lighed med de svenske Statssekretærer.

Ved Sagens fornyede Behandling i Komitéen blev der af Prinsregentens fortrolige gjort Forsøg paa at faa de Paragrafer forandrede eller udtagne, som havde vakt hans Kritik. Men det lykkedes ikke med det samme at fjerne dem. Derimod blev der indskudt en ny Paragraf (§ 44), efter hvilken det, uanseet de forudgaaende Bestemmelser i Henseende til Fordelingen af Statsraadets Forretninger, skulde staa Kongen frit for at forandre denne, naar han fandt det tjenligt, kun under Forudsætning af, at det ikke medførte nogen Forøgelse af Statens Udgifter.

Komitéen var her kommen ind paa et Skraaplan. Den hældede til to Sider. Den imødekom Grev Wedel ved at bibeholde den af ham foreslaaede Ordning, med at indtage i Grundloven specielle Lovbud om Forretningernes Fordeling mellem bestemte Regjerings-Departementer; men til samme Tid laa den under for Prinsregentens skjulte Indflydelse, idet den tilføiede en ny Paragraf, der i Virkeligheden ophævede de første Bestemmelser[1].

Men utilfredsstillende og lidet praktisk, som denne Ordning i sig selv kunde være, vandt den heller ikke Christian Frederiks Tilslutning, og han anvendte paa ny sine Forbindelser og sin Indflydelse for at faa de omhandlede Bestemmelser end mere forandrede.

I Rigsforsamlingen fremsatte Falsen, Komitéens Formand — som det almindelig antoges, efter Samraad med Prinsen — et Forslag, der gik videre end, hvad der sidst var vedtaget. I en Tale udviklede han, hvorledes de foreslaaede Bestemmelser skulde stride mod den engang antagne Grundsætning, at den udøvende Magt burde være i Kongens Hænder; Kongens Myndighed burde ikke uden Hensigt indskrænkes; ingen kunde bedre end Kongen bedømme, hvorledes Forretningerne mest hensigtsmæssigen lod sig fordele. Falsen henholdt sig til de ubehagelige og hensigtsløse Indskrænkninger, som man nu vilde paalægge Regjeringen; Staten havde tilstrækkelig Sikkerhed, naar der kun sørgedes for, at Udgifterne ikke unødigen forøgedes, og naar enhver Statsraad stod til Ansvar for de Expeditioner, som udgik fra hans

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814*, I, S. 287—302.

Departement. I Henhold hertil foreslog han saa at samle alle fornødne Bestemmelser om Statsraaderne i en enkelt, kort Paragraf, hvorefter Kongen selv skulde vælge sit Raad af norske Borgere, som ikke skulde være yngre end 30 Aar; dette Raad skulde mindst bestaa af fem Medlemmer, foruden dem, der kunde tilkaldes ved overordentlige Anledninger, og Forretningerne skulde han fordele mellem dem „saaledes, som han det for tjenligt eragter“, — et Udtryk, der minder om den tilsvarende Bestemmelse i det Adler-Falsenske Grundlovsudkast.

Grev Wedel indvendte intet mod denne Forandring. Det var, siger hans Ven Jacob Aall, i Almindelighed ingenlunde hans Mening utilbørligen at indskrænke den Myndighed, som skulde tillægges den udøvende Magt. Men hans Holdning er alligevel paafaldende. Det kan vel da spørges, hvorfor han overhovedet havde gjort noget Forsøg paa at faa vedtaget helt andre Bestemmelser, der vilde have bundet den udøvende Magts Hænder paa en noksaa følelig Maade. Hans Ven G. P. Blom har givet Forklaringen: „Wedel og jeg lukkede ikke Munden op, som vi da har foresat os, indtil Finansvæsenet kommer.“ Han har havt Følelsen af, at Modstand var unyttig, og derfor ikke villet tage Kampen op, efterat han var forladt af sine Kolleger i Komitéen. Falsens Forslag vedtoges med 99 mod 3 Stemmer, og dermed bortfaldt de af Komitéen foreslaaede Paragrafer. Om Grev Wedels Stemmegivning er intet bekjendt[1].

Ved Udkastets §§ 48 og 50 kom Forsamlingen ind paa Spørgsmaalet om Statsraadernes Ansvarlighed. Grev WEDEL tog her atter tilorde. Han havde endnu ikke helt kunnet bekvemme sig til Taushed og Resignation, og saa forslog han her at føie et Tillæg til § 50, hvorefter det Medlem af Regjeringen, som ikke vilde kontrasignere, skulde nedlægge sit Embede, men imidlertid som Pension beholde sin fulde Gage, indtil næste Storting havde afgjort, hvorvidt han ved sin Negtelse havde handlet rigtig eller ei; vedkommende Regjeringsmedlem vilde paa denne Maade give sin Protest en større Kraft og Høitidelighed, og et saadant Skridt vilde foranledige en Sensation i Publikum, hvilken Kongen vistnok saa meget som muligt vilde søge at undgaa. Han anførte derhos imod Falsen, at man formodentlig i en Konstitution maatte tænke sig ligesaavel den onde som den gode Regent, og at for denne ingen synderlig Konstitution var nødvendig.

---

[1] *Storthings-Efterretninger 1814—1821*, I, S. 55 flg. AALL, S. 428 flg. FR. SCHMIDTS *Dagbøger*, S. 177. *Norske Samlinger*, II, S. 592 flg. *Histor. Tidsskr.*, tredie Række, I, S. 106.

Forslaget, der for øvrigt allerede havde været fremme i Komitéen, men der var forkastet, synes i Rigsforsamlingen at have fremkaldt en varm Debat. Ved Voteringen opnaaede det kun 48 Stemmer mod 62 og var saaledes ogsaa nu forkastet. Med denne Votering afsluttedes Kl. 4 Forhandlingerne den 7de Mai[1].

I de følgende Dage nævnes kun sjelden Grev Wedels Navn i de til os komne Referater af Forhandlingerne. Han deltog i Mødet den 10de Mai, men forekommer ogsaa der kun en enkelt Gang mellem dem, som havde Ordet. Det var paa denne Dag, Rigsforsamlingen vedtog Beslutningen om Stortingets Deling i Odelsting og Lagting. Ved Grundlovens § 82 fremsatte Provst SCHMIDT Forslag om fælles Votering af begge Afdelinger over de Forslag, om hvilke disse ikke kunde blive enige. Tillægget blev vedtaget med 62 Stemmer mod 39. I Mindretallet befandt sig saavel Grev WEDEL som FALSEN, der begge talte imod Schmidts Forslag, idet de fandt, at en saadan Ordning aldeles vilde tilintetgjøre, hvad man betegnede som „Hensigten med Stortingets Inddeling i to Kammere“[2]. For øvrigt haves ingen Efterretning om, at Grev Wedel i de følgende Dage har deltaget i Forhandlingerne om selve Grundloven.

I denne Henseende er det navnlig paafaldende, at han ikke skulde have følt sig kaldet til at gribe ind i Debatten, da den tidligere udsatte ellevte Grundsætning (S. 125) og Grundlovsudkastets § 108 var under Behandling. Thi det gjaldt dog her Spørgsmaal, for hvilke han var levende interesseret, og hvorom han havde sine egne Meninger.

Hans Venner har atter her givet Forklaringen. Jac. Aall[3] siger, at Grev Wedel i disse Dage havde et Anfald af Podagra, og derved saa sig tvungen til at forblive rolig hjemme i sit Kvarter. G. P. Bloms[4] Ytring er allerede anført, og endelig kan N. Wergeland[5] anføre, at Grev Wedel „i lang Tid af Misfornøielse med Tonen i Forsamlingen havde været taus og i et Par Dage været upasselig og holdt sig i sit Kvarter“.

---

[1] *Storthings-Efterretninger 1814—1821,* I, S. 57 flg. WERGELANDS *Konstit.-Hist.,* H. III, S. 62. BRYNS *Dagbog,* S. 180. *Histor. Tidsskr.,* første Række, I, S. 245; IV, S. 406. FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 177. *Norske Samlinger,* II, S. 594.

[2] *Norske Samlinger,* II, S. 608.

[3] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 437.

[4] *Historisk Tidsskrift,* tredie Række, I, S. 106.

[5] *Fortrolige Breve,* S. 115.

Saaledes har han været borte fra Forsamlingen i flere Dage, dels paa Grund af et smerteligt og ubehageligt Sygdomsanfald, dels fordi han følte sig utilfreds med Sagernes Gang. Han blev paa den Maade fraværende ved betydningsfulde Afgjørelser. I det vigtige Møde den 8de Mai har Grev Wedel ikke været tilstede. I modsat Fald maatte der have foreligget Udtalelser fra ham, der havde markeret hans Standpunkt. Paa den nævnte Dag behandledes de Bestemmelser, der omhandlede Stemmeretsvilkaarene, altsaa et Emne, der skulde synes at høre til de vigtigste i enhver Forfatning.

Konstitutions-Komitéen havde i sit første Udkast (§ 49) foreslaaet at skjænke Stemmeret til enhver Mand, der havde fyldt 25 Aar og boet tre Aar i Landet, alene med Undtagelse af dem, som nød Understøttelse af Fattigvæsenet eller stod i personligt Tjenesteforhold, derunder ogsaa indbefattet Dagleiere, Haandværkssvende, Fabrik-Arbeidere og Husmænd. Dette var en Bestemmelse, der gik langt udover, hvad der havde været foreslaaet i det Adler-Falsenske Grundlovsudkast. Stemmeretten skulde efter dette Udkast være knyttet til Besiddelse af en vis Eiendom eller til en vis Indtægt. Deri haves altsaa et Udtryk for Falsens Meninger. Om Sverdrup maa ogsaa — efter det Sverdrup-Berghske Grundlovsudkast — forudsættes, at han har havt en lignende Opfatning. Men da er det ikke rimeligt, at det Forslag om Stemmeretsregler, som først vandt Komitéens Bifald, er kommet fra dem. Redaktionen af denne Grundlovsparagraf i dens først foreslaaede Form maa da antagelig skyldes den anden Fraktion af Komitéen, Grev Wedel og hans Meningsfæller. Af disse havde Nic. Wergeland i sit private Grundlovsudkast (§ 24) foreslaaet meget frie Stemmeretsregler, endnu friere end de, som Komitéen havde opstillet. Saaledes var det Forslag, som endelig fremkom, nærmest at opfatte som en Anvisning paa at vælge en Middelvei. Forsaavidt der overhovedet, med den knappe Tid, der var Komitéen levnet, kunde tales om grundige Overlægninger, da skulde det vel have været i dette Punkt, hvor jo de enkelte Medlemmer paa Forhaand havde indtaget et Standpunkt og formuleret sine afvigende Meninger. Alligevel tør det antages, at de Synsmaader, som her kom frem, ikke hvilede paa nogen dybere Indsigt i Emnet. De enkelte Medlemmer kunde have tilegnet sig visse Teorier, som tiltalte dem, medens den Erfaring, som her maatte blive den bedste Rettesnor, endnu savnedes. Imidlertid synes det, med en saadan Reservation, rimeligt, at der ved denne Leilighed hos Grev Wedel og hans Venner

har vist sig, hvad man kunde kalde en mere liberal Opfatning end hos Falsen og Sverdrup.

Christian Frederik var ikke tilfreds med Stemmeretsreglernes Form i Komitéens Udkast, og han har i sine om dette nedskrevne Bemærkninger gjort Udsættelser derved. Han vilde, at Valgmænd og Repræsentanter i Byerne skulde være Borgere og besidde en Eiendom, som indbragte 400 Spd., og paa Landet enten være Embedsmænd eller mindst eie et Skippund Tunges Skyld. Dette blev meddelt Prinsens Venner i Komitéen. Men der blev alligevel ikke hertil taget noget Hensyn ved den fornyede Gjennemgaaelse, og § 54 i det andet endelige Udkast, der fremlagdes fra Komitéen, svarede i alt væsentligt til § 49, som den havde lydt i det første[1].

Det endelige Udkast kom under Behandling i Mødet den 8de Mai; „Konstitutionsforslaget om Stemmeret blev aldeles misbilliget,“ skrev N. Wergeland derom[2]. Efter nogen Diskussion blev det besluttet at sende § 54 tilbage til Komitéen til fornyet Behandling, sammen med de under Mødet fremsatte Forslag. Et nyt, ikke lidet forandret Udkast til den omstridte Paragraf forelaa derefter til næste Dag, og med nogle Ændringer vedtoges det saa i denne Form. De tidligere, detaillerede Bestemmelser blev strøgne. Som nyt var tilkommet Bestemmelsen om matrikuleret Jord og om Borgerskab som Betingelser for Stemmeret.

Ved Rigsforsamlingens endelige Afgjørelse af denne Paragraf optraadte CHRISTIE som Talsmand for lignende Anskuelser som de af Prinsen fremsatte. FALSEN foreslog en Minimumsgrænse for den særskilt matrikulerede Jord, der skulde begrunde Stemmeret. En saadan faldt dog ikke i Forsamlingens Smag, og de den 9de Mai vedtagne Stemmeretsregler blev derfor saadanne, som man siden havde dem i sytti Aar[3]. Men ved denne Afgjørelse var Grev Wedel ikke tilstede. Den 10de Mai var han, som nævnt, nærværende, for saa atter i nogle

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 290. Om Christies Forhold ved denne Anledning se N. HÖJER, *Norges storting,* I, S. 111.

[2] *Fortrolige Breve,* S. 88.

[3] *Storthings-Efterretninger,* I, S. 62 flg. Af *Bidr. til Norges Hist. i 1814,* I, S. 491 sees, at der under denne Debat maa være faldt fornærmelige Hentydninger til Grev Wedel og Løvenskiold, — et Vidnesbyrd om, at Lidenskaberne var komne i Kog, og at den drevne Agitation havde gjort sin Virkning. — Det er mærkeligt at se, hvorledes Jac. Aall glider hen over Stemmerets-Spørgsmaalene i sin Skildring af Forhandlingerne paa Eidsvold.

Dage at forsvinde fra Møderne. Hans Deltagelse i selve Grundlovsarbeidet var dermed tilende [1].

Naar der efter det, som her er anført, skulde spørges, hvad der saa kan opstilles som Resultat, med Hensyn til den Andel, som Grev Wedel har havt i Grundlovens Forberedelse og Udformning, da er det vanskeligt at give et bestemt Svar. Engang, mange Aar senere, da der var vundet større Erfaring for, hvorledes den norske Forfatning praktisk virkede, sagde han, i Paahør af sin ældste Søn, til Løvenskiold: „Det er ikke vor Skyld, at Grundloven blev, som den er", — og Løvenskiold gav sit bekræftende Svar. Men ingen af de to Venner fra Eidsvold sagde, hvilke Partier af Grundloven det var, for hvilke de ansaa sig fritagne for Ansvar. I Jacob Aalls Skildring foreligger intet, som kan veilede. Grev Wedel har neppe heller paa Forhaand opstillet noget Ideal af den Statsforfatning, han ønskede at skaffe sit Land, og han havde ikke taget noget Skridt til at forberede en Grundlov, — i Modsætning til Prinsregenten, som med Omhu og i Tide havde truffet sine Forberedelser. I een Henseende kan der dog ikke herske Tvivl. Efter sine Udtalelser paa Stortinget i 1824 har Grev Wedel været en Tilhænger af de Principer, som kaldte Bønderne frem til at være Forfatningens Værn, og han bevarede sin Tro paa deres Evne til at holde denne Plads. Det var ikke i dette Punkt, han var misfornøiet med Grundloven. Men hvor var det saa?

Det er muligt, han kan have ment, at Grundlovsarbeidet ikke vilde blive Rigsforsamlingens Hovedopgave, — han kan endog have tænkt sig den Mulighed, at dette Arbeide vilde blive skudt ud. Han havde sat meget ind paa at fremtvinge en Anerkjendelse af Forsamlingens Suverænetet, men havde lidt Nederlag, og han havde ikke været heldigere, da han krævede, at Prinsen skulde give Forsamlingen hel og uforbeholden Oplysning om Forholdet til fremmede Magter. I det Sted var han bleven dreven over i en Forhandling om den tilkommende Grundlov; han havde ikke faaet Leilighed til at levere Slaget paa den Valplads, som han selv havde udseet.

[1] Iflg. *Storthings-Efterretninger, 1842,* S. 98 havde J. A. Hielm paa dette Storting forklaret, *„at afdøde Grev Wedel i Konstitutions-Komitéen i 1830 havde erklæret, at det paa Eidsvold var Meningen, at Storthinget i 1816 skulde for hvert Sted bestemme Repræsentanternes Forhold og saaledes udbringe det grundlovbestemte Forhold".*

Ogsaa i dette Arbeide greb Prinsregentens dynastiske og personlige Interesser ind. Skjønt han i Almindelighed holdt sig mere fjernt fra Forfatningsarbeidet, var der dog ved dette enkelte Punkter, for hvilke han særlig interesserede sig, og netop i disse Punkter mente han at have en Modstander i Grev Wedel. Efter Jacob Aalls Skildring var denne i Komitéen netop en Repræsentant og Talsmand for mere aristokratiske Grundsætninger, end hans Kolleger. Om saa har været, har disse dog ikke sat sig Mærker i Forfatningen, og det skulde ialfald været tilføiet, at han var den liberale Aristokrat. Derhos skulde han, efter Aalls Udsagn, navnlig have øvet Indflydelse paa de Dele af Konstitutions-Komitéens Udkast, der omhandlede den udøvende Magt og overhovedet den høiere Statsorganisation, — hvad jo ogsaa bestyrkes ved det, som for øvrigt vides.

Af Rigsforsamlingens Forhandlinger kan sees, at Grev Wedel har været paavirket af sine Ungdomsindtryk fra London. Men han kan dog aldrig have tænkt sig Muligheden af en Anvendelse af den engelske Forfatnings Grundtræk i Norge. Derimod kan det ikke betvivles, at hans Sympati mere maa have vendt sig mod den svenske Forfatning. Her var Christian Frederik for en Del inde paa det rette Spor, naar han udtalte sin Mistanke om, at Grev Wedel havde arbeidet paa at give Grundloven en Form og et Indhold, der væsentlig nærmede den til Sveriges Regjeringsform af 1809[1]. I denne Henseende foreligger der en Udtalelse fra Grev Wedel selv, efter hvilken han virkelig skulde have næret Ønske om, at den norske Grundlov i sine Principer skulde blive saa overensstemmende som muligt med den svenske.

I en Rapport fra Statssekretær G. F. af Wirsén, der er nedskreven efter en Samtale, som denne den 5te September 1814 havde med Grev Wedel paa Bogstad[2], forekommer følgende: *„Så länge grefve Wedel förleden vintras under riksdagen hade hoppet öfrigt att förnuftet skulle leda till föreningen, ställde han sitt deltagande uti konstitutions-arbetet till det mål, att samansmälta konstitutionerna i alla hufvudsaker. När däremot allt hans arbete var förgäfves, uphörde han med vidare deltagande, och saken blef i sitt närvarande skick.“*

---

[1] Christian Frederiks *Dagbog,* S. 104 flg.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 445, sammenholdt med *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816,* S. 69 flg.

Ganske efter Ordene kan denne Beretning neppe være at forstaa. Wirsén har lagt mere i de faldne Ytringer, end de med rette kunde siges at indeholde. Thi Grev Wedel var ingen ubetinget Beundrer af den svenske Forfatning. Denne var ham ikke fri nok, og da den med sine fire Stænder ikke var populær i Norge, er der saa meget mindre Grund til at fæste sig ved Wirséns Beretning om, at han *„i alla hufvudsaker“* vilde sammensmelte den norske og den svenske Grundlov. Man kunde anføre, at Grev Wedel om Vaaren 1814, inden Rigsforsamlingens Sammentræden, havde næret det Ønske, at faa udbredt et større Antal Exemplarer af den svenske Regjeringsform i Norge[1]. Men dermed behøver han ikke at have forbundet nogen anden Tanke end den at ville oplyse sine Landsmænd om Udstrækningen af den politiske Frihed, hvoraf det svenske Folk var i Besiddelse. Om denne havde den store Almenhed i Norge kun høist ufuldkomne Forestillinger.

Grev Wedel har sandsynligvis holdt paa et mere udpræget Tokammersystem end det, hvorved Komitéen og Rigsforsamlingen blev staaende, og maaske har han ønsket en Repræsentation, hvorved der gaves de store Godseiere en fast Plads i det første Kammer. Men vi ved intet derom. Derhos har han utvivlsomt holdt paa et System for Statsraadets Ordning, der mere kunde lade dette arbeide i de samme Former som det svenske. I dette Punkt mødte han Prinsens Modstand, og her laa han under for denne. Det maa have været derom, han talte til Wirsén, og dertil alene maa dennes Bemærkninger indskrænkes. Har Grev Wedel for øvrigt tænkt sig en større Overensstemmelse mellem begge Grundlove, da ligger den Tanke nær, at dette ligesaa meget maatte ske ved Forandringer i den svenske. Det var ialfald en Tanke, som foresvævede ham nogle Maaneder senere.

Efter Jac. Aalls Ytringer maa det ansees sikkert, at Grev Wedel havde en væsentlig Del i Komitéens Udkast. Men dette kan dog ikke

---

[1] Brev fra Grev Axel Rosen til Grev v. Engeström, dat. Göteborg 5te Marts 1814: *„Hans Excellence Grefve Essen hade öfverenskommit med Grefve Wedel, att 500 exemplar af Svenska regeringsformen skulle utspridas i Norrige“*; nu havde Grev Rosen faaet Grev Essens Befaling til at trykke disse 500 Exemplarer; men da der i Göteborg kun fandtes en eneste Bogtrykker, som havde passende *„stylor“*, og denne derhos var meget optagen, maatte han anmode om at faa dem fra Stockholm. (Original i den Engeströmske Brevsamling i det kgl. Bibliotek, Stockholm). Det kunde have Interesse at vide, hvorvidt disse Exemplarer virkelig blev trykte og indbragte i Norge.

dermed siges i alle Dele at være et Udtryk for hans egne Meninger. Det giver endog kun ringe Veiledning til at lære disse at kjende. Han har under Arbeidet slaaet af, lempet sig efter andre, for muligens atter af dem at opnaa Indrømmelser. Men hvad han derunder har opgivet, det kan nu blot delvis anes, kun sjelden helt forstaaes.

Heller ikke kan der siges synderligt om den Indvirkning, et Samarbeide mellem Minoriteten i og udenfor Konstitutions-Komitéen har øvet paa dennes Udkast. Hvad Jac. Aall (se S. 172 ovfr.) har fortalt om deres „Stueting", er sande Ord; der var dem imellem en Overensstemmelse i Sympatier, i Meninger, som senere holdt sig for Livet. Der er Vidnesbyrd om, at de har arbeidet i Fællesskab og bl. a., forinden de traadte frem i Forsamlingen, overlagt med hinanden om sine Foredrag. Mangt et befrugtende Ord kan være talt ved deres Sammenkomster. Men et systematisk Samarbeide mod bestemte Maal har der ikke derfor været, og hvad Nic. Wergeland havde fæstet til Papiret, det var kun et Udtryk for hans personlige Meninger. Mellem Grev Wedel og ham var der delvis endog stor Uoverensstemmelse, saaledes som ved Spørgsmaalet om to Kammere eller Afdelinger af Stortinget. Wergeland var her til det sidste en ivrig Tilhænger af Principet om en udelt Nationalforsamling. Saaledes var Minoriteten ikke indbyrdes overensstemmende i Forfatnings-Spørgsmaalene. Hvad der bandt dens Medlemmer sammen, var de andre Sager[1].

Af disse andre Forhandlingsemner, der ikke henhørte under Grundlovsarbeidet, stod endnu eet tilbage, der havde den største Betydning for Fædrelandet. Det gjaldt de finansielle Beslutninger, der maatte tages, inden Forsamlingen skiltes. Om Grev Wedel havde ladet sig trænge tilbage fra Arbeidet med den tilkommende Forfatning, — om han der i sin Sygdom havde resigneret, saa var han bestemt paa at tage til Orde, naar Finanserne skulde drøftes; han regnede dette for sin Pligt, og i Udsigten til der at kunne tage Bladet fra Munden, kunde han finde Trøst for sin foreløbige Taushed. Paa dette Felt var han den alment anerkjendte Kraft. Der havde han, gjennem sit Arbeide i den dansk-norske Statstjeneste, grundet Krav paa at betragtes som en Autoritet. Han var i denne Henseende Forsamlingens mest

[1] Inden Majoriteten fandtes den samme Forskjel. Motzfeldt og Christie var imod en Deling af Stortinget, medens Falsen og Sverdrup var ivrige for en saadan. Smlgn. bl. a. *Historisk Tidsskrift*, I, S. 255 og *Norske Samlinger*, II, S. 607.

sagkyndige Medlem, og derfor kunde han ikke tage paa sig det store Ansvar at være borte og at forholde sig taus, naar det finansielle Spørgsmaal kom under Behandling[1].

---

[1] Til de i det foregaaende meddelte Breve om norske Forhold fra Grev v. Essen til Kong Carl XIII. kan her endnu føies et, som er skrevet i Venersborg 3die Mai 1814:

„Ännu stå vi på samma punct med Prins Cristjan och Norrmännen, och jag frucktar nog at Eders Maist. lärer sluteligen nödgas at med stränghet behandla detta obetäncksamma Folck.

En Dansk Amiral Bille, och en Öfverste Lönburg äro hit anlände såsom Commissarier från Konungen af Dannemark, för at afgå till Norrige, och föra Prins Cristjan till sansning, och om detta vore fåfängt, då uppfordra Commendanterne på Fästningarne at öfverlämna dem till de Svänska Commissarierne. Huru nu detta lyckas lämnar jag därhän. Amiraln Bille tyckes vara en instruerad och klok Man, samt sin Konung oändeligt tillgifven, och det är egenteligen på den grund, som jag är mycket frestad at anse Honom som en ärlig Man. Han har det mot sig, at han är född Dansk och bär röda hår.

Sedan Eders Maist. nu mera äfven disponerar Ullricksdal, vågar jag i underdånighet hemställa, om icke Eders Maist. ämnar det stället, eller Haga åt H. K. H. Kronprinsen. Om så vore, och Eders Maist. förföll på det förstnämde, så vågar jag göra den underdåniga framställning, om icke Eders Maist. skulle behaga öfverlämna åt Hans K. H. at Själf göra valet af Ståthållare.

De från Frankrike så högst vigtiga tidningar, gifva oss anledning hoppas at snart återse Kronprinsen hos oss.“

IX.

EIDSVOLDS-GARANTIEN OG KONGEVALGET.

Grundlovens Gjennemgaaelse var tilendebragt den 11te Mai. Foruden den endelige Redaktion, der blev afgjort i et Møde 16de Mai, stod det derefter tilbage at træffe Afgjørelse om to vigtige Spørgsmaal, der begge var nødvendige for at afslutte det begyndte Værk.

Der skulde sørges for at skaffe de fornødne Penge til at opretholde og gjennemføre de tagne Beslutninger, og der maatte vælges en Konge. I begge Henseender forelaa der et Stof, som vel kunde sætte Lidenskaberne i Bevægelse og atter lade de skarpe Modsætninger inden Forsamlingen komme for en Dag. Ved Afgjørelsen af de nævnte to Spørgsmaal maatte det paany vise sig, hvad der skilte mellem Prinsregenten med Kompromispolitikens Bærere paa den ene Side og Grev Wedel med hans Meningsfæller paa den anden. Idet Rigsforsamlingen atter blev kaldet til at sysselsætte sig med Kompromissets Konsekvenser, maatte alle være forberedte paa Møder af den samme bevægede Karakter og med den samme Spænding, som de, man havde gjennemlevet den 18de og 19de April.

Det vilde blive en Kamp om de samme Grundsætninger, som i hine første Møder havde staaet imod hinanden, — kun at Udfaldet denne Gang vilde være mindre usikkert. Rigsforsamlingen havde selv bundet sine Hænder; for dens Flertal var der kun en eneste Udvei, hvorpaa det kunde slaa ind.

Den under 18de April valgte Finanskomité havde den 9de Mai afgivet sin Indberetning, og denne blev behandlet i Rigsforsamlingens Møde den 13de Mai. Paa denne Dag var det Grev Wedel umuligt at forblive rolig i sit Hjem. Hans Podagra var ingenlunde hævet. Men paa sine Krykker humpede han ind i Forsamlingen, hvor

han tog en fremragende Del i Debatten. I dette Emne følte han sig som en Mester, og her kunde han endnu drømme om at finde den Tilslutning, som han havde savnet i de statsretslige Debatter. Fra sine første Embedsaar var han fortrolig med det dansk-norske Monarkis fælles Finanser; hans senere Virksomhed havde givet ham nærmere Indsigt i, hvad der var Norges særlige Behov, og hvad det med sin begrænsede økonomiske Evne paa den Tid formaaede at bære. Endelig havde han i et kombineret Møde, som Finanskomitéen havde holdt med Konstitutions-Komitéen, af hvilken han selv var Medlem, havt Anledning til at blive kjendt, ialfald med Grundtrækkene af den opgjorte Arbeidsplan, og deltage i Diskussionen derover. Ingen kunde derfor bedre end han eie Betingelserne for at bedømme det Arbeide, som nu blev fremlagt.

Tiden havde ikke tilladt nogen meget indgaaende Undersøgelse. Komitéen havde været henvist til at tage de Meddelelser og Oplysninger, som den kunde faa; den havde henvendt sig til Regjeringsraadets Finans-Departement og fra dette modtaget en Del Oplysninger, som den bagefter benyttede. Den havde draget sine Slutninger i god Tro, og den havde paa dem udkastet et forhaabningsfuldt Billede af Fremtiden. Den vidste ikke, at Regenten og Finans-Departementet havde gjort, hvad de formaaede, for at skjule Stillingen, som den var, og ikke nævnt de store Summer, som virkelig udkrævedes[1].

Komitéen sagde om sig selv, at den var overbevist om „at have anvendt sin bedste Flid, paa det det anbetroede Arbeide maatte blive paa den nøiagtigste og ordentligste Maade udført“. Men der var ikke ved dens Nedsættelse sørget for at give den en Sammensætning, der borgede for, at den helt kunde magte sin Opgave. De syv Kjøbmænd, der havde Sæde i Komitéen, medbragte ikke fra sin Forretningsvirksomhed i Hjemmet de nødvendige Forudsætninger til at bedømme hele det indviklede Maskineri i Statens Finanser, og de to Embedsmænd, der havde faaet Plads ved deres Side, kunde neppe heller fra sin tidligere Virksomhed siges at være egnede til at tilføre Komitéen de Indsigter, som savnedes hos dennes næringsdrivende Medlemmer. Fremfor alt manglede der inden Komitéen en enkelt Mand, som var selvskreven til at give den Autoritet, og for hvis Indsigt alle vilde bøie sig. Imod

---

[1] CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog*, S. 94 flg. — G. P. Blom oplyser, at Indstillingen allerede faktisk var færdig 5te Mai: *„Vil ikke dette ømme Capitel aabne Øynene, er evig Blindhed uundgaaelig“; Historisk Tidsskrift*, tredie Række, I, S. 104.

sig havde den Grev Wedel. Idet Partiforholdene havde hindret hans Valg til Medlem af Komitéen, var han istedet bleven den selvskrevne Kontrollør og Kritiker af den fremlagte Indstilling[1].

Denne Indstilling var bygget paa de gunstigste Beregninger.

Komitéen havde skaffet sig en Opgave over de særlig norske Statsindtægter for Aarene 1797 til 1806 og derefter udregnet, at der i denne Tid havde været et meget betydeligt Overskud. For Aarene 1811 og 1812 havde derimod intet saadant været tilstede, da Handelen laa nede og næsten ingen Toldintrader kom ind. Resultatet blev, at Norge under fredelige Forhold ved egne Kræfter kunde opretholde fuld Selvstændighed.

Hvad Statens Forpligtelser angik, da havde man af de udstedte Penge-Repræsentativer Oversigt over 5,396,946 Rbdl. N. V.[2] Men dertil kom endnu de i 1807—1809 af Regjerings-Kommissionen udstedte Assignations-Sedler, „om hvis netto Beløb nøiagtig Oplysning ei har været at erholde". Endvidere maatte man med Tiden være forberedt paa, at der vilde komme en „Fordring fra Kongeriget Danmak om at indløse en forholdsmæssig Summa af de der udstedte og i begge Riger cirkulerende Penge-Repræsentativer", uden at derom kunde opgjøres nogen nærmere Beregning. Komitéen haabede rigtignok, at der i den sidste Post kunde ske noget Afslag ved fra norsk Side at opstille Modfordringer. Men om den meget nærliggende Mulighed, at Norge tilsidst maatte overtage en passende Del af det gamle dansk-norske Monarkis Statsgjæld, blev der intet ytret. Den hele Beregning over Statsgjælden blev paa denne Maade usikker og værdiløs. Det var en Umulighed at finde noget sikre Udgangspukter.

„I Henseende til de Udgifter, som kunde kalkuleres at ville medgaa til Stats-Bestyrelsen, og, som en Følge heraf, den Forøgelse i Rigsbanks-Sedlerne, der vil fornødiges indtil den næste Rigsforsamling", ansaa Komitéen det for meget ønskeligt, at der kunde været fremlagt „et paa sikre Data grundet Overslag". At levere et saadant var imidlertid nu en Umulighed, og Finans-Departementet havde i to Skrivelser meddelt, at det ikke med nogen rimelig Sandsynlighed kunde bestemme Statsudgifterne. Der forelaa her kun et ganske løst Overslag.

[1] Indstillingen er fuldstændig trykt i *Rigsforsamlingens Forhandlinger,* femte Hefte, S. 3—19. Et længere Uddrag er meddelt af G. P. Blom, *Norges Statsforandring i Aaret 1814,* S. 161 flg.

[2] I Begyndelsen af tredie Bind vil der blive meddelt en Forklaring af Tidens forskjellige Myntsorter og de for dem anvendte Tegn.

Til Indkjøb af Korn og Fisk vilde der, efter derom sluttede Akkorder, straks kræves fire Millioner Rigsbankdaler Navne-Værdi.

Fremdeles var det af Regjeringsraadets Finans-Departement forudsat, at der til Bestridelse af Statsudgifterne fra 1ste Mai 1814 til 1ste Marts 1815 vilde „behøves i extraordinære Tilskud een Million Rigsbankdaler Navne-Værdi hver Maaned, altsaa i disse ti Maaneder ti Millioner, der, sammenlagte med den før benævnte Summa, udgjør i alt fjorten Millioner Rigsbankdaler Navne-Værdi". Departementet havde foreslaaet, at Rigsforsamlingen skulde nedsætte en ny Komité, der i Tilfælde af Krig, hvis det blev nødvendigt, „fælles med Finans-Bestyrelsen", skulde bedømme, hvilke Summer der videre udfordredes, og derefter „meddele Rigsbanks-Direktionen Fuldmagt til at fournere Regjeringen dermed". Komitéen sluttede sig hertil. Den erklærede det nødvendigt at tilveiebringe de fornødne Midler „for at opnaa det Maal, hvortil enhver ægte Fædrelandsven maa tragte, Rigets Selvstændighed", og den fandt det derfor at være sin Pligt „at indstille det af Departementet gjorte Forslag til Rigsforsamlingens Sanktion, saaledes at Nationen, foruden at garantere den allerede forhen benævnte Statsgjæld tillige borger for og erkjender den nye, som er uomgjængelig nødvendig at gjøre, indtil den nærmeste Rigsforsamling afholdes, hvad enten den bliver mindre, eller maatte opstige til de opgivne 14 Millioner Rigsbanksdaler Navneværdi, eller endelig gaa over disse, efter den tilforordnede Komités Indvilgelse".

Tilsidst opstilledes en Handelsbalanse, grundet paa Opgaver over Indførsel og Udførsel i 1804, efter hvilken der skulde kunne gjøres Regning paa noget, omend ikke særlig stort Overskud.

Dette var altsaa Komitéens Præmisser. De indtager i det lille Oktavformat, hvori Rigsforsamlingens Forhandlinger foreligger, tilsammen tolv og en halv Side. Videre heder det: „Saaledes haaber Komitéen, paa det nøieste at have gjennemgaaet, oplyst og dokumenteret" de Poster, den havde foresat sig at behandle.

I Henhold til, hvad der var anført, afgaves en Indstilling, hvori Forsamlingen i første Post opfordredes til at træffe en Bestemmelse om den snarest mulige Ombytning af den cirkulerende Seddelmasse med norske Sedler, senest inden Udgangen af Aaret 1814.

Indstillingens anden Post lød saaledes:

„At Rigsforsamlingen ei alene garanterer den nuværende Statsgjæld, forsaavidt den af Stortinget vorder erkjendt rigtig, men ogsaa de 14

Millioner Rigsbanksdaler Navneværdi eller den Del deraf, naar Statsindtægterne er fradragne, saavelsom hvad mere der af Rigsbanken udstedes til den 1ste Marts 1815, og hvorfor der vil blive aflagt Regnskab; alt til den af Rigsbanken den 1ste August 1813 satte Kurs af 375 Procent, hvilken straks maa gjøres almindelig bekjendt."

I tredie Post foresloges at nedsætte en Finanskomité med fem Medlemmer, tagne inden Forsamlingen eller udenfor denne, hvilken nye Komité „i det Tilfælde, at Krig skulde udfordre større Penge-Resourcer, kunde, i Forening med Finans-Bestyrelsen, bedømme disse, samt derefter bemyndige Rigsbanks-Direktionen til at udstede og overlevere den fornøden befundne Summa til Regjeringens Disposition".

Denne samme Komité skulde ogsaa paa det nøieste undersøge Rigets Finansvæsen og indgaa i dettes Detail. Det Forslag, som maatte blive Resultatet af dens Arbeide, skulde forelægges næste „Rigsforsamling", i Forbindelse med Planen til en ny National-Bank.

Fremdeles indeholdt Indstillingen Forslag om, at den hidtilværende norske Afdeling af Rigsbanken skulde beholdes, indtil den nye Bank blev sat i Virksomhed, samt — at Rigsforsamlingen skulde vælge tvende i eller ved Hovedstaden bosiddende Mænd, der, tilligemed de allerede ansatte Direktører skulde paatage sig Bankens midlertidige Bestyrelse, i Egenskab af Bank-Direktører.

Tilsidst foresloges, at de hidtil paalagte permanente Skatter fremdeles skulde gjælde for det løbende Aar, men at det tillige maatte henstilles til den nye Komité, som en Gjenstand for dennes nøieste Opmærksomhed, at det hele Skattevæsen og Toldvæsen snarest muligt maatte blive simplificeret. Det var i det hele et Ønske, der lige meget fremkom af Hensyn til Skatteyderne, som til Oppebørsels-Betjenterne og til Kontrollen.

Indstillingen var ganske skreven i Majoritetens Aand. Den kunde, naar Forsamlingen skulde fastholde det engang indtagne Standpunkt, ikke vel blive anderledes. Den indeholdt enkelte Ytringer, der neppe kan opfattes anderledes end som Sidehug til Minoriteten, men var alligevel som Regel rolig og nøgternt affattet. Men der var dog i Forsamlingen nok af Stof til heftige Optrin.

De Spørgsmaal, som her forelaa, stod jo i den nærmeste Forbindelse med dem, som tidligere havde været fremme. Rigsforsamlingen havde engang fraskrevet sig selv Adgangen til at undersøge Rigets Forhold til fremmede Magter. Den skulde nu indgaa paa en Forhandling om de indre Forhold, om Rigets Evne til at gjennemføre de fattede Beslut-

ninger. Men mellem begge Dele bestod der en nær Sammenhæng, som ikke lod sig tilhylle, og denne Sammenhæng stod i nærmeste Forbindelse med den forskjellige Grundopfatning, som betingede Partidannelsen. Mødet den 13de Mai maatte altsaa blive en Skueplads for stærke Brydninger.

Grev WEDEL var en af de første, som tog Ordet. Han undlod, efter Sædvane, at indlevere sit Foredrag, og medens flere af de øvrige Taler i dette Møde er bevarede, kjendes hans vægtige Udtalelser alene efter ufuldstændige Optegnelser, der tilfældig kan være nedskrevne i enkelte Dagbøger.

I de officielle Forhandlinger[1] forekommer kun følgende kortfattede Referat:

„Grev Wedel Jarlsberg oplæste ligeledes nogle Bemærkninger i Anledning af Finanskomitéens Indberetning i Almindelighed. I Anledning af disse Bemærkninger besluttede Rigsforsamlingen at anmode Finans-Departementets Foresatte at tage Møde i Forsamlingen, for nærmere at oplyse adskillige, til Finanskomitéen opgivne Poster. Regjeringsraaderne for Finansfaget, Generalmajor v. Haxthausen og Carsten Tank, mødte i Forsamlingen og oplyste mundtligen adskillige Punkter, hvorom Forsamlingen ønskede nærmere Forklaring.“

Bag denne korte Meddelelse skjuler sig en Debat, der berørte Samfundets vigtigste Interesser, og hvor Grev Wedel tog en fremragende Del. Den kjendes fra andre Kilder.

SIBBERN havde først i et nedskrevet Foredrag[2] ytret sin Tilslutning til Indstillingen: „Norge vil være en selvstændig Stat; det har høitidelig ytret sin Stemme i denne Henseende. Det vil Maalet, og det maa altsaa nødvendig ville Midlerne. — — — Norges Folk vil og maa ville underkaste sig de Byrder og Opofrelser, som er absolut nødvendige for at vedligeholde sin Selvstændighed.“

Efter ham fik Grev WEDEL Ordet, og han maa da have leveret en indgaaende Kritik af den hele Indstilling. Jac. Aall skriver herom: „Han viste, hvor ufuldstændige de forelagte Data var, hvor forskjellig Norges Stilling var fra den, som passede sig til de meddelte Oplysninger, og hvor meget Nationen vovede ved at indlade sig i de gjorte Forslag. Han udviklede dette med sin sædvanlige Klarhed og Skarpsindighed, og viste til Slutningen, hvorledes man ved nøie at sætte sig ind i Sagen,

---

[1] *Rigsforsaml. Forhandl.,* Hefte 5, S. 25 flg.
[2] *Rigsforsaml. Forhandl.,* Hefte 5, S. 19 flg.

kom til et langt andet, men mindre fordelagtigt Resultat end det, som af Komitéen var fremstillet. Finanskomitéens Formand, Amtmand KROHG, ansaa Grev Wedels Udtalelser som fornærmelige for Komitéen og søgte at forsvare den, uden dog at indlade sig i nogen detailleret Gjendrivelse af Wedels Opposition. WEDEL erklærede, at det ingenlunde var hans Hensigt at fornærme Komitéen eller bebreide den at have forsømt nogen af sine Pligter; han gjorde dens omhyggelige Flid for at udføre det den overdragne Hverv sin Ret; men han bemærkede, at Komitéen efter de den meddelte Oplysninger ikke kunde udrette mere, eller af saa ufuldstændige Materialier, som den havde faaet ihænde, opføre en fuldkommen Bygning. Da imidlertid ingen af dens Medlemmer eller nogen anden i Forsamlingen var istand til at gjendrive Grevens Bemærkninger, blev man efter Præsidentens Forslag enig om at tilkalde første Departements Chefer, Haxthausen og Tank for at tilveiebringe de fornødne Oplysninger. Disse Herrer mødte saaledes i Forsamlingen [1]".

Debatten fik derved en anden Karakter, idet Statsraad TANK optog Kampen mod Grev Wedel: „Tank havde en flydende Tunge, en utrættelig Vedholdenhed i at forfægte sine Meninger og stor Dristighed til at tale i den største Forsamling. Men om han i den Henseende kunde stille sig paa sin Modstanders Side, saa var han ham ikke voksen i Kundskab om den Materie, som var under Behandling, og i Skarpsindighed til at bedømme den forelagte Gjenstand, ligesom det maatte være en let Sag at blotte den Svaghed og Utilstrækkelighed, som laa i de fremlagte Oplysninger. Der hørtes imidlertid forskjellige Domme om denne Strids Udfald, idet flere Medlemmer tildelte snart den ene, snart den anden af de stridende Talere Seirens Pris — en Dom, der dog mere grundede sig paa forskjellige politiske Anskuelser end paa Stridens Beskaffenhed og egentlige Udfald. Derhos viste det sig, at begge i Hovedsagen var enige — —. Tank gjorde nemlig Forsamlingen opmærksom paa, at det Forslag, efter hvilket Statens nuværende og tilkommende Gjæld

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 437. I *Historisk Tidsskrift,* I, S. 264, nævnes Foged Collett som den, der fremsatte Forslaget om at tilkalde Regjeringsraaderne. For øvrigt kan henvises til N. WERGELAND, *Fortrolige Breve,* S. 115 flg. CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog,* S. 108; BRYNS *Dagbog,* S. 187. *Historisk Tidsskrift,* IV, S. 407 flg. FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 183. I et Brev af 12te Mai skriver Foged Collett til sin hjemmeværende Hustru: *„Skulde Du tro, at der endnu efter Sigende gives nogle, som haabe at styrte alting overende, dels naar Finantserne imorgen debatteres, hvor jeg kommer til at tale og tordne en Del, dels naar Kongevalget skal ske."*

skulde garanteres af Rigsforsamlingen efter en Kurs af 375, ikke kom fra første Departement, og at han endog ansaa dette for farligt[1].“

Efterat Haxthausen og Tank havde forladt Mødet, løsnedes Talernes Tunger, og Debatten antog en heftigere Karakter. FALSEN gjentog Sibberns Tanke[2]: „Vil vi Hensigten, saa følger det af sig selv, at vi ligeledes maa ville Midlerne.“ Vilde man ikke det, var Konstitutionen et Barneværk: „Vi maatte da have opholdt os her i fem Uger for at skrive en Afhandling og dernæst kaste den paa Ilden.“ I hans Øine var Indstillingen rigtig og velbegrundet. For fire Millioner skulde der kjøbes Korn, og for dem havde man altsaa Valuta. Tilbage stod da kun de ti Millioner.

„Er da denne Sum saa forfærdelig?“ spurgte Taleren, og han mente, at naar det ikke engang var en Million Pund Sterling, som her udkrævedes, da var det overkommeligt.

„En saadan Sum er og kan ikke være betydelig for et Land, der eier saa mange Rigdomme i sit Skjød som Norge, ihvor fattigt man end ved adskillige Leiligheder søger at afmale det. — — — Nogle Aars Handel, og Norges Gjæld er betalt.“

Foged COLLETT nævnte i sin Tale[3] den store Statsgjæld, som de nordamerikanske Stater havde paadraget sig under sin Uafhængighedskrig og allerede næsten betalt. „Skulde Norge, med sine forholdsmæssigen større Ressourcer, og sin naturligvis i langt mindre Grad paadragende Gjæld, kunne have Grund til at befrygte et mindre heldigt Udfald, naar Handel, Skibsfart og Industri kan fremmes under Fredens milde Ly?“

„Norge“ — saa endte HEGERMANN sin Tale[4] — „vorde heller en Ørk, hvor Bjerguglens vilde Skrig forsøder den uretfærdiges Vei, end at denne velsignede Plet paa Guds grønne Jord skal falde ubetinget i Erobrerens Magt.“

Der var i denne Debat en ægte agitatorisk Magt, som rev Forsamlingen med sig gjennem den Kraft, der laa i de udkastede Slagord. Fædrelandet krævede de yderste Ofre, — og den, som holdt sig tilbage,

---

[1] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 437. *Bidr. til Norges Hist. i 1814*, I, S. 365. Angaaende den forskjellige Bedømmelse, der blev de to Talere til Del, smlgn. *Bidrag til Norges Hist. i 1814*, I, S. 355, 364, 414 flg. En enkelt samtidig Kilde henfører Tanks Deltagelse i Debatten til Haxthausen; smstds. I, S. 495. Smlgn. derom ogsaa *Histor. Tidsskr.*, I, S. 264.

[2] *Rigsforsaml. Forhandl.*, Hefte 5, S. 26—30.

[3] *Rigsforsaml. Forhandl.*, Hefte 5, S. 30—37.

[4] *Rigsforsaml. Forhandl.*, Hefte 5, S. 37—40.

fremstilledes som Selvopgivelsens Tilhænger, der rolig saa paa Fædrelandets Undergang, medens det til samme Tid forsikredes, at det hele ikke var farligt, at det kun var Smaasager — ikke engang en Million Pund Sterling!!

Med stærkest Glød og med størst Sving i sin agitatoriske Deklamation talte Jonas Rein[1]. Paa saadanne Dage var det, han viste sine sjeldne Evner til at henrive denne Forsamling. Rein forstod som faa at fremhæve de kraftige Slagord og at udnytte de Fordele, som den forhaandenværende Situation bød hans Meningsfæller, medens han lidet agtede paa de saglige Grunde.

I bidende Ord vendte han sig til dem, som holdt paa en Forhandling om Forening med Sverige: „Vor Stilling bliver da ikke mere tvivlsom; vor sørgelige Lod er kastet. Dog, hvad siger jeg, sørgelige! — nei! langt fra, den bliver misundelsesværdig: vi forenes med Naboriget, et Land, som flyder med Melk og Honning, et sandt Schlaraffenland, hvis Pengevæsen er i den ypperligste Tilstand, hvis Forraadskilder er uudtømmelige, et Land, hvor Undertrykkelse, hvor vilkaarlig Behandling, hvor misbrugt Stormands-Vælde er ubekjendte Navne; — vi forbinder os med et Folk, som stedse har elsket os broderlig, men hvis Kjærlighed nu er stegen til en saa ubegribelig Høide, at det endog vil frie os fra den Byrde, selv at bevogte vore Fæstninger, ikke vil tillade os at bære de tunge brydsomme Vaaben, ikke tillade os i nogle Aar at betale Skatter; men tværtimod vil paatage sig at bære alle vore Byrder, at dække vor Mangel med sin saa bekjendte Overflod og jævne for os alle Vanskeligheder."

Naar Landsmænd kunde fortælle saadant, da var det for Taleren „det største Bevis paa, at Patriotiskhed kan gaa ei alene til Enthusiasme, men til Afsindighed".

Stillingen var vanskelig; men det gjaldt om at bringe Ofre: „Jeg har ikke arvelige Privilegier og Forrettigheder for værdigere Mænd; jeg har ikke engang saa meget som Aner at efterlade mine Børn; men dette ønsker jeg, dette haaber jeg at kunne sige dem engang: Norge er frit og uafhængigt; I er dets frie Borgere; ogsaa jeg har, efter ringe

---

[1] *Rigsforsaml. Forhandl.*, Hefte 5, S. 44—52; Fr. Schmidts *Dagbøger*, S. 183 flg., Jac. Aall, *Erindringer* (2. Udg.), S. 438 flg. C. Pavels, *Biografi og Dagbøger*, S. 188. Pavels fik sig fra Fr. Schmidt tilsendt *„Reins herlige Tale"* og siger derom: *„Det er et mesterligt Aandsproduct. Dets Virkning skal have været stor, og (vil man sige) paa Grev Wedel skrækkelig."*

Evne bidraget dertil. Ikke vil I forbande mit Støv, fordi jeg ingen anden Arv formaaede at efterlade Eder."

Hvorhen disse Ord var rettede, var ikke vanskeligt at forstaa; det var stærke Sigtelser, som der udslyngedes. Men der kom mere efter. Taleren voksede i lidenskabelig Patos, og han endte med skarpe Ord:

„Og Eder, Nordmænd! Eder tør man opfordre til en saa skammelig Feighed, til saa skjændigen at forraade det gjengivne Fædreland, at bortgive det til fremmede, til en Arvefiende, for at spare en Haandfuld forslidte Banko-Sedler. Europas Øine er heftede paa os; de offentlige Tidender taler med høi Beundring om den ædle Beslutning, vi har fattet. O, lader os dog ikke bedække vort Navn med Skjændsel! lader os ikke blive til Spot og Latter for de mange Folkeslag, der har lidt saa meget og saa skrækkeligt for at naa det Klenodie, vi har ihænde. Her gives Mænd iblandt os, der truer med at forlade Fædrelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! lad dem længe nok fly det Land, hvis uægte Sønner de er! kun at de vilde gjøre os den Tjeneste at fortie, fra hvilket Land de uddrog. Jeg for min Del antager altsaa Finans-komitéens Forslag. Om jeg eier eller kan tilveiebringe den Sum Rigs-banks-Sedler, som af mig maatte fordres, det ved jeg ikke; men at jeg opofrer indtil den sidste Rest, det ved jeg."

Reins Tale afgjorde Sagen. De Betænkeligheder, som endnu kunde have været tilbage mod den nye Finanspolitik, forsvandt under de Klap og Bravoraab, hvormed den begeistrede Taler hilsedes af sine Meningsfæller. De larmende Ytringer af Bifald, som „med bacchantisk Raseri" — for at bruge Grøgaards[1] Udtryk — rungede gjennem Salen, viste, hvordan Stemningen var; de godtgjorde, at Udfaldet var afgjort. Slagordene havde seiret over den rolige Overveielse.

Toldprokurør OMSEN besvarede Reins Indlæg[2]. „Poesi er eet, Prosa et andet", og derefter holdt han en Tale, som han forud havde nedskrevet, i hvilken han imødegik de Anskuelser, der nu viste sig at deles af et overveiende Flertal i Forsamlingen. Da det stadig var anført, at man var kommen sammen for at skrive en Grundlov, kunde ikke Rigsforsamlingen have Adgang til at paalægge Skatter, og han selv var

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 364.

[2] *Rigsforsaml. Forhandl.,* Hefte 5, S. 52—59, sammenholdt med AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 439 flg. I sidstnævnte Skrift findes den Sætning refereret, hvormed Taleren skal have indledet sine Ord, men som ikke forekommer i det af ham selv opskrevne og indleverede Foredrag. Det er ogsaa Aall, som anfører den nedenfor omtalte Ytring af Grev Wedel om, at den sprudlende Taler vædede hans Haar.

paa det rene med, at han ikke havde saadan Ret. Denne tilkom desuden, efter den nu udarbeidede Grundlov, alene Stortinget, og om man trængte Penge, fik man straks indkalde dette, men ikke begynde med at udskrive nye Skatter.

Naar det var sagt, at den, som vilde Maalet, ligeledes maatte ville Midlerne, da havde Omsen ogsaa et Svar dertil:

„Et selvstændigt Folk vil ei underkastes noget fremmed Herredømme, mindre fremmed Aag. Det vil have politisk og borgerlig Frihed; det vil regjeres ved Love, ei ved vilkaarlige Bud; det vil ligesaa lidt udøse sit Blod, som spilde sine Penge, naar ei Fædrelandets Tarv fordrer det. Man feiler derfor meget, naar man tror, at man kan bebyrde et Folk med vilkaarlige og trykkende Skatter, fordi det vil være selvstændigt. Nei, Selvstændighed er ingen Blindhed. Et selvstændigt Folk er tværtimod langt mere klarseende end et uselvstændigt; og fordi det norske Folk har Forstand og Øine, og nu tilkommer Ret at bruge disse, med Hensyn til alt, hvad der angaar den offentlige Bestyrelse, derfor maa ingen Skatter paabydes, saalænge der er grundet Tvivl om deres Nødvendighed. — Nogle vil maaske indvende, der handles ei om Skatter i Komitéens Forslag; det gjælder blot om at fabrikere 14 Millioner Rbd. etc. — Men, er det ei den grusomste Maade at beskatte et Folk paa, naar man sætter Millioner ufunderede Papirpenge i Omløb? Har dette Parpirvæsen ikke allerede havt den Virkning, at en Del af Nationen er bortrykket af Hungersnød, at en betydelig Del af Nationen fremdeles vil være udsat for Hungersnød, om vi endog faar overflødig Tilførsel, fordi kun faa kan løse eller betale det kostbare Korn, der noget nær er Almuens eneste Føde? Hvad bliver nu Følgen, om vi forøger den tilværende uhyre Papirmasse? ligefrem denne, at Priserne paa Kornet og paa enhver anden Livets Nødvendighed vil stige i Forhold til den Papirmasse, som udstedes. Man dekretere nu 14 Millioner Rbdlr. Papirpenge, og inden Høsten vil Kornvarerne maaske stige til det dobbelte. I samme Øieblik, vi indvilger 14 Millioner ufunderede Rigsbanks-Sedler og Ret til at gjøre flere efter Fornødenhed, i samme Øieblik dekreterer vi Dyrtid, Hungersnød og mange Medborgeres Undergang og Død."

Omsen talte med Varme og Liv[1]. Grev Wedel, som havde sin plads lige foran ham, klagede smilende over, at den sprudlende Taler

[1] Grøgaard skriver, at han talte *„med Heftighed“*. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 364.

vædede hans Haar. Men det var Anskuelser, der laa hans egne meget nær, som der var komne frem, tolkede af en dygtig, kyndig og uforfærdet Mand. I Øieblikket var de dog virkningsløse paa Forsamlingen. Maaske de bagefter blev saa meget mere overveiede. Omsen havde bedre end nogen anden rammet et Kjernepunkt ved at henvise til et kommende Stortings Afgjørelse.

„Vil man Maalet, da maa man ogsaa ville Midlerne", — det var Dagens Løsen, der indtil Overmaal gjentoges af Flertallets Talere. Mellem dem var maaske Kaptein MOTZFELDT den, hvis Ord fremførtes med mest Vægt. Ogsaa han henviste til Amerika, hvad Størrelsen af de paatagne Byrder angik, men uden at indlade sig paa en lidet grundet Sammenligning mellem Landenes økonomiske Evne.

Stemmerne for Antagelse af Komitéens Forslag var i en afgjort Overvægt. Reins Tale havde kastet Lidenskabens Glød ind i Forsamlingen, og under det vækkende Slagord om Maalet og Midlerne blev det stedse vanskeligere at modsætte sig den hastige Vedtagelse. Sagen afgjordes mere efter Instinkter end efter den kolde Fornuft. Men det var en Konsekvense af de tidligere Beslutninger, som tvang sig ind paa Forsamlingen. De vægtige Betænkeligheder, som fremførtes af Grev Wedel og Omsen, kunde ikke trænge igjennem, saadan som Stillingen og Stemningen var. Alle Indstillingens Poster blev vedtagne med stort Flertal.

Anden Post var den vigtigste, den, hvorom Hovedkampen var ført. Denne vedtoges med 76 Stemmer mod 29. Rigsforsamlingen paalagde dermed Staten Garantien for en Sum, hvis Størrelse det var umuligt at overse. Dette var den berømte Eidsvolds-Garanti. Inden to Aar var Meningerne om denne meget forandrede. Grev Wedel og hans Kolleger fra Jarlsberg saa straks, hvad der laa i den. De var blandt dem, som den følgende Dag indgav skriftlige Voteringssedler til Bevis paa, at de ei havde givet Garantien sin Tilslutning[1].

Dette var vel beføiet. Paa den ene Side lagde Garantien store Byrder paa Folket. Men den var tillige en Bankerot, idet den bestemte, at Pengene aldrig kunde faa en bedre Kurs end den, som nu

[1] *Rigsforsaml. Forhandl.,* Hefte 5, S. 92 flg. I Darres Dagbog heder det under denne Dag: *„Middagsmaaltidet var saare muntert — Seieren var dennesinde Fædrelandets, og man jublede i alle Værelserne."* *Historisk Tidsskrift,* IV, S. 409.

var vedtagen, 375 Rigsbankdaler i Sedler mod 200 i Sølv, medens de ældre Forudsætninger var, at den kunde stige til 400[1].

Forhandlingerne om Finans-Komitéens Indstilling fortsattes og afsluttedes den 14de Mai. Grev Wedel deltog ogsaa da i dem[2].

Regenten og hans Raadgivere hilsede ikke Forhandlingernes Udfald med ublandet Glæde. De havde ikke ønsket den udvidede Seddelfabrikation, hvortil der nu i Begeistringen blev givet dem Fuldmagt, men haabet paa noget andet. De ønskede en paa solid Grundvold bygget Bank, „for at komme i Besiddelse af en Valuta, hvis Gyldighed erkjendes af alle, og som baner Staten den letteste Vei til at skaffe baade sig selv og private sine, især udenlandske Fornødenheder". Fremfor alle var Tank misfornøiet, og han udtalte aabent, at han ikke forstod, hvorledes den finansielle Ruin skulde afværges.

Man vilde foreløbig nøies med den bestaaende, midlertidige Rigsbank og udsætte Oprettelsen af en ny Bank. Stemningen var nu engang imod en saadan. Tidligere havde Oprettelsen af en særegen norsk Bank været et almindeligt Ønske hos alle, som deri havde Indsigt eller Interesse. Nu var dette forandret. Til Christian Frederiks store Forbauselse var her Slagordet blevet: „Ingen Bank! ingen Bank!" og denne Stemning blev den seirende. De samtidige Kilder har imidlertid lidet at berette om dette iøinefaldende Omslag, og navnlig nævnes intet om, hvorledes Grev Wedel dertil stillede sig[3]. Hans Mening kan dog ikke være tvivlsom; han maa have været for Bankens Oprettelse.

Ved sin Deltagelse i Debatterne den 13de og 14de Mai havde Grev Wedel midt i sit Nederlag vundet en virkelig Triumf. Beslutningen om Garantien var fattet under en Begeistringens Rus. Da bagefter den nøgterne Overveielse gjorde sine Krav gjældende, blev Betænkelighederne større, og det varede ikke længe, forinden mange følte Ansvar ved at have været med paa Beslutninger, hvis Rækkevidde

---

[1] J. H. VOGT, *Optegnelser,* S. 46: *„Saaledes var dette den anden Statsbankerot i kort Tid."* Den første foregik ved Udstedelsen af Forordningen af 5te Januar 1813. Kritik over Eidsvolds-Garantien findes i *Rigstidenden* for 1815, No. 52, Tillæg og No. 63—64. Paa sidstnævnte Sted siges for øvrigt, at det heller ikke efter Garantien var udelukket, at Kursen kunde gaa til 400.

[2] BRYNS *Dagbog* i *Rigsretssagen mod Statsraad Vogt,* S. 188. FR. SCHMIDTS *Dagbøger,* S. 185.

[3] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 441; CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog,* S. 109. Christian Frederik har ogsaa i sin Tale til det overordentlige Storting (senest trykt i mine *Aktstykker vedk. Konventionen i Moss,* S. 139) udtalt sig herom.

de ikke formaaede at overskue, og som siden viste sig meget faretruende ved den Oversvømmelse af lidet værdifulde Papirpenge, de bragte ud over Landet, som et enormt Tillæg til, hvad der var i Forveien. Yderligere gjorde det sin Virkning, at Regenten og hans Raadgivere ikke ubetinget var fornøiede med Sagens Udfald. Grev Wedel havde allerede den 15de Mai en længere Samtale med to Medlemmer af Regjeringsraadet, hvilket hurtig bemærkedes. Rygtet vilde endog vide, at der skulde tilbydes ham en Post i Raadet[1].

Om noget saadant kan der imidlertid ikke have været Tale. Dertil var Grevens Stilling altfor klar, ogsaa i denne Sag. I Realiteten var han i Spørgsmaalet om Eidsvolds-Garantien enig med Tank. Hvis nu denne paa Stedet havde gaaet af som Regjeringsraad, fordi han var uenig i det, som var vedtaget, vilde det have været meningsløst at tilbyde hans Plads til en anden, der endnu skarpere havde tilkjendegivet sin .Misfornøielse med den finansielle Politik, der havde faaet Forsamlingens Tilslutning. Men den voksende Tillid til Grev Wedel fik alligevel snart efter paa en anden Maade sit Udtryk.

Ved de her omhandlede Beslutninger var ogsaa vedtaget Oprettelsen af en ny Finanskomité. I Mødet den 16de Mai blev Grev Wedel valgt som en af dennes fem Medlemmer. Da han ikke billigede de tagne Bestemmelser, forekom det ham en betænkelig Sag at modtage et saadant Hverv, og han raadførte sig derom med sine fortrolige Venner. Disse fandt, at han ikke burde unddrage sig, idet hans Veiledning maatte være af den største Nytte, hvordan end Statens politiske Stilling blev, og han modtog derfor Valget[2].

Tilbage stod det at føie den sidste Slutsten til Værket og foretage Kongevalget. Denne Handling var bestemt til den 17de Mai, da den ogsaa foregik[3].

Alle Forsøg paa at bevirke en Udsættelse af Kongevalget var forgjæves. Det var atter en nødvendig Konsekvense af de tidligere Beslutninger. Peder Anker blev som første Repræsentant for Akershus Amt den, der fik at fremsætte de Indvendinger, som her kunde frembyde sig. Men Forsamlingen henholdt sig til, hvad der engang var besluttet, og Anker afgav da sit Votum:

---

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 365, 383 flg. N. WERGELAND, *Fortrolige Breve,* S. 127.

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 442. N. WERGELAND, *Fortrol. Breve,* S. 127. *Bidrag til Norges Historie i 1814,* I, S. 365.

[3] *Rigsforsaml. Forhandl.,* Hefte 6, S. 20—51.

„Da vi alle er uvidende om vores nærværende politiske Stilling i Europa, saa tror jeg det rigtigst og forsigtigst, ikke at stemme for noget Kongevalg i dette Øieblik, men derimod anholde hos Prins-Regenten, at han indtil videre vedbliver Bestyrelsen af Kongeriget Norge efter den af Rigsforsamlingen sanktionerede Konstitution. Efter at denne min Mening var anført til Protokollen, fandt Rigsforsamlingen som Lov, at jeg skulde vælge en Konge, og vælger jeg da naturligvis Prins Christian Frederik.“ Løvenskiolds Votum lød: „Pligt saavel imod Norges Folk som imod den Fyrste, der i denne Begivenhed ene kunde komme i Betragtning, bød, efter min Overbevisning, Udsættelse af det Valg, som nu foretages; men da Rigsforsamlingens Pluralitet har gjort mig Valg til Pligt, vælger jeg Prins Christian Frederik til Norges Konge.“ Grev Wedels Votum lød kun paa, at det var ordlydende med det, som Løvenskiold havde afgivet.

Kongevalget blev afgjort, som det kunde forudsees. Mindretallets Stemmesedler havde ingen anden Virkning, end at der dog atter var nedlagt en Protest mod det anvendte Fortielsessystem. Enstemmig valgt, modtog Christian Frederik den Krone, som blev ham buden. Men der var derunder forefaldt nye Udbrud af den Heftighed, som fulgte af Partiernes Modsætning. Ved selve Grundlovsarbeidet var denne Lidenskabelighed sjeldnere kommen til Udbrud. Men af og til maatte den skaffe sig Luft, og Anledningen dertil frembød sig lettest under Debatter som de, der gjaldt Garantien og Kongevalget[1].

Rigsforsamlingen havde dermed afsluttet sin Gjerning. Men Grev Wedel havde ingen Tro paa Varigheden af den Trone, der var reist for Christian Frederik, og hans stærke Tvivl om denne kom jævnlig til Orde. Ved den høitidelige Gudstjeneste i Eidsvolds Kirke efter Kongens Antagelse af Kronen, havde han med Jacob Aall faaet sin Plads nær Prækestolen. Sognepræsten undlod ikke at komme med Antydninger, der kunde være behagelige for den nyvalgte Konge, hvem han efter sit eget Udsagn salvede „med overflødig Salve“. Grev Wedel hviskede da til sin Sidemand: „Buk Dem, ellers falder Smørelsen ned i Hovedet paa os.“ Det var hans gamle Lyst til at anbringe en Spøg, hvor den kunde falde i god Jord, som aldrig fornegtede sig. Eidsvoldsmødet havde ikke forandret ham[2].

---

[1] Interessante er de Ord, hvormed J. H. Darre, en af Flertallets Mænd, har afsluttet sin Dagbog fra Eidsvold: „— — *paa Nationens Vegne valgte man en Konge, — ja — maaskee kun midlertidig Konge!*“ *Hist. Tidsskr.*, IV, S. 411.

[2] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 450.

Den 20de Mai var Samværets sidste Dag. En mere forsonlig Stemning havde da vundet Overhaand, og af den var derfor denne Dags Samliv præget. Ved Middagsbordet blev der afsunget en af „Høstgildets“ Sange: „Enige Brødre, det ville vi være“, og heder det: „Enigheds Skaal drukket, hvorpaa Ven og fordums Fiende tog hinanden i Haanden.“

Bagefter samledes de fleste Medlemmer i den store Forsamlingssal for at høre Referatet af de sidste Forhandlinger oplæses. Grev Wedel og Løvenskiold var derved ikke tilstede. Det var ved denne Leilighed, det bekjendte gribende Optrin fandt Sted, da Kommandør Fabricius oplæste en Opfordring til Enighed, og samtlige i Øieblikket nærværende Medlemmer sluttede Haand i Haand en Broderkjæde, med Forglemmelse af al fordums Strid [1].

Dermed kunde Repræsentanterne skilles og begive sig hjem.

For Medlemmerne af den lille Opposition maatte det i disse Dage staa klart, at de fremdeles havde at møde megen Miskjendelse. Det var ikke med lyse Tanker, de forlod Stedet for et Samvære, hvorunder der mod dem var faldt saa mange nedsættende og krænkende Ord, som Tilfældet havde været paa Eidsvold. Det kunde nok falde dem vanskeligt at glemme, selv om de noksaa meget i Bevidstheden om sine Hensigters Renhed kunde være villige til at tilgive sine Modstandere.

Herom mangler der ikke Vidnesbyrd. Paa de følgende Blade vil der ogsaa blive meddelt flere saadanne.

De to Medlemmer af Oppositionen, hvem Miskjendelsen haardest og skarpest havde rammet, var ubestridelig Løvenskiold og Wergeland. Men den føltes ogsaa bittert af andre, idet selv Jacob Aall fandt at maatte beklage sig og gav stærke Udtryk for sine Følelser over den Behandling, han havde døiet. I denne Henseende havde Forsamlingen, under Christian Frederiks Overledelse, uimodsigelig faaet en demagogisk Karakter, der for Eftertiden maa gjøre et Skaar i de ideale Forestillinger, hvormed ellers alt, som staar i Forbindelse med Eidsvold, pleier at betragtes.

Politiken af 16de Februar havde foreløbig seiret, og dermed var Kompromissets og Plebiscitets Forudsætninger Virkelighed. Det stod nu alene tilbage at prøve, hvor længe de kunde holde ud. For denne Prøvelse, som blev de paafølgende Maaneders Sag, maatte der imidlertid komme i Betragtning en hel Række af Momenter, som ikke var

---

[1] FR. SCHMIDTS *Dagbøger*, S. 193.

afhængige af, hvad der kunde besluttes i den norske Konges Raad. Christian Frederik havde som Lederen af den norske Politik ført Sagerne saa langt, det stod i hans Magt, og han kunde med Selvtillid og Tilfredshed se tilbage paa, hvad han indtil den 20de Mai havde opnaaet.

Efter denne Dag forandredes Scenen. For den nyvalgte Konge gjaldt det ikke mere om at arbeide med en Rigsforsamling, som ledede af hans Venner. Noget nyt skulde nu komme ind, over hvilket han ikke var Herre. Falsens glimrende Egenskaber som Partifører, Sverdrups mægtige Personlighed, Reins agitatoriske Glød kunde ikke længere bestemme Sagernes Gang.

Kongen og hans Statsraad var efter den 20de Mai Midtpunktet. Paa dem hvilede fra nu af den hele Ansvarstyngde. De havde fra nu af at styre det hele, tage alle Beslutninger paa egen Haand og føre det begyndte Værk frem til en lykkelig Udgang. Paa Eidsvold havde der været fattet mange Beslutninger, hvis Følger og Rækkevidde hverken Rigsforsamlingen eller Regenten havde kunnet overse. I Kongens Palæ kunde det ikke gaa paa denne Maade. Alvoret meldte sig og kunde ikke vises tilbage.

Første Akt af det store Drama var spillet paa Eidsvold. For den anden blev Hovedstaden den selvskrevne Skueplads. Til denne anden Akt knyttede der sig en større Spænding end til den første. Christian Frederik var nu den handlende Hovedperson, Grev Wedel kun en Tilskuer. Omstændighederne havde ført det derhen, trods hans Ungdoms Drømme om de store Beslutninger.

X.

EFTER RIGSFORSAMLINGEN.

Kongen og hans Raad! Hvem var da disse Mænd, der nu skulde tage Ansvaret og føre Beslutningerne fra Eidsvold frem til en lykkelig Ende? Det var uprøvede Politikere, som endnu ikke havde havt Anledning til at vise, hvad der boede i dem. Da Christian Frederik i Marts sammensatte sit Regjeringsraad, og da han i Mai, efter Kongevalget udnævnte dettes Medlemmer til Statsraader, havde han ikke kjendt meget til sine nye Raadgiveres Forudsætninger for det ansvarsfulde Hverv, som dermed lagdes paa deres Skuldre. Valget maatte foretages inden en snever Kreds, næsten iblinde.

Statsraadet talte kun syv Medlemmer. Generallieutenant HAXTHAUSEN og Carsten TANK var Chefer for Finans-Departementet, Jonas COLLETT bestyrede Departementet for det indre, M. L. SOMMERHIELM Justits-Departementet, Niels AALL, tidligere Raadmand i Skien, Handels- og Told-Departementet, medens Marcus Gjøe ROSENKRANTZ blev Direktør for Rigsbanken. Til Statsraadet hørte desuden Carsten ANKER, hvis Departement senere var bestemt til at omfatte Fabrik-, Skov- og Bergvæsen, men som foreløbig ikke traadte i Funktion, da der var ham betroet en vigtig diplomatisk Sendelse til London, hvor han med en ung Mands Kraft energisk virkede for Christian Frederiks og Norges Sag. Noget Kirke-Departement blev ikke oprettet; i dets Sted traadte en Komité for Oplysningsvæsenet, bestaaende af Biskop BECH, Professor N. TRESCHOW og Professor Georg SVERDRUP.

Dette var altsaa de Mænd, der skulde omgive Christian Frederik, da han havde besteget Norges Trone. Paa dem havde han i Fremtiden at støtte sig. Saa fik det vise sig, hvad de kunde udrette. Samtidens Dom om Haxthausen lød tvivlsom. Men for øvrigt kunde det med

Grund siges, at Kongens Valg havde Folkets Tillid, og at de endnu uøvede Medlemmer af Raadet besad et stort Fond af Dygtighed, Hæderlighed og almen Tillid, der i Farens Tid maatte give deres Stemme stor Vægt.

I det Øieblik, da disse Mænd ombyttede sin Stilling som Regjeringsraader med den endnu høiere som de konstitutionelt ansvarlige Medlemmer af Statsraadet, var Situationen allerede ifærd med at forandres. Kongen selv havde indtil dette Tidspunkt været fulgt af Heldet. Han vilde saa gjerne føle Lykken ved at bære en Krone, der var ham skjænket ved Folkets Ønsker, ikke vunden ved Blod og Intriger, og naar han lyttede efter Folkets Stemme, da hørte han endnu Jubelen lyde om det kongelige Palæ; — endnu kunde han i fulde Drag nyde den Hyldest, der bragtes ham i den mest usminkede Form. Men i Horizonten trak mørke Skyer op. Der kunde være god Grund til at spørge, hvorlænge Heldet fremdeles kunde holde ved.

Endnu ved Udgangen af Mai Maaned kunde Kongen trøste sig med, at der ikke for ham havde vist sig Tegn til, at Skjæbnen vilde vende sig mod ham. Han klyngede sig fremdeles til Haabet om, at det tilsidst vilde blive ham muligt at føre sin Sag til en lykkelig Udgang. I sin isolerede Stilling havde han endnu Adgang til at drømme om, at det vilde gaa, som han havde beregnet. Men han anede kommende Vanskeligheder.

Christian Frederik havde bundet sig. Ansvaret laa nødvendig tungere over Kongen end over Regenten, og den virkelige Afgjørelsesdag nærmede sig, langsomt, sikkert. Den kunde ikke skydes bort. Saa kom de saare og bitre Tanker, om det ikke for hver Dag, som gik, blev ham alt vanskeligere med Ære at trække sig ud af det dristige Spil, han havde begyndt i Egenskab af Forkjæmper for det oldenburgske Dynastis historiske Ret, og som han skulde fortsætte i Egenskab af Norges konstitutionelle Konge. Tvivlene kom; de lagde sig ængstende over ham. Udenfra var der allerede hørt de første truende Bud, og Udsigterne for det nye Kongedømme tegnede sig ikke lykkelig.

Imellem Kongens nærmere Omgivelser kunde der høres stolte Ord om at seire eller dø. Den høilydte Tale om en sidste, ærefuld og fortvivlet Kamp for et til Undergang viet Land havde i disse Kredse endnu sin fulde Kurs. I et Brev, som den nye Konge 20de Juni skrev til Prins Frederik af Hessen, har han selv udtalt sig paa denne Maade; det var „Huset Holsteins Kamp mod en fremmed Nidding“, der skulde gjennemkjæmpes i og med „Kampen for Norge“; skulde endnu hans

Haab om Bistand fra England svigte, da stod intet Valg tilbage, uden at forsvare Fædrelandet, selv mod Overmagten, og i værste Fald at ligge under med Ære[1].

Idet alt Haab om anden Hjælp maatte svigte, havde han saa meget stærkere fæstet sig ved Troen paa, at dog ialfald den britiske Politik engang vilde vise sig ham gunstig. Af hans Breve til Carsten Anker kan allerbedst sees, at de britiske Illusioner til det sidste bevarede sin Magt over ham[2]. I et Brev af 10de Mai har han saaledes forklaret for Anker, hvorledes han stolede mest paa England, og hvorledes han, i Tilfælde af, at der kom en russisk Gesandt til Norge, vilde skyde sin Sag ind under Englands Mægling; af dette Brev sees ogsaa, at han drømte om at kunne faa Hjælp fra den engelske Finansverden, idet han bad Anker, om muligt, at skaffe et Laan paa £ 100,000.

Bag disse Forhaabninger laa dog en Følelse af, at Grunden for hver Dag blev mere usikker. Hjælpen udenfra kom ikke, og hvad der engang havde kunnet opfattes som Muligheder, hvormed der lod sig regne, viste sig stedse mere uklart og utrygt. Saa stod tilbage Tanken paa den sidste Fortvivlelsens Kamp; men det er ikke at gaa Christian Frederiks Ære for nær, at udtale den Mening, at disse Drømme neppe var Udtryk for hans inderste Tanker. Han kunde ikke have nogen fast Forvisning om, at han skulde være bestemt til at indskrive sit Navn i Historien som Fører i en skjæbnesvanger Kamp, der maatte sidestilles med Spaniens Forsvar mod Napoleon. Saadanne Laurbær laa ikke for ham, og Christian Frederik kjendte sig selv. Han har nok talt om en Kamp for Norge og for Huset Holstein. Men det var ikke af de Udsigter, til hvilke han saa hen med Glæde og Tillid.

Det var denne Kamp for Seier eller Død, om hvilken der taltes saa høie Ord, og om hvilken det var forrædersk at tvivle. For dens Skyld var det ikke raadeligt at være altfor aaben; tilsyneladende skulde alt være lyst og herligt. Officielt maatte Fædrelandets Tilstand og fremtidige Udsigter alene males med de lysende Farver fra Eidsvold. Virkeligheden skulde holdes borte fra det Billede, der vistes frem. De glade Forhaabninger maatte ikke mødes af de mørke Tvivl.

Men Virkeligheden lod sig ikke tvinge tilbage. Den bød sig frem, og den var mørk, som den sjelden havde været det i Norges Land. Det blev her Oppositionen fra Eidsvold, som viste sig mest lydhør mod

---

[1] *Aktstykker vedk. Konventionen i Moss,* S. 8—10.
[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 23—129.

Folket i dets Nød. Den talte i sine Rækker de store Godseiere, der havde reist til Eidsvold med et nøiagtigt Kjendskab til Folkets Lidelser i de Egne, hvor de hørte hjemme, og med Ønsket om at kunne træffe en Afgjørelse, hvorved disse kunde lindres, og som nu, efter Tilbagekomsten til Hjemmet, paa ny havde den bedste Anledning til at lære Forholdene at kjende, som de virkelig var.

Almuen var vant til at vende sig til disse Mænd, naar der var Nød og Uaar, og den havde lang Erfaring for, at de vilde hjælpe, saa langt deres Evner rak. Nu kom alle de lidende, Bønder og Værksarbeidere. Men det var vanskeligt at hjælpe, og de store Godseiere, som engang havde havt baade Viljen og Evnen, maatte nu, overfor den bitre Nød, tilstaa sin Afmagt, medens de dobbelt følte den skjærende Modsætning, som Virkeligheden bød til de store Ord, hvormed det seirende Flertal havde mødt dem paa Eidsvold. De saa, hvorledes Folket led i Stilhed, og de saa, hvorledes det maatte lide fremdeles, saalænge ikke den lovede Fred i Norden var bleven til Virkelighed. Det var ikke let at naa frem til Tronens Fod med en Fremstilling af Lidelsen og Nøden.

Et sandt Udtryk for den Stemning, der herskede i Nedenæs Amt om Sommeren 1814, findes i et Brev, som Jacob Aall den 2den Juni skrev til Peder Anker[1]. Dette Brev taler et tydeligt Sprog:

Næs Jernværk pr. Brevig 2den Juni 1814.

„Deres Højvelbaarenhed vil ikke fortørnes over, at jeg skriftlig bevidner Dem min Erkjendtlighed for det Venskab, som De viiste mig medens mit Ophold paa Eidsvold. Rigsdagens Ubehageligheder formildedes usigeligen for mig ved den Tilflugt, som jeg havde til Dem, og jeg glemmer vist aldrig de fornyede Beviis som De gav mig paa Deres Venskab. Min Længsel efter mit Hjem forbød mig at besøge Dem paa Bogstad, og jeg beder Dem undskylde min Iilfærdighed denne Gang.

Ved min Tilbagekomst fandt jeg Folket kun lidet tilfreds med hvad der paa Rigsdagen er foretaget. Mangelen her har aldrig været større end i nærværende Øieblik, og mine Kræfter til at afhjelpe den ere i den højeste Grad svækkede. Utaalmodigheden voxer med Mangelen, og jeg er vis paa at have været langt [mere[2] velkommen naar jeg havde

[1] Original paa Vækkerø, tilhørende Statsminister Løvenskiold.

[2] Her er et lidet Stykke af Brevet bortrevet; det er dog ikke tvivlsomt, at der har staaet: *mere.*

bragt Efterretning om Fred end om et Kongevalg. Mit eget Mod synker ogsaa dagligen. Fra Fyrstens Kreds ere nu de Mænd bortfjærnede, som kjende Landets Forfatning og Trang til en forandret Stilling, og han er omringet af exalterede Patrioter, der have langt større Begreber om Landets Kræfter end de burde have. Den evige Jubel og Hylding maatte bestikke endog et roligt Gemyt, og det er ikke at undre over, om Fyrsten søger indtil det Yderste at forsvare en Krone, som han anseer sig overleveret af den talrigste og ædleste Deel af Nationen. Disse Udsigter ere saa mørke at end ikke den lykkeligste huslige Stilling er i Stand til at oplive Sjelen. — Herforbi er rejst en Engelsk Gesandt. Gid, at denne Mand vilde føre et bestemt Sprog, og at han var udsendt med reene Forholdsregler. Denne ravende Stilling, disse falske Forhaabninger, disse tvetydige Forholdsregler af fremmede Magter, bringe dette ulykkelige Land reent i Fordærvelse. Maatte derfor de Mænds blinde Haab, som nærmest omringe Prindsen, omsider vige [for[1] den klare Virkelighed! — Men Kronen, den nyeoprundne Hofglands, de nyeskabte Embeder ere ligesaa mange Anstødssteene for en lykkelig Tilendebringelse af vores Elendighed, og det skal ikke forundre mig om ogsaa dette Gesandtskab drager hiem med uforrettet Sag, og at vores Konge haaber alt af nye Forsøg paa fremmede Magter. Folkets bestemte Villie skal vel atter forelægges de Allierede.

Greve Wedel beder jeg paa det venskabeligste hilset. Jeg vilde ogsaa have tilskrevet ham i Dag; men jeg veed ikke om han er rejst til Jarlsberg.

Med Højagtelse og oprigtig Hengivenhed
J. Aall junior."

Et andet, noget lignende Udtryk for de Stemninger, som rørte sig i den lille Kreds, der broderlig havde staaet sammen paa Eidsvold, findes i et Brev fra Løvenskiold til Peder Anker. Det er ogsaa et Bidrag til at forstaa de Følelser, der rørte sig hos Rigsforsamlingens Opposition i den nærmeste Tid efter Tilbagereisen. Brevet[2] lyder saaledes:

Fossum d. 4de Juny 1814.

„Allerhøystærede Herr Kammerherre!

Det er en sand Trang for mit Hierte, at bevidne Dem min inderlige og oprigtige Taknemmelighed, for de mange Beviser paa Bevaagenhed

[1] Ordet er bortrevet sammen med det i foregaaende Note omtalte *mere*, der staar paa første Side af Bladet.

[2] Original paa Vækkerø, tilhørende Statsminister Løvenskiold.

og Venskab, hvormed De under vores seneste i saa mange Henseender kummerfulde Samliv hafde den Godhed at beære mig, og ieg tillader mig herved at tilfredsstille denne Trang.

Mit Livs ulykkeligste sex Uger havde jeg paa Edsvold, hvor jeg daglig var Vidne til de efter min fuldkomne Overbeviisning ukloge Raad og Beslutninger, som vil styrte vort elskede Fædreland fra Gravens Bredde (?) i Bundløs Afgrund, hvor min Tilværelse daglig forbittredes, ved den forhadte Mistanke, som opvaktes mod mit Sindelaug for et Fædreland, for hvis Hæder og Hæld ingen Nordmands Hierte slaaer varmere end mit. Min eneste Trøst var og er: Overbeviisning om mine Hensigters Reenhed, Vished om at min Anskuelse af Fædrelandets Stilling, stemmer med Deres bedste Herr Kammerherre og fleere af mine agtbareste Landsmænds. Modtag min hierteligste Tak for de Timer De skiænkede mig paa Edsvold (de eneste ieg nød der) for de saare lykkelige Dage, min Kone og ieg hafde den Lykke at leve med Dem og Deres, paa det velsignede Bogstad. Behag at anbefale min Kone og mig Deres kiære Børns — venskabelige Erindring. *Je leur en dis autant!*

Under lykkeligere offentlige Omstændigheder, vilde ieg nu efter at være befriet fra offentlige Byrder, føele mig saare lykkelig i min private Virkekreds; men hvorledes skulde ieg føele mig lykkelig, ved daglig at være omgiven af Nød og Elendighed, af tusinde Trængende, hvis Trang ieg for Øyeblikket kun kummerlig kan afhielpe, som ieg strax maae overlade til sin sørgelige hielpeløse Skiebne? Gid de Mænd, som endnu ikke vilde kiende Landets Nød, stode i mit Stæd, med Villie og Ævne til at afhielpe den Elendighed, hvortil ieg daglig er Vidne!!

Befal (sic) at takke min Ven Wedel for Laanet af hans skiønne Kiærre, som i disse Dage tillige med Sælerne, hvorfor forbindtligst takkes, tilbage sendes med en Fragtemand Mads Nielsen.

Fra Udlandet høres her slet Intet! Man fortæller om en engelsk Gesandts Ankomst til Christiansand? Veed man hos Dem bedste Herr Kammerherre! noget interessant, saa vover ieg indstændigst at bede om Meddeelelse. Høres endnu intet fra vore udsendte Gesandter? Statsrd. Aall har i nogle Dage været hiemme; men ieg har ikke seet ham. Man siger at han kun oppebier sin sidste Ordre for i offentligt Ærende at seile til Engelland, geleidet af Secretair Chrystie og — Hr. Rosenkilde. Denne sidste vil da der kunde faae nøyere Begreb om en Budget. — Naturen synes at giøre fælleds Sag med de øvrige os omgivende Omstændigheder. Kulden vedvarer! Hverken

Græs eller Ager kan komme frem. — Min gode gamle Fader formelder sin Respect. Han fulgte her hiem med os og glæder os endnu med sin Nærværelse. Endnu en Gang paalægger min Kone mig de venligste Hilsener og Taksigelser til Dem og Deres, Peder, Harald og lille søde Cathrine inclusive.

Til Slutning en Bøn bedste Herr Kammerherre! Glæd os tillige med Deres Børn ved Deres kiære Besøg sidst i denne Maaned en Gang, da Aarstiden skulde være behageligst. Min Kone paastaaer vel, at denne Bøn er ubeskeden, med Hensyn paa Fossums slette Herberge; men ieg stoler paa: at hvor der er Hierterum er Husrum, ieg indbilder mig, at De alle kunde have got af en liden Tour og De vil her blive modtagen med aabne Arme. — Min Rug staaer deilig; men Vinter Hveden ikke stort bedre end Lohvede. Den har i Aar slaaet Feil overalt.

Adieu bedste kiæreste Herr Kammerherre! Endnu en Gang hiertelig Tak! og Bøn om Deres vedvarende Bevaagenhed og Venskab for Deres

opriqtigst hengivne og taknemmeligen
forbundne
Løvenskiold"

Høyvelbaarne
Hr. Kammerherre P. Anker!
Storkors.

En Paategning paa Brevet viser, at det er besvaret allerede den 10de Juni. Men Svaret, der kan have indeholdt interessante Udtalelser af Peder Anker, som et tilsvarende Stemningsbillede, er neppe bevaret; det vilde havt sit Værd, om der havde været Anledning til at læse, hvorledes de samme Forhold opfattedes paa Bogstad. Thi det kan ikke være tvivlsomt, at vi ogsaa derfra kunde have faaet vigtige Oplysninger om den Nød, der herskede i Landet, og om den Misstemning, der raadede ude i Folket.

Om Sandheden af de Vidnesbyrd, som gives i disse Breve, kan der ikke tvivles. Dog er at mærke, at netop de Strøg, hvori Aall og Løvenskiold boede, maatte være blandt dem, der led haardest under den med den britiske Blokadespærring følgende Mangel paa mange af Livets Fornødenheder. Det var jo Egne med ringe og karrig Jord, hvor der var store Brug med mange Arbeidere, og hvor Kystbefolkningens Hovednæring, Skibsfarten, var stanset, og det er forklarligt, at Nøds-

tilstanden netop her maatte føles mest trykkende. I Fjorddistrikterne vestenfjelds, i de store Indlandsdalfører, paa Oplandene og i Trøndelagen kan der muligens have været noget bedre Forhold, omend ogsaa der Nøden maatte staa truende for Døren.

Netop denne Nød, denne Mistillid til den kommende Tid har kun altfor knapt, altfor sjelden faaet sin Plads i Skildringerne fra Aaret 1814. Derfor er de her meddelte Breve af Vigtighed. Det har hidtil faldt vanskeligt, rigtig at sætte sig ind i, hvordan Medlemmerne af det lille Mindretal fra Eidsvold betragtede de økonomiske Forhold, — hvorledes deres Dom maatte lyde om de nærmeste Følger af Kongevalget og Vedtagelsen af Eidsvolds-Garantien. Nu kan disse Mænd, Repræsentanter for Landets vigtigste Næringsveie, Agerbrug, Bergværksdrift og Skibsfart, selv tale, saaledes som de efter Hjemkomsten i fortrolige Breve udvekslede sine Tanker om, hvad de nys havde gjennemlevet, og om hvad de mente, der fremdeles kunde forestaa. I Brevene føres der et aabent Sprog, og de bliver et Indlæg mod det Pres, som paa Eidsvold fra de ledende og herskende Hold var øvet mod dem, som vovede at vedstaa en afvigende Mening. Tillige er disse Breve nogle af de yderst faatallige Kilder, af hvilke der kan erholdes Kundskab om, hvad Folkets store Mængde mente angaaende Beslutningerne paa Eidsvold, og om det Raab efter Brød, som hørtes fra tusinde hungrende Munde.

Det er ikke Udbrudet af en mod Kongen personlig rettet Uvilje, som kommer tilsyne hos Brevenes Forfattere. Det var sindige, alvorlige Mænd, optagne af Bekymringen for at skaffe det daglige Brød til sine undergivne, og som havde den bedste Anledning til at se og dømme om det økonomiske Tryk, der hvilede paa Landet. I dem ser vi Tolkene for de Stemninger, der ganske undtagelsesvis kom til Orde, men som skjærende stak af mod den Jubel, der hilsede Kongen. Det var naturligt, at disse Mænd ikke delte den sikre Tro paa en heldig Udgang af det begyndte Værk, som i det kongelige Palæs Sale gjaldt for det eneste usvigelige Tegn paa en ægte Fædrelandsven.

Men saa forstaaes det tillige, hvor de store Godseiere, Grev Wedel, Aall, Anker og Løvenskiold, havde sine Tanker, naar de paa Eidsvold stod imod den seirende Politik, fremfor alt imod de finansielle Beslutninger, der fulgte af denne. De dvælede nok ofte ved de fattige Hytter oppe under Aaserne og ude i de ytterste Skjær, og de kjendte mangen en Oplevelse, svarende til den, som mange Aar senere digtedes om „Terje Viken“. Hvad der for den nulevende Slægt er et stemningsfuldt

Digt, der vækker Medfølelse og Begeistring, var for Grev Wedel og hans vestlandske Meningsfæller en Række vemodige Billeder af en sørgelig Virkelighed. Fra Folkets store Masse, fra de dybe Lag kom de Stemninger, der lod Godseierne se paa Fædrelandets Stilling med inderlig Bekymring. Dette er ogsaa et af de Træk i Historien om 1814, der alt for meget oversees.

For disse Godseiere var der ingen Trang til at vende sig mod den nyreiste Kongetrone. Hoffets Glans og de store Embeder lokkede dem ikke, allermindst Grev Wedel. Han blendedes ikke af det Held, som hidtil havde fulgt Kongen, og han imødesaa, hvad der videre skulde ske, uden at vildledes af alt, som forekom denne at være gunstige Varsler og vedblivende lod ham tvinge sig ind i de gamle Forhaabninger om den Bistand udenfra, der i hans Person skulde betrygge det oldenburgske Dynasti som Norges Herskerhus. Mere end de andre stødtes Grev Wedel i denne Tid bort fra Kongen.

For Peder Anker gik det lettere. Med hans naturlige Bonhommie lod der sig finde en Form, hvorunder det kunde gaa an at færdes sammen med Kongen, ja, endog at se denne som Gjæst paa Bogstad. Af Christian Frederiks Dagbog erfares, at Peder Anker allerede den 19de Mai havde givet en Forsikring om fremtidig Lojalitet, efterat Udfaldet nu engang var afgjort, — og at han atter den 22de havde været tilstede ved den Frokost, som umiddelbart forud for Kongens Indtog i Hovedstaden blev given paa Sinsen[1]. Om Grev Wedel end ikke har billiget dette, saa kunde han dog ikke modsætte sig det. For ham var der foreløbig ikke andet at gjøre end at tie og vente, for at se, hvem Begivenhederne vilde give Ret i Opfatningen af den kommende Tid, hvad den vilde bringe. Imidlertid fik han stedse mere at føle, hvad det var at staa som Christian Frederiks personlige Antagonist.

Grev Wedel var selv afskaaren fra enhver Anledning til at øve nogen umiddelbar Indflydelse. Han var Privatmanden, hvis eneste Deltagelse i Fædrelandets offentlige Anliggender blev det Arbeide, han skulde faa at udrette som Medlem af Finanskomitéen. Forøvrigt stod han ensom og forladt, hvad ogsaa andre mærkede. De Ord, som Claus Pavels den 31te Mai nedskrev i sin Dagbog[2], viser dette tydelig:

[1] CHRISTIAN FREDERIKS *Dagbog*, S. 117, 120. Hvad Wirsén har fortalt om, at Grev Wedel senere til ham havde ytret, at han ikke havde seet Kongen efter hans Tronbestigelse (*Bidrag til Norges Historie i 1814*, II, S. 444), maa skrive sig fra en Misforstaaelse.

[2] C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger*, S. 195.

„Christie fortalte, at Wedel har sagt til ham, at han føler sig forhadt i Publikum, og derfor, imod sin Tilbøielighed, vil unddrage sig alle offentlige Forretninger og leve i Stilhed som Privatmand.“ Saadan var Forholdet. Anderledes kunde det heller ikke være, efter hvad der var gaaet i Forveien.

At vide sig mistænkt og bagvasket og tillige afskaaren fra al Adgang til at øve Indflydelse, var en tung Skjæbne for en høit begavet, virkelysten Mand, som i sig længe havde følt Kaldet til at gjennemføre „de store Beslutninger“. Det kunde blot være ham en kortvarig Trøst at drage sig indenfor Kredsen af sine nærmeste og i det snævre Familieliv færdes sammen med sine paalidelige Venner.

For Grev Wedel var i disse Aar Bogstad det egentlige Hjem. Som tidligere nævnt (I, S. 433), trivedes han ikke paa Jarlsberg, hvor han desuden ved denne Tid antagelig allerede havde paabegyndt store og omfattende Arbeider til Husets Reparation. Som Regel boede han med Hustru og Børn hos Svigerfaderen paa Bogstad. Didhen vendte han tilbage fra Eidsvold med enkelte Venner. Løvenskiold gjensaa paa Bogstad sin Hustru. Wergeland og Grøgaard var ligeledes med, medens Jacob Aall drog forbi, ilende til sit Hjem paa Næs ved Tvedestrand[1]. I den nærliggende Hovedstad vakte dette Vennemøde Opsigt og kaldte nye Skumlerier tillive, om hvilke Claus Pavels i sin Dagbog[2] giver fornøden Underretning.

Den 26de Mai har han i denne skrevet: „Var blot Nordmændene selv enige! Ak, paa Bogstad er i disse Dage forsamlede Wedel, Løvenskiold, Grøgaard og alle disse Norges farligste Fiender, farligere end Pontecorvo, der kommer aabenlyst med Sværdet i Haanden. Hvo ved, hvilke Planer der udklækkes deroppe?“ Atter igjen den 28de Mai heder det: „Wedels Hu staar til noget høiere; han vil herske, og dertil aabnes ham ingen Udsigt under Christians Regjering. Det Maal, han havde for Øie for fem Aar siden, har han endnu. Ved Norges Forening med Sverige kunde han opnaaet det og kan vel endnu opnaa det. I det selvstændige Norge synker han ned i den uvirksomme Dunkelhed, hvortil vel ingenlunde Naturen, men desmere hans tvetydige Forhold fordømmer ham.“ Paa samme Maade skrev Pavels den 19de Juni i sin Dagbog: „Der tales stærkt om en intenderet Landgang i Jarlsberg Grevskab, hvor Svensken venter af Eieren at modtages med

[1] Smlgn. de ovenfor, S. 227 flg. og 228 flg. aftrykte Breve.
[2] C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger*, S. 192, 193, 202, 204.

aabne Arme. Sverdrup har læst et ordentlig optaget Forhør over en Fisker, der havde været ombord paa et svensk Krigsskib, og som under sin Ed har bevidnet, at Officeren havde nævnt Grev Wedel og Kammerherre Løvenskiold som den svenske Nations Venner." I samme Stil er endelig ogsaa en Dagbogsoptegnelse af den 29de Juni: „Imidlertid siges den engelske Blokade *de facto* at være ophævet og snart at ville vorde det ved Dekret. Man skal endog have vis Efterretning fra England, at man aldrig havde villet entrere i dette Blokadesystem, dersom man ikke efter Wedels og hans Tilhængeres Tale og Adfærd havde troet sig overbevist om, at de Svenske havde et betydeligt Parti i Norge, som blot behøvede Understøttelse udenfra for at faa Overmagt. Dette har vakt en rasende Forbitrelse mod Wedel."

Fortællinger og Historier af denne lavtliggende Art fandt i Mai og Juni 1814 kun altfor let Tiltro. De er et Sidestykke til de nedsættende Udtalelser om „W. og Konsorters Kabaler", — om de ildesindede eller feige Borgere, som kun arbeidede for at fremkalde en Situation, af hvilken alene en Forening med Sverige kunde redde Fædrelandet, der træffes i det før omtalte Brev fra Kongen til Prins Frederik af Hessen af 20de Juni. Hvad Pavels kunde nedskrive, naar han i Dagbogen skulde samle sine Oplevelser, stemmer godt med Fyrstens Breve. Begge Dele tilsammen giver et Billede af de raadende Stemninger; af dem sees, hvor ubehagelig Stillingen maatte være for enhver, som vilde indtage et selvstændigt Standpunkt.

Stemninger af denne Art avlede Bitterhed. Bagvaskelsen med dens hadefulde Skumlerier, den lavtliggende Mistænkeliggjørelse, der næsten overalt mødte den lille Vennekreds fra Eidsvold, blev følt. At den blev gjengjældt med Harme og Uvilje, var da naturligt. Alt det Snak, som Pavels har refereret, kom til sin Adresse, tildels maaske i en endnu mere saarende Form end den, hvori han fandt at burde gjengive Sladderhistorierne. Det var saadanne Ting, som i stor Udstrækning sysselsatte Sindene og afledede Opmærksomheden fra det, som endnu kunde forestaa. Man fandt det bekvemt, om noget skulde gaa imod de lette Beregninger, da at kunne kaste Skylden over paa de indbildte, lumske Fiender, som paastodes at arbeide paa Fædrelandets Ydmygelse eller Undergang. Jordbunden havde længe været bearbeidet for denne Sæd.

Mistænksomheden blev endog dreven til den Yderlighed, at der ialfald i Juni Maaned udenfor Indløbene til Tønsberg holdtes krydsende „Rekognoscerfartøier", under Anførsel af Søofficerer, hvis Hverv det var

at gribe Grev Wedel, „der formodedes at ville gaa over til Fienden eller sende ham Underretning". En dansk Skipper, der var kommen til Tønsberg og havde til Hensigt, med Besætning derfra, at tage Del i det fordelagtige Makrelfiske, som netop blev drevet i Fjorden, blev opbragt med sit Fartøi paa den blotte Mistanke, at han skulde have Greven ombord, og holdt fast i et halvt Aars Tid[1].

Grev Wedel selv var forberedt paa, at Kongens Mistænksomhed mod ham kunde gaa meget langt. En Dag, da han havde talt med Christian Frederik og lige ud betydet ham, hvad han mente, kom han hjem til sin Hustru og sagde: „Nu faar jeg se, om han tør sætte mig paa Munkholmen!" — altsaa dog med Tvivl om, hvorvidt den anden havde Mod dertil[2].

Efter dette var det intet Under, at der kom ud Rygter om, at der næredes blodige Planer mod den Mands Liv, der i Øieblikket var den mest bagtalte i Norge. Det kom for Grev Wedels Øre, under et Ophold paa Jarlsberg, at der taltes om saadant. Han satte sig til Hest og red alene gjennem Tønsbergs Gader. Men ingen gjorde Mine til at røre ham[3], og nu som før red han sine hurtige Ture fra Bogstad til Jarlsberg alene. Paa den Maade lod „Herren til Sæheim" sig ikke skræmme; han følte sig netop tiltalt ved at optage en Udfordring og vise, at han trodsede Faren. I Sadelhylsteret har han vistnok ogsaa havt Pistoler, og den, som havde forsøgt at tage hans Liv paa det ensomme Ridt, havde maattet kjøbe det dyrt. Det kan ikke have været Muligheden af slige Efterstræbelser, der smertede mest. De var intet mod, hvad han forøvrigt var tvungen til at udstaa i disse Maaneder.

Dagbogsnotitser som de forananførte giver en god Maalestok for den Stemning, der raadede overfor Grev Wedel om Sommeren 1814, og det saa meget mere, som de fortræffelig passer ind i den Diskussion, der samtidig førtes i Pressen. Ogsaa i denne blev Grev Wedels Person et Midtpunkt for en heftig og lidenskabelig Brydning mellem stridende Meninger, atter en Fortsættelse af Kampene ved Rigsforsam-

---

[1] Tingsvidne optaget ved Christiania Byting 9de December 1814, velvillig meddelt af Hr. O. A. ØVERLAND.

[2] Det er dog muligt, at denne Ytring er falden noget tidligere, efter Audiensen 3die Marts (II, S. 69 flg.). Om denne Audiens har han for øvrigt aldrig talt til sin ældste Søn.

[3] JAC. AALL, *Erindringer* (2. Udg.), S. 479 med Noten og ANDR. FAYES Samlinger i Rigsarkivet. — Paa sine Rideture til Jarlsberg hvilede Grev Wedel gjerne lidt ud i Drammen hos Christopher Faye eller paa Austad hos Peder von Cappelen, og paa Sande Præstegaard hos J. St. Munch.

lingen. Under denne Strid kom de samme Stemninger offentlig frem, som havde givet sig et Udslag i den private Dagbog; det var fra den Side, Kampen først vaktes, og fra denne Kant blev den ført med heftige Angreb.

Hvad der i Hovedstaden fandtes af Aviser, stod nu, end mere end før til Raadighed for Kongen og den Majoritet, der sluttede sig til ham. Personlige Angreb var alene henviste til *Intelligentssedlerne;* men disse optog ogsaa Forsvar, saaledes at den angrebne Part ikke var afskaaren Adgang til at værge for sig. Skjønt Grev Wedel ikke ansaa det stemmende med sin personlige Værdighed at optage en Kamp med de anonyme Skumlere, saa manglede han dog ikke ganske Meningsfæller, der følte Harme over de skammelige Sigtelser, og som ikke vilde lade Angriberne raade Grunden alene. Ogsaa denne Pressekamp kaster Lys over Tidens Stemninger og viser, hvorledes Grev Wedel var stillet. Den egner sig derfor til en lidt mere udførlig Dokumentation og kan dermed bedst tale for sig selv. Striden var en umiddelbar Fortsættelse af den tidligere (II, S. 78 flg.) refererede Avisfeide.

Den 20de Mai kunde den norske Hovedstads Publikum læse i No. 40 af *Intelligentssedlerne* et Inserat, der viste, hvor langt den lavtliggende Forfølgelse allerede havde virket. Det var en utilsløret Angivelse af Grev Wedel:

„Hvis det er muligt, at en Nordmand, af Stand og Indflydelse, er saa nederdrægtig, at han ei alene selv ønsker, men endog vover at forføre den uvidende Almue til, at ønske og ytre sig Sverige hengivne, burde han da ikke Ører og Næse afskjæres, og han saaledes overføres til den svenske Grænse, hvor han kunde nyde Belønning for hans usle og feige Slavesind?“

Den 3die Juni bragte det samme Blad to Svar paa dette Inserat. Den ene Forfatter betegnede dets Indsender som „et Satans Redskab, saafremt han oprigtig mener det, hvorom han spørger, eller i modsat Fald en Stakkel, som tror at vinde Patriotens Rang ved saadan Adfærd“. Det betegnedes videre som „Skam, at vor Selvstændighed og Frihed skal begynde med Forslag til saa svinagtige kriminelle Love, som at skjære Næse og Ører af Folk: en Grusomhed, som alene fandt Sted i Tyranniets fæleste Dage“.

Det andet Svar lød saaledes:

„Aldrig har Nordmanden baaret fremmede Despoters Aag, og aldrig vil han bære det. Kjærlighed til Frihed er alt for dybt rodfæstet i den norske Nationalkarakter til, at ikke enhver ærlig Nordmand før opofrer

Liv og alt, end han lader sig berøve sin Frihed. Intet kan være et mere uimodsigeligt Bevis herpaa, end den almindelige Enstemmighed, hvormed hele Folket, uden Indvending eller Modsigelse, svor at opofre Liv og Gods for Frihed og Selvstændighed — og denne Ed aflagde Folket frivilligt paa en Tid, da det selv havde Valget, uden at agte paa dets forrige Konges sidste Anmodning: at det med Rolighed skulde modtage den nye Beherskers Tropper.

Enhver Nordmand, som kjender sine Landsmænd, — enhver, som har havt Anledning til at erfare Folkets nærværende almindelige Stemning, ved ogsaa med fuldkommen Vished, at Nationen vil gjøre det Offer, den har lovet, og paa det strengeste holde den Ed, den har aflagt.

Snart vil dette vise sig, naar der fordres mere end Eder og Løfter for at betrygge Norges Selvstændighed og Frihed, og da vil Indsenderen af Spørgsmaalet i Intelligentssedlen No. 40 se, hvad enhver, der nøie kjender det norske Folk: med den fuldkomneste Vished ved: at der ikke findes nogen Nordmand af Stand og Indflydelse, som er saa nederdrægtig, at han er, eller ytrer sig at være Sverige hengiven*, og endnu mindre forfører den uvidende Almue til at være det.

Men kan det kaldes at ytre Hengivenhed for Sverige, om nogen, paa den Tid, da Nationens Villie endnu var uafgjort, vovede at ytre den Formening: at man først burde erkyndige sig om, paa hvad Vilkaar Sverige vilde indgaa den foreslaaede Forening med Norge, og om disse Vilkaar ei kunde [være] blevne saadanne, at Norges Frihed og Selvstændighed endog kunde været vedligeholdt? Vistnok var denne Mening urigtig, da Nationen har forkastet den; men hvilken enkelt Mands Mening kan være ufeilbar? — og var det ikke Nationens Ønske, at enhver frit skulde sige sin Mening, forat man deriblandt kunde vælge det rigtige og forkaste det urigtige?

Det er ikke vanskeligt at gjette, hvem Indsenderen af det omtalte Spørgsmaal sigter paa; men enhver, som kjender denne Mand, tør frikjende ham for alle uædle Hensigter, og for enhver nederdrægtig Fremgangsmaade, ligesom han ogsaa selv sikkerlig tør vedkjende sig og gjentage alt, hvad han i denne Henseende har ytret, hvilket da enhver upartisk vil finde at være ligesaa frit for skadelige og upatriotiske Hensigter, som hans Fienders Beskyldninger er blottede for Beviser.

---

* Hvad det vil sige at *ønske* sig Sverige hengiven, forstaar Indsenderen ikke, da dette er endnu slettere Dansk end: at *han* bør Næse og *Ører* afskjæres, og at *Almuen* ytrer sig *hengivne.*

Af al Frihed er der vel ingen, som Mennesket i Almindelighed og Nordmanden i Særdeleshed sætter høiere Pris paa, end Frihed til at ytre sin Mening. Denne Frihed har altid været Nordmanden hellig, og han har stedse nydt den. Saa hengiven og tro, som han var sin forrige Regjering, saa frimodig ytrede han dog sine Meninger om dens Anordninger og Indretninger, og han lagde ikke Skjul paa sin Misfornøielse, naar han troede den var grundet; men aldrig blev dette fortolket som Opsætsighed eller lovstridigt Forhold; thi den danske Regjering kjendte Nordmandens grundærlige Karakter altfor godt dertil. Skulde da Folket, ved selv at tage Del i Regjeringen, have frasagt sig en Frihed, som det nød under en uindskrænket monarkisk Regjeringsform? Skulde Intoleranse, Meningstvang, politiske Inkvisitioner, Spioner, Angivere — disse Tyranniets og Despotismens Misfostre! — nu kunne indtrænge sig blandt os? Vi kjender vor ædle, milde, oplyste, retskafne Konge og de værdige Mænd, der nærmest omgiver ham, altfor vel til, at saa skrækkelig en Tvivl et eneste Øieblik kunde ængste os! — Men naar en enkelt Mand fremstaar og vil oppuste denne politiske Intoleranses frihedfortærende Flamme, naar hans Hensigt desuden umiskjendelig er, at kaste Skygge paa en fortjent Mand, der ved mangfoldige Leiligheder har, ved langt stærkere Prøver end høie og skrydende Ord, lagt sin Kjærlighed til Norge og sin uegennyttige Patriotisme for Dagen — hvad Straf mon da saadan en fortjener? Ikke vil Indsenderen være saa barbarisk forlange, Næse og Øren skulde afskjæres ham; men Nationens Foragt vil og bør brændemærke ham, og kan han taale den Straf, er han ingen videre Opmærksomhed værdig."

Atter igjen den 17de Juni meldte der sig en Indsender — denne Gang en kvindelig, en Moder, der oplyste, at hun havde Sønner i Sø- og Landetaten — med et Anatema mod dem, som „skulde vakle ved Valget af norsk og svensk Konge". Den 21de anførte en Indsender et længere Citat af Prams Digt „Stærkodder" og føiede dertil følgende Linier: „Var det ikke rigtigst, at Hovedmændene for det Parti, der ønsker Landets Børn under et slavisk vanærende Aag, enten forvistes ud af Landet eller sattes under strengt Opsyn, da Tiderne er saa kritiske?"

Den 24de Juni i No. 50 kom der et versificeret Svar til Spørgeren i No. 40, hvor det bl. a. hed:

„Du, Djærve! som tiltror Dig Spørgerens Kald,
hvis Du har en Næse for mange —
afskjær den — samt Ørenes Flipper — ifald
de ere, som Æslets, forlange. —

Forskaan os for flere saa dyriske Ting —
for Revolutions-Hypoteser!
Hvis Du ei er gal — eller tøfler omkring
paa fire som Nebucadnezer."

Atter den 28de læstes et „Spørgsmaal til Vennerne af den svenske Regjeringsform, hvis der gives nogle saadanne i Norge". Forfatteren anvendte en Beskrivelse af de nordamerikanske Stater og spurgte, om denne passede paa Sverige — „eller finder det modsatte Sted i Sverige, trakteres ikke Bonden der med Foragt, med Træ-Sko, ja med Spø, af den utaalelig indbildske Adelsmand?" Den 1ste Juli kom den første Indsender fra No. 40 med et Svar, som dog væsentlig bestod i en Forsikring om, at han blev ved sin Mening. Den 8de Juli meldte der sig en ny Indsender, som skrev i en lidt anden Toneart og protesterede mod den herskende Tendens til at øve Tyranni overfor anderledes tænkende, og den 12te læstes atter et Indlæg mod den oprindelige Afskjærer af Næse og Ører.

Den 15de Juli bragte Bladets No. 56 en Hoben Indsendere, derimellem en, som vendte sig mod „den norske Ulfeldt". „Dette var en „Bjørn Nordmand", der skrev fra „Gaarden Dovre", og han endte saaledes: „Du maa heller ikke fortryde paa, at jeg i flere Steder paa min Fjeld-Gaard indhugger den norske Ulfeldts Vaaben, til Advarsel for ham og alle hans Drabantere, at de aldrig maa passere samme, da de sikkert af mine Efterkommere vil blive draget til Ansvar for deres Forræderi".

Ligesaa giftigt var et følgende Indlæg, der kom den 22de Juli, og som lød saaledes: „Imellem Drammen og Tønsberg skal efter Rygter findes en Plante, som i Almuesproget kaldes „Grevekloe", eller som andre kalde den, „Munkeskrække". Samme Plante skal have denne yderst besynderlige Egenskab, at enhver, endog den bedste Digter taber sit Digtertalent, naar han blot lugter til den i mindste Maade; ja saa forunderlig er dens Kraft, at enhver noksaa vellydende Harpe bliver ustemt, naar Harpen findes tre til fire Mile fra dens Standpunkt! — Indsenderen af dette udbeder sig kyndiges Svar, om saadan Plante virkelig findes, og om den almindeligen kjendes under ovenanførte Navne?" Den Digter, til hvem der her var sigtet, var Sognepræsten i Sande, JOHAN STORM MUNCH, Grev Wedels Ven.

Svaret kom den 26de Juli: „Paa den i forrige No. af disse Blade omtalte Plante haaber man, at en Botanicus fra den Egn, hvor den skal findes, vil meddele en populær Beskrivelse. Hvis Indsenderen af dette

havde Hornemanns Plantelære ved Haanden, vilde han efterse, om de anførte Navne er almindelige i Norge, og om Planten følgelig kunde findes paa flere Steder i Landet. Efter de opgivne Kjendemærker maa det formodentligen være en Giftplante af en bedøvende Egenskab. Da den uden Tvivl som Snylteplanter eller alt andet saakaldet Ukrudt, har en geil Vækst og desuden findes i fed Jordbund, ved Møddinger eller deres Afløb, saa vilde det være meget nyttigt at faa den udryddet, forat den ikke skal gribe videre om sig. Heder den ikke ogsaa Munkeskræppe? Hvordanne er dens Frugter eller Blomster? Den hører vist ikke til de saakaldede Fjeldblomster. F."

Munch havde i 1813 udgivet en Digtsamling „Fjeldblomster", og Adressen var saaledes tydelig nok. Endnu mere blev at læse den 2den August, og da uden Forsøg paa at tilsløre Personerne. Denne Gang hed det ligefrem: „Det var meget at ønske, at den ædle, patriotiske Digters, Provst MUNCHS, klassiske Nordmandssange maatte vorde særskilt aftrykte i denne Tid, da det gjælder om hos hver Nordmand at opflamme og nære ægte Fædrelandssind, og at Hr. Provsten vilde forøge Samlingen med flere Sange, hvori han udtrykker sine nærværende Følelser, der ikke tvivles om at være de samme som da hine Sange digtedes. Trykkeomkostningerne blev vel temmelig store; men man gjør sig forvisset om, at Digterens Ven og Velynder, den berømte Patriot, Grev WEDEL JARLSBERG, som allerede har gjort saa store Opofrelser, ufortrøden vil gjøre denne langt ringere, hvorved den ædle og freidige Stemning, hver Nordmand i sin Kreds stræber at bevare, kunde vedligholdes og udbredes, trods Rænkesmedes Machinationer og feige Uslingers Jammerskrig."

En anden Indsender i samme Numer rasede mod en Forening med Sverige: „. . . Nei, før bør Norge i en Blodstrøm bort fra Jordens Riger skylles. Hvilke Mennesker vilde vinde og hvilke tabe ved Norges Forening med Sverige? Vilde ikke de rige derved blive rigere og de fattige endnu fattigere? Vilde ikke da en og anden Rigmand og nedrig Stormand behandle sine Medmennesker endnu haanligere? Om jeg vandt al Verden derved, vilde jeg aldrig bidrage til, at Menneskerettighederne trædes saaledes under Fødder i mit Fædreland som i Sverige. Nei! hellere leve iblandt vilde end se den foragteligste Kaste af Mennesker at haane og mishandle Bondestanden, som føder og forsvarer Landet."

I Bladets No. 62, for 5te August kom der to Indsendere fra den modsatte Leir, som begge vendte sig mod de foregaaende. Den ene

gav en længere Deduktion tilbedste for at vise, hvilken Skade der anrettedes af dem, som søgte at indbilde Regjeringen og Folket, at der gaves et helt Parti, der var sit eget Lands Fiender og Modstandere af Norges Selvstændighed.

Den anden Indsender vendte sig særlig mod de forudgaaende botaniske Lignelser, hvis Forfattere han betalte med deres egen Mynt: „Til Botanikeres videre Opmærksomhed anmeldes: At i Omegnen af Christiania skal nu ogsaa være endel før ukjendte Planter, som ligeledes tillægges besynderlige Egenskaber, hvoriblandt den værste er: den berøver Folk Forstanden, og endel skal allerede have faaet Skade; disse Planter er vist meget skadeligere end den før omspurgte, som kun betager Folk enkelte Egenskaber! Er disse derfor virkelig ogsaa til, saa er det nok meget vigtigt at faa dem undertrykt, og, om muligt, ganske udryddet? da ellers hele Landet kunde blive opfyldt med galne Mennesker?“

Dermed døde Kampen foreløbig hen. Den svenske Hær var kommen over Grænsen, og medens Kanonerne talte, var Interessen optagen af større Ting, der ikke levnede Rum for det smaalige Opgjør med de Landsmænd, som ikke antoges at eie den rette Norm for et selvstændigt Nordmandssind. Senere hen, da der atter lød Raab om Forræderi, var det ikke mod Mændene fra Eidsvold, men mod militære Førere, dette vendtes. Men meget Støv var hvirvlet op, mangen Beskyldning slynget ud, som siden i Aarenes Løb ofte kom frem paa ny og saaede den onde Sæd. Indsenderne havde trolig vandret i det Spor, som allerede flere Maaneder i Forveien var dem anvist fra oven. De fandt senere selv talrige Efterlignere, for hvem det blev en patriotisk Trang at opspore Frihedens og Selvstændighedens formentlige Fiender, og som slog ind i den samme Tone, som her var benyttet.

I et følgende Afsnit vil der være Anledning til at se, hvorledes der, under meget forandrede Omstændigheder, rettedes nye Angreb af samme ondskabsfulde Art mod Grev Wedel, og hvorledes han derved atter blev det omstridte Midtpunkt i en bitter Avisfeide. Hvad her er meddelt af saadanne Indlæg, vil vise, at det Pres, der hvilede paa Grev Wedel, om Sommeren 1814 maaske var endnu stærkere end under Repræsentanternes Samliv paa Eidsvold, — at Forfølgelsen da var mere intens, og at den mod ham og hans Meningsfæller oparbeidede hadefulde Stemning da havde faaet mere Raaderum end tidligere.

Men Omslagets Øieblik nærmede sig. Det skulde ikke vare længe, forinden det mærkelige indtraf, at Kongen, tilsyneladende af egen Drift,

tog det Skridt, hvortil det paa Eidsvold havde været umuligt at bevæge ham. Juni og Juli bragte Offentliggjørelser, der til en vis Grad maatte regnes som en Triumf for Oppositionens politiske Klarsyn, og hvis virkelige Formaal det blev at forberede Stemningen for Muligheder, som senere kunde ventes at ville indtræde. Fortielsessystemet skulde snart brydes, under et ydre diplomatisk Tryk, og dermed en Hovedhjørnesten rives ud af den politiske Bygning, som Christian Frederik med stor Behændighed havde opført. Øieblikket var nær, da det skulde afsløres, hvad der var Europas Mening, — da det skulde lægges klart frem i Dagen, at Christian Frederiks Regnestykke dog ikke skulde slaa saa ganske til.

Christian Frederik havde regnet med Europa. Men Europa vilde kun for en ringe Del regne med ham. Allerede paa den Dag, da han som Konge holdt sit høitidelige Indtog i Hovedstaden, var faktisk Grundlaget for hans Beregninger styrtet sammen. Thi den første Forudsætning for disse var slaaet Feil. Kronprinsen af Sverige var ikke bleven Frankriges Hersker. I en anden Henseende var det imidlertid gaaet mere efter Christian Frederiks Planer. Det var rigtigt, som han havde drømt, at hans og Norges Skjæbne mere vilde blive afgjort ved Diplomater end ved Soldater, kun at denne Afgjørelse, som Stillingen nu var, ikke kunde blive til hans personlige Fordel.

Midt under alle de Tvivl, der væltede sig ind over ham, kunde alligevel ikke Christian Frederik slippe sine Drømme. Han klyngede sig til enhver Straale af Haab. Hans Drøm om Napoleons Bistand havde slaaet Feil. Den anden Drøm om, at „Pontecorvos“ Fald skulde følge hurtig ovenpaa hans gamle Keisers, gik heller ikke i Opfyldelse. Men i sin frugtbare Fantasi skabte Christian Frederik sig nye Udgangspunkter, og andre uklare Drømme traadte i de forriges Sted. Han tænkte sig at kunne bestige Skandinaviens forenede Troner ved at erklære sig villig til at indgaa Giftermaal med Prinsesser af Europas første keiserlige og kongelige Huse. Der lagde sig et Æventyrlighedens Præg over hans Planer, medens Grunden alt mere reves bort under ham. Hvad der engang havde været Muligheder, var det ikke mere, og hans egne Drømme blev dermed kun saa meget uroligere og vildere.

Det var nu, CHR. M. FALSEN udgav sit Skrift om Muligheden af en Forening mellem Norge og Sverige, og i Overensstemmelse med sin Konges Ønsker, foreslog at istandbringe denne ved at lade Sverige ofre sin Kronprins, i hvis Sted Carl XIII. kunde adoptere Norges unge

Konge. Det var ingen ny Drøm; men da den lagdes offentlig frem, var der ingen Udsigt for at omgjøre den til Virkelighed. Christian Frederiks Politik var i dette Stykke personlig anlagt; hvad han havde skildret som det sorte Forræderi, naar det foresloges af den faatallige Opposition, blev en priselig Sag, naar det kunde fremme hans egne vidtgaaende Planer.

Kampen for Huset Holsteins historiske Ret — det var en væsentlig Del af den Mission, som Christian Frederik mente at have faaet sig anvist i 1814, og denne Kamp var bleven en dobbelt Tvekamp, mod Grev Wedel i Norge, mod Carl Johan i Norge. Carl XIII. var jo selv den sidste Repræsentant i Sverige for dette Holsteinske Hus, — saa ham kunde Kampen ikke gjælde.

En historisk Kamp som denne kunde imidlertid ikke udkjæmpes alene med Brochurer. Da Falsens lille Skrift blev trykt, var det haabløst at kjæmpe for Huset Holstein paa Nordens forenede Troner.

XI.

DIPLOMATISKE FORHANDLINGER OG KRIG.

Grev Wedel og hans Meningsfæller levede sit rolige, isolerede Liv. De havde kun ringe Kundskab om, hvad der virkelig foregik udenfor Norges Grænser. Blokerede i et blokeret Land, var de nu mere henviste til at bedømme Fædrelandets sande Stilling efter Anelser og Slutninger end paa Grundlag af sikre Oplysninger. De kjendte Folkets Lidelser. De gjorde, hvad der stod i deres Magt for, hver i sin Kreds, at lindre disse. Fremtiden stod mørk for dem, og tunge Dage, vanskelige Tider syntes at forestaa.

Da hørte de, at et Sendebud fra en af de fremmede Magter var stegen iland paa norsk Grund og hurtig nærmede sig til Kongens Residens. Alle kunde forstaa, at dermed et nyt Afsnit af Begivenhederne tog sin Begyndelse, — at nu aabnedes Stormagternes diplomatiske Aktion. I Grunden havde denne ladet noksaa længe vente paa sig. Den var foranlediget ved bestemte Forlangender fra Kronprinsen af Sveriges Side, men kunde heller ikke være stridende mod Christian Frederiks Interesser.

Tanken paa en Afgjørelse ad diplomatisk Vei havde havt en fremtrædende Plads i hans Beregninger. Hans egne Agenter havde længe været i Virksomhed med et saadant Maal for Øie, og naar der nu indfandt sig et diplomatisk Sendebud, kom dette ikke over ham som en Overraskelse. Han var ikke ganske uforberedt til at møde den nye Situation, som dermed var skabt.

Med den fremmede Diplomats Ankomst var det Virkeligheden, som meldte sig. Christian Frederik havde nu noget at holde sig til, der kunde give ham et fast Standpunkt. Uagtet han ikke helt slap sine tilvante Fantasier, var han dog reven ud af de uklareste Drømme. Han

stod foran en helt ny Situation, og han veg ikke tilbage for den, uagtet Byrden og Ansvaret laa helt paa ham.

Det Afsnit af Aarets Historie, som hermed indlededes, var ikke det, som i Samtiden kastede mest Glans over Kongens Personlighed. Men for Efterverdenen, der kan dømme derom paa Grundlag af et stört, paalideligt Kildestof, vil alligevel denne Del af Christian Frederiks Gjerning i Norge blive den smukkeste. Med sin gamle Behændighed søgte han at udnytte enhver Chanse, som bød sig frem, medens han endnu ikke helt kunde give Afkald paa Drømmen om at blive Forkjæmper for Huset Holsteins historiske Ret. Men efterhvert som Stillingen klaredes, eftersom han forstod, at Kampen for ham personlig var tabt, da voksede hans Pligtfølelse overfor Norge, og i Troskab mod de Baand, der knyttede ham til vort Folk, stod han fast paa dets Ret. Han veg som Norges Konge, men kun saaledes, at han forlenede Folket med dets Selvbestemmelsesret og gav Kronen tilbage i dets Hænder, ganske som han selv havde modtaget den. Som det tilsidst blev, ofrede han meget for sin Person. Men han veg ikke en Haandsbred for Norge.

Det første fremmede Sendebud, der viste sig i Norge, ankom den 5te Juni til Christiania, hvorhen i Forveien Rygtet om hans Landstigning i Christianssand allerede var naaet. Det var den britiske Diplomat John Philip Morier[1], en noksaa kosmopolitisk Personlighed, som tidligere havde havt sig betroet vigtige Hverv i Tyrkiet, Ægypten og Nordamerika. Allerede Nærværelsen af et diplomatisk Sendebud med en saa mangesidig Erfaring som Morier kunde øve en imponerende Virkning. Men det lod sig ogsaa udlægge som et Vidnesbyrd om, at den britiske Regjering lagde megen Vægt paa denne Sendelse og ønskede at vise Christian Frederik et større Hensyn. Ialfald blev Virkningen af Moriers Tilsynekomst paa norsk Grund ikke ganske den, som skulde været ventet efter Indholdet af hans Instruktion.

Morier var udsendt for at tale til det norske Folk paa den britiske Regjerings Vegne, og han medbragte fra London en dertil svarende Instruktion. Ved denne var det ham paalagt at forklare for Christian Frederik og for det norske Folk, at den britiske Regjering stod fast ved sine overfor Sverige paatagne Forpligtelser og ved Freden i Kiel.

[1] Om Moriers Ophold i Norge kan henvises til *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 131—174 og fornemmelig til *Aktstykker vedk. Stormagternes Mission til Kjøbenhavn og Christiania i 1814,* I, S. 39—77.

Officielt fastholdt han ogsaa Nødvendigheden af at opfylde de sluttede Traktater. Privat lød dog hans Tale noget anderledes, og det kunde ikke undgaaes, at den inden Hoffets Kredse vakte visse glade Forhaabninger. Det mærkedes, at hans personlige Følelser overfor den svenske Kronprins ikke var velvillige, og at hans Sympatier mere var for Norge og den norske Konge. I denne Henseende var han et Echo af Stemninger, som herskede i London, hvor Norge og dets Konge endnu ved Midten af August havde sine Venner inden selve det engelske Ministerium, i Strid med dettes officielle Holdning. Men i den norske Hovedstad blev der i hans Ord lagt mere, end der rettelig kunde udledes af dem, og der byggedes mere paa Statsmændenes Sympatier end paa Staternes Politik.

Under sit Ophold i Norge blev Morier grundig kjendt med Landet. Han reiste rundt og fandt Anledning til at tale med mange Mennesker, og han mødtes baade med Kongen og med Grev Wedel.

Den 12te Juni havde Peder Anker indbudt den britiske Udsending til en stor Middag paa Bogstad, hvor ogsaa Kongen var tilstede. I dennes Dagbog[1] heder det om Festen: „Vi spiste til Middag sammen med den engelske Gesandt paa Bogstad. Kammerherre Anker var i godt Humør; Grev Wedel forholdt sig ganske som sædvanlig, og jeg tvivler heller ikke om, at han har udtalt sig til Mr. Morier; men denne er underrettet for hans Vedkommende. Jeg talte kun om ligegyldige Ting med Wedel."

Imidlertid stod det ikke i Christian Frederiks Magt at hindre den fremmede Udsending fra at træde i Forbindelse med hans Modstandere. For Morier var det netop en Hovedsag at kunne lære alle Meninger at kjende, og han vendte sig derfor helt naturlig til Grev Wedel, hvem han har kaldt *the nucleus of the weak opposition*; han har ved flere Leiligheder konfereret med ham og indhentet hans Mening, ligesom han til en Begyndelse havde skjænket Grev Wedel en Afskrift af den Verbalnote eller Deklaration, som han den 7de Juni overleverede Statssekretær v. Holten. Denne Note blev af Grev Wedel tilstillet Sorenskriver G. P. Blom med et Brev, hvori han gav ham Tilladelse til atter at meddele den til andre. Saaledes blev dette Aktstykke hurtig bekjendt i Jarlsberg Grevskab[2].

[1] CHRISTIAN VIII.s *Dagbog*, S. 137.
[2] *Aktstykker vedk. Konventionen i Moss*, S. 13.

Men derved opvaktes Kongens Vrede. Han bebreidede Morier, hvad han saaledes havde indladt sig paa, og Morier vedgik, at han ganske rigtig havde leveret Noten til to Mænd, men tilføiede derhos, at dette var i Overensstemmelse med hans Instruktion, som netop paalagde ham at gjøre Noten bekjendt.

„Det synes jeg slet ikke om af ham," skrev Kongen i sin Dagbog for 22de Juni[1]; „men endnu mindre synes jeg om de Medborgere, der ikke har taget i Betænkning at tage derimod. Jeg skal nok finde den virkelige Traad i denne Sag."

I et andet Brev til Sorenskriver Blom[2] ytrede Grev Wedel sin Mistanke til Morier, hvis Færd han fandt tvetydig, og han udtalte det Ønske, at Kongen blot ikke for meget vilde fæste sig ved hans tvetungede Tale. Saa skede imidlertid. Christian Frederik hørte paa den fremmede Diplomats nedsættende Tale om „Bernadotte" og lod hans officielle Optræden bedømme derefter. Han fastholdt fremdeles sit Haab om tilsidst at opnaa den britiske Regjerings Medvirkning til sine Planers Fremme, og med sin store Evne til at skabe sig nye Standpunkter, fra hvilke han mente at kunne naa det samme Maal, gav han sig til at fortolke Moriers Holdning, som om han selv skulde kunne blive Sveriges Tronfølger og ad den Vei byde den britiske Regjering Opfyldelsen af dens bestemte Krav paa at se de to Rigers Forening fuldbyrdet. I denne Aand instruerede han sine Sendebud i England. Inden Kongens nærmeste Kreds opfattedes Morier, som om han var „tilbøielig til at ringeagte Grev Wedel"[3].

Medens Morier var i Norge, og ved hans velvillige Medvirkning afgik der et nyt norsk Gesandtskab til England. Det var Statsraad NIELS AALL og de to Medlemmer af Rigsforsamlingen CHRISTIE og ROSENKILDE[4]. Først naar denne Sendelse mislykkedes, vilde Christian Frederik — saa skrev han den 28de Mai til Carsten Anker — tvivle om Englands Stemning, og han bevarede fremdeles denne Mening, efterat han havde havt sine første Samtaler med Morier. I den samme Aand fortsatte han med at instruere Statsraad Aall og for ham at opdrage Grundlinierne i sin Politik, om hvilken det vel kan siges, at den

---

[1] CHRISTIAN VIII.s *Dagbog,* S. 142.
[2] G. P. BLOM, *Norges Statsforandring i 1814,* S. 215, Note 2.
[3] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 169.
[4] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 81 flg. De i det følgende paaberaabte, endnu utrykte Breve findes blandt Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv.

indtil Desperation var opgjort under Forudsætningen af Bistand fra den Kant. Det ser derfor ud, som om Morier maa have gaaet meget langt i sine Underhaands-Udtalelser om den svenske Kronprins og der have givet Forespeilinger, som det aldrig kunde staa i hans Magt at indfrie.

I sine Breve til Aall har Christian Frederik vist, hvorledes han mente at kunne bøie sig for de britiske Fordringer, men dog vende disse til sin personlige Fordel. I et Brev af 8de Juni heder det: „Naar England ikke vil negte at garantere Forbund, Familiepagt eller noget deslige mellem Sverige og Norge; naar det vil sikre Norges Konstitution under en slig uafhængig, men føderativ Forbindelse med Sverrig; da anser jeg det for min Pligt at forelægge disse Vilkaar for en overordentlig Rigsforsamling; men indtil denne kan afholdes, er Konstitutionen og Erklæringen af 19de Mai min eneste Lov, Rettesnoren for mine Handlinger."

Atter igjen heder det i et følgende Brev til Aall af den 10de Juni: „I alle Tilfælde, hvis alle Magter forener sig om at tvinge Sverige og Norge sammen, tænker jeg paa, om man ikke kan gjøre det til en Betingelse, at et nyt Kongevalg skal foretages i Sverige; — thi Pontecorvo kan ei regjere i Norge, ifølge Konstitutionen; og det sidste Middel er som sagt, at kaste sig i Englands Arme; — hvor fortvivlet det end vil være, tvivler jeg ikke paa, at den norske Nation foretrækker Kamp med dem alle for Skjændsel og Undertrykkelse — og dette kan De ikke noksom lade dem høre i England."

Med den stærkt personlige Karakter, der udmærker den i disse Ord tegnede Politik, var den ingen langt sigtende. Principerne veiede mindre end Personerne, og derved førtes Kongen ind paa et naivt Ræsonnement, at Norges Grundlov i Spørgsmaalet om Regentens Person skulde veie mere end samtlige Stormagters Vilje.

Hvis Oppositionens Medlemmer havde kjendt, hvilke Tanker der krydsede Kongens Hoved, havde de med Rette kunnet forbauses derover; men allerede Falsens Skrift var skikket til at vække deres Opmærksomhed for, at noget nyt var i Gjære, — at Kongens Drømme gik mod en storskandinavisk Union, til hvis Fremme han vilde benytte den engelske Diplomat, hvis Sympatier han haabede at have vundet. For denne Unions Skyld maatte Christian Frederik bryde med den Agitation, han selv faa Maaneder i Forveien havde sat i Gang, og hvorunder Sverige var skildret som et Samfund, i hvilket en enkelt Kaste kunde træde Lov og Ret under Fødder og holde de øvrige Klasser i en skjændig Trældom.

Morier kan, for sit eget personlige Vedkommende, have havt den bedste Lyst til at hjælpe Christian Frederik med Grundlæggelsen af hans nye Union. Men han kunde dog ikke undlade at forklare ham, hvilke store Vanskeligheder der da blev at overvinde. Christian Frederik var en smidig Natur, og han vidste fremdeles at anvise nye Udveie. Han opgav et Standpunkt, for at tage et andet og dermed redde sin egen Stilling.

Christian Frederik tog sit Forbillede for de nye Forslag, han havde at gjøre, i Kongeriget Italiens Forhold til Keiserdømmet Frankrige. Han antydede for Morier, som den yderste Indrømmelse, om hvilken der kunde blive Tale, at der kunde træffes en lignende Ordning for Norges Forening med Sverige. Kongen af Sverige kunde ogsaa føie Norges Navn til sin Titel; men Norge skulde have sin særegne indre Forfatning med Bevarelse af den paa Eidsvold givne Grundlov, og styres af sin Vicekonge, med Hofholdning i Christiania. Det var en Fornyelse af Eugène Beauharnais' Stilling i Milano, som Vicekonge af Italien, der nu foresvævede ham, til en Begyndelse tillige med en Forudsætning om, at Carl Johan maatte fjernes. Men denne Ordning lod sig nok forandre, idet Christian Frederik i det Punkt kunde være villig til en endnu mere vidtgaaende Resignation og for altid nøies med den mere beskedne Stilling som Vicekonge.

Moriers Sendelse var imidlertid kun en forberedende. Den har dog havt sin Betydning for, hvad der senere skede. Fremfor alt var nu Tanken udkastet om Indkaldelse af et overordentligt Storting, der skulde afgjøre Landets fremtidige Stilling, — denne Tanke, der blev Grundlaget for alle senere Forhandlinger.

Snart rygtedes det, at der var paa Vei til Norge andre Repræsentanter for de fire Stormagter, som netop havde omstyrtet den franske Keisertrone og drevet Napoleon til Elba, og alle maatte forstaa, at det egentlig vilde blive disse Sendebud, som fik Afgjørelsen af Norges Skjæbne lagt i sine Hænder. Først ved deres Ankomst kunde der bringes hel Klarhed over den politiske Stilling, og man vilde da faa se, hvor meget der kunde slaa til af de paa Forhaand opgjorte Beregninger for det store Forehavendes Fremgang.

Morier forblev rigtignok i Norge, men maatte efter de øvrige Kommissærers Ankomst træde over i en mere underordnet Stilling. Han vendte senere tilbage til London, hvor han kom i rette Tid til at erfare om den endelige Udgang paa de Forhandlinger, som han havde indledet. Allerede 9de Juni havde han forlangt en Offentliggjørelse af

det Budskab, han havde at overbringe. For Christian Frederik faldt det tungt at indrømme dette. Da Morier afreiste fra Christiania den 16de Juli, var det endnu ikke skeet. Først den 21de Juli kom den forlangte Offentliggjørelse.

Paa denne Dag bragte det officielle Blad *Tiden* et Aftryk af de Noter, som i Dagene fra den 7de til den 9de Juni var udvekslede mellem den norske Statssekretær von Holten og Morier. De indledes med nogle høist karakteristiske Linier fra Statssekretærens Haand, der indeholdt den officielle Meddelelse om, at Fortielsessystemet definitivt var brudt: „Hans Majestæt, som ikke ønsker at skjule for sit Folk, hvad der kan oplyse samme om Rigets Stilling mod fremmede Magter, har allernaadigst befalet Undertegnede i Bladet *Tiden* at bekjendtgjøre de Noter, der er vekslede med de allierede Magters afsendte, som i Løbet af Juni og Juli Maaneder har opholdt sig i Norge for at underhandle, hvilken allerhøieste Befaling herved saaledes efterkommes."

Der laa meget i disse Ord. Men da de læstes af Hovedstadens Indbyggere, var der foregaaet endnu mere. De sidste Kommissærer havde fremlagt sine Krav, og paa dem havde Kongen givet sit Svar.

Om Eftermiddagen den 30te Juni var der Bevægelse i Christiania. Stormagternes fire Sendebud kom som Repræsentanter for Europas Mening, der nu maatte høres[1]. Fra alle Kanter var dette Besøg imødeseet med Spænding, af Grev Wedel ikke mindre end af Christian Frederik. Det var vel bekjendt, at Kommissærernes Afsendelse skede paa Forlangende af den svenske Regjering; de kom officielt, først til Kjøbenhavn for at øve Pres paa Frederik VI. og derefter til Christiania for at kræve Norges Underkastelse under Stormagternes Vilje. Men de havde paa sin Reise havt Anledning til at indhente allehaande Oplys-

[1] Om Kommissærernes Ophold i Norge og om deres Virksomhed baade der og i Danmark kan i Almindelighed henvises til de af Forfatteren udgivne to Bind *Aktstykker vedk. Stormagternes Mission til Kjøbenhavn og Christiania i 1814,* der bl. a. meddeler samtlige Indberetninger, som de afgav til sine Regjeringer. Derhos kan henvises til *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 165—169 og S. 177—370 og til *Aktstykker vedkommende Konventionen i Moss.* Smlgn. *Historisk Tidsskrift,* tredie Række, V, S. 1—144. Senest har jeg givet en kort Fremstilling af *Die Convention zu Moss* i Grünhuts *Zeitschr. f. d. Privat- und öffentl. Recht der Gegenwart,* XXVIII, S. 219—227. I de forskjellige ældre Fremstillinger af Tidens politiske Historie vil den hele Episode findes omtalt mere som en underordnet Begivenhed. Til disse kan ogsaa henregnes et hos os mindre kjendt Arbeide af Vicomte de Beaumont Vasy, *La Suède depuis Charles XII. jusqu'à Oscar Ier* (Paris, 1847), S. 382 flg.

ninger, der viste dem, at det svenske Diplomati ikke havde skildret Forholdene i Danmark og Norge med de rette Farver, og de havde derfor forladt Kjøbenhavn med den Overbevisning, at der — i Strid med, hvad de stadig hørte fra Sverige — ikke var noget at lægge den danske Regjering tillast. Dette skyldtes de Undersøgelser, de havde havt Anledning til at foretage paa selve Stedet. Hvad kunde da være rimeligere, end at de ogsaa i Norge vilde gjøre lignende Iagttagelser og der faa Sympati for den Konge, som tillige var Danmarks Tronarving? De vilde derhos i Norge forefinde en Situation, der var tilveiebragt gjennem Christian Frederiks Beslutsomhed og Hurtighed med at skabe de fuldbragte Kjendsgjerninger, — en Situation, der ikke svarede til, hvad der var dem forebragt fra Sverige, og dermed vilde deres medbragte Instruktioner snart vise sig utilstrækkelige og ufuldstændige, fjernt fra at kunne bruges som Grundlag for en Pression af den Art, som forlangtes fra svensk Side. Muligens var ikke dette saa ganske ubekjendt for Christian Frederik.

Som Formand for Stormagternes Mission til Danmark og Norge var den russiske Udsending at betragte. Generalmajor Michail Feodorowitsch ORLOFF, den samme, som tre Maaneder iforveien havde afsluttet Paris's Kapitulation, var endnu en ung Mand, kun tredive Aar, men havde taget Del i store Begivenheder, og som Keiser Alexanders Adjutant var han en Mand med Indflydelse. Men der var ved ham andre Sider, der lod ham spille en fremragende Rolle ved denne Leilighed. Orloff var en human Personlighed, særlig anlagt for et mæglende Hverv som det, der nu var ham overdraget; han var tillige noget mere, idet han med sin Begeistring for det nationale russiske Autokrati og for sin Keisers Person forbandt en varm, men uklar Sympati for Tidens liberale Idéer. Han kunde derfor ikke føle sig tilbagestødt ved den Statsform, han forefandt i Norge. Orloff kjendte ikke Norge. Men Tilfældet havde ført ham sammen med en Mand, der kunde give ham de bedste Oplysninger, og som i Norge havde de bedste Forbindelser.

Denne Mand var den polskfødte Hofraad Iwan BRUNET, russisk Generalkonsul og Karantæne-Kommissær i Christianssand. Paa Grund af de politiske Forhold havde Brunet forladt denne By og var reist til Göteborg, hvor Orloff traf ham og hurtig forstod, at han, med sit Kjendskab til Norge, kunde gjøre god Nytte. Saaledes gik det til, at Orloff paa eget Ansvar tog Brunet med sig.

Den britiske Kommissær var Augustus John FOSTER, en Mand med frastødende Væsen, men med høie Forbindelser, tidligere *ministre pléni-*

potentiaire i Nordamerika og nu udnævnt til den samme Stilling i Danmark. Han havde foreløbig ved sin Side den mod Norge velvillig stemte Morier. Preussen sendte Major, Baron Friedrich von MARTENS, en Brodersøn af den berømte Statsretslærer, hvis Navn er knyttet til Martens' *Recueil*, og selv videnskabelig interesseret, og fra Østerrige kom Generalmajor, Baron August von STEIGENTESCH, en begavet, literært og kunstnerisk interesseret Personlighed. Han ledsagedes af en Adjutant, Baron von HÜGEL. Derhos medfulgte en dansk Kommissær, Kontreadmiral Sten Andersen BILLE. Det var et mandstærkt Gesandtskab, der paa denne Maade kom til Norge. Tilfældigheder bavde bragt det derhen, at der var aabnet mere Spillerum for norske Interesser, end det kunde anes, da der først fra Sverige var kommet Anmodning om dets Afsendelse. Medens Kommissærerne under sin Reise gjennem Sverige ikke vides at have modtaget nogen brugbar Instruktion, kom de i Norge hurtig under Indflydelse af Stemninger, der var til Fordel for dette Land.

Fra Sverige medbragte Kommissærerne et Brev til Grev Wedel, dateret 27de Juni og skrevet af Grev H. H. von Essen[1]. Dette lød saaledes:

„Uagtet Deres Taushed og endskjønt jeg ikke har anseet det hensigtsmæssigt at afbryde min, har jeg aldrig tvivlet paa, at De var tro mod den redelige Tænkemaade, De under Deres sidste Ophold her har vist mig. Jeg har vidst at vurdere Deres Stilling og den sunde Forstand samt den Skarpsindighed, der udmærker Dem, hvilke skal veilede Dem under de Storme, som hjemsøger Deres Land. De sagde, da De forlod mig, at hvis det Haab, man nærede i Norge om at kunne med Englands og de andre Stormagters Bistand bibeholde sin Uafhængighed, ikke var et Blendværk, skulde De være den første til at modsætte Dem min Fremtrængen over dette Lands Grænser. Jeg har som en god og redelig Krigsmand modtaget Deres Udfordring, og jeg har gjort Retfærdighed mod Deres Karakter og Mod og Deres Tillid med at afvente et gunstigt Resultat af de Opdagelser, De skulde kunne faa Anledning at gjøre hjemme hos Dem. Nu, da Erfaringen har oplyst Dem, og da de Fremstillinger, som de fire allierede Magters specielle Kommisærer kommer at gjøre Dem, ikke skal efterlade Dem i nogen Tvivl over Deres Fædrelands tilkommende Skjæbne, anser jeg mig forpligtet, paa det kraftigste

[1] SCHINKEL-BERGMANN, VIII, S. 347.

at formane Dem til, med alle de Midler, som staar Dem til Raadighed, at bidrage til at oprette i Norge den eneste Sagernes Ordning, der kan befæste saavel dette Lands som Sveriges Sikkerhed og Lykke i kommende Aarhundreder. De allierede Magters Herrer Kommissærer, som har Kjendskab til Indholdet af dette Brev og har behaget at paatage sig at fremlevere det, vil ikke undlade, for Dem at udpege den Vei, De skulde have at følge, for at fortjene Norges Taknemmelighed og vinde Agtelse af hele Norden, som har sine Øine fæstede paa Dem."

Kommissærerne afleverede dette Brev og var den 2den Juli til Middag paa Bogstad, hvor denne Gang Kongen ikke var tilstede. Men for Grev Wedel var ikke dermed den store Gaade løst. Der paafulgte lange Underhandlinger, som medtog fulde fire Uger, og hvorunder den hele politiske Situation traadte over i et ganske nyt Afsnit, med fuldstændig nye Udgangspunkter og Forudsætninger for den endelige Ordning.

I Kommissærernes egne Indberetninger til sine respektive Hoffer er der kun meddelt lidet om Grev Wedel. Men det viser sig af dette lille, at han ikke til dem har talt mod Kongen eller til Fordel for Sverige. Han har i sine Samtaler med dem visselig kun været den refererende og den modtagende. Derimod er det maaske tilladt at drage en anden Slutning, af den Maade, hvorpaa han omtales af den preussiske Kommissær, den nemlig, at han selv fra sine norske Modstanderes Side ikke er bleven behandlet med den reserverede Hensynsfuldhed, der under saadanne Forhold, uanseet alle indbyrdes Modsætninger, maa blive en Pligt for Landsmænd mod Landsmænd. I ethvert Fald kan det formodes, at Kommissærernes Sympatier for Kongens Personlighed har vendt dem mere bort fra hans mest udprægede Modstander.

Fra Grev Wedels Haand foreligger der tvende Vennebreve til Jacob Aall, i hvilke han for denne aabent skildrer sine Indtryk af de fremmede Diplomater[1]. Det første lyder saaledes:

Bogstad d. 3die July 1814.

„Med Undseelse griber jeg i Dag Pennen for at takke Dem, inderligen elskede og agtede Ven! for Deres Linier af 15de f: M: som jeg først nyeligen modtog fordie de nogen Tid have ventet paa Jarlsberg

[1] Originaler mellem ANDR. FAYES Samlinger i Rigsarkivet.

efter min Ankomst, som er bleven udsat ved Efterretningen om de nu her indtrufne Gesandtere fra de allierede Magter. De maae ingenlunde troe at et Brev fra Deres Haand var nødvendigt for at opvække hos mig Trang til at meddele Dem, ædle Ven! mine Tanker og Følelser — Nei denne Trang har jeg alt længe følt i den Grad at jeg har gaaet frugtsommelig med den Plan at besøge Dem paa Næss. — Under nærværende Omstændigheder finder jeg det noget betænkeligt at betroe Papiret mine og mine Venners Tanker over de Gjenstande som i dette Øieblik næsten udelukkende kunne interessere os! —

Jeg behøver ikke at forsikkre Dem om den Fornøielse som Deres venlige Linier have forvoldet mig. — Saadan Balsam er skikket til at læge mange af de Saar, som mine Landsmænd endnu dagligen finde Fornøielse i at tilføie mig. — Dersom man ikke havde den Overbeviisning at have uden private Hensigter handlet efter Pligt og at nogle oplyste redelige Venner erkjendte den redelige Iver hvoraf man besjeles, saa maae jeg tilstaae, at der vilde udfordres mere Philosophie end jeg besidder for at taale de Ubehageligheder som man har maattet døie og endnu dagligen maae døie. — Jeg har især den Ære at være Gjenstanden hvorpaa det herskende Parties nederdrægtige Agenter øve deres Opfindelseskraft! — Det lykkes dem at indbilde Mængden de nederdrægtigste Løgne, hvoraf den burde lee naar den ei var saa forbandet dum! —

Deres og mine politiske Spaadomme ere nu i høieste Maade gangne i Opfyldelse! — Nu have vi her foruden Mr. Morier — en hel Skare af Gesandter fra de vigtigste Europæiske Magter for med det Gode eller Onde at bringe vore Anliggender i Orden. De kalde sig *Commissaires des puissances alliées* — Personerne ere — fra Rusland General Grev Orloff og Etatsraad Brunet (som har været General Consul i Xsand) — fra Østerrige en General og Baron hvis Navn jeg ei kan skrive tilligemed en anden Officer som er Baron og Adjutant — fra Preussen en Kongl. Adjutant og Major Martini — fra Storbrittannien Mr. Foster bestemt til at være Gesandt i Kjøbhn. — fra Danmark Admiral Steen Bille. — Heele Gesandtskabet hvis Talsmand Grev Orloff er, fører det bestemteste og reeneste Sprog som man kan tænke sig. — De erklære at Norges og Sveriges Forening er uigjenkaldeligen besluttet af heele Europa — men at det beroer paa den Norske Nation at erholde ved Gesandtskabets Mediation de constitutionelle, af alle Magter garanterede, Vilkaar som den ønsker — naar blot begge Riger have fælles Konge og fælles Politik og den nu oprettede Regjæring ufortøvet ophører — da

alt Passerede fra alle Sider skal ansees som glemt. — Grev Orloff har fra Keiser Alexander overbragt General Benningsen, som endnu æder med 42,000 Mand Russere i Holsteen, Ordre til i Eet og Alt at adlyde Kronprindsen af Sverrige i hans Operationer mod Norge. — Den Preussiske Gesandt har forsikkret mig at Preussen har forbundet sig til at levere 15,000 Mand om behøvedes. — Den Østerrigske taler om 20,000 Md. — Den engelske lover den fornødne Søemagt. — De Russiske Skibe i Engl: have af Alexander faaet Ordre at forstærke den Svenske Eskadre paa vore Kyster. — Danmark har atter taget de strængeste Mesures imod al Communikation med Norge, og Kongen her er af den Danske Konge opfordret til inden 14 Dage at forlade Norge eller have tabt alle Rettigheder i Danmark for sig og Afkom — Alle Danskfødte Embedsmænd som ikke inden 14 Dage forlade Tjenesten erklæres vogelfrei. Heele Gesandtskabet var her i Gaar til Middag — hvortil de selv bavde mældt sig og forlangt Heste — Det er meget interessante Mennesker, som synes oprigtigen besjælede af det Ønske at forebygge dette Lands totale Ødelæggelse. — I Sverrige gjøres skrækkelige Tilberedelser især til Vands. — Ved Gothenborg samles 35,000 Md. og 3000 Heste. — En talrig Skjærgaardsflaade samles for at angribe Hvaløerne med dobbelt Magt — Kort et skrækkeligt Uveir er nu samlet og truer at styrte ned paa os! — Det beroer nu paa Kongens Beslutning om det skal bryde ud eller ikke! Udfaldet af Negociationerne veed jeg ikke — Gesandterne have godt Haab om et fredeligt Udfald. — De have *in corpore* havt en offentlig Audience, hvorved Statsraadet var nærværende. Desuden har Orloff og Bille havt særskildte private Audiencer. — Den første sværger at Norge skal undertvinges inden faa Uger dersom man ikke med det Gode benytter Gesandtskabets Mediation; thi foruden Traktaterne er Keiser Alexander bunden ved sit personlige Æresord givet Kronprindsen af Sverige og ved de vigtige Tjenester denne har gjort ham. — Saaledes staae nu vore Sager — Jeg behøver ikke at sige Dem beste Ven! med hvilken Uroelighed jeg venter efter at erfare Kongens Beslutning!!! — I denne Tid skal De postdagligen faae nogle Ord fra mig, da jeg veed De er i høieste Grad utaalmodig — Imidlertid anbefaler jeg mig i Deres og Deres Families venskabelige Erindring som deres troeste Ven

Herman W Jg.

Til Øieblikkets Historie hører, at Kongen har forlangt 2½ Maaneders Stilstand til at sammenkalde Storthinget — hvorom Orloff sagde

„at det var kuns for at vinde Tid — saaledes lade vi os ikke tage ved Næsen — den gunstige Aarstid maae benyttes for at ende Sagen" — endvidere: at Gesandtskabet har afslaaet Kongens Indbydelse til Middag &c: — indtil han har erklæret sig villig til strax at forlade Landet — *relata refero* —

H W Jg."

Det andet og kortere Brev lyder saaledes:

Bogstad d. 7de July 1814.

„Jeg iler at mælde Dem, ædle Ven! Dagens Nyeheder. — Der er bleven holdt adskillige langvarige Statsraads-Samlinger i Anledning af det store Gesandtskab og især en overordentlig i Forgaars, hvortil vare kaldte, min Svigerfader, Hegermann, Fabricius, Sverdrup &c. — saavidt jeg veed vare alle eenige i at det nærværende System ikke kunde vedblive under Krig med den heele Verden — og at Kongen skulde nedlægge Kronen saasnart et overordentligt Storthing var samlet, og at en Vaabenstilstand skulde sluttes imod at levere som Pant til Allierede Tropper nogle Fæstninger. — Om denne Vaabenstilstands Vilkaar underhandles saavelsom om nogle Forandringer i Constitutionen som skulle forelægges Storthinget som formodentlig samles i Begyndelsen af Septr. — Vaabenstilstanden skulde vedvare til 1ste Octr. og i denne Mellemtid skulde vi have frie Handel. — Gud veed om denne Underhandling faaer et fredeligt Udfald eller om Krigens Rædsler skulle hærje Norge medens det øvrige Europa nu endeligen har faaet Fred! Jeg tør endnu ikke ganske overlade mig til hiint glædelige Haab, thi der ere mange Betænkeligheder fra begge Sider. — Om et Par Dage vil Gaaden, være opløst. Med næste Post meere! — Fader og min Karen samt Lasson hilse venligen. Jeg anbefaler mig i Deres Families venskabelige Erindring og er, saalænge jeg aander Deres oprigtige Ven

H. W. J."

I Hast.

Sandsynligvis har Grev Wedel holdt det Løfte, han saaledes uopfordret havde givet sin Ven, der paa Næs Værk med Utaalmodighed ventede Efterretninger fra Hovedstaden, hvor nu den politiske Situation var i Begreb med at tilspidse sig til det yderste. Hans senere Breve er imidlertid vistnok for bestandig tabte.

Fra alle Kanter var nu Traadene strammede. Knuden maatte løses. Norge stod med sin Konge foran et stort og afgjørende Valg,

hvoraf dets fremtidige Skjæbne var afhængigt. At komme udenom var blevet en Umulighed. En klar Besked var forlangt, og en saadan maatte gives. Den behændige Fortielsespolitik fra Eidsvold havde opfyldt sin Bestemmelse, og som dens Resultat sad Kronen paa Christian Frederiks Hoved. Men den havde ligefuldt udspillet sin Rolle, og det var blevet en tvingende Nødvendighed at lade det norske Folk se Stillingen, som den var, — at lade Dagens hele Lys falde over denne.

En stor Forandring var saaledes foregaaet. Men Grev Wedel havde derunder ingen Anledning til at gjøre sine Meninger gjældende, uden forsaavidt han personlig kunde tale med de fremmede Sendebud. I Forhandlingerne med dem tog han ingen Del. Kongen kunde ved disse lade hans Svigerfader Peder Anker tilkalde, i hans Egenskab af en af den opløste Rigsforsamlings Præsidenter. Grev Wedel stod derimod helt udenfor. Han fulgte desuagtet Gangen i denne spændende Underhandling med Opmærksomhed. Men henvist til at betragte den udenfra, fra dens mere formelle Side, maatte ogsaa han, med de mange andre, tage Feil af, hvad der blev Forhandlingens Realitet.

Christian Frederik kjæmpede i Juli Maaned en haard Kamp. Han opnaaede i den intet for sig selv, men meget for Norge. Han kunde imod de fremmede Magters Repræsentanter stille Resultaterne af sin raske og energiske Handlingspolitik fra Aarets første Maaneder og opnaa Anerkjendelse for disse. Kommissærerne traf et Folk, som havde afsluttet sit Forfatningsarbeide, og som ikke længere var optaget af en Diskussion om Lovparagrafer. For denne Kjendsgjerning bøiede Stormagternes Repræsentanter sig villig. Christian Frederiks Politik havde dermed for Norge bragt et stort Resultat.

Indtil da havde den systematiske Fortielse været meget tjenlig for Kongens Øiemed. Denne maatte nu opgives, og i det Sted fulgte den fuldstændige Offentliggjørelse af de officielle Aktstykker. Christian Frederik viste i den Henseende al den Imødekommen, der kunde kræves, og han afvæbnede dermed de Insinuationer, som kunde fremkomme. Han erklærede sig videre villig til at nedlægge sin Krone i Nationens Hænder, medens han hævdede dennes Ære ved sin bestemte Negtelse af at overlevere nogen af Landets Fæstninger som Forhaandspant til de svenske Tropper.

Officielt strandede Underhandlingerne. Alligevel var der gjennem dem opnaaet et Grundlag, som blev benyttet, da Kommissærerne

vel var borte. For udenforstaaende fik det Udseende af, at alle Broer var brudte af, — som om der nu alene skulde appelleres til en Afgjørelse ved Vaabnene, og Grev Wedel maatte som andre opfatte Stillingen derefter og overse, hvad der i Virkeligheden var vundet.

Stormagternes Repræsentanter havde, med personlig Sympati for den norske Konge, handlet ud fra sine egne Suveræners Standpunkter. Rusland og Storbritanniens Interesser veiede her mest. Det Grundlag, som de bød for en tilkommende Union, hvilede paa en gjensidig Kompensation mellem disse tvende Magters Politik og fik derigjennem sin væsentlige Styrke. At tilbagevise dette, naar det blev budt paa ny, vilde falde vanskelig. Men saadant lod sig ikke lægge frem for Offentligheden, og da de fire Kommissærer i Slutningen af Juli forlod Norge, maatte en blodig Krig forekomme uundgaaelig.

I Virkeligheden var Stillingen en ganske anden.

Kommissærerne var borte.

Men i det svenske Hovedkvarter havde i deres Sted indfundet sig en russisk Militær-Diplomat, Generalmajor SUCHTELEN, der var helt underrettet om deres Forhandlinger. Ved første givne Leilighed kunde disse gjenoptages og da med Udsigt til at føres til et godt Resultat. Iwan Brunet var derhos fremdeles ved Haanden, idet han ikke fulgte Kommissærerne paa deres Tilbagereise.

Foreløbig anedes intet saadant. Alt var optaget af den forestaaende Strid. Den norske Hær stod under Vaaben, og fuldt af Forventninger, men tillige med bange Anelser, saa Folket den nærmeste Fremtid imøde, den, som skulde bringe de lovede Heltekampe og indfrie de store Talemaader om Seier eller Død, — da Norge i en Blodstrøm skulde bort fra Jordens Riger skylles! Kommissærernes Besøg og tilsyneladende frugtesløse Anstrengelser, med deres paafølgende Afreise har sikkerlig virket slappende paa den almindelige Stemning. At staa imod det samlede Europa var ikke saa ganske ligetil.

Ude i Folket kom Begeistringen ikke rigtig op. Det var ikke som i 1808. Ingen Frikorpser mødte frem. Grev Wedel kunde ikke føre sine Jægere fra Bogstad mod Fienden, og hverken Falsen eller Mariboe saaes i Rækkerne. I Hærens Spidse stod heller ikke Christian August, denne tarvelige, ordknappe og keitede Prins, om hvem enhver Soldat vidste, at han delte ondt og godt med dem, Savn og Glæder, og paa hvem Hæren stolede, som han paa den. Christian Frederik eiede ikke de samme Forudsætninger og stod ikke i noget nært Forhold til

Hæren. Denne kjendte ham i Grunden ikke, og han, den sidste Oldenburger i Norge, var heller ikke i Besiddelse af de Egenskaber, der skulde bringe Hæren til at føle sig som eet med sin Konge. I den skjæbnesvangre Stilling, hvori Norge var bragt, kunde saadanne Egenskaber vel have været paakrævede, især da den fiendtlige Hær havde en Fører af europæisk Ry. Det skulde ikke hjælpe, at Kongen i Bruddets Øieblik engagerede en særskilt Skribent til at forfatte hans Bulletiner, Lektor J. G. ADLER. Ad den Vei blev der intet at udrette.

Paa de smaalenske Sletter var der i August 1814 samlet større Troppemasser, end der nogensinde til samme Tid paa een Gang har opereret inden Norge. Grev Wedel kunde med sine Landsmænd imødese en blodig Afgjørelse. Tiden for de „store Beslutninger“ maatte jo atter synes at være inde; men det var ikke, som han havde tænkt sig denne, med ham selv i forreste Række af sit Folk. Virkeligheden var bleven en anden end Drømmen. Han var den bagvaskede og mistænkeliggjorte Mand, den, til hvem de fleste saa hen med skjæve Øine som den, der havde villet svigte Fædrelandets hellige Sag.

Grev Wedel var paa Bogstad, da Krigen brød ud. Saa drog han paa en kort Tur til Jarlsberg. Kanonernes Torden kunde høres over Fjorden og bragte ham Bud fra den Kamp, hvori han saa gjerne havde taget Del for at værne om Fædrelandets Ære. Hans „luende Blik“ har nu søgt mod Øst, hvor han ventede en skarp Strid udkjæmpet. Urolig har han vandret gjennem Jarlsbergs mægtige Sale og i dets store Parker, indtil Længselen efter at erfare noget sikkert, atter drev ham mod Hovedstaden og Bogstad. Nu da Loddet — mod hans Ønske og Vilje — var kastet, da stod for ham den norske Hærs Traditioner og Ære over alt, og han harmedes over den Hærfører, som ikke kastede sig i Ilden og førte Regimenterne til Seier eller Død. Alt, hvad der skede, var ham uforklarligt. Det vakte i hans Bryst Harme og Foragt mod Kongen, som ikke havde indfriet sine Løfter om en heltemodig Handling. Selv havde han ønsket at kunne afværge Krigen. Men da der først var udæsket til en saadan, da krævede han den ført med en Kraft, der svarede til, hvad Hensynet til Norges Ære maatte fordre. Dette skede ikke.

Alle de store Talemaader syntes glemte, og deraf modtog Grev Wedel Indtryk, som end mere bestemte hans Dom over Christian Frederik. De uindfriede Løfter om den store Heltedaad blev nu i

hans Øine det tomme Skryt og Pral. For ham var det ufatteligt, at Krigen ovenpaa alle de heltemodige Ord, som fra Eidsvold havde lydt udover Land og Rige, saaledes skulde resultere i et stadigt Tilbagetog, uden at der var forsøgt noget Hovedslag. Svagsindede, skjælvende, modløse — saa havde det haanende lydt fra Fyrstens Kabinet, da det gjaldt om at bestemme den folkelige Opfatning, under hvilken han og hans Meningsfæller skulde knuses. Nu kunde han spørge sig selv, om det ikke var rigtigere at vende Bebreidelserne om og rette dem mod Kongen selv og mod de andre, som med ham havde ført den bitre Tale.

Der var her noget, hvorom Grev Wedel ikke var vidende. Han havde ingen Kundskab om, at Carl Johan umiddelbart efter sin Indrykning i Norge havde optaget Underhandlinger om en fredelig Forening, og at disse gik sin Gang, medens de kjæmpende Hære manøvrerede. Under Vaabenlarmen forberedtes den fredelige Udgang, og Initiativet dertil var taget af den svenske Kronprins, men rigtignok ganske hemmelig. Carl Johan søgte selv at give det Udseende af, at Tilbudet om Underhandling kom fra den anden Part, og det lykkedes delvis at bibringe Samtiden en saadan Tro. Bl. a. kunde dette ske derved, at de første, yderst konfidentielle Forhandlinger betroedes en Nordmand, CARSTEN TANK, der netop havde taget Afsked som Medlem af Christian Frederiks Statsraad. Efterat han havde indledet og banet Veien for en fredelig Ordning, aabnedes i Moss officielle Underhandlinger, der ledede til Afslutningen af en Konvention og en Vaabenstilstand den 14de August.

Som Tegn paa, at Stormagterne ikke endnu havde trukket sig tilbage, var Iwan Brunet tilstede ved Underhandlingerne i Moss. Disse førtes fra norsk Side af de to Statsraader JONAS COLLETT og NIELS AALL, og denne sidste maa have været Hjemmelsmanden for den Karakteristik, som hans Broder Jacob Aall[1] har givet af Konventionen, at den „kunde ansees garanteret af Forbundstaternes befuldmægtigede“, om hvem det yderligere siges: „de var vel reiste fra Norge, da Konventionen undertegnedes; men den russiske Generalkonsul Brunet, der kunde ansees som deres Agent, var tilstede ved Konventionen“.

Carl Johan havde, da han udsendte Tank, foretaget en ligesaa klog som behændig Manøvre. Officielt havde han tilbagevist de fire Kom-

[1] JAC. AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 578 og Noten.

missærer, og hans Afsked med dem var som et Brud. Men da de vel var borte, tog han frem de samme Tilbud, hvorved han tilsidst var bleven staaende, og underhandlede paa Grundlag af dem. Han kunde nu bedre mødes med Christian Frederik.

Denne havde i de siden Kommissærernes Afreise forløbne Dage været et Bytte for mørke Tanker. Hans Kraft som Hærens øverste Fører var brudt, og han veg langsomt tilbage. Den svenske Hær var den norske overlegen i Styrke og Udrustning, besjælet af fuld Tillid til sin Fører, medens der i Norge raadede Mangel, og den britiske Blokade tilintetgjorde Haabet om ny Tilførsel inden Vinteren; hele Europa var imod ham, og nu fik han ovenikjøbet ved det sidst afsendte Gesandtskabs Tilbagekomst fra England dette yderligere bekræftet. Aall, Christie og Rosenkilde kunde fortælle ham, at den britiske Regjering havde afvist dem, og at den krævede hans egen Afgang. Omvendt vidste Kongen, at han vilde have Europa med sig, naar han selv traadte tilbage, og at han da kunde kræve de bedste Betingelser for Norge i den tilkommende Union.

Saa bragte han Offeret. Christian Frederik tilbød at nedlægge sin Krone i det norske Folks Hænder. Men til samme Tid kjæmpede han med den største Bestemthed for ikke at opgive noget af dettes Ret, og det blev her de svenske Underhandlere, som maatte vige. Kongen støttedes paa en glimrende Maade af Collett og Aall. Med de forudgaaende Forhandlinger i friskt Minde, vidste han, hvor langt han kunde gjøre Regning paa Stormagternes Støtte. Det reelle Indhold af Konventionen blev paa den ene Side Kongens derved paatagne Forpligtelse til at nedlægge i Folkets Hænder den udøvende Magt, som han havde modtaget paa Eidsvold, for derigjennem at bane Veien for Underhandling om en Forening med Sverige. Denne skulde Kongen af Sverige føre med Stortinget direkte gjennem Kommissærer, som han selv udnævnte. Men Stortinget havde til den anden Side fuld Frihed til at godkjende eller forkaste Foreningen, og til samme Tid opgaves helt de Fordringer, som var fremsatte af de svenske Underhandlere om at lade den norske Administration udøves i den svenske Konges Navn. Christian Frederik havde ogsaa der hævdet sit konsekvente Standpunkt, hævdet Norges Ære og Ret.

Samtiden kunde dog ikke i den Skyndsomhed, hvormed Begivenhederne havde udviklet sig, helt tilegne sig Forstaaelsen af, hvad her virkelig var foregaaet. I Sverige, hvor desuden den offentlige Mening

blev vildledet ved den ukorrekte Maade, hvorpaa Udenrigsministeriet offentliggjorde de Konventionen vedkommende Aktstykker, opfattedes det skede som en reel Underkastelse. I Norge kom Konventionen overraskende, uforklarlig, som en altfor stor Modsætning til de stolte Talemaader fra Eidsvold om Seier eller Død, og den fremkaldte hurtig Slappelse hos nogle, Harme hos andre.

Til de sidste hørte Grev Wedel. I det væsentlige henvist til at betragte Begivenhederne udenfra, kunde han ikke forstaa andet end, at her forelaa et politisk Nederlag, — af den Sort, som kunde forklares, naar Hæren var opløst og slagen, men ikke nu, da intet Hovedslag var leveret og endnu mindre noget saadant var tabt. Dette havde han ikke ventet, — at Christian Frederiks Kongedømme saa hurtig skulde være endt.

Fra hans Ven og Meningsfælle paa Eidsvold, Sorenskriver G. P. Blom, foreligger der en Beretning[1] om, hvorledes Grev Wedel modtog den første Meddelelse om Konventionens Afslutning:

„Forfatteren boede dengang paa den vestre Side af Fjorden ved Holmestrand ligeover for Moss, og kunde derfra høre hvert Skud fra Batailleme ved Isebro og flere Steder. Den 12te August kom Grev Wedel til ham paa sin Reise til sit Gods Jarlsberg. Han undrede sig over, at Arméerne stod ligeover for hinanden, uden at levere et Hovedslag, og saa meget mere som Kongen havde sit Hovedkvarter i Moss. Han sagde: „Kongen skulde dog vel ikke være saa ussel at skjænde den norske Armée ved en Overgivelse." En Ungdomsveninde af Forfatterens Kone var fra Frederikshald flygtet over til Forfatteren, og denne erholdt Natten mellem den 14de og 15de August ved en Kurer fra Statsraad Tank Efterretning om Vaabenstilstanden og Konventionen. Om Morgenen den 15de kom Grev Wedel tilbage, og Forfatteren meddelte ham Underretning derom. Han blev yderst forbitret og sagde: „Den norske Armée er skjændet! hvorfor slog han ikke til sidste Mand? bedre at dø som Mænd end vige med Skam." Forfatteren anfører dette for at vise, hvorledes den Mand tænkte, der var udskreget for at have solgt Fædrelandet som en Forræder. Hvad han var, viste hans senere Færd og den Erkjendelse, han nød."

Paalideligheden af Bloms Beretning maa være hævet over enhver Tvivl.

---

[1] G. P. Blom, *Norges Statsforandring i 1814*, S. 225, Note 2.

Grev Wedels første Indtryk af Konventionen var altsaa et meget nedslaaende. I Øieblikket opfattede han denne kun som en Ydmygelse for Fædrelandet, en Krænkelse af Hærens Ære. Senere hen maatte han jo faa et andet Syn paa de i Moss vedtagne Bestemmelser. Men hvad han aldrig fik klart Indblik i, det var den virkelige Situation, som havde fremkaldt Konventionen, med hele dens Baggrund af diplomatiske Forhandlinger, hvorledes Kongen derunder havde kjæmpet en seig Kamp og behændig udnyttet enhver Fordel til at opnaa Betingelser, som væsentlig stemte med, hvad Stormagternes Repræsentanter havde bragt i Forslag.

Politiken af 16de Februar havde imidlertid lidt et Nederlag, forsaavidt den havde været beregnet paa at sætte Christian Frederik paa mindst een, om ikke paa tre Troner. Kompromisset lod sig ikke i den Henseende gjennemføre, og Plebiscitet stod ikke mere til at opretholde. Dette var blevet en nødvendig Følge af den til Stormagterne rettede Appel. Men Christian Frederik havde ført Norges Sag med større Held end sin egen igjennem Brændingerne, og han stod i den Henseende som en ganske anden Mand end den, Grev Wedel saa i ham. Personlig var Christian Frederik rammet af en haard Katastrofe, idet han ved Konventionen forpligtede sig til at træde tilbage og nedlægge sin niti Dage gamle Krone. Det personlige Held havde der pludselig svigtet ham, og han blev forsaavidt et Offer for en tung Skjæbne, ovenpaa de lyse Forhaabninger, han nys havde næret. Men overfor det norske Folk kunde han med fri Samvittighed træde frem, som den, der havde afværget Ydmygelsen. Han havde modtaget Norge som et frit, selvstændigt Rige, og som saadant gav han det tilbage til sig selv. For Historien vil han derfor staa i et andet Lys end det, hvori Grev Wedel maatte se ham.

Faktisk ophørte fra Konventionens Afslutning den personlige Interesse, som Christian Frederik havde havt i Kampen om Norges Krone. Han nærede nok fremdeles Drømme; men mere blev det ikke. Hans personlige Politik havde imidlertid bragt reelle Resultater, ved at skyde Kielerfreden tilside og lade et nyt Grundlag for Foreningen bygges paa Konventionen i Moss, vidt forskjelligt fra det, som var angivet ved hin første Traktat. Christian Frederik havde ogsaa der sat sine Mærker i Norges Historie; men Samtiden gav ham ikke sin Paaskjønnelse. Dens Dom blev en meget haard; den faldt i det væsentlige sammen med Grev Wedels nedsættende Mening

om „Skjørtekongen". I Øieblikket var Christian Frederik en brudt Mand. Han skulde, i Henhold til Konventionen, overdrage Landets Styrelse til sit Statsraad, og da han anførte Sygdom som Grunden dertil, var dette mere end et Paaskud. Hans Helbred var rystet og svækket, og det maatte kræve sin Tid at faa denne gjenoprettet.

XII.

INTERREGNET.

Efterat Konventionen og Vaabenstilstanden i Moss var afsluttet, indfandt der sig i Christiania fra Sverige forskjellige Kommissærer, der paa Carl XIII.s Vegne havde at forhandle med det norske Statsraad, som i Kongens Sygdom var den officielt anerkjendte Regjering. De nærmeste Uger blev en Overgangstid, der bød store Vanskeligheder. Paa den ene Side var der al den Misfornøielse, som var kaldt tillive gjennem det kortvarige Felttogs Udfald, en Misfornøielse, der gav sig Luft i Optøier og Uroligheder, hvilke indimellem kunde antage en truende Karakter. Til den anden Side havde Statsraadet at møde svenske Fordringer, som var byggede paa en Forudsætning om, at der ved Konventionen var givet mere vidtgaaende Tilsagn, end denne virkelig indeholdt. Til begge Sider var det Statsraadets Pligt at vise sig bestemt, og det bliver Historiens Vidnesbyrd, at de Mænd, i hvis Hænder Norges Styrelse under disse farlige Forhold var lagt, opfyldte denne sin Pligt paa en Maade, som til alle Tider skal sikre dem deres Landsmænds udelte Taknemmelighed[1].

ROSENKRANTZ, SOMMERHIELM, COLLETT og AALL, — indbyrdes meget ulige i Naturel, Karakter og Begavelse, — det var disse fire Mænd, som efter Midten af August styrede Norge og førte det igjennem alle de skjulte Baaer og Skjær, paa hvilke mindre bestemte, mindre fædrelandssindede Mænd lettelig kunde have bragt Statsskibet til at strande. Ingen anden samlet norsk Regjering har havt vanskeligere Opgaver;

---

[1] Den bedste Karakteristik af den Stilling, hvori Statsraadet befandt sig, og af de Vanskeligheder, med hvilke dette havde at kjæmpe, er given i et Brev fra Statsraad Aall til Carsten Anker, trykt i *Historisk Tidsskrift,* tredie Række, IV, S. 150—158.

ingen har heller løst disse paa en mere værdig Maade. Indad som udad har disse, tidligere i saadanne Statssager uprøvede Mænd vist den Bestemthed, den Kraft og dertil det Maadehold, som krævedes af den politiske Stilling.

Hvad der var skeet, kom som en Skuffelse. Ingen kunde forstaa, at der var sluttet Vaabenstilstand, uden at der i Forveien — som Biskop J. N. Brun i sin patriotiske Lidenskab troede at kunne forme sine Tanker derom — maatte være ofret tyve Tusinde Nordmænd! Skuffelsen fremkaldte et stærkt Omslag. Christian Frederiks forhen høit opbaarne Navn havde tabt sin Tryllemagt. Betegnende er, hvad Pavels den 11te September skrev i sin Dagbog[1]: „Over Kongen bryder nu fast alle Staven. Fra overdrevne Forventninger til Fordømmelsesdom, naar disse ei opfyldes, er Overgangen ei ualmindelig, og man kan ei rose den. Men var der et Menneske paa Jorden, af hvilket man berettigedes at vente alt, var det Christian Frederik; og om Sorgen over at se denne Forventning saa aldeles skuffet, blandes med Indignation og Harme, det kan undskyldes, ihvor unegteligt det er, at han langt mere bør beklages end lastes."

Kongens Skjæbne var fra og med den 14de August afgjort. Han havde afsluttet sin Gjerning som Norges Konge. Alligevel faldt det ham haardt at blive indforlivet i sin Resignation, og han søgte under sin sygelige Tilstand Trøst i Haabet om, at en nær Fremtid kunde aabne nye Udsigter for ham og det af ham repræsenterede gamle Dynasti. Han, der nys havde troet at være den af Himmelen udkaarede Forkjæmper for Huset Holsteins Ret, kviede sig i det længste ved at erkjende, at dette holsteinske Hus i hans Person havde lidt et uopretteligt Nederlag.

Hvad han byggede paa, det var Muligheden af kommende Omvæltninger, af hvilke der kunde skabes nye Kombinationer for Norges Gjenforening med Danmark under hans eller ialfald under hans Søns Styrelse. Men til samme Tid nærede han andre Betænkeligheder overfor Kong Frederik VI. Tanken paa det forestaaende Gjensyn, paa det første Møde med denne var ham ikke ublandet behagelig. Dertil var der kommet for meget imellem den danske Konge og hans Tronfølger; dertil havde der fra Norge lydt for megen Bitterhed, og de norske Proklamationer havde været affattede i et Sprog, som ikke huede den danske

[1] C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 256. Biskop Bruns Ytring om de tyve Tusinde (i et Brev til Pavels), smstds. S. 251.

Konge. Frederik VI. mente — og det med god Grund, — at han havde Ret til at føle sig personlig fornærmet af Christian Frederik, og saaledes var det naturligt, at ogsaa denne paa sin Side kunde sysselsætte sig med Tanker om at faa det Øieblik skudt saa langt bort som muligt, da han skulde mødes med sin Fætter, og der fremtræde som den skyldige Undersaat, der kun havde at bede om Tilgivelse og Glemsel for, hvad han havde forbrudt. Som han selv, tænkte ogsaa hans nærmeste Omgivelser. Heller ikke for disse faldt Tanken paa at komme til Danmark særdeles lystelig.

Statsraadet sad i Christiania. Naar dets Medlemmer en enkelt Gang kunde indfinde sig hos Kongen paa Ladegaardsøens Hovedgaard, hvor han nu residerede, da var det ikke for at tale om Statens Anliggender. Christian Frederik stod efter sin Tilbagekomst fra Moss helt udenfor Norges Administration. Men han var dog ikke alene. Han omgaves af en Samling trofaste Venner, et slags *conseil privé*, og disse Venner delte hans Forhaabninger og hans Betænkeligheder. Det var en liden Kreds, hvori saaes Grev VARGAS BEDMAR, den fratraadte Statssekretær v. HOLTEN, Lektor og Privatsekretær JOHAN GUNDER ADLER, i sin Tid med Chr. M. Falsen Forfatter af det berømte Grundlovsudkast, — Generalkonsul, tidligere Søofficer, Kaptein FREDERIK CHRISTIAN HOLSTEN, Hofmarschal CLAUSON-KAAS, Søofficeren, Premierlieutenant JØRGEN CONRAD FALSEN, en Broder af Chr. M. Falsen, Major LUDVIG FREDERIK BROCK, Kammerjunker SCHWARTZ, Søofficeren Lieutenant SNEEDORF og et Par andre Officerer, samt Professor THULSTRUP. Sammen med disse trofaste kunde Christian Frederik forsøge at skyde Øieblikkets mørke Tanker tilside, med Haab om kommende lysere Dage.

Fremfor alle var det Adler, Brock, Falsen og Holsten, som nød hans Tillid. De var indviede i hans hemmelige Tanker, og fra dem hentede han Raad for, hvad han nu havde at gjøre. De havde knyttet sin Skjæbne til hans, og var derigjennem komne ham endnu nærmere. Naar han derfor i sin ulykkelige Stilling følte Behov af Støtte, da havde han ingen mere nærliggende Udvei end at ty til dem. Ingen af disse fire Mænd havde imidlertid nogen længere personlig Erfaring i Politik, og kun Major Brock har senere i Livet faaet Leilighed til at vise, at han besad Anlæg derfor. Adler var en Mand med politiske Studier, medens de to Søofficerer neppe havde nogen særlige Betingelser for at optræde som Raadgivere under kritiske Forhold. Men alligevel troede dette lille Privatraad at kunne drøfte Spørgsmaal, hvis Rækkevidde gik langt ud over Norges Grænser. I Virkeligheden var de troe Mænds

Raad neppe heller andet end en Afspeiling af Kongens egne Tanker. Ligesom han yndede at opgjøre sine Planer mod en vid Baggrund, saa regnede de nu med lignende Faktorer, og derved fik Christian Frederik høre den Tale, som huede ham bedst[1].

Det var igjen Udlandet, ikke Norge, der skulde bestemme Christian Frederiks Fremtid, og den politiske Fantasi, hvormed hans fire uansvarlige Tillidsmænd opgjorde Planerne for denne, svarede helt til, hvad han selv tidligere havde præsteret. Han syslede ogsaa fremdeles for egen Regning med de samme Drømmebilleder om Muligheden af at vinde Norge tilbage, om ikke for sig selv, saa dog for det gamle Kongehus — det var Huset Holstein, som ikke kunde forsvinde fra hans Tanker.

Der var endnu en anden Mand, — en af hans nærmeste Venner, der i denne Henseende var hans lige, Statsraad CARSTEN ANKER. Heller ikke han kunde slippe disse samme Drømme. I den fortrolige Brevveksling, som Christian Frederik førte med ham, kommer Tanken paa en Gjenforening atter frem, kun at det er Christian Frederiks Søn, under hvem den skal foregaa. Endnu i Mai 1815 sysselsatte Norges forhenværende Konge sig med disse Drømmerier, — endnu saa sent søgte han at finde Trøst i dem. Det tog for ham lang Tid at resignere helt[2]. Hans Slægtninge i Danmark gjorde rigtignok, hvad de kunde, for at rive ham ud af Drømmen. Men det var længe frugtesløst.

I September 1814 skrev saaledes hans Broder Prins Frederik Ferdinand et Brev til ham, hvori han søgte at trøste hans Sind. Han henviste da Christian Frederik til Bevidstheden om, at han havde opnaaet for Norge en Stilling, der var bedre end den, det havde havt under Foreningen med Danmark, — mærkelige Ytringer fra den Kant[3]. Christian Frederik gjorde vel ved at følge disse Raad.

---

[1] Smlgn. den som Bilag til dette Bind trykte Betænkning af 11te September 1814, hvis Original findes mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv.

[2] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 123. Den 11te Oktober sagde Diriks, at Kongen lige til det sidste havde havt Haab om at kunne blive. C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 279.

[3] Original mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv. — Major Brock havde, forinden han deltog i Udarbeidelsen af det ovenfor i Note 1 omhandlede Aktstykke, foretaget en hurtig Reise til Kjøbenhavn. Han passerede her Uddevalla og havde der Foretræde for Kronprinsen af Sverige, i hvis Hænder han overleverede Christian Frederiks Brev af 28de (sic) August, der er trykt i mine *Aktstykker vedk. Konventionen i Moss,* S. 135. Af den svenske

Forudsætningen for hans Politik i 1814 var sprængt, da de store Magter vægrede sig ved at opretholde hans personlige Værdighed. Hvad han kunde udkaste af nye Planer, blev Drømme, — intet andet, og den eneste Trøst, han kunde have, var den samme, som hans Broder bød ham. Men Norge havde ved ham vundet store Fordele. Dette hørte hjemme i den reelle Politik. For Christian Frederiks øvrige

---

Kronprins modtog han følgende, helt egenhændige Svarskrivelse (Original mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv):

Monsieur Mon Cousin, le Major Brock m'a remis la lettre que votre altesse royale m'a fait l'honneur de m'écrire le 29 du mois passé. J'ai été on ne peut plus sensible à la confiance qu'elle m'y témoigne et de suite J'ai fait partir le major Brock pour Copenhague.

J'avais éprouvé le plus vif chagrin en apprenant, il-y-a quelques jours, l'indisposition de votre altesse Royale, Sa lettre m'a rassuré et Je vois avec plaisir qu'elle espere être bientôt rétablie. J'en serai d'autant plus charmé que votre altesse royale pourra fixer l'époque et le lieu de l'entrevue qu'elle désire avoir avec Moi, elle peut être assurée de mon Empressement de m'y rendre, car J'ai a Coeur de lui exprimer de vive voix tout Mon désir de trouver l'occasion de lui donner des preuves de l'attachement inviolable avec lequel Je suis

Monsieur Mon Cousin
de Votre altesse royale

Le bien affectionné Cousin
Charles Jean.

Uddevalla
Le 3. 7bre 1814.

Til Frederik VI. og sine øvrige Slægtninge havde Christian Frederik ogsaa med Brock afsendt Breve (trykte *smstds.*, S. 133 flg.). Kongens korte Svarskrivelse (Original mellem Christian Frederiks Papirer i det danske Rigsarkiv) lyder saaledes:

Min beste Cousin

Jeg har rigtig im[o]dtaget Dit Brev ved Brock. At Du kommer her til og under ingen Condition vil blive i Norge maae og bør være mig kiært.

Jeg skal saasnart jeg betiids erfarer at Din Reise Dag er bestemt besørge, om fornødiges en Brig for at afhente Dig. Du kunde da for det første fra Helsingøer gaae til Fredensborg hvor Du indtil videre kunde faae Dit Opholdsstæd, indtil jeg med Dig kan aftale det nærmere. Jeg ønsker at Din Helbred maae være aldeles restitueret naar Du kommer.

Din hengivne Cousin
Frederik.

Kiøbenhavn
den 5 Sept.
1814.

Et senere Brev fra Carl Johan til Christian Frederik angaaende Forholdene ved hans Nedlæggelse af Kronen, dateret 28de September 1814, findes ogsaa i det danske Rigsarkiv. Det er det samme, som efter en kasseret Original er trykt i min Samling af Aktstykker, *1814. Det første overordentlige Storting*, S. 40 flg.

Illusioner var der i denne ingen Plads. Men det var forklarligt, at han endnu søgte Trøst i Drømmene om, hvad der kunde komme. Ad den Vei kunde han tillige tvinge sig til at se bort fra de Beviser, han erholdt paa det store Omslag, der efterhaanden foregik i Folkets Stemning mod ham, som nys havde været dets tilbedte Helt, dets store Ideal af en Fyrste.

Ogsaa dette Omslag var uundgaaeligt. Massen speidede ikke efter de mere dybtliggende Aarsager, der havde hindret ham fra at holde fast ved den Krone, der var ham skjænket. Det blev en naturlig Følge af Begivenhedernes Gang. Men det vil nu være uretfærdigt af det norske Folk at negte ham sin Erkjendtlighed for, hvad han har udrettet. Heller ikke kan hans Gjerning i Norge alene bedømmes efter de Mænds Opfatning, der havde lidt under den personlige Forfølgelse, som var sat igang af ham.

Christian Frederik havde kaldt den nationale Begeistring tillive. Om ham havde alle Forhaabninger samlet sig. Først gjennem Valg-Plebiscitet, siden gjennem Kongevalget havde Folket lagt sin Skjæbne i hans Hænder. Nu føltes det, som om alt maatte svigte. Regjeringens Opgave blev at holde det hele sammen og at undgaa det truende Anarki, i Lighed med hvad der i Januar og Februar havde foreligget for Christian Frederik. Der var Gjæring og Uro. Den store Masse havde en Følelse af at være forraadt og søgte et Sonoffer mellem Kongens Omgivelser og mellem Hærens Førere. Under saadanne Forhold var det ikke muligt at se Stillingen i dens rette Lys og forklare Begivenhederne ud fra deres indre Sammenhæng. Instinktmæssig troede Massen at kunne søge Aarsagen i ydre Forhold eller i personlige Misgreb. Den vilde mindst af alt lytte til Fornuftens Stemme og se nøgternt paa Forholdene. Med en mindre bestemt Regjering kunde der lettelig have opstaaet en indre Krise som et Tillæg til den, som Landet gjennem Kongens Tilbagetræden maatte gjennemgaa udadtil.

Idet Tilliden til den forhen lovpriste Konge sank og delvis slog om i sin Modsætning, maatte Dommen om de Mænd, som i hans Velmagtsdage havde havt Mod til at se Fædrelandets Fremtid i et andet Lys end han, ogsaa blive en anden. Den letbevægelige Dagbogsforfatter Pavels er i denne Henseende et godt Barometer. Den 1ste September har han saaledes, i Anledning af et Besøg, han modtog af Provst Munch, nedskrevet følgende[1]: „Der kan nu ingen politisk Uenighed være mellem

[1] C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger,* S. 249.

os. Jeg tilstaar, at han og det hele Wedelske Parti saa klarere end vi andre. Hvilke Planer de har lagt, og hvilke Forholdsregler de har anvendt, — paa vort Lands Skjæbne har de ei havt nogen Indflydelse, og fra Greven til hans ringeste Tjener er de aldeles angerløse. Jeg vil endog tro, at hvad der er skeet, var under de mest mistroiskes Forventning. At det omsider vilde faa et slet Udfald, det har de spaaet; men efter et Par Skjærmydsler uden betydeligt Folketab, medens Hæren stod væbnet, og Folket rede til at væbne sig, ene mod Svenskerne, uden at de allierede Magter rørte sig, at alt nu i fjorten Dage skulde være saa omtrent forbi, det har nok ingen i Drømme tænkt paa."

Atter igjen den 9de Oktober[1] læses i samme Dagbog: „I Selskabet hos Biskopen var ogsaa Grev Wedel, som nu igjen er en agtet og hædret Mand, der med Bifald kan prædike fra Tagene, hvad han forhen hviskede i Lønkammerne. Modpartiets Mening er nu fast ligesaa Kontrabande, som det Wedelske Partis var i Rigsforsamlingens Dage, og hvad Dissens for Resten kan finde Sted, — mod Kongen forener sig fast alle Stemmer."

I disse Betragtninger gives der et Speilbillede af de Stemninger, som i hine Dage var de fremherskende inden de toneangivende Kredse i Norges Hovedstad. Pavels har opfattet Grev Wedel og hans Meningsfæller rigtig. Alverden vidste, at de havde været helt udenfor fra den Dag Rigsforsamlingen var afsluttet, og medens der ligetil ind i August havde lydt megen Tale om deres forræderske Hensigter og om deres Forbindelser udenfor Rigets Grænser, saa var det nu for en Stund taust. Der ledtes overalt efter Forræderiernes Ophavsmand; men ingen Mistanke vendte sig mod Grev Wedel og hans Venner. Ligesaa heftig som Skriget rettedes mod Haxthausen og Staffeldt, ligesaa stærk var Bevidstheden bleven om, at Grev Wedel havde staaet ren, og at han med Statsmandens Blik havde overskuet Stillingen, som den nødvendig maatte udvikle sig. Begivenhedernes Gang havde skjænket ham en Triumf, uden at medføre Nødvendigheden af at gribe ind.

I August og September nød Grev Wedel en voksende Tillid og Anseelse. Fra alle Sider lyttedes der til hans Ord. Han kunde, som Pavels har sagt, forkynde fra Tagene, hvad han før maatte hviske i Lønkammerne. Han saa nu det Øieblik nærme sig, da hans længe nærede Forhaabninger om den skandinaviske Halvøs Forening under samme Scepter skulde gaa i Opfyldelse. I denne Forening mente han

[1] C. PAVELS, anf. St., S. 277.

at finde det bedste Værn for begge Kongerigers fremtidige Sikkerhed, — ganske som i 1809. Men han tænkte sig denne Forening i særegne Former, paa Grundlag af en gjensidig Opgiven af nationale og historiske Standpunkter, uden at sætte sig ind i, at han derved kanske endnu mindre kunde vente at finde Medhold paa svensk end paa norsk Side. Thi det, som var hans Fremtidsideal, lod sig kun iværksætte ved et Brud mod Sveriges Fortid. Det var et Ideal, som det kan dukke op i de store historiske Øieblikke, hvor det synes let at bringe Ofre, men som det snart vil vise sig vanskeligt at gjennemføre og siden endnu vanskeligere at opretholde og hævde.

I Grev Wedels Tanker havde oprindelig en storskandinavisk Politik været det store Maal. Hans Halvøskandinavisme var fra først af et sekundært Standpunkt, som han havde indtaget, da han stod foran de uafvendelige Kollisioner mellem Norges og Danmarks Interesser. Af Grev Essens ovenfor gjengivne Brev vides imidlertid, at Grev Wedel, da han i Februar befandt sig paa Hjemreisen fra Danmark til Norge, havde forbeholdt sig frie Hænder, og at han, saafremt der var Udsigt til at realisere den Politik, der sigtede mod et isoleret Kongerige Norge, gjennem Bistand af en eller flere Stormagter, da vilde have været dennes Mand. Ogsaa paa Eidsvold havde han hævdet det norske Folks frie Selvbestemmelsesret overfor Regenten; men Konsekvensen deraf var en tilsvarende Selvbestemmelse overfor alle andre. Saaledes vilde det være en stor Misforstaaelse, i Grev Wedel at se en Mand, der var villig til at erkjende nogen Overdragelse, i Kraft af Freden i Kiel. For ham var denne alene en ydre Anledning til at hæve den gamle Forening, og der har visselig aldrig været nogen Meningsforskjel mellem ham og Regenten i dette Punkt.

Men Grev Wedel mente videre, at den Vending, som de store politiske Begivenheder i 1813 og 1814 havde taget, maatte medføre den Konsekvense, at det norske Folk, idet Foreningsbaandet med Danmark var løst, af sig selv skulde træde i Forhandling med den svenske Regjering og indgaa i en ny Forening. Uden at spørge om Kielerfreden vilde han fremme det samme Maal, mod hvilket han havde stræbt fem Aar tidligere, og som han senere hen ikke havde sluppet af Sigte. Nu syntes Veien aabnet til en saadan Forhandling, der kunde og maatte ende med en Union.

Hvad han tænkte sig som Resultatet af en frivillig Forening, kunde drage langt i Retning af at omgjøre Forfatningen af 17de Mai, ligesom det kunde medføre store Indskrænkninger i de to enkelte Staters Selv-

stændighed. Han stod nu overfor Realiteter og ydre Omstændigheder, som kunde have en større Magt end de forud opgjorte Idealer.

Grev Wedel ønskede at skabe en mere stabil Forfatning, end hvad der forekom ham at være sikret paa Eidsvold. Uden at ville efterligne det gamle svenske Repræsentations-System, har han dog tænkt sig at kunne skabe en ny norsk Forfatning, der bød mere Overensstemmelse med, hvad der bestod i Sverige, for at derefter den svenske Grundlov enten med det samme eller senere hen mere kunde nærmes til den norske. Han havde tænkt, at Kongens Tronfrasigelse vilde aabne Adgang til en saadan Tilnærmelse. Da han nu erfarede, at Konventionen i Moss havde lagt et snævert Baand paa de kommende Forhandlinger i alle Spørgsmaal, som berørte Norges indre Forhold, var dette for ham en Skuffelse. Han mente, at Carl Johan i den Henseende havde været for rask til at binde sig, og dermed forøgedes hans Misstemning mod Konventionen.

For Grev Wedel havde denne først staaet som en Ydmygelse, hvorved den norske Hærs Ære var ofret. Bagefter kom dertil en Følelse af, at Underhandlerne havde afskaaret Adgangen til at foretage en Grundlovs-Revision.

Optegnelser fra hans egen Haand om, hvorledes han selv havde tænkt sig Grundtrækkene i den fremtidige Ordning af Unionsforholdet og af de enkelte Staters Forfatning, foreligger ikke. Vi er i denne Henseende udelukkende henviste til, hvad derom kan være nedskrevet af andre, og det er mere end muligt, at disse i Referatet af sine Samtaler med ham fuldt saa meget har gjengivet sine egne som hans Meninger. Det er her nødvendigt paa alle Punkter at forudsætte Muligheden af Misforstaaelser fra deres Side, som har gjort sine Notater. Det ser ud, som om disse har tydet Grev Wedels aabne Udtalelser saadan, som de selv vilde have dem fortolket, og som om de har lagt en speciel Mening ind i det, han vilde have sagt mere i sin Almindelighed. De har ikke tænkt sig, at han kan have havt en anden Grundopfatning af det, som er omtalt, uden med det samme at gjøre sine Tilhørere opmærksomme derpaa, og saa er de ad den Vei blevne forledede til at tage ham til Indtægt for sine Synsmaader.

Grev Wedel har været en i de unionelle Spørgsmaal meget fordomsfri Mand, og han talte ogsaa nu med sin sædvanlige Uforbeholdenhed. Han har talt om alt, hvad der kunde ske, uden netop derfor at ville gjøre det, som derunder er sagt, til sit Program. Han har i sine Samtaler med Kommissærerne drøftet den hele Sag, taget den op under

alle Synspunkter. Han har tænkt sig Unionen opgjort i klarere Former end de, den senere fik. Han har tillige villet have den fastere, end den blev, og han har fremfor alt ønsket, at det konstitutionelle Liv i begge Riger maatte antage mere ensartede Former. Det kan tænkes, at dette sidste Punkt for ham har været det centrale i hans fremtidige Unionsideal.

Hvad han mente, og hvorledes han selv troede at kunne sætte sine Fremtidstanker ind i Livet, det er noget, hvorom han, som nævnt, ikke selv har efterladt sig nogen skriftlige Optegnelser. Ingen af hans dagbogskrivende Landsmænd har i dette Punkt havt hans Fortrolighed. De norske Mænd, med hvem han talte om saadanne Spørgsmaal, har ialfald ikke nedskrevet noget derom. Anderledes er det med de svenske Mænd, som i September 1814 opholdt sig i Christiania. Fra dem foreligger nogle Referater, som fortjener at gjengives med sin fulde Ordlyd i sin Egenskab af samtidige, om end langt fra helt tilfredsstillende Gjengivelser.

Generalmajor Magnus Björnstjerna, den samme Mand, som havde været Carl Johans Hovedunderhandler ved de Forhandlinger, der gik forud for Konventionen i Moss, er en af dem, som i Breve har redegjort for sine Samtaler med Grev Wedel. Björnstjerna var allerede i August kommen til Christiania, men havde efter de der stedfundne Opløb trukket sig tilbage til Moss. I September kom han atter tilbage som Kommissær, sammen med Generalmajor G. R. Boije og Statssekretær G. F. af Wirsén. De to sidste drog senere tilbage til Sverige, og Björnstjerna blev da alene igjen i Christiania. Af de Breve, som han i denne Tid tilstillede Grev Essen, er der et — af 21de September, — i hvilket der tales om Grev Wedel[1]. Deri heder det:

„Jeg har havt flere særdeles interessante Sammenkomster med Grev Wedel Jarlsberg; han skulde ønske, at de to Rigers Forening skulde foregaa mere inderlig, og at der i det mindste ikke maa findes noget i Grundloven, som forhindrer en endelig Amalgamation. Han tror, at naar nogle Vanskeligheder er overvundne, saa vil Foreningen ikke undlade at finde Sted paa et ligesaa frisindet Grundlag som det, Kongen har foreslaaet, men at denne Forening har den Mangel, at den altfor let kan forandres ved de politiske Begivenheder og fremfor alt ved et Brud med England, der, saalænge Foreningen ikke har vundet

[1] *Bidrag til Norges og Sveriges Historie 1812—1816*, S. 69 flg., *Essens Breve*, Pag. XXXV; Wieselgren, *Essen*, S. 229.

fuldkommen Fasthed, stedse vil kunne oppuste Gnisterne efter en daarlig slukket Ild; men denne Fasthed kan ikke opnaaes, medmindre man som Grundvold for Foreningen følger Principet om en gradvis Sammensmeltning, hvoraf maa fremgaa: samme Repræsentation, samme Grundlov, samme civile og militære Indretning, samme Lovbog og samme Penge- og Skattevæsen. Han vilde da, at de svenske Rigsstænder skulde sammenkaldes, og at de to Forsamlinger skulde forhandle indbyrdes, for at søge at nærme sig hinanden gjensidig, hvilket lettest kunde ske ved Dannelsen af en Komité paa tolv—femten Repræsentanter, de mest oplyste af hver Nation, som efter at have endt sit Arbeide kunde forelægge det til de to Rigsdages Afgjørelse og Kongens Sanktion. Denne Betragtning forekommer mig meget klog," skriver derefter Björnstjerna; — „jeg skulde imidlertid tro, at en altfor hastig Sammensmeltning kunde frembringe en politisk Indigestion, saafremt det er mig tilladt at benytte et saa simpelt Udtryk, og at det er med politiske Konstitutioner som med de fysiske: altfor store Forandringer er ikke sunde; thi Maverne maa lidt efter lidt vænne sig til at fordøie en fremmed Føde."

Saaledes lyder altsaa Björnstjernas Beretning om de Udtalelser, som faldt fra Grev Wedel med Hensyn paa den fremtidige Ordning af den Union, som snart skulde istandbringes. En anden dermed korresponderende Beretning forefindes i en Promemoria fra Statssekretær G. F. Wirsén til Grev Engeström, dateret Moss 7de September 1814[1]. I dette Brev heder det:

„Den femte reiste General Boije og jeg til Kammerherre Per Anker paa Bogstad, hvor der var aftalt et Møde med Grev Wedel Jarlsberg, som er gift med denne Ankers Datter. Hele denne Familie modtog os paa den mest forekommende Maade, og en privat Samtale med Grev Wedel paa flere Timer overbeviste mig fuldkommen om denne Mands ualmindelige Egenskaber og hans varme Iver for det fælles Bedste. Med et lyst Blik og en moden Overveielse havde han gjennemgaaet Sagernes Stilling og gjorde mig fuldstændig Rede derfor. Han holdt paa, at Resultatet ikke havde kunnet blive mere end eet; han skyede ikke heller de Farer, som kunde tænkes at møde for at vinde det; thi han havde altid sagt sine Tanker aabent, havde aldrig seet Prins Christian, efterat han blev Konge, og var derfor anseet af mange i Norge som en

[1] *Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 444—447. O. ALIN, *Hans Järtas och G. F. af Wirséns brefväxling år 1814,* S. 176—179.

Landsforræder; men han udviklede yderligere og mere klart, end jeg selv indtil da havde kunnet fatte det, i hvor mange Omstændigheder man ved selve Iværksættelsesarbeidet kommer til at træffe Vanskeligheder, just fordi Hænderne paa begge Sider er bundne, nemlig af de svenske Konstitutionsformer paa den ene Side og paa den anden, af hvad der gjennem Konventionen i Moss allerede paa Forhaand er blevet fastsat. Grev Wedel ytrede oprigtig, at han havde anseet det lykkeligere i alle Henseender, om den ikke havde fundet Sted. Det bliver for vidtløftigt at gjentage alle hans velbeføiede Grunde.

Saalænge Grev Wedel sidste Vinter under Rigsdagen i Eidsvold havde Haabet levnet, at Fornuften skulde lede til Foreningen, indrettede han sin Deltagelse i Konstitutionsarbeidet mod det Maal at sammensmelte Konstitutionerne i alle Hovedsager. Da derimod alt hans Arbeide var forgjæves, ophørte han med videre Deltagelse, og Sagen blev i sin nuværende Ordning[1].

Det Modparti, som endnu existerer og i Særdeleshed kommer fra de øvre Provinser, skal ret vel forstaa nu at udtyde enhver uundgaaelig Forandring i den norske Konstitution som et Indgreb i Folkets, af Sveriges Konge allerede bekræftede Rettigheder, og som for at gjøre dem til Svensker, hvormed de uoplyste forstaar Slaver under de svenske Herrer.

Vi blev med Grev Wedel staaende ved den Overenskomst, som Hovedpræmis, at man nu burde indskrænke Formaalet for Rigsdagsarbeidet i størst mulige Grad. Saasnart Hyldningen med, hvad mere der hører til Kongemagtens Befæstelse, havde gaaet for sig, skulde blot Grundtrækkene og de uundgaaeligste definitive Tillæg i Konstitutionen gjøres, samt et Udvalg eller en Komité, med Medlemmer paa begge Sider, dannes, som sysselsatte sig med det fuldstændigere Arbeide for at foreslaaes Kongen og efter hans Forgodtbefindende forelægges næste Stænder; især da han, som jeg, troede, at i mange Sager kunde for nærværende ikke heller decideres noget for Fremtiden paa den svenske Side, deriblandt exempelvis: hvordan skulde det forholde sig med Styrelsen under en Mindreaarighed? Det gaar jo ikke an, at det svenske Statsraad da regjerer Sverige og det norske Norge; thi Foreningspunktet er da borte. De maatte jo i saadant Fald forenes til eet; men dette udgjør ogsaa i Sverige et vigtigt Konstitutionsspørgsmaal. End alle andre fælles Spørgsmaal? Repartitionen af Krigs-

[1] Smlgn. II, S. 203.

omkostninger under en paakommende Krig? Handelsforbindelser? Toldanordninger? *et cetera.*

Jeg vil forbigaa alle de Uleiligheder, som skal blive en Følge af ulige Repræsentation, af Rigsdags Holdelse særskilt i begge Riger og paa ulige Tider, samt i Almindelighed deraf, at det ene Riges Medborgere har andre Rettigheder og Skyldigheder i selve Statssammensætningen end det andets.

Grev Wedel troede, at om man kunde lykkes at danne den før omtalte Komité og faa Stænderne adskilte, saa kunde gjennem den grundlægges en Statsforfatning for Skandinavien, uden at alligevel Folkets fornemste Forbehold af Selvstændighed og et Rige for sig selv behøvede at tilintetgjøres: nemlig at hvert Rige havde sin Statsforfatning i det specielle og det indre; men at alt det store hele behandledes sammen, da Kongen udi al den Kraft, som bør være en Følge af Rigernes Forening, kunde træde op med sit skandinaviske Storting, afgjøre de fælles Anliggender og vise Europa den sammenlagte Styrke, som imponerer og skaffer Ro.

Mit Forbud medfører en Del af mine Dokumenter, saa at jeg ikke har Konstitutionen ved Haanden, og ei heller har jeg Tid at gjentage alle Omstændigheder, i hvilke Grev Wedel og jeg gjorde Noter.

Kongen og Hans Kongelige Høihed, ligesom hver og en af Herrerne, skal blive uendeligen tilfredse med Grev Wedels Person. Aldrig har jeg hørt nogen saaledes gjøre Retfærdighed mod, hvad Kongen og Hs. Kgl. Høihed har gjort for Norden, som han.

Kongen kan vente Grev Wedel som Lensgreve i Spidsen for den Deputation, der kommer for paa Folkets Vegne at hylde ham, saafremt ikke Folket faar se sin Konge inden hans nye Rige. Han nedlægger paa Forhaand sin underdanige Ærefrygt for Kongen og Hans Kongl. Høihed Kronprinsen.

Grev Wedel tog, idet vi skiltes, med Varme vor Haand og bad os forsikre Kongen og H. K. H., at han vilde optræde som en Mand, fri for alle private Hensigter, men som gaar Idealet af sine Ønsker imøde og saaledes holder alle sine Omsorger usparede for Øiemedet. Vi skal faa nærmere erfare det ved Rigsdagen; men han bad paa det høieste, at man forinden denne vilde determinere sin Vilje, samt i Udførelsen, med en rolig og kold Forklaring af dens Nødvendighed, ikke vige en Haarsbred derfra; thi det norske Folk har en grænseløs Opmærksomhed paa Fastheden i Handlingsmaaden, og hvad som i dette Øieblik ansees

nyttigt, det maa ske; ellers lægges Frøet til ondt, som gror og vokser i Sekler.

Han tillagde, at saa kunde han ikke tale, saa vilde han ikke raade, om han ikke kjendte Kongens og H. K. H.s *libéralité*, hvilken han ogsaa noksom fandt havde dikteret Konventionen, hvorved han anmærkede: Grundsætningerne er uvurderlige, og vi er taknemmelige derfor; men man har ei kjendt Folket. Massen af dem er bøielig og rolig; men Sindene er nu opsatte af Ufornuft og Rænker: Midlerne til at udrette det gode, man virkelig vil afstedkomme, har man til en Del svækket netop gjennem det Bevis paa Moderation, man har givet; men vær rolig, det skal nok gaa.“

Ved Referater af den Art som de her gjengivne, bliver det altid tvivlsomt, hvorvidt Nedskriveren med fornøden Skarphed kan have skilnet mellem, hvad der virkelig er sagt, og hvad han selv har ønsket sagt. Hans Järta forstod, da han blev gjort bekjendt med Wirséns Referat, at dette maaske ikke var fuldt objektivt; han erklærede i et Brev af 22de September 1814 til Wirsén[1], at hans Idéer var „aldeles overensstemmende med dem, som Grev Wedel havde ytret, eller Hr. Statssekretæren har ladet ham ytre“. I vore Dage kan der være endnu større Føie til at betragte Enkelthederne ved Wirséns Referat af Samtalen paa Bogstad den 5te September med Kritik. Men det kan ligefuldt ansees som givet, at det i visse store Træk maa være rigtigt, og at det viser, hvorledes Grev Wedel opfattede Situationen, som den forelaa efter den 14de August. Han har udtalt sig saaledes, som han i denne usikre Mellemtid troede at kunne optrække Omridsene af den unionelle Bygning, som det vilde blive den nærmeste Fremtids Sag at opføre. For Grev Wedels Øie stod de sidste Maaneders Begivenheder, og de blev nu den Baggrund, mod hvilken han opgjorde sig en ny Ordning af de politiske Forhold paa den skandinaviske Halvø. Han saa Sagerne, som de forelaa i September 1814, og ud derfra dannede han sine Meninger om de nye Muligheder, som maatte komme. Derefter maa da ogsaa hans Ord bedømmes, om der virkelig har været nogen Grund til at optrække Fremtidens Linier, som det er skeet i disse Samtaler.

Grev Wedel har stolet meget paa Carl Johan. I denne Fyrstes *libéralité* saa han et Værn mod ethvert Misbrug af et politisk Overtag.

---

[1] O. Alin, *Hans Järtas och G. F. af Wirséns brefväxling år 1814*, S. 130.

I Kronprinsen af Sveriges Personlighed troede han at have den bedste Sikkerhed, og derfor mente han at kunne tale med en Aabenhed, som ikke vilde været mulig under andre Forhold. Konventionen i Moss var, efter hans Mening, et Vidnesbyrd om Kronprinsens liberale Tankegang; dens Afslutning kunde forsaavidt være en Handling, der fortjente Taknemmelighed. Men den var kommen ind i Begivenhederne som en altfor bindende Statsakt, der maatte gjøre store Skaar i begge Parters fremtidige Handlefrihed.

Hvad Grev Wedel ansaa for en Nødvendighed, var for det første en større Overensstemmelse mellem de to Rigers særskilte Forfatninger, og dernæst Istandbringelsen af en Unionsforfatning. Han ønskede et Samarbeide mellem begge Rigers Nationalforsamlinger, der skulde forberedes gjennem en Komité, og først senere hen faa sin Afslutning; det var ikke til den svenske Regjering, saa meget som til det svenske Folk, han saa hen. For det norske Storting, som var indkaldt, vilde han alene have forelagt de egentlige Grundtræk, derunder Antagelsen af det nye Kongehus samt Foreningens Anerkjendelse.

Björnstjerna har opfattet ham, som om hans første Maal var en Sammensmeltning af begge Riger. Wirsén maa utvivlsomt rigtigere have gjengivet hans Tanker, at han vilde have en fast Forening, med en omhyggelig overveiet Unionsforfatning, samt to særskilte Forfatninger, der i det væsentlige var byggede paa de samme Grundsætninger. Men dette skulde overlades til Fremtiden, idet alt, som kunde foretages paa det snart sammentrædende Storting, maatte holdes inden de ved Konventionen optrukne Grænser.

Situationen var uklar, og der forelaa intet paalideligt Grundlag, fra hvilket den kunde bedømmes. Alle Tanker paa Fremtidens Muligheder maatte tage sit Præg derefter. Meninger som de, Grev Wedel havde udtalt for sine svenske Tilhørere, hvilede alene paa en ganske almindelig Betragtning, og de blev neppe heller ganske forstaaede af Björnstjerna og Wirsén. Thi den Mand, som her i Hast for dem udkastede Grundlinier for en kommende Union, betragtede denne i et helt andet Lys end de. Han sad ikke og disputerede med dem om Kielerfredens Paragrafer; han saa ikke i Foreningen en Følge af en Erobring, foregaaet i Holstein eller i Smaalenene.

Det var en frivillig Overenskomst, bygget paa Forhandlingen mellem begge Folks Tillidsmænd, der, efter hans Mening, skulde grundlægge den mere omfattende Unionsforfatning, han ansaa hensigtsmæssig og gavnlig. Forsaavidt en saadan Ordning maatte ansees egnet til at

fremkalde en øget Tilnærmelse, muligen endog en Sammensmeltning, da vilde dens Resultat have mødt Sympatier hos Samtidens svenske Statsmænd. Men neppe en eneste af dem vilde have godkjendt den Betingelse derfor, som Grev Wedel paa sin Side ansaa det nødvendigt at forlange. De kunde nok tænke sig den norske Grundlov tillempet efter svensk Mønster. Men det var et for dem uforstaaeligt Krav, at der samtidig maatte gjøres maaske endnu større Ændringer med de svenske Grundlove, for at bringe dem mere i Overensstemmelse med norsk Tankegang og med den nye norske Forfatning.

Forudsætningen for dette endnu kun løst opgjorte Unionsprogram, der aldrig blev nærmere formuleret, var en fuldstændig Opgivelse af alle svenske Tanker om, at Norge skulde være forenet med Sverige som en Følge af svenske Seire med en derpaa følgende Erobring. Men at gjennemføre denne Forudsætning var i 1814 en Umulighed, og naar Grev Wedel ikke senere har optaget de samme Tanker, da er dette sikkerlig et Bevis for, at han ikke fra svensk Side har fundet den Imødekommen, som han havde ventet. Naar der i Øst for Rigsgrænsen, i de følgende Aartier føltes en Skuffelse over Nordmændenes Holdning, tænkte man allermindst paa de Hindringer, som en mere inderlig Tilnærmelse netop mødte i Sveriges eiendommelige Forfatning og i den exklusive, gammeldagse Konservatisme, som denne havde skabt. Grev Wedel havde i dette Punkt havt Ret: der var kun denne ene Vei at gaa, hvis man vilde tænke at naa de svenske Statsmænds Ideal. Men han vandt intet Øre for sin Opfatning, som han da heller ikke vilde fremsætte for sine Landsmænd.

Det blev en Tanke, henkastet i en Samtale, og den kom aldrig til at vise de to Folk ind paa nye Veie. Grev Wedel stod her ganske alene. I det Øieblik, da han syntes at kunne triumfere, var han den ensomme Mand. Som Tanken nu ligger der, er den nærmest kun skikket til at kaste Lys over de Forhold, som hurtig bevirkede, at de svenske Statsmænds Haab om Norges Opgaaen i Sverige blev skuffet. De søgte at holde paa Kielerfreden, som Begivenhederne havde underkjendt, og de hindrede derved al Imødekommen. Grev Wedels Tanker indebar, saavel direkte som gjennem sine Konsekvenser, et Forslag om at begynde i begge Lande saa at sige paa et nyt historisk og politisk Regnskab. Men denne Tanke, der først blev fremlagt for Björnstjerna og Wirsén, kunde ikke gribes af dem. De saa ikke, at Unionen kom til at skabe nye Forhold, for hvilke der atter maatte findes nye Former.

Selv har de ikke engang udtalt nogen Mening om Grundtanken i Grev Wedels Program. De nøiedes med at refere uden Kritik, og det har kanske ikke engang faldt dem ind, nærmere at prøve, hvad der laa i denne Fordring om at underkaste Sveriges Forfatning en ligesaa grundig Omarbeidelse som den, han vilde lade blive den norske Grundlov til Del.

Hvis Grev Wedel havde fremsat de samme Synsmaader for sine Landsmænd, vilde de ogsaa hos dem have stødt paa den mest bestemte Modstand. Nordmændene nærede en stærk Frygt for at se sin nationale Selvstændighed truet, og de samlede sig mod enhver Form for en nærmere Sammenslutning med Sverige. I Sverige levede man i Troen paa, at Kielerfreden var gjennemført, og at der ikke kunde behøves nogen yderligere Forandring. Saaledes blev der ingen Plads for Grev Wedels Tanker, om en fastere og nærmere Union, bygget paa Ligeberettigelse, med Opgivelse af Drømmen om den ene Stats Overhøihed[1].

For den Slægt, som nu eier mere end otti Aars unionel Erfaring, kan det være let at drage den Slutning, at ogsaa Grev Wedels første Unionsprogram havde været umuligt at realisere efter sin ideelle Tendens. Men saaledes kunde det ikke tages i 1814, da han mente at kunne foreslaa en saadan Appel til begge Folk.

Hvad der blev det endelige Resultat af de unionelle Forhandlinger, var noget helt andet. Opfatninger, som i sit Udspring var vidt forskjellige, mødtes og drog til samme Maal. Svensk Tro paa reel Overhøihed og norsk Frygt for at opgive noget af sin nationale Ret skabte i Forening en Ordning, der i væsentlige Punkter led under Uklarhed, —

---

[1] Her kan atter meddeles en Skrivelse fra Grev v. Essen til Carl XIII. (fra Frederikshald 18de Septbr. 1814), hvori denne, ud fra sit Standpunkt, kommenterer de norske Forhold:

Eders Maists. Nådiga bref af d. 12 och 17 hade jag den lyckan at ärhålla för tvänne dagar sedan.

Om något af värde här förefallit hade jag sådant genast till Eders Maist. i underdånighet inberättat. General Björnstjerna fortfarer at vistas i Christiania, där innevånarne tyckes alt mer och mer familliarisera sig med hans, och de öfrige därvarande Svenske ansickten. Denna Nation är i det hela tagit högst besynnerlig, rå och okunnig, samt därjämte stålt, och högmodig i högsta grad, torde den fordra et annat behandlings sätt än vanligt. Jag misströstar också inga lunda at icke Eders Maist. med det sätt hvarmed Eders Maist. behandlar Dess undersåtare, snart vinner Norrmännen. De flesta af den uplystare delen af Nation inse värckeligen nyttan af föreningen, och jag tror ej at Eders Maist. lärer behöfva gripa till vapen vidare, utan hoppas jag at alt går efter önskan, dock erfordras ännu mycket tålamot.

en Ordning, der ikke praktisk gjennemførte den Ligeberettigelse, som teoretisk, paa Papiret erkjendtes at være dens Grundlag.

Til en Begyndelse var alles Hænder bundne gjennem Konventionens Ordlyd, og da Nationens valgte Tillidsmænd snart efter mødtes for at forhandle om en Forening, var der, formelt seet, ikke engang nogen Adgang til at forhandle om saadanne Planer som de, Grev Wedel havde lagt frem for sine svenske Tilhørere.

XIII.

DET OVERORDENTLIGE STORTING, OKTOBER—NOVEMBER 1814.

Ved Konventionen i Moss var den endelige Afgjørelse henskudt til det overordentlige Storting, som Christian Frederik havde forpligtet sig til at sammenkalde, og hvis Mandat ligeledes var bestemt ved denne Overenskomst; det var at forhandle om Foreningen og at beslutte de for dens Skyld nødvendige Forandringer i den norske Grundlov. Da Stortinget den 7de Oktober 1814 samledes i Christiania, bød det et Udseende, der var meget forskjelligt fra Rigsforsamlingens. Kun nitten af dennes Medlemmer var gjenvalgte, og mellem Stortingets 79 Repræsentanter stod disse i afgjort Mindretal, ikke engang saa meget som Fjerdedelen. Desværre findes der ikke det fornødne Materiale til at dømme om de Bevæggrunde, der havde foranlediget denne store iøinefaldende Forandring. De kan have været af en noksaa forskjellig Art. For mange af Christian Frederiks ivrige Tilhængere kunde det ikke være behageligt, nu at møde under saa forandrede ydre og indre Forhold, og det er f. Ex. forklarligt nok, at Chr. M. Falsen og Sverdrup[1] denne Gang unddrog sig Valg. Men for øvrigt er det ikke rimeligt, at mange har handlet som disse, og heller ikke er det rigtigt at forudsætte, at Vælgerne, under Begivenhedernes Tryk, skulde have forandret sin Mening i den Grad, at de nu vragede sine gamle Tillidsmænd for at sende nye, der vilde staa ubundne overfor de nye Forhold.

Havde der ligget bestemte Tendenser under disse Valg, vilde det have faldt naturligt, at den foreningsvenlige Minoritet fra Eidsvold i større Udstrækning var bleven gjenvalgt. Men saa var det ikke gaaet.

---

[1] For Sverdrups Vedkommende se C. PAVELS, *Biografi og Dagbøger*, S. 247.

Grev Wedel savnede sine fortroligste Venner, Jacob Aall, Løvenskiold o. a. Wergeland var ikke gjenvalgt; i hans Sted mødte fra Christianssand Christian Frederiks Tilhænger, Biskop Chr. Sørenssen. Bag saadanne Valg kunde der ikke ligge nogen almindelig Plan, nogen gjennemgaaende Tendens. Lokale og personlige Forhold, ofte de rene Tilfældigheder maa i stor Udstrækning have bestemt deres Udfald. Der var ikke vundet nogen nærmere Øvelse i Behandlingen af det Maskineri, som sættes i Bevægelse under et politisk Valg, og der forelaa ingen Erfaringer til praktisk Veiledning. Det blev hovedsagelig nye, uprøvede Mænd, der nu sendtes til Tinge, og som fik sig forelagt de vanskelige Opgaver, som skulde løses, — Opgaver, der var ulige vanskeligere end de, som havde foreligget for Rigsforsamlingen i April og Mai. Ingen Christian Frederik stod der nu som den Leder, der paa een Gang kunde samle og opflamme Folket. Paa Eidsvold havde ingen vidst paalidelig Besked om de ydre politiske Forhold. For Stortinget, der skulde samles i Hovedstaden, kunde det i denne Henseende ikke mangle paa Oplysninger. Begivenhederne selv og de fremmede Magters Mening om Foreningens Nødvendighed var nu velbekjendte.

Der kunde ikke denne Gang drives noget Fortielsessystem som paa det afstængte Eidsvold, og heller ikke havde nu Grev Wedel og hans Meningsfæller nogen Grund til at frygte for Trykket af en hensynsløs Majoritet. I denne Henseende kunde ikke Forandringen være større.

Ligesom paa Eidsvold mødte Grev Wedel ved det overordentlige Storting i Egenskab af Repræsentant for sit Grevskab. Valgforsamlingen var holdt paa Tinggaarden Rostad i Vaale den 29de September, og der valgtes af Valgmændene Grev Wedel og Sorenskriver J. Chr. Berg til Medlemmer af Stortinget[1]. Berg havde lige mange Stemmer som G. P. Blom, der havde ledsaget Grev Wedel til Eidsvold. Loddet maatte afgjøre, og det traf Berg, hvorefter Blom af Valgmændene erklæredes for Suppleant, hvis nogen af de to Repræsentanter fik Forfald.

Berg var fuldt saa meget som Blom Grev Wedels politiske Meningsfælle, kanske med et ikke saa lidet stærkere Anstrøg af Uvilje mod Danmark end den anden. I politisk Henseende var det ligegyldigt, hvem der blev Grevskabets anden Repræsentant. Det samme personlige Venskab knyttede Berg som Blom til Grev Wedel, og dette Venskab stod senere sin Prøve gjennem lange Tider, bygget paa Fællesskab i Meninger om Fædrelandets Vel og paa gjensidig Agtelse.

---

[1] Fuldmagten for Jarlsberg Grevskabs Repræsentanter i Stortingets Arkiv.

Stortinget traadte sammen den 7de Oktober og aabnedes derefter af Statsraadet med en Tale, som dette havde modtaget fra Kongen, men hvori der klang andre Toner end, hvad der havde lydt paa Eidsvold. Den store Tale af 11te April og denne af 8de Oktober var som Indledning og Afslutning paa Christian Frederiks Kongegjerning i Norge, og de afmærker dermed en begivenhedsrig Periode i vort Fædrelands Historie. Uden Christian Frederik som samlende Personlighed vilde Begivenhederne have taget en anden Vending. Han havde skabt de fuldbragte Kjendsgjerninger, som tilsidst respekteredes og fik sin Anerkjendelse; Forkjæmperen for „Huset Holsteins Ret“ havde havt en meget stor personlig og dynastisk Interesse. Men han havde tillige følt en stærk Hengivenhed for det Land, hvis Folk med tillidsfuld Begeistring havde fulgt hans Kald. Med Vemod skiltes han fra Norge, og denne Følelse deltes af dem, som her havde staaet ham nær.

Saaledes blev det en rystende Scene, da Christian Frederik overleverede sin Frasigelsesakt til en af Stortinget udvalgt Deputation; denne Handling kaldte tillive alle de gamle Minder. „En mere tragisk Scene kan vel ikke tænkes,“ — saa har en af de tilstedeværende skildret den[1]: „Alles Øine svømmede i Taarer, og Talen døde paa Læberne. — — Derpaa fulgte en Afskedsscene med Statsraadet, som ikke vel lader sig beskrive. Man glemte Kongen og følte blot for den ædle, ulykkelige Mand. Det var en Skilsmisse mellem Venner, som havde besluttet at dele Livets Glæder og Byrder med hinanden, men som en ubøielig Skjæbne rev fra hinanden. En gjensidig Haandtrykning var da Følelsernes eneste Tolk. Sproget opsagde os sin Tjeneste.“

Der ligger i denne Skildring et kraftigt Indlæg for Christian Frederik; det taler med stærke Ord om hans gode Sider. Ogsaa han selv var greben. Det var hans sidste officielle Optræden i Norge. For sidste Gang havde han talt til sine norske Raadgivere som deres Konge, og for sidste Gang havde hans smukke Stemme lydt til en Samling af Nordmænd, — maaske aldrig med større Inderlighed. Den Tilbøielighed for fraserig Pomp og teatralsk Effekt, som ellers kom frem hos ham, havde denne Gang veget Pladsen. Bevægelsen var ham for stærk. Han havde lidt for meget ved at skulle skilles fra det Folk, som allerede havde løsnet sig mere fra ham, end han selv havde Anelse om.

---

[1] Statsraad N. Aalls Brev til C. Anker, trykt i *Historisk Tidsskrift*, tredie Række, IV, S. 154—158. Smlgn. A. Faye, *Norge i 1814*, S. 181, Note 2 og *Bidrag til Norges Historie i 1814*, II, S. 375.

Som dansk Prins havde Christian Frederik intet mere at udrette i Norge. Hans Mission i dette Land var afsluttet.

Foreløbig kom han paa sin Reise ikke længere end til Frederiksværn, hvor han blev fastholdt ved Høststormene. Først efter et længere Ophold i den lille Orlogshavn kunde han drage videre, og han naaede saa tilsidst, efter en stormende og farefuld Overreise med den danske Orlogsbrig „Bornholm“, frem til Jylland, hvor han den 4de November i Aarhus atter betraadte dansk Grund.

Idet han forlod Norge, var Udfaldet som af sig selv givet. Fra og med hans Afreise var der kun een fyrstelig Person, som havde en Gjerning i Norge, Carl Johan, og han kunde forberede sig til at træde ind som dettes Styrer.

I Christiania maatte der ogsaa fra nu af regnes hermed. Statsraadet førte midlertidig Regjeringen med fuld kongelig Myndighed, saadan som den var det overdraget af Stortinget, der nu repræsenterede det norske Folks Suveræmetet. Med et videre Overblik over Situationen, end Rigsforsamlingen havde havt, kunde Stortinget gaa til sin Gjerning. Uagtet Skuffelsen over at se de store Løfter uopfyldte, ude i Folket havde fremkaldt megen Modløshed og delvis Forvirring, fik dette ingen Indflydelse paa Stortinget, der med værdig Sikkerhed førte sine Forhandlinger til Ende. Der var ogsaa her Brydninger mellem de modsatte Meninger. Men det Majoritets-Tyranni, som havde plettet Rigsforsamlingen, kunde ikke længer komme frem. Stemningen var bleven en helt anden.

Grev Wedel blev straks indvalgt i Fuldmagts- og i Reglements-Komitéen, hvor han valgtes til Formand, og senere den 12te Oktober i den ni Mand stærke Komité, der skulde lade sig forelægge Statsraadets Protokoller, undersøge Landets Tilstand og derefter give Stortinget en dokumenteret og detailleret Efterretning desangaaende. Han sad i denne Komité sammen med Kaptein P. Motzfeldt, Kammerraad P. Chr. Holst, Amtmand Krohg, Justitsraad Diriks, der nu var General-Politidirektør, Major Hegermann, Konsul Konow, Pastor Brun og Biskop Sørenssen. Derhos indvalgtes Grev Wedel i Lagtinget, hvor han under den længste Del af Sessionen var valgt til Præsident.

Den 13de Oktober indfandt de kongelige Kommissærer sig i Stortinget. Deres Formand var Statsraad, Friherre Mathias Rosenblad; de øvrige var Hofkansler, Friherre Gustaf af Wetterstedt, Statssekretær Gustaf Fredrik af Wirsén, Statssekretær Grev Adolf Göran Mörner af Morlanda og Biskop Carl Aurivillius Rosén von Rosenstein. Nogle Dage senere kom dertil Statsraad, Friherre Balthasar Bogislaus von

PLATEN, som allerede i Forveien havde været i Christiania i en speciel Sendelse fra Carl Johan til Christian Frederik.

Statsraad Rosenblad førte Ordet ved dette første Møde. I sin Hilsningstale anmodede han om, at Stortinget vilde nedsætte en Komité, der kunde forhandle med Kongens Kommissærer. Han overleverede derhos Kongens Forslag til Forandringer i den norske Grundlov, — Forandringer, om hvilke han udtalte, at de alene skulde have „Hensyn til det nye Forbund, som stiftes imellem Skandinaviens tvende Riger, og til de nye Bestyrelses-Former, som deraf nødvendigen maatte opstaa".

I Henhold til denne, paa Kongens Vegne fremsatte Begjæring valgtes der i Mødet den 14de Oktober en Nimands-Komité med det Hverv, at modtage nærmere Oplysninger fra Kommissærerne og meddele disse til Stortinget. Komitéens Medlemmer blev Sorenskriver CHRISTIE, Professor TRESCHOW, Amtmand COLLETT, Politimester ARNTZEN, Major SIBBERN, Biskop BECH, Gaardbruger Osmund NORDGAARD, Lensmand FORSETH og Gaardbruger Erik NORD.

At finde sig tilrette i de nye politiske Forhold faldt ikke lige let for alle Stortingets Medlemmer, og Forhandlingerne i de første Dage bar ogsaa i tilstrækkelig Grad Spor deraf. Landsdommer Nansen fremkom med vidtløftige Taler og Forslag, og Biskop Bech fulgte efter. Biskopens Forslag gik ud fra Forudsætningen om, at Christian Frederik var Norges Konge, saalænge Forsamlingen ikke havde ved en formelig Beslutning antaget eller forkastet hans Frasigelse. Men medens der proponeredes og taltes, arbeidede de to Komitéer, og allerede den 19de Oktober kunde Motzfeldt som Formand i den Komité, der var nedsat for at afgive Betænkning om Rigets Tilstand, møde i Stortinget og fremlægge dens Beretning. Denne var — har Motzfeldt selv ytret — „saa tydelig, som det lod sig gjøre, men uden nogen Betænkning om, hvorvidt vor Tilstand raadede til Krigen eller ikke; dette burde Stortingets Medlemmer, hver for sig, efter Indberetningen, overveie".

Motzfeldt selv saa ikke Stillingen i det gunstigste Lys. Krigens Ledelse havde været en saadan, at der nu kun var ringe Forraad at tage af for et fortsat Felttog, og til samme Tid herskede der i Finanserne den yderste Forvirring. Alligevel var ikke dette i hans Øine det værste: „Enighed, Enighed" — saa skrev han 15de Oktober i sin Dagbog — „den mangler vi nok i Landet, og Subordination i Arméen. Der er mange Klager over Mangel paa den sidste Ting. Feilen ligger i den slette Over-Kommando, der i en Tid har været. Der var ei den Strenghed, som desværre er absolut nødvendig i det militære. — — —

Militæret maa holdes i streng Ave, men tillige smigres, opmuntres, naar det skal gaa mod Fienden." Atter igjen den 16de Oktober har han i Dagbogen nedskrevet sine Betragtninger over den mislige Tilstand, og dermed fortsat den 17de: „Vor Sø-Defension er meget liden i Forhold til den svenske. Men alt kunde endda overvindes, naar der var Enighed og Aand til tapper Modstand hos Nationen allevegne. Men dette er ei Tilfældet. Især er der i Armeen en fæl Aand; Ligegyldighed for Sagen og en temmelig Grad af Insubordination hersker i mange Korps." Herpaa har Dagbogens Forfatter anført graverende Exempler.

Komitéens Beretning blev oplæst. Den maa, paa den af Motzfeldt antydede Maade, have gjort sin Virkning. Et Par Taler holdtes, hvori enkelte Medlemmer redegjorde for sine personlige Meninger, og dermed blev det. Stortinget havde faaet Stof til Overlægninger af den mest alvorlige Art, — Overlægninger, som ikke just opfordrede til at udbrede sig i svulstige, blomstrende, frasefyldte Foredrag. Beretningen var kort, nøgtern og saglig. Saa meget mere var den egnet til at gjøre sin Virkning. Vaabenstilstanden skulde udløbe den 21de Oktober. Altsaa gjaldt det nu at træffe et Valg. Saafremt ingen Afgjørelse i Tide var truffen, resikerede Stortinget om faa Dage at se Landet paa ny sat i fuld Krigstilstand. De kongelige Kommissærer havde desuden om dette Punkt afgivet den Erklæring, at de ikke kunde udvirke nogen Forlængelse, medens den Beretning, som afgaves af den anden nedsatte Komité om Forhandlingerne med dem, for øvrigt tydede paa en let forklarlig Tilbøielighed til at vise sig imødekommende og derved at kunne rydde alle Vanskeligheder af Veien.

Fornemmelig var der et enkelt Punkt, som havde vakt store Betænkeligheder i alle Nordmænds Sind. Der var kommet ud et Rygte om, at den svenske Regjering skulde have til Hensigt at afstaa eller mod andet Vederlag bortbytte til Rusland et større eller mindre Stykke af det nordlige Norge[1]. Under de mundtlige Forhandlinger, som

[1] Det kunde være interessant at faa nærmere Rede paa Oprindelsen til disse Rygter. Det er ikke umuligt, at de kan være komne udenfra, og da maaske nærmest gjennem en af Christian Frederiks Agenter. Lignende Rygter omtales ogsaa i udenlandske Kilder. Smlgn. *Videnskabsselskabets Forhandlinger 1893,* Oversigten, S. 50—53. Skulde her have foreligget Udtalelser af Iwan Brunet? — Nansen havde fremsat Forslag om at faa Vaabenstilstanden forlænget, men tog atter dette tilbage. Herom ytrer Jørgen Aall i sin Dagbog: *„Landsdommer Nansens Forslag om Forlængelse af Vaabenstilstanden blev debatteret af Nansen og Grev Wedel under hinanden modsatte Synspunkter." Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 379.

Komitéen den 17de og 18de Oktober havde havt med Kommissærerne, forelagde man dem et bestemt Spørgsmaal herom, og man havde derpaa modtaget et fyldestgjørende Svar, at Rygtet var aldeles falsk. I Virkeligheden maatte ogsaa de Forsikringer, som til samme Tid afgaves fra Kommissærerne om Sveriges udenrigske Politik, øve en beroligende Indflydelse for dette Punkts Vedkommende. Den af dem fremlagte Beretning havde en antirussisk Farve; den fremstillede det som Foreningens Øiemed at skabe et Værn mod den østlige Nabo, som alene havde kunnet opnaa sin nuværende Magt gjennem den Svækkelse, der var en Følge af den skandinaviske Halvøs politiske Spaltning.

Stillingen, udad som indad, forelaa nu i adskillig klarere Lys. Der holdtes, efterat ogsaa den anden Komités Beretning var oplæst, tilligemed den af Kommissærerne afgivne Fremstilling, atter nogle Taler. Treschow fremsatte nogle Punkter, som han ønskede afgjort i det følgende Møde[1].

Dette holdtes næste Dag, den 20de Oktober. Paa denne Dag faldt den store Afgjørelse. Som det egentlige Tema for Dagens Forhandlinger forelaa Treschows Forslag, der imidlertid nu af Præsidenten, Christie, bragtes i den endelige Form, hvorunder de kunde komme til Afstemning. Det første Spørgsmaal, som her stilledes, lød: „Kan nærværende overordentlige Storting anse sig berettiget til, i Anledning af Kong Christian Frederiks overleverede Abdikations-Akt, at tage hvilken Bestemmelse det vil og finder gavnligst for Riget henseende nyt Kongevalg?“ Mod en enkelt Stemme blev dette Spørgsmaal besvaret bekræftende.

Saa kom det andet Spørgsmaal: „Skal Norge, som et selvstændigt Rige, under visse Betingelser forenes med Sverige under een Konge?“ Stortinget besluttede først, at Spørgsmaalet kunde afgjøres med simpel Pluralitet. Siden fulgte en længere Række Taler, der aabnedes af Biskop Bech og afsluttedes af Grev Wedel. Samtlige Talere tilraadede en Forening paa hæderlige Vilkaar. Stemningen, der klang gjennem Talerne, kunde være en meget forskjellig, og det udtaltes uden Omsvøb, at man her valgte det mindre Onde for at undgaa

[1] Jørgen Aalls Dagbog for 18de Oktober: „*Etatsraad Treschow søgte at deducere Kongens Ret til Abdicationen af den Sætnings Anvendelse, at Kongen vel er nødt til at regiere overeensstemmende med Constitutionen; men at Rettighed til at abdicere ej kan nægtes ham. Grev Wedel understøttede Treschows Slutningsmaade.*“ *Bidrag til Norges Historie i 1814*, II, S. 380.

det større, medens andre kunde se paa Foreningen med mindre bitre Følelser.

Tilsidst traadte altsaa Grev WEDEL frem, som den, der samlede alle de Grunde, som i dette historiske Øieblik talte for at indgaa paa den fra svensk Side budne Forening, og hans Tale blev Hovedindlægget i Dagens Forhandlinger.

Den lød saaledes:

„Hr. Præsident! Mine høistærede Landsmænd!

Ikke uden Frygt træder jeg frem i denne Forsamling af Norges udvalgte Mænd, for at ytre min Mening om det vigtige Anliggende, som beskjæftiger os idag; thi jeg føler fuldkommen, hvor svage mine Evner, og hvor utilstrækkelige mine Indsigter er til, saaledes som jeg burde og som jeg ønskede, at opfylde det høie Kald, som mine Medborgeres Tillid betroede mig. Aldrig nærede jeg derfor mere levende end idag det Ønske at besidde en Demosthenes's Veltalenhed og en Stentors Røst, for heldigen at kunne tale en Sag, der ei alene angaar nærværende Generations, men utallige ufødte Slægters Ve og Vel, en Sag, paa hvis Udfald det beror, om Fred, Frihed og Selvstændighed skal bo paa vor nordiske Halvø, eller om den skal vorde et Rov for Krig, Trældom og Kabaler.

Men, mine høistærede Landsmænd! svarer mine Evner og Indsigter end langtfra ikke til Sagens Vigtighed og Stedets Høitidelighed, saa maa I dog være overbeviste om, at Kjærlighed til Frihed og Fædreland ikke luer varmere i nogen Nordmands Barm end i min, og at ethvert Ord, jeg fremfører, kommer af et oprigtigt norsk Hjerte!

Opvokset i en Tidsalder, da Frihedsluen blussede høit hos Europas mægtigste Nation, og for en stor Del opdraget iblandt et ædelt Folk, som i Aarhundreder har været stolt af sin frie Konstitution, lærte jeg tidligen at agte Menneskets Rettigheder og at elske den lovbundne Frihed. Stammende saavel paa fædrene som mødrene Side af norsk Æt, bunden til et elsket Fædreland ved en inderlig øm Hustru, en ærværdig Svigerfader, vakre Børn, kjære Slægtninge, fortræffelige Venner og betydelige faste Eiendomme — er Norges Vel mit Vel — Norges Ulykke min Ulykke — Norges Ære min Ære — Norges Skjænsel min Skjænsel! Jeg kan derfor ikke ville andet end det, som jeg tror at sigte til Norges Frihed, Lykke og Ære. Med denne Overbevisning og med venlig Overbærelse, haaber jeg, at denne ærede Forsamling vil høre og bedømme, hvad jeg nu skrider til at fremføre for at besvare følgende Spørgsmaal:

1. Er det ønskeligt, at Norge vorder en isoleret Stat under en egen Konge?

2. Kan Norge under de nærværende udvortes og indvortes Omstændigheder tilkjæmpe sig denne isolerede Forfatning?

3. Findes det, at den isolerede Forfatning hverken er ønskelig eller opnaaelig, bør vi da ikke gribe den os tilbudne Leilighed til, som et frit og selvstændigt Folk at forenes under een Konge med det frie og selvstændige svenske Folk?

4. Hvorledes vorder Norges Forfatning under dets Forening med Sverige i Sammenligning med dets Forfatning under det danske Herredømme?

1. Ihenseende til 1ste Spørgsmaal være det mig tilladt foreløbig at bemærke, at alle Nationer har, ligesom alle Individer, en større eller mindre Del Forfængelighed: det kan derfor ikke være fornærmeligt for mine Landsmænd, at jeg forudsætter, at den norske Nation ogsaa har sin Del, og at den Iver, hvormed den har higet efter at udgjøre en isoleret Stat under en egen Konge, for en stor Del har havt sin Oprindelse derfra. Jeg tilstaar gjerne, at ogsaa jeg føler min National-Forfængelighed kildret ved denne Tanke; men desuagtet har jeg aldrig kunnet eller kan jeg nu lukke mine Øren for den Sandhed, som Fornuften efter modent Overlæg kraftigen tilraaber mig: at det neppe kunde føre til noget lykkeligt Resultat for det norske Folk, om Norge blev en isoleret Stat under en egen Konge. — Norges lange, smale Dannelse og dets Beliggenhed som en Skal udenpaa Sverige foraarsager, at det har en uhyre Søkyst og Landgrænse at bevogte. Da Norges lille Folkemængde, af ikke fuldt en Million, er fordelt paa et vidløftigt Areal, og da Landet er gjennemskaaret af vidløftige ubeboelige Fjeldstrækninger, kan Folkemængden i det ene Distrikt vanskeligen og ikkun meget langsomt komme de øvrige Distrikter til Hjælp. Under disse Omstændigheder, som naturligvis i et betydeligt Forhold forøger de nødvendige Anstrengelser til Landets Forsvar saavel fra Land- som Søsiden, maatte Norge, som isoleret Stat, stedse være beredt til Kamp imod dets Nabo Sverige, hvis Folkemængde og Ressourcer forholder sig til Norges som $2^1/_2$ til 1. Sverige har nemlig efter Finlands Tab omtrent $2^1/_2$ Millioner Beboere, og Norge neppe 1 Million. Som isoleret Stat maatte Norge, foruden en Armee, som kunde være den svenske voksen, skaffe sig og vedligeholde en Sømagt, som nogenledes kunde maale sig med Sveriges og Danmarks Sømagt, da disse Nabomagter ellers, ved enhver indtræffende Stridighed med Norge, kunde tilintet-

gjøre Norges Skibsfart og spærre dets Havne. Hvor ubetydelige disse Sømagter end er i Sammenligning med den, som foreskriver Verden Love, saa har de dog Linieskibe og Fregatter, samt de fornødne Arsenaler, Dokker m. v., som hører til at bygge og vedligeholde disse. — Alt dette maatte Norge skaffe sig. — Lægger man hertil, at Norge maatte ene underholde en Konge, et Kongehus, et Hof, Gesandter og Konsuler i fremmede Lande m. v., saa indser man letteligen, at vor lille Nation maatte tilbringe den største Del af Livet under Militær-Standens Tvang og bære Byrden af trykkende Skatter og Paalæg. — Uagtet alle disse overdrevne Anstrengelser vilde dog vor svage isolerede Stat ikkun i Navnet være selvstændig. Dens Selvstændighed vilde i Virkeligheden være særdeles uselvstændig. Denne Stat vilde være et Æspeløv, som den mindste Bevægelse i den politiske Atmosfære vilde bringe til at skjælve. Den blev en Bold i de mægtigere Staters Hænder.

At en saadan Tilstand ikke kan bringe Folket Lykke, tror jeg er indlysende, med mindre man vil antage, at Udskrivninger til Krigstjeneste, svære Skatter, bestandige Krigs-Uroligheder, Indkvarteringer, Skyds, Rekvisitioner m. v. udgjør Folkets Lykke.

Men skulde nogen være af den Formening, at alle disse Uleiligheder ikke burde komme i Betragtning imod den Ære, at udgjøre en isoleret Stat og have sin egen Konge, saa spørger jeg:

2. Kan Norge, under dets nærværende udvortes og indvortes Omstændigheder, tilkjæmpe sig den isolerede Forfatning?

Vi ved alle, at denne Tilstand medfører Krig med Sverige, der understøttes af Europas største Magter. — Storbritannien, Rusland, Preussen og Østerrige har sendt Gesandter til Christiania, for, om muligt, i Mindelighed at bevirke den af disse Magter besluttede Forening af Kongerigerne Norge og Sverige.

Efter disse Gesandters høitidelige Erklæringer og efter Udviklingen af Europas Politik kan der ei være den mindste Tvivl om, at jo Krig med Sverige medfører for Norge Krigstilstand med den største Del af Europa. Den svenske Armee staar i Landet, efter at have vundet betydelige Fordele, og efter at være kommen i Besiddelse af Landets tvende vigtigste Fæstninger. Dens krigsvante Skarer, i hvis Spidse en af Europas berømteste Helte staar, er beredte til paa første Vink at rykke frem, medens det meste af den norske Armee er hjemme i langtfraliggende Lægder. — Den svenske Styrke ansloges før Vaabenstilstanden til 30 000 Mand i Norge og 10 000 Mand i Reserve paa

Grænsen. Heraf findes nu omtrent 17 000 Mand i Norge. Den norske Styrke paa Demarkations-Linien tilligemed Christianias og Kongsvingers Garnisoner udgjør neppe 10 000 Mand. Denne kan i en Tid af 5 Uger successive vokse til 21 000 Mand. — Saaledes er, ifølge de os igaar fra Undersøgelses-Kommissionen meddelte Oplysninger, Forholdet mellem Stridskræfterne tillands. — I Henseende til Søstyrken har vi ligeledes erfaret: at den svenske Styrke ved Angrebet paa Hvaløerne var 4 Linieskibe, 3 Fregatter og 75 store Kanon-Chalupper, foruden en Del andre Fartøier: at den norske Styrke, som i dette Efteraar kan bringes i Virksomhed, ikkuns er 6 Brigger, 4 Kanon-Skonnerter og 36 Kanon-Chalupper: at der desuden er i Trondhjem 10 Kanon-Chalupper og i Bergen 2 Kanon-Skonnerter, som ei kan bringes i Beregning, da de er for langt fra Kamppladsen: at Kanon-Jollerne, hvoraf haves et Antal i Frederiksværn og Christianssand, ikke kan bruges i denne Aarstid: at de svenske Krigsfartøier har tildels sværere og bedre Skyts samt fortrinligere Krud end de norske.

Med Hensyn til Arméens Proviantering, Beklædning, Medicinal-Væsen og Ammunition har vi erfaret: at af Magasinerne, som er anlagte og anlægges op i Landet nordenfor Christiania, kan en Armee af en Snes Tusinde Mand neppe fødes i tvende Maaneder, om man end antager, at Kornforraadene i rette Tid kan vorde forvandlede til Mel og Brød, hvoraf ikkuns haves ubetydelig Beholdning: at det vel var muligt, formedelst det frugtbare Aar og den hyppige Tilførsel, at anskaffe i Landet betydeligere Forraad, men at det derimod er næsten umuligt at fremskaffe dette til rette Tid og Sted: at Armeen vel har Forraad af adskillige Klædningsstykker, men dog mangler de til et Vinterfelttog nødvendige Klæder: at Armeen vel har taalelige Lasaret-Fornødenheder, men dog savner et betydeligt Antal Læger: at Armeen vel har nogenlunde Forraad af Ammunition til Haandgevær, men derimod har betydelig Mangel paa Ammunition til det grove Skyts og til Fæstningerne; at den største Del af Ammunitionen bevares i Akershus Fæstning, som formodentlig straks efter Fiendtlighedernes Udbrud falder i den svenske Armees Hænder. — Resultatet af alt dette er: at vi fra Søsiden med en Magt, der ikke er halv saa stærk som den svenske, skulde gjøre Modstand — og at vi tillands med omtrent 20 000 Mand slet klædte og slet fødte Tropper skulde møde en krigsvant Armee af omtrent 40 000 Mand, som ved Hjælp af britiske Subsidier er i den ypperligste Tilstand, som har et fortrinligt Artilleri og Kavaleri, og som anføres af Kronprinsen af Sverige. Udfaldet kan man lettelig be-

regne. Vor liden nu samlede Styrke maa prise sig lykkelig, om den, uden altfor stort Tab, og uden at afskjæres fra sine Magasiner og Forstærkninger ved en fra Kongsvinger-Egnen fremtrængende fiendtlig Kolonne af 8 til 10 000 Mand, kan naa Fjeldbygderne. Her holdes den samlet og i Bevægelse ved smaa Angreb og Rygter om Angreb, indtil Magasinernes Forraad er fortærede, og Almuerne er kjede af Skyds og Udskrivninger. Derpaa maa Armeen enten gaa hjem til Lægderne, eller retirere til Bergens og Trondhjems Stifter, hvor nogle Forraad formodentligen imidlertid er samlede. Her bliver Armeens Levninger i Ro, indtil Sommerens Ankomst gjør en mægtig Sø-Expedition mulig.

Denne Fremstillelse af Begivenhedernes sandsynlige Gang er bygget paa den Forudsætning, at Armeen besjæles af een Aand. Men det tillades mig at ytre den Formodning, at den svenske Armees gode Opførsel, det Maadehold, hvormed Kronprinsen har benyttet sine vundne store Fordele, Kong Christian Frederiks Bortreise, og 7 Aars bestandige Uro og Savn har betaget en stor Del af Armeen Lyst til at indlade sig paa den lidet Held lovende Kamp, som nogle synes at ønske. Deres Uvilje kan ikke tilskrives Mangel paa Mod og Kraft; thi disse Egenskaber mangler sikkerligen intet vel anført norsk Troppe-Korps; men man maa søge Aarsagen i den Omstændighed, at de vil vide, for hvilket Øiemed de skal opofres og Landet ødelægges. Begivenhederne i forrige korte Felttog synes at give denne Formodning Styrke, — ei at tale om Almuens bestemte Uvilje til videre Skyds, der snart vilde gjøre militær Tvang nødvendig, — hvis Følger man letteligen kan beregne.

Men, mine Herrer! Disse Vanskeligheder, hvor store de end synes, er endda ikke de største! Fra Finanserne, denne Pandoras Æske, fremstiger en ny Sværm af Bekymringer og Ulykker. Vi har igaar hørt, at Rigsbanken i Christiania har udgivet Sedler for omtrent 20 Millioner Rbdlr. N. V., at omtrent $1^1/_2$ Mill. Rbdlr. N. V. formodentlig endnu cirkulerer i Norge i norske Assignations-Beviser og danske Kurant-Sedler: at den hele cirkulerende Masse af offentlige Penge-Repræsentativer altsaa udgjør omtrent $21^1/_2$ Mill. Rigsbankdaler N. V., — at omtrent 3 Millioner af denne Sum er anvendte til Udlaan til private, som kan ventes tilbagebetalte; at følgeligen omtrent $18^1/_2$ Million falder Staten til Last; — at det Fundament, hvorpaa denne Papirmasses Kredit hviler, nemlig de ved Forordning af 5te Jan. 1813 Rigsbanken tilstaaede 6 Procents Heftelser i alle faste Eiendomme, udgjør omtrent

$4^1/_2$ Mill. Rbdlr. i Sølv, som, efter den af Rigsforsamlingen paa Eidsvold eengang for alle fastsatte Kurs af 200 Rbdlr. i Sølv for 375 Rbdlr. i Sedler, udgjør omtrent $8^1/_2$ Mill. Rbdlr. N. V., — hvilke fradragne den til Statens Last faldende Masse af omtrent $18^1/_2$ Mill. Rbdlr., levner en, rigtignok garanteret, men ganske ufunderet Masse af omtrent 10 Mill. Rbdlr. — Under saadanne Omstændigheder indser man letteligen, at Repræsentativernes allerede meget sjunkne Værdi maa formindskes i betydelig Grad, i det Øieblik Fiendtlighederne udbryder, om Fabrikationen end ikke blev fortsat; men skulde Fabrikationen fortsættes som hidtil, saa vilde Repræsentativerne meget snart blive til intet andet end Makulatur-Papir, og saaledes dele Skjæbne med Frankriges Assignater. — Naar denne os fra den danske Regjering testamenterede, indbildte Rigdomskilde saaledes ophørte at flyde, ophørte tillige Midlerne til at lønne Armeen og til at skaffe den Fornødenheder. Vi har hørt, at en Krigsmaaned koster omtrent 3 à 4 Millioner Rbdlr., hvorimod de ordentlige Statsindtægter neppe udgjør 200 000 Rbdlr. maanedlig, naar Krigen stanser Handelen og Skibsfarten. Skulde Krigen altsaa fortsættes, maatte Skatter og Afgifter idetmindste vorde 20 Gange saa store, som de nu er. Men jeg spørger, om Nationen kan eller vil bære denne Byrde? — Svaret kan enhver give sig selv. Jeg tror det ganske overflødigt at anføre mere til Bevis for, at Norge uden Forenings-Punkt, uden allierede, uden øvede Generaler, uden Handel, uden Skibsfart, uden Finanser ikke kan udholde Krig med Sverige, understøttet af Europas største Magter.

3. Er den isolerede Tilstand ikke ønskelig, ikke opnaaelig, saa maa vi altsaa tænke paa Norges Forening med et andet Rige! Med Danmark? — Neppe kan nogen Nordmand for Alvor nære Tanken om Gjenforening med Danmark, hvis politiske System er saa stridende imod Norges Interesse, hvis Regjeringsform er den despotiske, hvor Kongen er Lovens Begyndelse og Ende, hvis Beliggenhed forbyder al gjensidig Hjælp, hvis forstyrrede Finanser længe har været et Ordsprog, hvis indviklede Kollegialvæsen dræber al Aand, hvis fordærvelige Karakterløshed altfor meget har smittet os, hvis Smaahedsaand har efterladt sig altfor mange Spor hos os. Ei at tale om, at de Magter, som har bevirket Adskillelsen, nok vil vide at forhindre Gjenforeningen. — Med Rusland? — Var Rusland end ikke en af de Magter, som har garanteret Norges og Sveriges Forening under een Konge, saa formoder jeg dog, at de Love, hvorefter dette Land bestyres, er saa forskjellige fra dem, vi har, og som vi med Ret ønsker at beholde, at

enhver alvorlig Tanke om Forening med dette Rige maa forsvinde. — Med Stor-Britannien? — Var denne Stat end ikke iblandt de Magter, som har garanteret Norges og Sveriges Forening, saa vilde Tanken om Forening med den ved første Øiekast sikkerligen finde Bifald hos mange. Men ved nøiere Eftertanke vilde man letteligen indse, at Sprog, Sæder, Religion, Love, Indretninger er altfor forskjellige til, at denne Forening kunde vorde lykkelig, og at Stor-Britanniens Magt og Rigdom er saa umaadeligen stor i Sammenligning med Norges, at dette Rige ikkuns blev en Koloni af hint, og derfor maatte finde sig i Kolonial-Behandling, som aldrig er heldbringende.

Vi maa altsaa henvende vore Øine til vor Nabo Sverige, og gribe den os tilbudne Leilighed til, som et frit og selvstændigt Folk, at forenes med det frie og selvstændige svenske Folk. — For denne Forening taler Beliggenheden, da det er umuligt at kaste et Blik paa Kortet, uden at forundre sig over, at den skandinaviske Halvø er adsplittet i tvende Stater; det norske og svenske Folk har fælles Oprindelse, fælles Religion, fælles Sæder, fælles Tapperhed, fælles Frihedskjærlighed, fælles gamle Love, fælles gamle Indretninger, fælles gamle Sprog, som den svenske Nation dog har vedligeholdt i større Renhed end den norske, fælles politisk og Handels-Interesse. De Indvendinger, som jeg idag har hørt imod Norges og Sveriges Forening, er:

a) At Norge maa frygte for den svenske Adel. — Jeg spørger, hvori bestaar da den svenske Adels saa frygtelige Rettigheder? — Siden de i 1800 og 1809 forefaldne Forandringer, bestaar de ene i Navnet og Skjoldet, samt Ret til at møde som særskilt Stand paa Rigsdagene, da alle Familie-Hoveder tager Sæde paa Ridderhuset, og tilsammen at have een Stemme, lige med Præstestanden, Borgerstanden og Bondestanden. Hvorledes disse den svenske Adels Rettigheder skulde vorde Norge farlige, begriber jeg sandeligen ikke, især da vor Konstitution udelukker dem. — Har den danske Adel, som tyranniserede over danske vornede, ikke kunnet bringe den norske Bondestand under Herremands-Aaget, uagtet Norge ikke havde Skyggen af en eneste konstitutionel Rettighed: saa ser jeg aldeles ingen Grund, hvorfor den svenske Adel skulde kunne vorde farlig for Norge, som, Gud være lovet! nu har givet sig en fri Konstitution, efterat det ved Sveriges Mellemkomst var befriet fra Kongen af Danmarks uindskrænkede Herredømme.

b) Den anden Indvending er: at man maa frygte for den svenske Regjerings Lyst til glindsende Krigsbedrifter og til Erobrings-

krige. Man kan ikke negte, at den svenske Historie fremviser flere Regenter, som bar blodige Laurbærkranse, end saadanne, som lod sig nøie med fredelige Palmer, flere store Konger, som, ved at erhverve et udødeligt Krigernavn, styrtede Landet i Armod og Sorg, end saadanne, som af Fredens Skjød fremlokkede Velstand og Glæde. Men man maa antage, at Regjeringen er bleven klog af en bitter Erfaring, og at Sverige, efterat have faaet Havet til Grænse, og efterat have tabt alle Besiddelser i Tyskland, vil indskrænke sig til eget Forsvar. Unegteligen er Tanken om Finlands Gjenerobring meget kjær for mange Svenske. Men neppe tænker nogen oplyst Svenske, som kjender Ruslands Magt og Ressourcer, for Alvor herpaa. — Desuden beror det jo paa os at forebygge de ulykkelige Følger for Norge af en Erobringskrig, ved at indskrænke det udskrevne Militærs Anvendelse til den skandinaviske Halvøs Forsvar; ei at tale om, at det ifølge Konstitutionen jo beror paa Stortinget at tilstaa Regjeringen Penge, uden hvilke Krig vanskeligen føres.

c) Den tredie Indvending er: at man maa frygte for, at den svenske Regjering vil misbruge sin Magt til Norges Undertrykkelse. Hertil svarer jeg, at Garantien herimod maa vi søge i vor egen Kraft og i den svenske Nations gamle Friheds-Kjærlighed. Denne vil hindre enhver retskaffen Svensk fra at understøtte Regjeringens mulige Forsøg imod Norges Frihed, da han ikke kan ønske, at Regjeringen skulde i Norge faa en Magt, som den siden kunde anvende til at kuldkaste Sveriges konstitutionelle Frihed.

d) Den fjerde Indvending hentes fra National-Hadet mellem begge Nationer. Det er unegteligt, at Nabo-Nationer i Almindelighed hader hinanden, uden at vide hvorfor. Men et saadant ufornuftigt, ukristeligt Had maa forsvinde ved fornuftig Eftertanke, ved nærmere Bekjendtskab, med Tiden, og ved god Behandling fra Regjeringens Side.

4. Efterat jeg saaledes har bestræbt mig for, saa korteligen som muligt, at besvare de 3 første af mig fremsatte Spørgsmaal, vil vi kaste et sammenlignende Blik over Norges Forfatning under det danske Herredømme, og den, vi kan berede vort Fædreland i Forening med det frie svenske Folk.

Under det danske Herredømme maatte vi adlyde en uindskrænket Monark, som efter eget Forgodtbefindende kunde raade over vort Liv, vor Frihed og vore Eiendomme. I Forening med Sverige adlyder vi en fri Konstitution, som sikrer Folket Ret til at give sig selv Love, til at beskatte sig selv, samt borger for Personernes og Eiendommenes

Sikkerhed. Under dansk Herredømme trykkedes og indskrænkedes vor Handel, Skibsfart og andre Næringsveie af forhadte Monopolier. — I denne Henseende behøver jeg ikkuns at henvise til Handelen paa Ostindien, Vestindien, Island og Færøerne. Norge regjeredes ved danske Forordninger, til hvis Affattelse sjelden eller aldrig nogen Nordmand, der kjendte Norge, havde medvirket. Norge oversvømmedes af danske Banko-Sedler, som det fik for sine solide Exporter. Da næsten ingen af Statens offentlige Indretninger fandtes i Norge, udarmedes det derved, at Overskuddet af Stats-Indtægterne droges til Danmark. — Norge savnede Anledning til videnskabelig Dannelse. — Formedelst Norges fiendtlige Stilling imod Sverige maatte Bonden tilbringe den største Del af sit Liv, ja indtil det 45de og 50de Aar, under Militærstandens Tvang. Under Foreningen med Sverige forbyder Konstitutionen alle trykkende Monopolier. Love og Anordninger bliver passende til Rigets Tarv, da Nationens deputerede giver den Love, og et Stats-Raad af norske Mænd stedse omgiver Tronen. Norge faar sit eget Pengevæsen og egen Bank. Det kan altsaa ikke oversvømmes af fremmede Banko-Sedler. Alle Rigets offentlige Indretninger bliver inden Norges Grænser. Norge kan altsaa ikke udarmes derved, at dets Skatter og Afgifter drages ud af Landet. Overskuddet af disse Indtægter vil kunne anvendes til Indretninger, hvis Øiemed er at befordre Nationens videnskabelige Dannelse, hvorpaa dens sande Selvstændighed maa grundes; thi alle Tiders Erfaring har vist, at de mest dannede Nationer som oftest har foreskrevet de mindre dannede Love. Jeg behøver ikkuns at henvise til Grækerne, som, uagtet overvundne af Romerne, dog gav disse græske Sæder og græsk Sprog, samt til Romerne, som, uagtet overvundne af Barbarerne, dog paanødte disse deres Sæder og Sprog.

Af denne Sammenligning af Norges Tilstand under dansk Herredømme og dets Forfatning i Forening med Sverige, vil jeg blot drage den Slutning, at om denne Forening end ikke skulde i alle mulige Henseender opfylde Nordmandens Ønsker, saa har Norge dog vundet uendeligen meget ved Byttet.

Saaledes har jeg, mine Landsmænd! med den Frimodighed og med det kolde Overlæg, som jeg skylder Sagens Vigtighed, min Ære og min Samvittighed, fremført min Mening om den vigtige Sag, vi omhandler. Nu skal Eders Visdom afgjøre, om I, ved at erklære Norge og Sverige forenede under een Konge, med Forbeholdenhed af Eidsvolds Konstiution og Konventionen afsluttet paa Moss, vil befæste Norges konstitutionelle Frihed og Selvstændighed, eller om vi skal udsætte

os for ved Krigerens Vaaben at vorde et underkuet Folk, der ei har anden Vilje end Erobrerens vilkaarlige Bud, — om Norge, som i 7 Aar har sukket efter Rolighed, skal gjengives den gyldne Fred, Handel Skibsfart, Næringsveie, Overflod, — eller om vort kjære Norge skal gives til Pris for alle Rædsler og Plager, som Krig, borgerlige Uroligheder, Mangel og stansede Næringsveie medfører —

Den, som vælger Krig, maa vel betænke, hvormange ulykkeliges Sukke vil besvære hans Samvittighed i den sidste Stund, og hvormange Forbandelser han tager med sig i sin Grav. Han maa betænke, om han for den almægtiges Domstol kan forsvare, at have idag afsagt Dødsdom over tusinde uskyldige, som vil vorde Krigens Offere."

Efterat Grev Wedel havde afsluttet sin Tale, blev Sagen optagen til Votering. Af 77 tilstedeværende Medlemmer svarede 72 Ja, kun 5 Nei[1]. De to fraværende hørte ogsaa til Ja'erne. De fem Nei'er kom fra Bergens Repræsentanter, Assessor Hagerup, Konsul Konow, Kaptein Motzfeldt og Christie samt fra Sognepræst Nils Dahl fra Nordre Bergenhus Amt. Samtlige erklærede de, at de ansaa sig bundne i sin Votering gjennem sine Vælgeres imperative Mandat. Christie har desuden privat givet den samme Forklaring til Provst Fr. Schmidt, som endnu samme Aften i sin Dagbog nedskrev følgende vigtige Oplysninger derom: „Christie fortalte mig under Pauseringen, at han og hans Medrepræsentanter havde bestemt Kommission at votere Nei og at, uagtet han straks efter sin Hidkomst og Samtale med Kongen, hvorved han blev overtydet om, at der for ham intet var at gjøre, sendte en Stafet til sine Mandanter for, efterat de havde erholdt denne Oplysning, at udbede sig deres Bestemmelse, fik [han] igaar med Stafet fornyet Fuldmagt til at svare Nei. Nordal Brun skal have faaet Pluraliteten til at fatte denne Beslutning ved at paategne den omsendte Liste saaledes: Om alle vil være Menedere, saa vil jeg dog ikke være det."

Endnu stod tilbage at besvare det tredie af de fremsatte Spørgsmaal, som Christie havde formuleret: skal Kongen nu straks vælges?

Motzfeldt var her den ivrigste Talsmand imod en øieblikkelig Afgjørelse; han vilde, at der ikke skulde skrides til Valg, førend man havde afgjort de Forandringer, som skulde foretages med Grundloven. Inden Forsamlingen var Stemningen i dette Punkt meget delt, og det var til en Begyndelse usikkert, hvorhen Flertallet vilde vende sig.

---

[1] Et Brev om disse Forhandlinger fra Ole Haakenstad er trykt i *Verdens Gang* for 6te April 1901.

Motzfeldt selv frygtede for, at han skulde ligge under. Grev Wedel holdt paa, at Kongevalget nu burde ske med det samme, men mødte Modstand fra Christies Side, der støttede Motzfeldt. Det var Christie, som afgjorde Sagen. Med 47 Stemmer mod 30 besluttedes at lade Kongevalget henstaa.

Om Grev Wedels senere Deltagelse i Stortingets Forhandlinger kan vi fatte os i Korthed. Den 25de Oktober gav han nogle Bemærkninger tilbedste i en Debat om Grundlovens § 25, og han talte atter den 27de ganske kort over samme Emne, men dog nok til at irritere anderledes tænkende[1]. Den 29de talte han, ogsaa i al Korthed, om et formelt Spørgsmaal, og træffes saa ikke igjen før den 1ste November, da han deltog med nogle faa Ord i en Debat om Pengevæsenet. Mere udførlig deltog han samme Dag i Debatten om Flaget, uden dog her at lægge noget mere vægtigt Ord i Laget, hvorhos han lidt senere udtalte sig mod det bekjendte Forslag af Konsul August Konow om egne Konsuler for Norge.

Den 1ste November synes der at have været en vis Ilterhed over Forsamlingen, der gav sig Luft hos flere Talere, derimellem ogsaa hos Grev Wedel. Stortinget behandlede Spørgsmaalet om Banken, hvor Grev Wedel øvede Indflydelse paa Beslutningens endelige Redaktion, og om Flaget; i Anledning af dette havde Grev Wedel en enkelt faktisk Oplysning at meddele. Dertil kom Spørgsmaalet om Norges Statsgjæld.

Det var foreslaaet, at Norge ikke skulde tilsvare nogen anden end sin egen National-Gjæld, og derunder indblandedes da ogsaa det meget nærliggende Spørgsmaal om Norges Forhold til den danske Statsgjæld, — om ikke dette burde „i alle Tilfælde alene afgjøres af Nationen“.

Grev Wedel mente, at det maatte være den svenske Regjerings Sag at istandbringe et Opgjør med Danmark, og at man uden Fare kunde overlade Ordningen til den, da derved Danmark snarere vilde komme tilkort end vi. Senere i Debatten ytrede han, at Stortinget

[1] I Jørgen Aalls Dagbog for 25de Oktober (*Bidrag til Norges Historie i 1814*, II, S. 384) nævnes, at Grev Wedel har ytret sig under Debatterne om Hæren og Flaaden; derefter heder det for 27de Oktober (*smstds.*, S. 386): *„Stoltenbergs Forslag, at et Antal Kanonbaade, indtil det halve, maatte, om end Sverrig blev angrebet af en Fiende, forblive i norske Havne til Søekysternes Forsvar, blev først fremsat. — — — Grev Wedel opponerede det med Hæftighed og bitter Sarcasme, paa Grund af, at denne Qvæstion forhen i Forsamlingen var afgiordt. Rejersen gav Greven en skarp Strophe, fordi han havde lignet denne Diskussion med Børneværk.“*

ikke burde blande sig i denne Sag, da den var et diplomatisk Anliggende, og at den først blev at forelægge for Stortinget, naar den var opgjort med Danmark af den svenske Regjering, hvem dette tilkom ifølge Kielertraktaten. „Adskillige anmærkede, at denne Traktat ei vedkommer os og aldrig er erkjendt af Nationen.“

Den 2den November talte han atter om et redaktionelt Spørgsmaal, og ved Forhandlingerne om Værnepligtsparagrafen fik han Leilighed til at fremsætte en af sine fra Ungdomsopholdet i England stammende Ideer, idet han ytrede, at Flaaden i Krigstid maatte faa sin Besætning gjennem Hvervning.

Samme Dag deltog Grev Wedel med en vis Varme i Debatten om den Ed, som skulde aflægges til Konstitutionen, idet han der vilde have indtaget den Bestemmelse, som var foreslaaet af de kgl. Kommissærer, at den samme Ed ogsaa skulde aflægges til Kongen, bl. a. af den Grund, at da der nu valgtes en ny Kongeæt, saa maatte der ogsaa sværges til denne. Efter en varm Debat blev det foreslaaede Tillæg forkastet med stort Flertal.

Ligeledes deltog Grev Wedel i Debatten om Udlændingers Naturalisation, — et af de Spørgsmaal, hvorpaa der fra begge Sider i 1814 lagdes størst Vægt. Han forsvarede her Kommissærernes Forslag om, at Kongens Sanktion skulde kræves for at gjøre Stortingets Beslutninger om Naturalisation gyldige. Ogsaa her stod Meningerne ligelig delte. Som Præsident afgjorde Christie Sagen, idet der var 39 for og 39 imod Forslaget, og da Christie var blandt de sidste, faldt dette. Fremdeles havde Grev Wedel paa denne Dag en kort Replikveksel med Nansen. Denne kom med en Ytring om, at de kgl. Kommissærer maatte være bange for Ordet „Selvstændighed“, hvortil Grev Wedel gjorde opmærksom paa, at dette Ord forekom i § 1 af det ved Kommissærerne fremlagte Forslag.

I Mødet den 3die November forefaldt der endelig et skarpt Sammenstød, der vidnede om, at de gamle bitre Stemninger fra Eidsvold endnu kunde have sin Magt. Der var Tale om en Takadresse til Christian Frederik, og Grev Wedel gik der stærkt ind paa det personlige Felt. Han mødte derved megen Misbilligelse.

Grev Wedel har saaledes heller ikke paa det overordentlige Storting grebet meget ind i de Forhandlinger, der optog Forsamlingens Møder. Men han har dog ikke været uden Indflydelse paa selve Begivenhedernes Gang. Han var nemlig i det senere Afsnit af Stortingets Forhandlinger bleven Medlem af den specielle Komité, der under-

handlede med Kong Carl XIII's Kommissærer, og det var denne, som øvede den største Indflydelse. Men om dens Forhandlinger vides kun lidet.

Fra først af var disse Underhandlinger førte ved den Komité, som var valgt den 14de Oktober. Men dennes Opgave maatte ansees som en mere afgrænset, og der fremkom derfor efter den vigtige Beslutning af den 20de fra forskjellige Hold Forslag om enten at give Komitéen udvidet Fuldmagt eller at nedsætte en ny. Stortinget besluttede den 26de, at Komitéen skulde fortsætte Underhandlingerne med de kgl. Kommissærer, men at den i denne Anledning skulde forstærkes med fem nye Medlemmer. Disse blev Kaptein MOTZFELDT, Biskop SØRENSSEN, Generalpolitidirektør DIRIKS, Grev WEDEL JARLSBERG og Pastor N. ST. SCHULZ. Endvidere blev det besluttet, at Stortingets Præsident skulde deltage i den Del af Komitéens Forhandlinger, som gik ud paa at gjøre Indstillinger til Stortinget. Paa denne Maade fik Christie Plads i Komitéen, i hvis Arbeide han tog en fremragende Del.

Underhandlings-Komitéen var den egentlige Bærer af de Forhandlinger, som nu førtes, og som dannede Broen mellem Stortingets Beslutning om Foreningen af 20de Oktober og Kongevalget af 4de November. Paa denne Dag valgtes i et Eftermiddagsmøde Kong Carl XIII af Sverige enstemmig til Norges Konge, og dermed var det sidste Led føiet ind i den Kjæde af Statsakter, der i 1814 førte til de to skandinaviske Kongerigers Forening. For at overbringe Meddelelsen herom til Kronprins Carl Johan, som opholdt sig i Frederikshald, valgtes der en Deputation, som den 7de November begav sig derhen. Grev Wedel var dennes Formand; de øvrige Medlemmer var Biskop SØRENSSEN, Major HEGERMANN, Generalpolitidirektør DIRIKS, Konsul KONOW, Lensmand FORSETH og Gaardbruger SANDVIG.

Paa Stortingets og Deputationens Vegne holdt Grev Wedel følgende Tale til Kronprinsen ved Audiensen i Frederikshald:

„Høibaarne Fyrste, Sveriges og Norges Kronprins! Naadigste Herre! — Kongeriget Norges Storting har paalagt os den behagelige Pligt at overbringe Deres Kongelige Høihed den Efterretning, at det norske Folks Repræsentanter den 4de Dag i denne Maaned enstemmigen har valgt og erkjendt som Norges konstitutionelle Konge Hans Majestæt Kong Carl den trettende og Efterkommere i Overensstemmelse med Successions-Ordenen af 26de September 1810. — Saaledes er da den skandinaviske Halvøs tvende gamle Kongeriger, som Naturens Herre forenede, men som menneskelige Lidenskaber og Fordomme adskilte,

atter sammenknyttede med uopløselige Baand, og den lykkelige Tid kommen, da Nordmænd og Svenske kan favne hinanden som Brødre, der har en fælles Fader, og da de kan kappes om at vise denne fælles Fader Lydighed, Troskab og Hengivenhed. — Denne lykkelige Forening var allerede for Aarhundreder siden Gjenstanden for oplyste Nordmænds og Svenskers Ønsker; men det var Hans Majestæt Kong Carl den trettende og hans værdige Søn forbeholdt at fuldføre dette herlige Værk. Rygtet om Hans Majestæts faderlige Regjering over hans Forfædres Rige, og Gjenlyden af Europas Beundring for Deres Kongelige Høiheds udmærkede Dyder og Heltebedrifter bortryddede de Hindringer, som ulykkelige Tildragelser havde opreist derimod. — Idet vi høiligen beklager, at Hans Majestæts svage Helbred hindrer ham fra, i denne strenge Aarstid, at glæde sine nye Undersaatter med sin Nærværelse, tillader vi os, paa vore Medborgeres og vore egne Vegne, at ytre for Deres Kongelige Høihed det oprigtige Ønske, at De og Deres haabefulde Søn vilde naadigen behage, i Norges Hovedstad at modtage Pantet paa det norske Folks usvigelige Troskab og urokkelige Hengivenhed for dets nye Konge og Kongeæt, og at Deres Kongelige Høihed derved vilde give os Leilighed til nærved at beundre den Fyrste, hvis sjeldne Egenskaber bestemte ham til at bære Norges og Sveriges forenede Kroner, naar Hans Majestæt, mæt af Dage og ledsaget af sine Undersaatters Velsignelser, er gaaet til Hvile ved Siden af sine Forfædre."

Kronprinsen svarede hertil:

„Mine Herrer! Ugjerne bar de Svenske Vaaben mod Nordmænd. Krigen var uden Øiemed i det Øieblik, da Eders Anfører tilbød at ville tilbagelevere den udøvende Magt i Nationens Hænder. Kongen har ikke villet gjøre sine Rettigheder gjældende. Standhaftig paa den Vei, han havde valgt, ansaa han sig lykkeligere ved at regjere over en fri Nation, end over et ved Vaaben undertvunget Folk. Han gav Eder derfor Tid til at raadslaa om de vigtige Grundsætninger, hvorpaa Samfundets Frihed og Selvstændighed skulde bygges. — Jeg kjender den Aand, som har hersket i Stortinget. Om end Feiltagelser i Grundsætninger enkelt Gang viste sig, sporede jeg dog stedse med Fornøielse Redelighed i Eders Forsæt. Lader os takke Forsynet, som foreskrev os vore Pligter, og lader os betænke, at vi har fælles Interesse at forsvare, fælles Farer at gjennemgaa, fælles Lykke, fælles Ære at haabe. — Jeg opfylder gjerne Eders Ønske, og skal imorgen med min Søn afreise til Christiania."

Som Tegn paa Kronprinsens Erkjendtlighed modtog Grev Wedel en pragtfuld, brillanteret Gulddaase, med den høie Givers Portræt i Emaille. Senere blev han, den 7de Januar 1815, dekoreret med Nordstjerneordenens Kommandørkors, hvorfor *Rigstidenden* den 8de April gav følgende Begrundelse: „Dels som Embedsmand og dels som Privat, har han i forskjellige Virkekredse, ved sjelden Indsigt, Tilsidesættelse af egen Fordel og kraftfuld Anstrengelse bidraget til at hævde Fædrelandets Held, især i økonomisk Henseende."

Som i Talen lovet, afreiste Carl Johan straks efter til Christiania, hvor han ankom om Aftenen 9de November. Fr. Schmidt skrev derom i sin Dagbog[1]: „En Kanon blev affyret som Signal til Kronprinsens Nærværelse. Jeg gik ned paa Toldbodbryggen og saa derfra først et Gjenskin paa Himmelen af Faklernes Ild paa Toppen af Ekeberg, siden Faklerne, der i den bælmørke Aften hoppede som Lygtemænd ned ad Bjerget — et skjønt Syn, som hævedes end mere af den mellem det og mig liggende dunkle, brusende Bjørvik. Bag mig laa den illuminerede By med den støiende Folkevrimmel. Jeg stod ensom paa Bredden af Toldbodbryggen og tænkte paa, hvorledes Falsen for 6 Aar siden, omtrent paa denne Tid, her søgte og fandt Døden. Jeg kastede endnu et Blik hen paa det mat oplyste Oslo, og idet jeg vendte mig mod den helt oplyste By, trøstede den Tanke mig, at hvor mørkt end det nærværende kan være, saa ligger dog vort Barndomsparadis i Erindringens Fakkelskin bag os og Elysiet i fuldeste Glans for os. Jeg gik til Palæet (B. Ankers Gaard) og trykkedes der af den høistærede Pøbel en halv Times Tid, førend 27 Skud fra Fæstningen i tre Afdelinger bebudede Togets Ankomst. Vort ridende Jægerkorps aabnede det, og det gule ridende Korps sluttede Truppen og paraderede siden udenfor Palæet. Skjønt Prinsevognen kjørte tæt forbi mig, fik jeg dog intet at se af Herligheden, fordi det var mørkt i Gaden og Vognen tillukket. Jeg vandrede en Times Tid op og ned af alle Gader for at se paa Illuminationen og Folkesværmen. Der var intet mærkværdigt ved den første, undtagen at Smør-Hagen (Mathisen), der sætter en Ære i at hylde den nærværende, ligesom han satte en Ære i at haane den forrige Regjering, havde anbragt det eneste Transparent, som fandtes i Byen, nemlig begge Rigers Vaaben under en Krone paa den ene og Ceres med sit Kornneg paa den anden Side af Porten, begge forsynede

[1] Korte Skildringer af Indtoget findes derhos i JØRGEN AALLS, P. MOTZFELDTS og C. PAVELS's Dagbøger.

med tarvelige Inskriptioner og nedenunder dem *C. J.* illumineret med Lamper.“

Under den nye Kronprinses Ophold i Hovedstaden fortsatte Stortinget sine Forhandlinger. Dets Medlemmer deltog tillige i de officielle Festligheder, hvortil Kronprinsens Nærværelse gav Anledning. I Referaterne fra Stortinget møder vi ogsaa nu Grev Wedels Navn af og til. Han har vedvarende deltaget i Debatterne. Saaledes havde han 12te November Ordet i Lagtinget, da der forhandledes om en Fremlæggelse af Statsraadets Protokol for at søge Oplysninger om Konventionen i Moss. „I den Anledning,“ siger Fr. Schmidt i sin Dagbog, „opstod der adskillige Debatter mellem Wedel og Treschow paa den ene Side, som var mod Forslaget, og Koren, Nansen og Motzfeldt paa den anden Side, som understøttede Motionen. Treschow kunde ikke negte, at jo Stortinget havde Ret til at fordre deslige Oplysninger, men fandt det uklogt nu at forlange dem. Wedel mente, at Motionen ingen anden Hensigt kunde have end at ville chikanere Statsraadet og tilfredsstille en utidig Nysgjerrighed hos Publikum, og kom ved den Leilighed i Strid med Nansen om Forskjel paa Nysgjerrighed og Videbegjærlighed. Treschow anførte til Slutning noget, som baade var Sagen uvedkommende og tillige var en aabenbar Løgn, nemlig at der havde været Dissens om Sagen i Odelstinget (Motionen blev der enstemmig antagen), men blev af Motzfeldt vist tilrette. Omsider — efterat Diriks, som tilstedeværende ved Konventionen, og Collett, som Broder til Statsraaden, havde veget deres Sæde — blev Motionen med 10 Stemmer mod 7 antagen.“

Det var denne Undersøgelse af Protokollerne, som siden ledede til, at Statsraad Haxthausen blev anklaget for Rigsret. Samme Dag, 12te November, blev ligeledes Grev Wedel indvalgt i den Komité, der blev nedsat til at afgive Indstilling om de endnu uafgjorte Gjenstande. Komitéen var hurtig færdig og afgav allerede den 15de sin Indstilling, som blev foredragen i Stortinget.

Atter igjen den 21de og 23de November deltog Grev Wedel med nogle korte Bemærkninger i Debatten og fik derunder bl. a. Anledning til at satirisere over de lange, tildels noksaa indholdsløse Taler, hvormed enkelte Repræsentanter havde optaget Tiden og trættet sine Kolleger. Imidlertid nærmede Stortingets Forhandlinger sig mod sin Ende. Dets høitidelige Afslutning foregik den 26de November, og derefter kunde Kronprinsen afreise fra Christiania til Stockholm.

Landet havde dermed opnaaet den Fred, hvorefter det længe havde sukket, — den Fred, som nu var bleven en Nødvendighed, hvis det ikke gjennem de økonomiske Byrders Tryk skulde gaa under. De nygrundede statsretslige Forhold — fremfor alt Organisationen af det nye Statsmaskineri — kunde derved ogsaa, i Fredens Ly, vinde Tid til at fæstnes og videre udvikles. Den nye Administration havde endnu ved sig meget af det provisoriske Præg, der var en Følge af den Hast, hvormed alt i 1814 havde maattet gaa under Pres af de ydre Forhold. Nu skulde den, ligesom den nye Forfatning vinde den Fasthed, der var fornøden for at staa igjennem Tiderne.

XIV.

GREV WEDEL, CHRISTIE OG MOTZFELDT.

Stortinget i 1814 var ingen Forsamling, som glimrede ved en længere Række af parlamentariske Størrelser. Hos dets Medlemmer var der megen jævn Dygtighed, og adskillige af dem var høit anseede Mænd, der fra sin private Virkekreds medbragte de bedste Lovord. Men de tog ingen fremtrædende Del i Forhandlingerne, og det er forbausende, hvor mange af dem der valgte det Parti at forholde sig aldeles tause. Hos andre, der udfoldede en stor kvantitativ Taleevne, kan det tænkes, at de var drevne dertil af en stærk politisk Nervøsitet, som paa den Maade skaffede dem Afløb for deres Tanker. Forholdsvis faa af disse Norges første Stortingsmænd fik siden en længere politisk Løbebane.

Op over de øvrige ragede imidlertid tre Repræsentanter. Samtiden regnede dem med Rette som denne Forsamlings første Medlemmer, og senere Slægter maa deri give dem Medhold. Alle tre medvirkede, om end paa forskjellig Vis, til det lykkelige Resultat, som udgik af disse Forhandlinger. Til dem er det, Interessen fornemmelig knytter sig, og naar man har villet have Rede paa, hvad der bevægede Stortinget, hvad der foranledigede dette til at indgaa paa Foreningen, da er det til disse tre Repræsentanter, man vender sig for at erholde Svar. Grev Wedel, Sorenskriver Christie og Artillerikaptein Motzfeldt staar for os som de repræsentative Skikkelser paa det første overordentlige Storting, som fremdeles gjennem deres efterladte Ord taler til Landsmænd.

Meget forskjellige i sin Begavelses Art, meget forskjellige i sin Opfatning af Samtidens politiske Forhold, mødtes de alligevel i disse Høstdage, da endelig de store Beslutninger skulde fattes, der grund-

lagde Norges Fremtid. Deres Meninger om disse store Beslutninger er klare. Men der er dog ingen af dem, som mere tydelig afspeiler, hvad Tiden førte med sig, — ingen, som med mere grundet Indsigt i Begivenhederne har gjennemgaaet hele den med dem følgende Udvikling end netop Christie. Det er ikke for meget at sige om ham, at han i 1814 blev den politisk mest vidende Mand i Norge, og at det var i Kraft af denne sin Viden, han kunde fylde den ledende Plads, paa hvilken han tilsidst blev skudt frem.

I Januar 1814 var Christie ikke kjendt udenfor den snevrere Kreds, hvori han levede som den joviale, vittige Mand, der lavede Brandere og Kjældermænd, — den dygtige Embedsmand, personlig agtet og afholdt. I December samme Aar var han den Mand, paa hvem hele Norge regnede, lige hædret af Fyrste og Folk, overøst med Æresbevisninger, den nye Tids Mand.

Men for at komme saa langt havde han gjennemgaaet meget. Der var i det hele Land ingen, der som han havde taget Lærdom af det, som var foregaaet.

Paa Eidsvold var han Christian Frederiks fortrolige, hans begeistrede Tilhænger. Bagefter foretog han som Kongens og Folkets høit betroede Udsending en Reise til England og kom, med uforrettet Sag, tilbage til Norge i de samme Dage, da Konventionen i Moss skulde underskrives. Han valgtes saa af Bergens By til dens Repræsentant paa Stortinget, med det af Biskop Brun anordnede imperative Mandat: at stemme mod Foreningen. Da traf han, ved sin Ankomst til Østlandet, Christian Frederik, og i Samtaler med denne faldt alle Skjæl fra hans Øine. Fra nu af vidste han, hvor Landet laa, og han indrettede sig derefter, da Omstændighederne tilsidst lagde Ledelsen af Underhandlingerne med de kongelige Kommissærer ind under hans Tilsyn.

Hvad Christie hørte af Christian Frederik, kan forstaaes ud fra de Linier, paa hvilke han bevægede sig under disse Underhandlinger. Han vidste, hvor langt det var muligt at gaa, — han var paa det rene med ethvert Punkt, hvor det var rigtigt at vige, eller hvor han kunde staa fast, — og denne Viden skyldte han sin fordums Konges Fortrolighed. Af ham var han indviet i de med de allierede Magters Kommissærer førte Forhandlinger, ialfald i deres Resultater, og dette blev nu hans Rettesnor. For enhver, som følger de Underhandlinger, der førtes efter den 26de Oktober, vil det være indlysende, at disse ikke kunde været ledede med en saa sikker Haand, hvis der ikke

mellem de norske Underhandlere havde været ialfald een Mand, som var helt klar over, hvad der havde fremkaldt den Situation, som førte til Krigens Afslutning. Til yderligere Sikkerhed ved vi, at Christie selv for Fr. Schmidt har fortalt, hvad der bestemte hans Holdning, — at han hos Christian Frederik havde fundet den nødvendige Veiledning[1].

Saa kunde Christie handle, som han gjorde. I Kraft af et imperativt Mandat, som det blev ham umuligt at faa forandret, har han stemt imod den Forening, i hvis Grundlæggelse han bagefter tog en fremragende Del[2]. I dette Arbeide var han den kloge Statsmand, der med fuldt Overblik over Stillingen vidste, hvad han kunde forlange, og hvad han maatte indrømme. I denne Henseende er han allerede forlængst i Færd med at blive en Sagnfigur under den aldeles uhistoriske Betegnelse som „Præsident Christie". Men ingen Mytedannelse, der knytter den politiske Legendes Krans om hans store Skikkelse, vil kunne skabe et mere tiltalende Billede end det, som den virkelige Sorenskriver Christie byder os. Det var ikke Slumpetræf, ikke et flot *va banque* Spil, som gav hans Politik dens Præg. Alt var nøie overveiet og beregnet ud fra den Viden, som han havde erhvervet umiddelbart før Stortingets Samling[3].

Hvad derunder kom ham særlig til Nytte, var hans sunde, praktiske Opfatning. Christie havde som Menneske og som Statsmand sin Hovedstyrke i den *bon sens*, hvormed Naturen gavmildt havde udstyret ham, og i den Menneskekundskab, over hvilken han raadede. Han havde et ideelt Syn, men var ikke derfor en Træl af den Hyperidealisme, der i Politiken som ellers kun fører Menneskene ud paa de ufrugtbare Vidder. Han var en Natur, der laa for det reelle Arbeide. Derigjennem blev han netop Manden for en Situation som den, der forelaa om Høsten 1814. Ved Siden af en fast og modig Karakter, der ikke tillod ham at slaa af paa Principerne, eiede han tillige saa megen Opportunisme, at han kunde bøie til Siden, hvor han vidste, at disse ikke

[1] Christies egen Beretning herom til Fr. Schmidt er anført ovenfor, S. 299.

[2] Her er at mærke Motzfeldts Ord i *Breve og Optegnelser*, S. 46.

[3] Der har i de senere Aar været fortalt og gjengivet paa Tryk en Fortælling om et mystisk Brev med truende Indhold, som Christie skulde have modtaget fra Kommissærerne, men som han helt skulde have ignoreret. Fortællingens Kilde har det ikke været muligt at opspore. Den klinger imidlertid lidet sandsynlig, og det synes rimeligt, at her kun foreligger en Forveksling med den Begivenhed, der er fortalt af Borgermester PLATOU i dennes Nekrolog over Christie i H. P. SELMERS *Nekrologiske Samlinger,* II (Kjøbenhavn, 1852), S. 606.

derved vilde lide Skade. I personlig Omgang eiede han fremragende Egenskaber, egnede til at vinde dem, med hvem han kom i nærmere Berøring. Jovial og gemytlig, vittig og munter havde han Evnen til lige meget at arbeide sig fremad mod Underhandlingernes Maal i Selskabssalen som i de officielle Forhandlingsmøder, og paa begge Steder virkede han gjennem den varme Oprigtighed, der blev et af hans smukkeste Karaktertræk. Som faa andre eiede han Forudsætningerne for ikke at kjøre en Sag fast, derved at han besad en sjelden udviklingsdygtig Personlighed. Denne hans Udviklingsevne var end mere skjærpet under den Reise til London, hvorfra han nylig var vendt tilbage, og paa hvilken han havde lært meget.

Christie saa det Arbeide, som han blev sat midt op i, fra et almindeligt, europæisk Synspunkt. For ham var Foreningen en Nødvendighed, fremkaldt gjennem en Række af Begivenheder, paa hvilke ingen norsk Mand havde kunnet øve Indflydelse. Han saa de dybtliggende Aarsager, der havde gjort det umuligt for Christian Frederik at beholde den Kongetrone, der var ham reist. Der kunde da ikke for Christie være Tale om at slutte sig til det Raab om Forræderi fra de militære Chefers Side, om Uduelighed og Slaphed, der lød stærkest fra hans gamle Meningsfæller, som Udtryk for den Skuffelse, der greb dem, da ingen indfriede de store Talemaader, som havde baaret Begeistringen paa Eidsvold. Han havde dertil seet for meget af den virkelige indre Sammenhæng i de sidste Begivenheder og tiltrængte derfor ikke at søge deres Forklaring i saadanne ydre Grunde.

Foreningen kunde derfor heller ikke for ham staa i det ydmygende Lys, hvori hans gamle Venner fra Eidsvold mente at maatte se den. Christie blev da ogsaa bagefter en varm Ven af denne Forening, saa meget mere, som han hurtig fik et Indblik i Kronprins Carl Johans Karakter, der gjorde ham til den nye Regents hengivne Tilhænger og oprigtige Beundrer.

Paa en helt anden Maade betragtede Motzfeldt det, som nu foregik. Han har i sine Dagbøger[1] selv udtalt sig derom med den største Aabenhed, og han siger deri, at han ikke skjulte sine Meninger for de svenske Mænd, der var tilstede i Christiania som den tilkommende Konges Kommissærer. Han indfandt sig ved det overordentlige Storting med væsentlig de samme Meninger, som han havde havt paa

[1] For hans Vedkommende henvises i Almindelighed til *Breve og Optegnelser af* PETER MOTZFELDT, *udgivne af* K. MOTZFELDT, S. 24—90.

Eidsvold, og han overraskedes, da han i Christiania mødte en almen Stemning for en „Forening med Sverige paa billige Vilkaar som det eneste, der er at gjøre".

Under sit Arbeide som Formand i den Komité, der blev nedsat for at undersøge Rigets Tilstand, fik Motzfeldt Anledning til at blive nærmere bekjendt med alle Mangler og med de Vanskeligheder, som straks vilde melde sig, saafremt Krigen paa ny skulde udbryde. Af Hærens Førere hørte han det samme, og han mærkede Tegn paa, at den gamle begeistrede Stemning var forsvunden. Han ræsonnerede sig da til en forandret Mening. Han ansaa selv en Forening som nødvendig, hvis den blev buden paa hæderlige Vilkaar; først naar dette slog til, mente han at kunne forsvare for det norske Folk at gjenoptage en Krig under ulige Forudsætninger. Men det kostede ham meget at lempe sig saa langt.

Motzfeldt havde ikke af Christian Frederik modtaget nogen personlig Veiledning saadan som den, der blev given Christie. Imidlertid havde ogsaa han hørt visse Rygter og Formodninger om, at der var foregaaet noget mere end det, som Alverden vidste, — noget, som aldrig havde kunnet finde sit Udtryk i de officielle Protokoller og Dokumenter. Det, som var foregaaet i Sammenkomsterne mellem Kongen og de fremmede Kommissærer, havde ikke helt kunnet holdes hemmelig, og noget var sivet ud, som bagefter kommenteredes med Tillæg af Misforstaaelser, alt efter enhvers Standpunkt.

„Man vil vide" — skriver Motzfeldt i sin Dagbog for 20de Oktober — „at Grev (!) Orloff ved den sidste specielle Audiens, han havde hos Kongen paa Moss, skal have givet ham Forsikring om, at han skulde beholde alle sine Rettigheder til den danske Trone, naar han vilde nedlægge den norske Krone, og at det da skal være bleven aftalt at føre denne *qvasi*-Krig; men om dette er sandt, og om det er rimeligt, at man skulde kunne faa noget saadant at vide, er vel et Spørgsmaal. Nogle siger ogsaa, at Grev Orloff straks efter sin Ankomst til Kjøbenhavn skal have forudsagt, hvorledes Krigens Udfald skulde blive. Man drager af alle disse Ting den Slutning, at Kongens Hensigt med at tage Norges Krone var hele Tiden at forene den med Danmarks, og at da det gjældte om at miste den sidste, valgte han at opgive den første."

I det Referat, der var givet Motzfeldt, møder os baade Sandhed og Digtning. Han kan ikke have faaet det fra Christie, der af Kongen var bedre underrettet. Hvad Motzfeldt har nedskrevet, viser, hvorledes

det forefaldne kunde opfattes, naar man alene havde mere ufuldstændige Kilder. Motzfeldt var usikker, hvad han skulde mene derom; men han havde faaet Tvivl, og disse maatte virke paa hans Holdning.

Saaledes nærmede han sig alt mere mod Foreningen, men fremdeles modstræbende. Som Christie, Hagerup og Konow stemte han imod Foreningens principielle Anerkjendelse den 20de Oktober, men følte sig samtidig lettet ved ikke længere at være bunden af sine Vælgeres imperative Mandat.

I et Møde med de kgl. Kommissærer den 27de Oktober ytrede saa Motzfeldt til disse: „at det nu ei var Tiden til at tænke paa det nøieste Broderskab, og at man maatte gjøre Konstitutionen saaledes, at Nationen ei blev altfor meget urolig og misfornøiet. Jeg fortalte dem rent ud, at jeg stedse havde været imod Foreningen, at jeg nu derimod, da den er besluttet ved Stortinget, vil oprigtig arbeide til den, men at jeg vil, at Foreningen skal være hæderlig og saaledes, at Nationens oprørte Sind kunde beroliges. Jeg beskrev dem derved Stemningen i de to nordre Stifter.“

Det var den nøgterne, kjølige Mands Tilslutning til Kjendsgjerninger, han fandt det umuligt at modstaa. I denne begeistringsløse Resignation blandede der sig da tillige en sorgfuld Følelse over at maatte mærke Svaghed og Uenighed, Modløshed og Frygt hos Nationen. Bevidstheden om, at der var en anden Stemning oppe i de nordre Stifter (ɔ: Bergens og Trondhjems), kunde være ham nogen Trøst, men formaaede dog ikke at styrke ham i Tilliden til den hele Nations Kraft.

Paa dette Punkt mødtes han med den af Stortingets Medlemmer, der ellers skulde være hans Modsætning. Med den samme Skuffelse og med den samme Mistillid saa Grev Wedel paa sine Landsmænd. Det forekom ham en bitter Tanke, at Krigen var ført med den Slaphed, som han troede at kunne iagttage paa næsten alle Punkter. Hans Harme over det idelige Tilbagetog uden berømmelige Kampe var fremdeles ligesaa levende, som da han i Holmestrand hørte om den Konvention, der i hans Øine var en tarvelig Udgang paa de store Talemaader, som havde lydt paa Eidsvold. Han havde ventet mere af de Krigere, i hvis Rækker han i 1808 selv havde staaet som frivillig.

Der er intet bekjendt om, at Grev Wedel har modtaget nogen nærmere Oplysninger om, hvad der foregik under Christian Frederiks Forhandlinger med de store Magters Sendebud. Han var den Gang den isolerede Mand, med ganske faa Forbindelser. For ham havde det

til en Begyndelse ligget nærmest i denne Mission kun at se et af de allierede Magter, af Napoleons Overvindere paa Norges Konge øvet Tryk. Han kan have hørt Gjætninger om, at noget mere var foregaaet, og han kan derom have gjort sine Slutninger, saaledes at hans Viden i dette Punkt kan have været omtrent som Motzfeldts. Men dette var ikke nok til at lade ham forstaa, hvad der virkelig var skeet, — for hvilke Magter det var, Kongen havde veget, — hvad han havde vundet, og hvad han havde ofret.

Grev Wedel saa derfor paa Christian Frederiks Udgang i Norge med Følelser, der grænsede ind paa Foragten. Den personlige Uvilje mellem disse to Mænd var stadig bleven stærkere. For den haardføre „Jarl i Norden“, for den uforfærdede Idrætsmand var den kvindekjære unge Konge — „Skjørtekongen“ — lidet tiltalende. Men der var kommet mere imellem dem. Forfølgelser og Bagvaskelser paa Eidsvold havde sat Bitterhed i Sindet hos den, hvem de rammede, og det enslige Sommerliv paa Bogstad og Jarlsberg havde end mere bragt den Harme og Uvilje, hvormed Grev Wedel betragtede Kongen, til at modnes.

Saa var Vendepunktet kommet. Det af Grev Wedel længe imødeseede Øieblik, da Heldet maatte svigte Kongen, og da dennes Beregninger slog Feil, var nu oprundet. Det havde da været det rette at lade den prøvede Fyrste forsvinde, uden at gjøre Bemærkninger over ham og hans Færd. Det havde været bedre og værdigere at tie. Men Grev Wedel var for meget tirret, — han maatte give sin Harme Luft.

I Stortinget den 3die November forefaldt der et Sammenstød, i hvilket Grev Wedel af sin opsamlede Uvilje mod den tidligere Konge lod sig forlede til at gaa videre, end han burde. Der forelaa i Stortinget Forslag om en Takadresse til Christian Frederik. Om disse Forhandlinger har Schmidt — fra Eidsvold Grev Wedels Modstander — følgende at meddele i sin Dagbog:

„Wedel opponerede mod Præsidentens Ytring, at der var Forskjel paa at dadle en og undersøge, om han fortjener Ros. Den sidste fortjener en Fyrste kun, naar han udmærker sig ved Visdom og Klogskab, ved Kraft og Energi, ved Sæders Renhed. For Resten troede han det ei afgjort, hvorvidt en *afsat* Konge kan dadles eller ikke. Saaledes satte den ædle Greve Kransen paa sin Nederdrægtighed og fuldendte sin Karakteristik.“ — Lidt senere beretter Dagbogen: „Dr. Møller protesterede mod det Udtryk „afsat Konge“, som lige urigtigt og uværdigt, da han frivillig har resigneret. Wedel: At ikke Folket, men han selv

og Omstændighederne har afsat ham. Konow: At hvis han ikke er afsat, skylder Wedel ham Agtelse som hans fordums Konge og i modsat Fald i det mindste Skaansel. Præsidenten ytrede, at Udtrykket var upassende og overilet. Bull mente, at om Kongen end i visse Dele kunde dadles, var Tak-Adressen et Bevis paa Nationens Høimodighed, og hvis han fortjente Ros, var den Pligt. Mistanke hos Sverige kunde ei derved opvækkes, da det meget mere maatte være et Bevis paa Nordmænds Troskab. Dahl talte med ædel Varme om det uværdige i at skofte og haane sin fordums Konge. Wedel skjænkede ham sin Overbevisning og laante i sin Aands Usselhed denne Frase af Teis Lundegaard fra forrige Rigsforsamling. Dahl sagde, at Wedels Udladelse om Kongen var høist forargelig og oprørende. Wedel replicerede, at han beklagede Pastorens svage Mave, der saa let kom i Oprør, og hvorfra der opsteg saa slemme Dunster. Dahl: At han ikke havde talt af Maven, men af Hjertet, og at han end mere beklagede de hjerteløse. Præsidenten maatte nu kalde til Dagens Orden, da flere Medlemmer erindrede om Reglementets Forbud mod Personalier, og forsikrede, at han kun i yderste Nød og ugjerne benyttede sin Ret i denne Henseende. Dahl viste atter her et godt Træk, da han tilstod, at Lidenskaben havde henrevet ham, og takkede Præsidenten for hans Paamindelse, der dog sikkerlig ei var stilet til ham.“

Saaledes lyder altsaa det Referat, der paa Forhaand maatte antages at være skrevet i den mod Grev Wedel uvenligste Aand. I Jørgen Aalls Dagbog nævnes ikke dette Sammenstød med et eneste Ord, og Motzfeldt har i sin været meget kortfattet: „Under Diskussionen herom fremkom, som jeg befrygtede, adskillige Bemærkninger, som ei var behagelige for Christians Minde. Megen Bitterhed blandede sig i Debatterne. Wedel og Dahl kom saaledes i Skjænderier, at Præsidenten maatte paaminde dem om Reglementets § 8.“

I C. Pavels's Dagbog heder det om samme Optrin: „Atter havde Stortinget en urolig Session. Det er ret vel, at Sagen snart er tilendebragt; thi Gemytterne synes daglig at forbitres. Talen var om Erkjendelsen af Kongens Abdikation, og hvorvidt Takadresse skulde ledsage den. Et slemt Tegn var det, at ingen ret vilde erkjende at have gjort Motionen; men omsider blev dog Nansen den, hvis Ord man holdt sig til. Wedel lod mere end nogensinde sit ironiske Batteri spille; men da han gik saavidt, at han talte om en „afskediget Konge“, mødte han levende Modsigelse af Bergenserne, Tybring og Præsten Dahl. Den sidste sagde blandt andet, at hint Udtryk var oprørende. Wedel svarede

med den uheldige Vittighed, at om en saadan Ytring oprørte Hr. Pastorens Mave, kunde den derfor ikke være mindre sand. „Jeg har aldrig sagt“, var Dahls Svar, „at den oprørte min Mave; nei, mit Hjerte oprørte den, og at hjerteløse Mennesker intet saadant føler, kan ikke undre mig.“ Præsidenten fandt sig nu beføiet til at kalde dem begge til Orden. Wedel taug; men Dahl sagde endnu: „Jeg modtager Bebreidelsen; men aldrig skal det dog fortryde mig, at jeg henreves af Varme for en Fyrstes Minde, som jeg altid skal elske og ære.“ Wedel omtalte nu det farlige i, førend Kongen af Sverige var valgt, at yde hans Formand offentlig Ros og Taksigelse.“

Sammenstødet er her ikke skildret med samme Ensidighed som af Schmidt. Ogsaa maa det bemærkes, at selve Forslaget om at votere en Takadresse under de daværende Omstændigheder var en Ubesindighed, der specielt maatte irritere de Mænd, der paa Eidsvold havde staaet som Oppositionens Medlemmer under stadig Forfølgelse fra den anden Side. Der er undskyldende Momenter tilstede, kanske endog noksaa stærke. Men derfor kan den personlige Bitterhed og de brugte Udtryk, hvad enten de lød paa en *afskediget* eller en *afsat* Konge, lige meget fortjene Misbilligelse.

Positive Udtalelser af Grev Wedel om hans Opfatning af den politiske Stilling forekommer i hans store Tale den 20de Oktober og i hans Hilsningsord til Carl Johan paa Frederikshald.

Den første af disse var Grev Wedels unionelle Programtale, og som saadan har den sin store Betydning. Det var Ord, der kom fra Foreningens ældste norske Ven, — Ord, hvis Vægt fornemmelig laa i Talerens personlige Erfaring. I denne Tale lagde Grev Wedel den politiske Stilling frem for sine Landsmænd, og det var ingen muligt i dette vigtige Øieblik, da den blev holdt, at unddrage Taleren sin Anerkjendelse. Men ogsaa her var der en Plet. Vi kan ikke gjøre Retfærdighed uden at tilføie ved den Ros, der for øvrigt ydes, en Beklagelse over, at Taleren heller ikke ved denne Anledning kunde tilbageholde mindre venlige og billige Ord, som dog ikke nu rammede den bortdragende Konge, men Danmark og dets Regjering.

Jacob Aall har om denne Tale fældet følgende Dom, der fremdeles maa have sit Værd[1]: „Grev Wedels Tale blev i Almindelighed hørt med Bifald i Stortingssalen, og maatte fremhæve hans Talerevne; men hans Udfald mod Danmark fandtes af flere at være paa det urette Sted.

[1] JAC. AALLS *Erindringer* (2. Udg.), S. 549, Note.

Saavel Grevens politiske Anskuelser med Hensyn til den skandinaviske Halvøs Forening, som hans Bedømmelse af de danske Kongers Færd fremkaldte disse Ytringer, og han havde kun levet en kort Tid i Norge under dets lykkelige Stilling i Begyndelsen af dette Aarhundrede. Anderledes dømte den Del af Norges Indbyggere, som havde levet lykkelige Dage under det danske Scepter, som havde seet Fædrelandet blomstre i en fredelig og rolig Nydelse af en lykkelig borgerlig Stilling, uden at agte paa de Spirer, som lagdes til en mindre lykkelig Fremtid. Disse Mænd kunde ikke saa hastigen omstemme den erkjendtlige Tilfredsheds-Jubel, hvormed den danske Trone kort før Krigen omgaves, med den mørke Daddel, som, fortjent og ufortjent, nu tildeltes den. Forfatteren ytrede i et fortroligt Brev for Greven sin Bekymring over disse Udtryk, som han i nogle Henseender ansaa ugrundede i Sagens Natur, og i andre ubetimelige, fordi der i Europas erklærede Vilje var et uomstødeligt Argument for Skilsmissen, hvortil det ei var fornødent at føie nogen Bitterhed. Greven modtog ikke alene disse Bemærkninger med et uforandret Vennesind, men tilstod, at hans Udtryk var mindre moderate, end de burde have været."

Paa et andet Sted[1] har Jacob Aall, i en almindelig Karakteristik af Grev Wedels Færd som offentlig Mand, sagt: „I intet Forhold sporedes Wedels Strenghed i sine Domme og Heftighed i sine Ytringer mer, end naar Talen var om den danske Regjerings Adfærd og Politik, og det er intet Under, at hans Navn der opsloges paa Regjeringens Modstanderes Liste. Hans danske Venner græmmede sig over hans formentligen utaknemmelige Færd; den danske Konge harmedes over at have opvarmet en Slange i sin egen Barm, og mange blandt Danmarks mest anseede Mænd var ivrige i at skamplette hans Navn. Gjennem Danmarks historiske Muse vil vi saaledes ikke overgive Grev Wedels Navn til Efterverdenen, ligesom vi ei heller agter at forsvare Grevens overdrevne, stundom ubesindige Ytringer i den Henseende."

Mellem Tilhørerne den 20de Oktober var, som Jacob Aall siger, Hovedindtrykket af Talen et godt; den afgjorde Sagen. Men i de samtidige Dagbøger blev der ikke skrevet mange Ord om den. Motzfeldt siger kun: „Wedel holdt en meget lang Tale, der detaillerede Foreningens Nødvendighed." Fr. Schmidt opregner de forskjellige Talere indtil „Wedel, som sluttede Troppen med en meget udførlig Skildring over vor hjælpeløse Forfatning, og de Fordele, vi kan vente os af

[1] Anf. St., S. 114.

Foreningen, med haanende Sideblik til Danmark. Denne Tale, hvortil Momenterne nok alene var opskrevne, varede vist en Time. Da denne Tale havde megen Lighed med Bechs i Henseende til Motiverne, er det meget rimeligt, at det var aftalt mellem de tvende gode Venner, at den ene skulde begynde og den anden ende Taletruppen, der beløb sig til 18 Stykker.“ Jørgen Aall nævner kun Grev Wedel mellem Talerne uden Tilføielse af nogen Kommentar, og opfører ham i sin Fortegnelse som næstsidste Taler. Endelig er der Pavels's Dagbog, som for denne Dag er meget kortfattet: „Der holdtes ialt 17 Taler. Bech begyndte og Wedel endte. Begge talte længe og med Eftertryk for Unionen.“

Til Danmark naaede Talen først senere. Dens bitre Udtalelser vakte der Smerte og Harme, først mod den Mand, der havde holdt den skarpe Tale, og dernæst ogsaa mod hans Landsmænd. Ingen havde i Norges Storting taget til Orde mod de faldne Ytringer, og dermed blev denne Tale det sidste Afskedsord efter Aarhundredernes politiske Samliv. Der kunde have været en anden Klang i Ordene. Andre Følelser kunde og burde have trængt sig frem paa denne Dag, der uigjenkaldelig afskar alle Udsigter til en Gjenforening. Nu saa alle fremad, dels med Tillid, dels med Ængstelse, mod den nye Union, der snart skulde fremgaa af den Beslutning, der havde gjort den 20de Oktober til en af Nordens historiske Dage, og saa glemte man koldt det gamle Broderrige.

Af Jacob Aall har vi faaet Grev Wedels egne Ord for, at han kunde have valgt en anden, moderatere Form for sin Tale. Af samme Forfatter er der givet en Forklaring af det, som kunde bringe ham til at give sine Ord denne hvasse Form, med de nedsættende Udtryk. Grev Wedel havde ikke levet længe i Norge under de lykkelige Fredens Aar, siger Jac. Aall, og det er Sandhed. Han kunde have tilføiet, at allerede det første Hverv, der blev overdraget Grev Wedel i Norge, bragte ham i Berøring med en Nød og Ulykke, for hvilken det kunde blive fristende nok at søge den første Aarsag i uheldige Foranstaltninger fra Centralstyrelsens Side i Kjøbenhavn. Fra Ordningen af de fortvivlede Forhold paa Kongsberg kom han over i det endnu vanskeligere Arbeide med Provideringen og kaldtes derefter til at tage Sæde i Regjerings-Kommissionen.

Under disse Forhold var det, Grev Wedel opgjorde sine Meninger om Foreningen med Danmark og om den fra Kjøbenhavn virkende Fællesadministration. I det Mørke, der omgav Fædrelandets Fremtid,

var hans Blik blevet ensidigt, og han fæstede sig fornemmelig ved de Mangler, han opdagede hos den høieste Administration i Danmark. Hans Kritik var bleven skjærpet gjennem alt, hvad han havde oplevet i de lange Krigens og Lidelsernes Aar.

Grev Wedel havde under sine Læreaar i den danske Administrations Tjeneste havt Anledning til at se Svagheder, som den Gang endnu ikke havde vist sig for mere fjerntstaaende Iagttagere. Hans Formand som Privatsekretær hos Grev Schimmelmann, Rist, har ogsaa udkastet et Billede af Datidens Kollegialvæsen, som i væsentlige Dele falder sammen med den ugunstige Dom, Grev Wedel fældede[1], og i den sidste Tid har en dansk Forfatter udtalt sig om Finansstyrelsen i Udtryk, der ikke er mildere, end hvad vi læser i Grev Wedels Tale[2]: „Man gik ind i Krigen med saa uordnede Finansforhold, at der ikke skulde meget til, at de hurtig forvandledes til Chaos. For at redde Landet ud heraf under de daværende Tilstande, havde der maattet fordres en energisk og overlegen Ledelse. Men af Energi var der kun lidet, kun nu og da nervøs Voldsomhed; af Overlegenhed var der endnu mindre, kun til den ene Side den Rutinemæssighed, der lagde Hovedvægten paa at komme ud over den enkelte Dags Forlegenheder, til den anden Side Dilettanteri med uigjennemførlige Projekter; af Ledelse var der slet intet.“ Samme danske Forfatter har yderligere anført en streng Dom, ganske i samme Retning, der skriver sig fra en af Danmarks høieste Finansembedsmænd, og udtalt Februar 1814[3].

Til de øvrige Anker, Grev Wedel kunde have at fremsætte mod den høieste danske Administration, kom endnu hans Kjendskab til Kongens Personlighed. Han var ikke blendet af den Ros, der fremdeles ydedes „vor Balder“ eller „Nordens Frederik“, og han troede at kunne føre Hovedansvaret for alt, som skede efter 1807, tilbage til den personlige Styrelse, hvori Kongen var Midtpunktet, idet han selv vilde lede alt. Mod den sørgelige Virkelighed, mod alle Krigens lammende Ulykker maatte Billedet af Frederik VI., som han havde været før Krigen, træde mere tilside. Bitterhed og Uvilje mod en Politik, der for Grev Wedel kun syntes at bevæge sig fra Feilgreb til Feilgreb, blev dermed den fremherskende Følelse, som trængte tilbage alle Erindringer om, hvad der før havde været.

[1] J. G. Rist, *Lebenserinnerungen*, I, S. 148.
[2] M. Rubin, *1807—1814,* S. 267.
[3] *Smstds.*, S. 320.

Ensidigheden avlede Overdrivelser. Selv om hvert Ord havde været en korrekt, nøgtern Gjengivelse af det virkelige Forhold under Krigsaarene, saa havde det dog ikke været Retfærdighed at lade Skildringen gjælde for de gamle Broderfolks lange Samliv. Norges Forhold til Danmark skulde været seet fra et andet Udgangspunkt end de forvirrede Finanser, den slappe Kollegialstyrelse og Frederik VI.s Mangel paa Evne til at lede Rigernes Politik under de vanskeligste Forhold, hvori nogen dansk-norsk Konge havde været stillet siden 1660.

En anden, mere afdæmpet Form for de Anker, der nu fremsattes mod den danske Regjering, kunde have mildnet det heftige Indtryk, som Talen maatte gjøre. Som Talen foreligger, og som dens Indhold viser sig ved at sammenlignes med ældre og nyere Forfatteres Meninger, kan det delvis forklares, hvorledes Grev Wedel kunde ledes til at tale, som han gjorde, især naar dertil lægges hans bitre Oplevelser fra Eidsvold og fra den sidste Sommer. Hans Stemning var bleven en saadan, at han selv trængte til et Udbrud, som kunde lade ham faa Luft ovenpaa den lange Resignationens Taushed.

Beklageligvis rak hans Ord længere, baade i Rum og Tid, end han selv kunde have beregnet. Uviljen mod Danmark var begyndt at spire, og det kunde ikke være andet, end at den maatte faa ny Næring ved en Tale, der i andre Henseender blev følt som en Programtale for den nu begyndende nye Æra. Der var Ytringer i denne Tale, som ikke passede, som ikke gav den rette og sande Skildring af Danmark og dets Folk, og i dem laa der netop en agitatorisk Kraft. Disse Ytringer kunde ikke forklares og heller ikke forsvares. Jo mere Vægt den lange Tale for øvrigt havde, desto mindre berettigede bliver de mod Danmark løst udkastede Ord, som den indeholdt; de burde derfor været borte.

Opløsningen af den gamle Forening fremkaldte i Norge som i Danmark Følelser, der var vidt forskjellige fra dem, hvormed de to Folk tidligere havde betragtet hinanden, medens de delte godt og ondt. Grev Wedels Tale indvarslede dem; den kan for en Del have medvirket til at vække dem. I Norge aabnede hans Ord en skarp Kritik over den gamle Regjering. I Danmark eggede de til nedsættende Domme[1].

Til en vis Grad har for øvrigt Grev Wedel selv senere hen givet den af ham haardelig angrebne danske Finansstyrelse Opreisning, idet han

---

[1] En indgaaende og meget lærerig Fremstilling af Stemningerne i begge Riger efter 1814 er leveret af L. DAAE i *Vidar*, I (1887), S. 33—86.

byggede sit eget Arbeide med Gjenreisningen af Norges Pengevæsen paa de Erfaringer, han havde vundet i Danmark, og paa norsk Grund vilde vove om igjen de Experimenter, som nys havde været forsøgte i Danmark.

Med sin haarde Dom brød Grev Wedel alle Broer af mellem sig og Danmark. Han havde ikke søgt at skjule sine Meninger, men talt med hensynsløs Aabenhed. Uviljen var ikke parret med Falskhed. Dommen over hans Tale lød streng tilbage fra Danmark; han vidste det, — vidste, at han ikke der havde mange Venner tilbage. Een var der dog, som ikke brød med ham, og denne ene var mærkelig nok en af dem, mod hvem Dadelen skarpest var rettet. Grev Schimmelmann, hans gamle faderlige Ven, den mangeaarige Finansminister, bevarede altid sine Følelser for ham, og Forbindelsen mellem dem synes uden Afbrydelse at være bleven fortsat indtil Grev Schimmelmanns Død. For øvrigt havde denne afsluttet Aaret 1813 med at træde tilbage; den Schimmelmannske Finansstyrelse var for bestandig forbi med December 1813.

Samtidig med, at Grev Wedel upaakaldt kastede Hansken mod Danmark og unødig saarede gamle Venner, tegnede han som sand Statsmand sit Fædrelands Stilling. Som Medlem af den Komité, der var nedsat for at undersøge denne, havde han den letteste Adgang til alle Materialier. Hans Oplysninger stemmer derfor ogsaa med den af Komitéen afgivne Indstilling, og hans Skildringer af den Haabløshed og Modløshed, der efterhaanden bredte sig mellem Folket, finder fuld Bekræftelse af, hvad Motzfeldt, Komitéens Formand, har nedskrevet i sin Dagbog.

Talen giver et samlet, tydeligt Billede af, hvordan Norge stod efter Konventionen i Moss, med de væsentlige militære Fordele, denne havde givet Sverige. Den tegnede Stillingen, som den var, med de ringe Udsigter, som der viste sig for Taleren til at gjenoptage Krigen med Held. Alle Hensyn veiedes. Det var ikke paa Kielerfredens Grundlag, men under Forudsætning af Norges Ret til at bestemme sin egen Skjæbne, Talen endte med den Konklusion, at her alene kunde vælges en Forening med Sverige. Nu kunde Grev Wedel tale frit. Hvad han havde haabet at kunne sige paa Eidsvold, men da havde maattet opgive, det kunde nu lægges frem for Stortinget, med alt det Eftertryk, de forandrede Omstændigheder maatte lægge i Talen. Nu var han bleven den, som samlede den hele Situation i et enkelt Billede, til nøgtern Overveielse og med al sin Vægt kaldte Meningsfæller og Modstandere til at gaa med ham mod det Maal, der laa udstukket foran dem, til

den Forening, der ikke havde manges Hjerter for sig, men vel de flestes Forstand.

Han kunde nu triumfere. Hvad han forud havde varslet, var indtraadt. Men han følte det ydmygende ved den Maade, hvorpaa de store Ord fra Eidsvold havde fundet sin Indfrielse, og denne Ydmygelse bed sig fast i hans Sind. Hverken Seiren eller Døden var kommen. Han havde tænkt sig det anderledes, og naar han nu saa Modløsheden brede sig, da forstod han, at den første Grund hertil var Tilbagetoget og de Stemninger, dette havde vakt. For ham stod det, som om den norske Hærs Ære var bleven skjændet, — som om den var bleven ofret, fordi stortalende Politikere ikke vovede at indfrie sine stolte Ord. Selv havde han ikke krævet Krig, men Fred. Hans Modstandere havde appelleret til Vaabnenes Afgjørelse, den, som nu syntes at være falden. Da maatte det være Skryt og holdningsløse Talemaader, og naar han siden tænkte tilbage paa de bitre Minder fra Eidsvold, i Sammenligning med, hvad der senere var skeet, da kunde hans Tanker om den overmodige Ledelse paa Eidsvold ikke blive milde.

I Øieblikket samledes hans Bitterhed mod den første Partileder fra Eidsvold, der havde overdynget ham og hans Venner med Haan og Foragt som de feige og skjælvende. Christian Frederik havde lidt Skibbrud med sin personlige Politik. Det var delikate Forhold at røre ved. Grev Wedel havde atter her handlet klogere og værdigere, om han havde tiet og ventet, til Historien afsagde sin Dom over den sidste Konge, som det gamle Oldenburgske Dynasti havde skjænket hans Fædreland. Hans bitre Udfald den 3die November og den nedsættende Tale om en afskediget eller afsat Konge burde været sparte, selv om de havde været korrekte[1].

Endnu kan det nævnes som et mærkeligt Punkt ved Talen den 20de Oktober, at den viser Grev Wedels Uvilje mod Konskriptionen, navnlig som Militærbyrderne var i Norge. Hans fra England medbragte og siden altid bevarede Meninger var i dette Punkt meget bestemte. I et enkelt Referat heder det: „Wedel var særdeles hidsig paa Bøndernes Vegne.“

Hans politiske Idealer var givne efter de i Ungdomsdagene modtagne Indtryk. Som det britiske Statsliv havde vist ham Fordelene

[1] Fr. Schmidt omtaler i sin *Dagbog* (S. 269) et skarpt Sammenstød mellem Grev Wedel og Christie i denne Anledning med dertil knyttede andre Udtalelser.

ved en energisk Regjering, der førte an i Landets Kampe, saa var det hans Ønske at se sit Land, med de ved dets Forhold nødvendiggjorte Forandringer, grundlægge en ny Statstilværelse, og i hans Angreb paa den danske Styrelse var det Modsætningen til de britiske Idealer, som gav ham meget af Impulsen.

Den store Tale blev den 7de November trykt i Bladet *Tiden.* Denne Offentliggjørelse vakte Anstød, da det tidligere af Stortinget havde været besluttet, at man ikke skulde offentliggjøre Indstillingen fra den Komité, der havde undersøgt Rigets Tilstand, og nu Grev Wedel netop havde benyttet disse Materialier og paa dem bygget sin videre Udvikling. I Stortinget blev Talens Trykning paatalt, og Sekretæren, som havde udleveret den til *Tiden*'s Redaktør, blev i den Anledning dadlet. Imidlertid blev han forsvaret af andre, og der fattedes ingen mod ham rettet Beslutning[1].

Efter Foreningens Afslutning var heller ikke de Grunde længere forhaanden, som tidligere havde gjort Taushed tilraadelig. Tværtimod maatte det nu kunne forlanges, at der kastedes fuldt Lys over Stillingen, for at retfærdiggjøre de fattede Beslutninger, og da var Offentliggjørelsen af Grev Wedels Tale det bedste Middel, bedre end selve den Indstilling, af hvilken han havde taget mange af sine Oplysninger. Det er selvindlysende, at han har været vidende om, at denne Tale skulde blive trykt, og det kan være sandsynligt, at Tanken først udgik fra ham. Imidlertid ansaa han det ikke nødvendigt at meddele noget om sit personlige Forhold, og Debatten i Stortinget dreiede sig alene om Sekretærens Befatning med Udleveringen.

Den 20de Oktober havde Grev Wedel talt til sine Landsmænd. Da han den 8de November som Ordfører for Stortingsdeputationen havde Foretræde for Kronprins Carl Johan, var det paa sine Landsmænds Vegne, han talte. Hvad han sagde til den nye Kronprins, var dog ikke stemmende med hans Landsmænds Meninger. Det var Talerens egen personlige Stemning, som der fik for stor Magt og bragte ham ind paa Overdrivelser. En mere forsigtig Natur vilde nøiere have veiet Ordene og tænkt paa de mulige Indvendinger, der senere kunde gjøres. Men en saadan var ikke Grev Wedel. Han saa nu Begivenhederne som den, der havde kjæmpet mod Overmagtens Tryk uden at opgive Haabet, og som derefter pludselig havde faaet Ret. Saa hilsede han

[1] Debatten refereres af FR. SCHMIDT (*Dagbog,* S. 284 flg.), P. MOTZFELDT (*Breve og Optegnelser,* S. 80) og JØRGEN AALL (*Dagbog,* S. 395).

begeistret den nye Tid, som han haabede at se oprinde over Fædrelandet, og den Fyrste, der skulde være denne nye Tids Bærer.

Det var den første Gang, Grev Wedel havde Foretræde for Carl Johan[1]. Historien kjender kun de officielle Taler, som derved udveksledes. Men det kan ikke feile, at der ogsaa er forefaldt private Samtaler, og at allerede nu Grundtrækkene i den tilkommende Ordning af Norges Administration er blevne opgjorte.

Tiltrods for den Aabenhed, hvormed Grev Wedel havde talt til Kronprinsen, havde han selv en Følelse af, at han ikke inden de svenske Statsmænds Kredse blev modtagen med fuld Hjertelighed. De vidste, at han var Foreningens varme Ven, at han endog var beredt paa at give denne en stor Vidde. Alligevel mente han, at de nærede Tvivl om hans Hensigter. Han erkjendte ikke Kielerfreden og den danske Konges Ret til at cedere Norge, uden som historiske Kjendsgjerninger; han holdt paa Norges lige Ret med Sverige og ønskede en Forandring af Sveriges lige saa vel som af Norges Grundlov. Det var antagelig bl. a. Bevidstheden herom, som bestyrkede ham i Troen paa, at hans egen Aabenhed ikke blev mødt med samme Følelser.

Under Reisen til Frederikshald indtraf der et Tilfælde, hvori han mente at finde et Holdepunkt for denne sin Mistillid. Hans Kuffert forsvandt under Reisen gjennem den af de svenske Tropper besatte Del af Smaalenene, og han fik den aldrig tilbage. Han stod siden, lige til sin Død, i den Tro, at altfor tjenstivrige svenske Militære havde undersøgt hans Kuffert, og at det senere for at skjule dens Aabning havde været nødvendigt at lade den forsvinde. Med Kufferten forsvandt ogsaa hans Dekoration som Kommandør af Danebrogsordenen. Foreløbig anskaffede han sig ikke nogen ny, og der gik mange Aar, forinden han mente at mærke Behovet af en saadan[2].

Ogsaa ved denne Anledning kom Grev Wedels Uvilje mod den danske Regjering tilsyne. Men ogsaa her kan det siges, at han havde handlet klogere og værdigere ved at lægge den mindre for Dagen. Alle de smaa og smaalige Hensyn kunde nu glemmes over de store Resultater.

---

[1] J. H. Vogts *Optegnelser*, S. 43.

[2] Fr. Schmidt, *Dagbog*, S. 280: *„Wedel har havt det Uheld paa Reisen til Frederikshald, at hans Vadsæk, hvori laae hans Stadsklæder, er bleven stjaalen af Vognen, saa han nu ikke kan vise sig for sine Venner i sin Herlighed.“* — Grev Wedel har ofte selv talt med sine Sønner om denne Sag. — Om den svenske Mistanke mod Grev Wedel smlgn. C. C. Bonde, *Sverige och Norge 1814*, S. 155.

Grev Wedel havde heller ikke paa det overordentlige Storting, mere end paa Eidsvold, været en Leder i dette Ords almindelige Forstand. Han beherskede i denne Forsamling hverken en parlamentarisk Majoritet eller en Minoritet. Men han stod der som den Spaamand, der af Begivenhederne havde faaet Ret i sine Forudsigelser, og som den, der under den nye Tingenes Orden vilde faa megen Betydning og Indflydelse. Følelsen heraf kunde hos mange fremkalde en vis Uvilje og Misstemning, saaledes som den navnlig kommer tilsyne hos den stærkt dansksindede Fr. Schmidt. Grev Wedel maatte føle dette, selv om han kunde overse det. Ogsaa her var han en ensom Mand, der mere var henvist til at søge Støtte i sine Kollegers Forstand end i deres Sympatier. Med al sin personlige Kampiver, var han dog, ogsaa i sin politiske Opfatning, en Fredens Mand. Men dette kunde endnu ikke helt vise sig, og for en Del har ogsaa hans egen personlige Optræden bidraget til at gjøre hans Stilling vanskelig. At skjule sine Meninger og forsigtig holde sig tilbage, var overhovedet ikke hans Sædvane, og han var ikke bange for at vise, hvorledes han følte og tænkte. Da Kommissærerne ankom til Hovedstaden fra Sverige, og alle andre holdt sig borte, forsaavidt de ikke var nødsagede til at vise officiel Høflighed, kom han dem venlig og tillidsfuldt imøde. Han red ind fra Bogstad paa Besøg til dem, uden at bryde sig om de Haansord, der slængtes efter ham[1].

Ved flere Leiligheder maa han ogsaa have optraadt paa en Maade, der irriterede hans Modstandere; han følte sig sikrere end paa Eidsvold, og dette bragte ham til at være mere uforsigtig i sine Ord. Hans Modstandere var kun altfor vante til at mistænke hans Hensigters Renhed, og naar de nu i ham ved forskjellige Anledninger traf en Talsmand for de kongelige Kommissærers Forslag, vakte dette nye mistænkelige Følelser. Det manglede da heller ikke ved dette Storting paa personlige Sammenstød, der kunde vække og vakte Bitterhed.

Imidlertid naaedes det store Maal, Sikringen af den skandinaviske Halvøs indre Fred, gjennem de af det overordentlige Storting vedtagne Beslutninger. Fædrelandets Fred var Grev Wedels Ideal, og hvad han drømte om i Kampens lange Aar, det var nu blevet Virkelighed. Hans Fredskjærlighed var modnet under de ensomme Nætter paa Havet, under de mange ængstelige Timer, fulde af Bekymring for Norges

[1] *Svensk historisk tidskrift,* XII (1892), S. 26.

Fremtid. Nu kunde Freden udnyttes. Først maatte dog Arbeidet betroes til dygtige Hænder, og det blev den første Opgave, hvis Løsning blev betroet Grev Wedel.

Naar han da saa tilbage paa alt, som var skeet i det sidste mærkelige Aar, kunde meget tage sig forunderlig ud. I mange Dele maatte det forekomme ham, som om de rene Tilfældigheder havde raadet, idet han ikke kunde kjende til, hvad der virkelig havde bestemt Udfaldet. Medens det for andre, som ikke havde flere Forudsætninger, snart blev til en Doktrin, at det norske Folk under en Visdommens Inspiration havde bestemt alt, blev det for Grev Wedel, som om de klingende Ord væsentlig havde været tomme Talemaader, og hans Syn paa Begivenhederne blev i store Dele stemmende med, hvad Welhaven mange Aar senere gav Udtryk i de bekjendte Linier:

og Friheds Demant blev saa godt som funden,
og Tvangen knustes som et Potteskaar.

Men dette var Uret; det var Uret mod Norge, som det var Uret mod Grev Wedel selv, — Uret mod alle, som havde lidt og arbeidet.

Imidlertid var Foreningen fra November 1814 en sikker Kjendsgjerning. Men den var anderledes, end Grev Wedel havde tænkt sig den. Det var en løsere Union, end han havde anseet hensigtsmæssig, — en Union uden sammenbindende Institutioner, og det var en Union, hvori Norges Selvstændighed og Ligeberettigelse ikke var udtrykt gjennem ydre Former paa den Maade, som han havde ønsket.

Grev Wedel bøiede sig for det, som var skeet. Han var og blev tro mod den Forfatning og den Union, som var fremgaaet af Begivenhederne, — hvad han saa meget lettere kunde gjøre, som disse tillige havde hidført den Fred, for hvilken han i Aarrækker havde bragt de største Ofre. F r e d e n var der paa ny. I dens Ly kunde hver Mand i Norges Land — ja, paa hele den skandinaviske Halvø atter gaa til sin Gjerning, uden at frygte for nye Ulykker.

Men med Freden, denne lykkebringende Fred, som nu var det Resultat, hvis Velsignelse blev mest iøinefaldende for alle, fulgte ikke for Grev Wedel nogen Hvilens Tid. For hans uslidelige Arbeidskraft, for hans uovervindelige Energi, for hans Statsmandsblik forelaa der nye Opgaver. Fædrelandet behøvede ham fremdeles, — end mere end før, og han kaldtes til nyt Arbeide, fuldt saa anstrængende, fuldt saa alvorsfuldt som noget, der før var lagt paa hans Skuldre. Samvittighedsfuld og selvfornegtende som altid, tog han dette Arbeide paa sig, og

han udførte det under de vanskeligste Forhold, paa en Maade, der blev Fædrelandet til den største Velsignelse.

Medens andre kunde vende hjem til sin huslige Arne, kaldtes han atter bort fra den. Hans Families Kreds blev mod Slutningen af 1814 atter forøget, idet hans Hustru den 15de December skjænkede ham en Datter, der fik Navnet CAROLINE, efter hans Søster. Til hende sluttede hans Hjerte sig med voksende Ømhed; hun var den kjæreste i Barneflokken[1]. Familiekredsen paa Bogstad kom nu mest til at samles om Grevinde Wedel, medens hendes Mand i Hovedstaden fik sig anvist et nyt, stort Virkefelt, og medens hendes Fader kaldtes udenfor Landet. Som opofrende Hustru, som god og kjærlig Moder faldt det hende let at samle de mange om sig, der var knyttede til dette Hjem. Som sin Ægtefælle eiede ogsaa hun den Aandens og Legemets Kraft, som krævedes til at fylde en saadan Stilling.

---

[1] Om hendes Daab 27de Mai 1815 se PAVELS, *Dagbogs-Optegnelser, 1815—1816,* S. 99.

Grevinde KAREN WEDEL JARLSBERG, født Anker.
(Efter Blyantstegning af O. J. Södermark.)

XV.

STATSRAADET AF 18DE NOVEMBER 1814.

I Hovedstaden gjensaaes Kronprinsen — nu Rigets faktiske Regent — og Grev Wedel, og de havde her Overlægninger af den vigtigste Beskaffenhed, først af alt angaaende Udnævnelsen af det nye Statsraad. Efter Jacob Aalls Erindringer og P. Chr. Holsts Optegnelser er det sikkert, at Carl Johan væsentlig lagde denne Sag i Grev Wedels Haand. Denne var derved den bedste Raadgiver, som kunde vælges. Om han i sine Ord havde kunnet være hensynsløs, undertiden ogsaa ubetænksom, saa var han i sine Raad og i sine Handlinger den omhyggelige og forsigtige Mand, der søgte og lykkedes at finde et Statsraad, der kunde give det bedste Udtryk for Nationens Meninger og Ønsker. Grev Wedel var her lydhør for sine Landsmænds Stemme. Hans Syn paa Fædrelandets Fremtid havde vist sig at være det bedst grundede, og nu lagde han Varetagelsen af dets Velfærd for en stor Del i sine fordums personlige Modstanderes Hænder.

Udnævnelsen af dette Statsraad er i lige Grad hædrende for Carl Johan, for Grev Wedel og for de Mænd, som kaldtes til at tage Sæde i Regjeringen. Det kunde synes at være et dristigt Experiment, som her blev gjort. Men Udgangen viste, at Carl Johan handlede rigtig, da han fulgte de Raad, han modtog af Grev Wedel, og at denne havde handlet ligesaa rigtig, da han gav sine Raad, og derved saa bort fra alt, som tidligere havde skilt ham fra saa mange af hans Lands fremtrædende Mænd.

Selv modtog Grev Wedel Kronprinsens Kaldelse til at indtræde i Statsraadet og fulgte denne uden Nølen. Den Gren af Administrationen, som naturlig var ham anvist, var Finansvæsenet. Christian Frederik havde i sin Tid tænkt paa ham som dettes Chef, men havde aldrig

fundet Leilighed til at gjøre ham et saadant Tilbud. Nu var der ingen, som var nærmere til at træde ind i denne Stilling og dermed overtage den Post inden Regjeringen, som under de daværende Forhold ikke alene var den vigtigste, men ogsaa den vanskeligste.

Som den økonomiske og politiske Stilling var efter 1814, kan det uden Overdrivelse siges, at Opretholdelsen af Fædrelandets Selvstændighed væsentlig var afhængig af den Dygtighed, hvormed Grev Wedel i de nærmestkommende Aar kunde lede Finansstyrelsen og indfrie de denne paahvilende Forpligtelser. Han skulde vise og sikre Norges Evne til at føre sin Tilværelse som Stat med selvstændig Organisation. Slog Finanserne Feil, maatte det ventes, at meget andet vilde gaa med i deres Ødelæggelse.

Men saa gjaldt det tillige om at skaffe Statsraadet for øvrigt den bedst mulige Sammensætning, og her feirede Carl Johans og Grev Wedels maadeholdne, kloge Statskunst en virkelig Triumf.

Grev Wedel valgte ikke de Mænd, han foreslog som sine nye Kolleger, efter personlige Følelser. Kun et eneste Hensyn fik derved raade, Hensynet til, hvem der kunde yde det meste og det bedste Arbeide for Fædrelandet. Han, som vanskelig kunde glemme de Krænkelser, han havde lidt af den Fyrste, der nu igjen var Danmarks Tronfølger, kunde i sit Forhold til Landsmænd og til de Danske, der knyttede sin Skjæbne til Norges, lægge tilside enhver Følelse af gammel Misstemning, ja, med samme Overlegenhed se bort fra personlige Rivninger af nyeste Datum, for at kunne samle de dygtigste Kræfter om Arbeidet for Fædrelandets Fremgang. Det Statsraad, der blev sammensat paa denne Maade, maatte ogsaa deri faa et følgeværdigt Exempel, der kunde bringe dets Medlemmer til at sætte alle andre Hensyn tilside. Det Maadehold, den politiske Hensynsfuldhed, som kom tilsyne ved Udnævnelsen af Regjeringens nye Medlemmer, virkede beroligende paa Folket. Her var givet det bedste Bevis for, at den tidligere Strid skulde glemmes, — at Tanken kun skulde rettes paa Betryggelsen af Norges Fremtid. Saaledes blev det ogsaa muligt at gjennemføre Overgangen til de nye Forhold paa den letteste Maade, næsten umærkelig.

Som Regjeringens første Medlem, som Statholder og Kongens Repræsentant, var den svenske Grev HANS HENRIK VON ESSEN at betragte som selvskreven. Han var allerede i Februar udnævnt til Norges Generalguvernør, og denne Udnævnelse blev nu ombyttet med en ny, idet han 11te November indtraadte i Regjeringen som Statholder.

Valget af ham laa helt udenfor Kronprinsens Forhandlinger med Grev Wedel. Foruden Grev v. Essen bestod Regjeringen da af Christian Frederiks Statsraader, ROSENKRANTZ, SOMMERHIELM, COLLETT og N. AALL, samt af de to af det overordentlige Storting tilforordnede militære Medlemmer, Oberst HEGERMANN og Kommandør FASTING[1].

I de følgende Dage førtes de intime Overlægninger mellem Carl Johan og Grev Wedel, og den 18de November udnævntes det nødvendige Antal nye Statsraader for at kunne have en fuldtallig Regjering.

Til den nyoprettede Post som norsk Statsminister i Stockholm havde Grev Wedel udpeget sin Meningsfælle, sin Svigerfader, Kammerherre PEDER ANKER paa Bogstad. Der var i Øieblikket ingen norsk Mand, der kunde være mere skikket for denne repræsentative Stilling. Valget vandt i Norge almindeligt Bifald, og da den nye Statsminister kom til Stockholm, blev det der villig erkjendt, at han i dette Øieblik var den rette Mand for Stillingen. I sit tidligere Embede som General-Veiintendant havde Peder Anker paa talrige Reiser erhvervet et mere omfattende Kjendskab til de forskjellige Dele af Norge end vistnok nogen af hans samtidige Landsmænd. Hans store Formue satte ham derhos istand til at føre et elegant Hus, med megen Repræsentation; ogsaa dette var et Moment af Vægt for Valget. Peder Anker satte Hensynet til sin høie Alder tilside, idet han modtog den ansvarsfulde Post, der blev ham buden[2].

---

[1] I Jørgen Aalls Dagbog for 12te Oktbr. heder det om Stortingets Forhandlinger i Anledning af disse militære Chefers Tilforordning til Statsraadet: *„Grev Wedel alleguerede mod Forøgelsen af Statsraadets Personale, at det stred imod den Vaersomhed vi burde iagttage under vort Forhold til en fremmed Magt. Landsdommer Nansen derimod med flere opponerede Grevens Mening.“ Bidrag til Norges Historie i 1814,* II, S. 376.

[2] Løvenskiold var i November paa et kort Besøg i Christiania, hvor Kronprinsen tilbød ham at indtræde i den nye Regjering, hvad han imidlertid afslog. A. FAYE, *Statholder Severin Løvenskiold,* S. 8. Om dette Besøg tales i et Brev fra Løvenskiold til Nicolai Wergeland (Original i THV. BOECKS Samling), der lyder saaledes:

Fossum ved Skien d. 3die Xbr 1814.

Taknemmeligen har ieg ved Deres Velærværdigheds høistærede af 16de f. M. modtaget et saare interessant Beviis paa Deres venskabelige Erindring, hvorfor ieg herved frembærer min forbindtligste Taksigelse. Deres sande og skiønne Foredrag, caracteriserer lige meget Fædrelandsvennen, Tænkeren og Taleren! Deres Tale vil forhaabentlig berigtige mangen Mistydning, hvorfor De og ieg og fleere Fædrelands Venner have været Offere, og derfor skylde vi Dem alle Tak. Ogsaa ieg seer, Gud skee Tak! tilfreds tilbage paa min hidindtil spildte Rolle, hvorunder ieg, Gud er mit Vidne, kun tænkte paa Fædre-

Af de tidligere Statsraader ønskede NIELS AALL at træde tilbage. Han havde bragt store Ofre, da han forlod sin private Virksomhed, en af de største ved Skiensfjorden, for at modtage Christian Frederiks Kaldelse til at indtræde i Regjeringen, og Hensynet til disse samme private Forhold gjorde ham det nu vanskeligt at forblive. Han kunde medtage Bevidstheden om at have opfyldt sin Pligt under de vanskeligste Forhold, hvori en norsk Regjering har været sat. Særlig vil den Andel, han havde i den lykkelige Afslutning af Konventionen i Moss, for altid give ham Ret til at nævnes mellem Fædrelandets mest fortjente Mænd. Han havde i 1814 forestaaet det andet Regjerings-Departement for Handels- og Toldsager. Efter eget Ønske kom han ikke paa den nye Forslagsliste. Paa Listen havde derimod Grev Wedel opført sin Meningsfælle og Ven fra Eidsvold, N. Aalls Broder, JACOB AALL; men det overraskede ham neppe, da han af denne modtog et afslaaende Svar. Heller ikke Jacob Aalls private Stilling kunde tillade ham at overtage en Plads i Regjeringen, og dette stemte desuden heller ikke med hans personlige Tilbøielighed.

En anden Mand, der ogsaa modtog Tilbud om at indtræde i Regjeringen, — og det fra Kronprinsen selv — var CHRISTIE. Ingen kunde være mere selvskreven til at erholde en saadan Kaldelse; om ingen anden vilde i 1814 det hele Folks Stemmer have samlet sig saaledes som om ham, der nu stod paa Popularitetens Høide. Christie havde ved sin Ledelse af Underhandlingerne med de kongelige Kommissærer og af det overordentlige Stortings Forhandlinger kastet Glans over sit Navn, og han havde tillige, idet han for første Gang mødtes med Kronprinsen, gjort et meget stærkt Indtryk paa denne. Carl Johan nærede altid siden store Tanker om Præsidenten paa det første overordentlige Storting, og det Tilbud, som han nu gjorde ham om at overtage en

---

landets Hæder og Gavn, hvorunder egen Interesse aldrig kom i Beregning, hvorunder ieg stedse tænkte og talte efter bedste Overbeviisning.

Jeg har tilbragt 4 interessante Dage hos vor Kronprints i Xiania, og har ieg siden Kieler Freden stedse anseet den nu fuldførte Forening, som eneste Rednings Middel for vort Fødeland, saa er denne Forening mig dobbelt kiær, efter at ieg har lært at kiende den stoere og elskværdige Mand, til hvem vort Fædrelands Styrelse anbetroedes; thi aldrig fant ieg hos nogen Dødelig saa megen Stoerhed og Elskværdighed forenet, som hos denne Fyrste.

Jeg anbefaler mig Deres Velærværdigheds venskabelige Erindring, og henlever med uforanderlig Agtelse og Hengivenhed Deres

ærbødige
Løvenskiold.

S. T. Hr. Pastor Wergeland!

Post i Regjeringen, blev ikke den sidste Kaldelse, der udgik til Christie. Men denne var bestemt paa at unddrage sig Æren. Hver Gang han modtog en saadan Kaldelse, blev Svaret det samme, et Afslag. Han nærede stor Ulyst til at træde ind i høie, ansvarsfulde Stillinger. Det jævne rolige Liv med gode Venner i Bergen var hans Ideal, og han trivedes ikke paa Østlandet. Han kunde ikke overtale sig selv til at skilles fra Vennekredsen *Quodlibet,* og den norske Regjering fik derfor aldrig i sin Midte se denne Mand, som ellers for alle Tider vilde været en af dens allerbetydeligste Medlemmer.

Ogsaa MARCUS GJØE ROSENKRANTZ ønskede at opgive sin Statsraadspost. „Da Foreningen var sluttet," — heder det hos Jac. Aall — „tabte han Lysten til en alvorlig Deltagelse i Statsforretninger, og ved en frivillig Fratrædelse udelukkede han sig fra Forretninger, hvis Byrde han neppe, under Tingenes nye Skikkelse og Statsstyrelsens forandrede Former, var skikket til at bære." Det var hos ham mere Karakterens Grundhæderlighed end Evnernes Skarphed, der gav ham en høi Plads mellem Mændene fra 1814. Foreløbig blev han staaende som Medlem af Regjeringen, skjønt han ikke havde noget særeget Departement, kun var Direktør for Rigsbanken. Ved Udgangen af Januar 1815 fratraadte han helt.

SOMMERHIELM og JONAS COLLETT forblev paa sine gamle Poster. Begge hørte de til Christian Frederiks fortrolige Vennekreds, og Sommerhielm fortsatte endnu ind i 1815 sin Forbindelse med den tidligere Konge. De blev nu Traditionens Bærere i Regjeringen. Grev Wedel tog alene Hensyn til deres Evner, deres Kjærlighed til Fædrelandet, uden at mindes deres tidligere fremholdte politiske Anskuelser. Collett delte med N. Aall Æren for den heldige Afslutning af Konventionen i Moss og har dermed ogsaa samme Adkomst som sin Kollega til Landsmænds ærefrygtsfulde Erkjendtlighed og Taknemmelighed.

Af de nye Medlemmer, som Grev Wedel foreslog for Carl Johan til Optagelse i Regjeringen, og hvis Valg Kronprinsen godkjendte, maa først nævnes Kaptein PETER MOTZFELDT. Netop Valget af ham er betegnende for de Grundsætninger, Grev Wedel nu fulgte. Motzfeldt var oprindelig en Repræsentant for den Ultrapolitik, for hvilken paa hans Hjemsted, Bergen, Tonen blev angiven af Biskop J. N. Brun. Han fornegtede aldrig sin Fortid, og hans om Høsten 1814 nyvundne, siden fastholdte Overbevisning blev ham kun en Forstandens, ikke en Hjertets Sag. Paa Eidsvold havde han, skjønt en varm Tilhænger af Christian Frederiks Politik, saa langt han kunde overskue den, ikke

deltaget i den Forkjætring af Minoriteten, hvortil Prinsregenten angav Tonen, og han havde ikke i sine politiske Modstandere seet personlige Fiender. Han havde ikke noget uopgjort Mellemværende med den anden Part og maatte allerede derved gjøre sig bemærket som en Mand, der let kunde samarbeide i Fædrelandets Tjeneste paa Grundlag af nye politiske Forhold. Motzfeldt modtog Kaldet og indtraadte i Regjeringen tiltrods for, at han ikke ubetinget troede paa disse Forholds Varighed, og ligesom Christie helst havde foretrukket at blive i Bergen, sammen med Vennerne af *Quodlibet.*

Oberst DIDRIK HEGERMANN var et Sidestykke til Motzfeldt i Henseende til politiske Meninger. Han viste sig, siger Jac. Aall, „som en dygtig, kundskabsrig og retsindig Mand, i hvilken Stilling han end fremtraadte, og orienterede sig med Lethed i enhver.“ Han nød personlig stor Anseelse og var en Vinding for den nye Regjering, i hvilken han dog ikke forblev længe. General-Politidirektør DIRIKS var ikke foreslaaet af Grev Wedel. Det var Kronprinsen selv, som bestemte hans Valg[1]. Henrik Wergeland har givet følgende Karakteristik af ham fra Eidsvold: „En lærd og klog Jurist. Tog stor Del i Forhandlingerne, men syntes ligegyldig for Udfaldet. Dansk født og dansk i sit Hjerte.“ Den mere humane og forbeholdne Jac. Aall udtrykker sig om Diriks i disse Ord: „Diriks havde ytret sig med megen Varsomhed om Fædrelandets Stilling og bestræbte sig for at give ethvert Partis Tilhængere sin Ret. Paa Eidsvold følte han sig krænket ved flere bitre Udtalelser mod Danmark og danske Embedsmænd og havde afholdt sig fra al Deltagelse i politiske Diskussioner, medens hans Lovkundskab var Konstitutions-Komitéen til stor Veiledning under Grundlovens Udarbeidelse. Det var vistnok denne Lovkundskab, som banede ham Vei til en Post, hvortil han havde flere indvortes end udvortes Egenskaber.“ Hans stærke danske Følelser var meget forklarlige. Diriks var først 1806, i en Alder af enogtredive Aar, kommen til Norge.

Diriks havde ved Siden af sine øvrige Stillinger ogsaa været Professor ved Universitetet, hvor han dog neppe har havt Anledning til at holde Forelæsninger. Af de øvrige Universitetslærere var der tre, paa hvem Grev Wedel havde sin Opmærksomhed henvendt, og af hvem de to gik ind i Regjeringen.

Professor CHR. KROHG var af disse den ene. Hans personlige Meninger var lidet kjendte, og navnlig havde han under det over-

---

[1] J. H. VOGTS *Optegnelser,* S. 43 flg.

ordentlige Storting været jævnlig syg og kun sjelden havt Anledning til at udtale sig. J. Chr. Berg har karakteriseret ham saaledes: „Han var en Mand af Kundskaber og Duelighed, men forsigtig indtil Ængstelighed.“ Dette tør være Sandhed. Krohg har sandsynligvis fra at være Christian Frederiks Tilhænger, gaaet den sædvanlige Udviklingens Vei, og det ser ud, som om han i Oktober og November af Overbevisning sluttede sig til Foreningens Venner i den sikre Tro, at denne vilde være gavnlig for Fædrelandet. Ogsaa han hørte til de Statsraader, der ugjerne traadte ind i Regjeringen og heller ikke længe forblev i den.

De to andre Professorer, der kom under Overveielse, var NIELS TRESCHOW og GEORG SVERDRUP. Det siges, at det var Hensynet til Universitetets Tarv, der tilsidst bragte Valget til at falde paa Treschow. Sverdrup ansaaes som uundværlig ved det unge Universitet, „da han“ — for at tale med Jacob Aall — „formedelst sine Kundskaber, sit Foredrags-Talent, sit alvorlige Væsen og sin værdige Holdning maatte især være skikket til at virke paa den unge Slægt.“ Det er Jac. Aall, som meddeler, at dette var Grunden til, at Sverdrup bestemtes til at forblive ved Universitetet, medens Treschow lettere kunde undværes og derfor nu kaldtes til at tage Sæde i Regjeringen. Aall viser sig overalt at være en paalidelig Forfatter, og han refererer altid efter den bedste Hjemmel. Det kan derfor ikke betvivles, at han her rigtig har gjengivet, hvad der var den offentlige Mening om de to Mænd, og at han ligeledes har rammet det Ræsonnement, som ved denne Anledning bestemte Grev Wedel og lod ham træffe sit Valg. Sverdrups Nimbus støttedes væsentlig ved de nævnte Egenskaber, og det kan godt forstaaes, at han af den Grund var en Skikkelse, der kunde give Universitetet en forøget Autoritet i den studerende Ungdoms Øine. Grev Wedels personlige Forhold til Sverdrup var af samme Art som det, hvori han stod til Motzfeldt. Ogsaa Sverdrup havde paa Eidsvold holdt sig fjern fra Forkjætringen og havde ikke unødig krænket Minoritetens Mænd. I de senere Aar synes han at have været uvenlig stemt mod Grev Wedel.

Saavel Sverdrup som Treschow havde af Christian Frederik modtaget Ansættelse i den Komité for Oplysnings- og Skolevæsenet, som var bleven anordnet samtidig med Regjeringsraadets Udnævnelse, og der var allerede derved vægtige Grunde forhaanden til at søge en Chef for det nye Kirkedepartement i en af dem. Dette Departement skulde nemlig herefter træde istedenfor nævnte Komité, hvis særegne Forretninger nu maatte helt ophøre.

I Henhold til den før nævnte Betragtningsmaade blev altsaa Treschow den udkaarede. Han tilførte neppe Regjeringen nogen Styrke, og den Anseelse, han tidligere havde nydt som videnskabelig Autoritet, var bleven stærkt rokket gjennem hans Deltagelse i det overordentlige Stortings Arbeider. Det var en udbredt Mening, at han ikke havde magtet den Stilling, der til en Begyndelse var ham overdragen, at lede Forhandlingerne med de kongelige Kommissærer, — at han havde været for rask til at give efter, og at han vel meget havde betragtet sig som en Talsmand for deres Meninger, med de derpaa grundede Forslag. „Den gamle svenske Ko" var herefter den gamle Filosofs Klængenavn[1].

Den haarde Dom over Treschow var dog ubillig. Det blev en Uret at kalde ham bort fra hans videnskabelige Gjerning og kaste ham op i Politiken. Den Svingning, han havde gjennemgaaet, havde mange Sidestykker i Norge. Han havde, da han blev tilkaldt af Christian Frederik, givet denne sine Raad. Begivenhederne havde bibragt ham en anden Opfatning, og han mente at handle ret ved at lægge den aabent for Dagen, da Folket kaldte ham til at træde ind i Stortinget.

For det praktiske Liv var han neppe særdeles skikket. Men det kan dog med Grund spørges, hvor den Mand var at finde, der vilde have budt bedre Garantier for at kunne fylde den Post, han skulde overtage. Visselig ikke Biskop Bech, om hvem det forlød, at han havde gjort sig Forhaabninger, og at det var til Trøst for Skuffelsen, han samtidig modtog en Udnævnelse til Prokansler ved Universitetet, et Embede, om hvis Forretningskreds der endnu intet var bestemt.

Udnævnelsen af de nye Statsraader skede som før nævnt ved Kronprinsen paa Kong Carl XIII's Vegne i Statsraad den 18de November. Men da flere af de udnævnte sad som Medlemmer af det overordentlige Storting, var det foreløbig alene de gamle Medlemmer, der fungerede. Ikke engang Grev von Essen var med at underskrive Protokollen, uagtet han for det meste maa have deltaget i Møderne.

Først efter Stortingets Opløsning blev den nye Regjering konstitueret. Den 27de November Kl. 3 forsamledes Statsraadet hos Kronprinsen, og der tog for første Gang Grev Wedel tillige med sine Kolleger, ANKER, HEGERMANN, TRESCHOW, DIRIKS, KROHG og MOTZFELDT Sæde i Statsraadet samt undertegnede sin skriftlige Ed til Kongen og Konstitutionen. Fra dette Øieblik af var den norske Regjering fuldtallig.

[1] *Historisk Tidsskrift,* fjerde Række, I, S. 48.

Foruden Medlemmer af Statsraadet skulde der ogsaa i November 1814 udnævnes en ny Statssekretær. Christian Frederik havde i denne Stilling anvendt sin fortrolige, VON HOLTEN, der sammen med sin Konge havde forladt Landet og nu befandt sig paa dansk Grund. I hans Sted havde Krigsraad FISCHER fungeret som konstitueret Statssekretær. Nu blev det Grev Wedel overdraget at bringe en ny Mand i Forslag.

Hans Tanke faldt da paa den konstituerede Amtmand i Akershus, Foged P. CHR. HOLST, der i nogen Tid havde gjort Tjeneste som en underordnet Bestyrer af Finans-Departementet med Titel af *Kommitteret*, og som tillige havde været paa Bane som Kandidat til en af de ledige Pladse i Statsraadet. Holst fik Stillingen og blev udnævnt 28de November.

Det var et heldigt Greb at knytte Holst til den nye Regjering. Grev Wedel kjendte ham personlig, allerede flere Aar før denne Tid. Fornemmelig kunde det dog være, at det var Peder Anker, som henledede Opmærksomheden paa Holst, idet denne under sin Embedsvirksomhed som Foged i Aker og Follo jævnlig maa være kommen i Berøring med Distriktets største Godseier, og var bleven hjulpen af ham i sine finansielle Vanskeligheder.

Holst var en administrativ Kraft af Rang, og han kunde bedre end de fleste andre tage op det Arbeide, som paalaa Statssekretæren. Dennes Embedsforretninger var af en meget anstrengende Art, nemlig derigjennem, at han i de talrige og ofte langvarige Regjeringsmøder maatte føre Protokollen. Statssekretæren fik paa mange Maader Indflydelse paa den formale Anordning af Regjeringens Arbeide og maatte uden synderlig Betænkning træffe Hovedindholdet af de fattede Beslutninger. Holst var selv ikke uden Betænkeligheder. Dels havde han en Anelse om, at Embedet kunde blive byrdefuldt og overstige hans Evner, idet han, med sin beskedne Natur, nærede Tvivl om sin egen Duelighed. Det hele var ham nyt og uvant, og han havde personlig mere Lyst til at træde ind i et andet, mindre ansvarsfuldt Embede. Derhos nærede han ogsaa Betænkeligheder af en anden Art. Han havde ved en enkelt Leilighed havt Anledning til at se den nye Statholder og ikke følt sig tiltalt af hans Personlighed. Saaledes kviede han sig ved at gaa ind i et Embede, hvorved den første Forudsætning var, at det vilde bringe ham i en nær personlig Berøring med Statholderen. Grev Wedel bortryddede imidlertid hans Betænkeligheder, og den 6te December overtog Holst sit nye Embede.

Nogen større Udnævnelse af nye Embedsmænd fandt for øvrigt ikke Sted. En enkelt saadan er dog at mærke. J. CHR. BERG blev

28de November udnævnt til Justitiarius i Akershus Stiftsoverret. For Grev Wedel var det kjærkomment at kunne se denne høit begavede Jurist knyttet til Hovedstaden, hvor nu hans store, mangesidige Kundskabsforraad kunde være paa sin Plads[1].

Ved Valget af den nye Regjering var der ogsaa taget Hensyn til de forskjellige Landsdeles Repræsentation. Dette skyldtes intet Tilfælde, men skede med fuldt Overlæg, hvad Grev Wedel selv har udtalt. Han havde paa sin Liste bl. a. ogsaa medtaget P. Chr. Holst, men atter frafaldt ham, og det, som han selv meddelte Holst, af Hensyn til Ønskeligheden af, „at ikke alle Statsraader blev valgt fra de søndenfjeldske Stifter“. Da Christian Frederik skulde opsætte sit Regjeringsraad, der senere gik over til et Statsraad, maatte dette, som Omstændighederne paa den Tid stillede sig, ske i al Hast, og der var ikke Anledning til at underhandle med mere fjerntboende Mænd. Valget var da begrænset til en mindre Del af Norge, hvis Yderpunkter betegnes ved Frederikshald, Skien og Eidsvold, og saaledes blev Christian Frederiks Raad udelukkende en Repræsentation for det Søndenfjeldske.

For Grev Wedel derimod var der Adgang til at træffe et videre Valg og at forelægge Carl Johan en Forslagsliste, hvoraf der kunde fremgaa en virkelig Landsrepræsentation. Han kunde vende sig til det forsamlede Storting og inden dettes Medlemmer forhandle med Repræsentanter ogsaa fra de fjernere Landsdele, — en Leilighed, som blev benyttet i sin hele Udstrækning. Saafremt denne Adgang ikke havde været, vilde ogsaa Grev Wedel med den knappe Tid, han havde til Raadighed, have maattet vende sig udelukkende til anseede Mænd inden det Søndenfjeldske. Nu fik Bergen i Statsraadet en Repræsentant som Motzfeldt og Trondhjem en anden i Chr. Krohg.

Tillige var denne Regjering, efter Tidens Forhold, i det væsentlige en parlamentarisk Regjering. For Grev Wedel faldt det, med hans britiske Idealer, naturlig at gjøre sit Valg inden Medlemmerne af det siddende Storting. Ved Udnævnelsen af en norsk Statsminister i Stockholm var der særegne Hensyn at tage, og der kan ikke inden det overordentlige Storting peges paa noget Navn, hvis Bærer mere kunde være selvskreven for dette høie Embede end den gamle Magnat fra Bogstad og Bærum. Peder Anker havde desuden været Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Sverdrup og Jacob Aall, der begge var paa Tale, hørte ogsaa til denne Forsamlings Medlemmer. De øvrige,

[1] Smlgn. C. PAVELS, *Dagbogs-Optegnelser 1815—1816,* S. 4.

der nævntes, havde paa en enkelt Undtagelse nær havt Sæde paa Stortinget; Christie og Holst sammen med Grev Wedel, Treschow, Diriks, Krogh og Motzfeldt havde alle dette fælles. Den eneste, der ikke tilhørte Stortinget, var Hegermann; men ogsaa han havde været paa Eidsvold som Repræsentant.

Kun de to, tilsidst gjenværende af Christian Frederiks Statsraader, Sommerhielm og Collett, savnede parlamentarisk Øvelse. For øvrigt havde Regjeringen faaet en Sammensætning, der ikke kunde misforstaaes. Grev Wedel havde her taget det bestemte Hensyn, at Kongens Tillidsmænd ogsaa skulde være Folkets. Den norske Grundlov hindrede Statsraaderne fra senere at deltage i Nationalforsamlingen; men dette kunde ikke have nogen Indflydelse paa den Tankegang, der lod Grev Wedel foreslaa Kongen at vælge sine nye Raadgivere inden den Kreds af Mænd, som allerede nu havde opnaaet nogen parlamentarisk Erfaring. Hans Handlemaade viser, hvorfra han hentede sine Idealer.

Med Undtagelse af Peder Anker saa Grev Wedel mellem sine nye Kolleger ingen af Foreningens gamle Venner, og de to stod alene som Repræsentanter for Minoriteten fra Eidsvold. For øvrigt var den hele Regjering sammensat af hans gamle politiske Modstandere, — sikkerlig i al parlamentarisk Historie et enestaaende Tilfælde. Men han havde alligevel kunnet vende sig til dem med fuld Tillid. De havde alle lært af Begivenhederne. Treschow stod for Samtiden — og ikke uden Grund — som den nyomvendte unionelle Zelot, der med Konvertitens hele Iver arbeidede for den nye Ordning. I Hegermann og Motzfeldt havde Regjeringen mere kjølige, men maaske derfor i Længden saa meget paalideligere Medlemmer, der ikke letsindig vilde udsætte hverken Fædrelandet eller Foreningen for Følgerne af uoverlagte Skridt. Ved at medtage saadanne Mænd havde Grev Wedel vist, at han ønskede Fortidens Bitterhed glemt, — at han vilde samle sit Folks bedste Kræfter til Arbeide for Fædrelandets Fremtidsvel.

For sit eget Vedkommende har Grev Wedel ikke kunnet eftertragte nogen høiere Plads end som Statsraad. Men i Samtiden faldt det vanskeligt at tro dette. Man tillagde ham ærgjerrige Drømme og vilde gjerne søge personlige Bevæggrunde for hans Handlemaade. I Pavels's Dagbog for 19de November findes en Beretning, der viser, hvad Folk tænkte og talte:

„De nye Statsraader er nu udnævnte. Kammerherre Anker gaar paa sin gamle Alder til Stockholm som Statsminister og forlader saaledes, maaske for bestandig sit skjønne, rolige Bogstad. Wedel, som sagdes

fornærmet over ikke at være bleven Statholder, og ikke at ville have noget Embede, har taget tiltakke med som Statsraad at staa i Spidsen for Finanserne, hvilket glæder mig oprigtig, da der vist ikke er nogen, paa hvem det latinske Ordsprog: *Otium est pulvinar diaboli* mere passende kunde anvendes, end paa denne talentfulde Mand. Han har paa dette Storting sagt mange ypperlige Ting og med Klogskab benyttet ethvert Vaaben, hvormed han kunde seire over Modpartiet. Forudsat, hvad man hos en saa rig og uafhængig Mand ikke vel kan tvivle om, at det ikke er af Egennytte, men af Overbevisning han har talt Foreningens Sag, har jeg intet at indvende imod hans Stortingsvirksomhed, naar jeg undtager Debatten om Takadressen til Kongen, hvor personlig Animositet mod denne altfor tydelig stak frem."

En noget anden Aand taler ud af de Bemærkninger, Fr. Schmidt den foregaaende Dag havde nedskrevet i sin Dagbog: „De nye Statsraader skal idag være udnævnte. — — — Saaledes kan da de fleste af disse Herrer med Grund sige, at de ei forgjæves har arbeidet paa Stortinget; men at de har udrettet store Ting — for dem selv. Svensken skylder dem ingen Tak; thi maaskee han havde faaet bedre Vilkaar, dersom hans Advokater i Stortinget havde været mindre ivrige og ved deres Adfærd mindre sat Lidenskaberne hos Kontrapartiet i Bevægelse."

Her kom der tilorde en Stemning, der ikke var af det gode, og Fr. Schmidt var visselig ikke den eneste, der tænkte saaledes og begyndte at samle paa Anklager mod den nye Regjering, forinden den endnu havde begyndt sin Virksomhed. En skummel Mistænkeliggjørelse var allerede ifærd med at brede sig, uagtet ingen af de nyudnævnte Medlemmer af Regjeringen endnu var bleven indsat, og de misfornøiede var ikke kræsne med at finde Angrebspunkter.

Ingen var her mere frugtbar i sine Paafund end Fr. Schmidt. Han saa Fremtiden mørkt, fordi Nationens mest udmærkede Mænd var udnævnte til Medlemmer af Regjeringen. Det var en Regjering, der var altfor god, — en Regjering, der vilde erhverve en altfor stor Indflydelse, og mod hvilken Folket helt vilde tabe sin Magt. Mistænksomheden, der allerede havde slaaet sine Rødder, havde der fundet et Holdepunkt, der kan gjenkjendes i senere Strømninger inden norsk Politik, men som her for første Gang kom tilsyne. Frygten for en altfor god Regjering, der gjennem sin overlegne Dygtighed og derpaa grundede Anseelse magtstjæler den folkevalgte nationale Repræsentation, er ikke ukjendt i Norges Historie.

Det er her atter Pavels, som refererer i sin Dagbog for 20de November, og hans Ord vil være den bedste Skildring[1]:

„Jeg havde en skarp Dispute med Schmidt i Anledning af Statsraadsvalget. Han paastod, at der ikke kunde være to Meninger om, at det jo var Hensigten med de udmærkede Mænds Ansættelse i Regjeringen, at berøve Nationen dem, som Repræsentanter og Talsmænd. Jeg forsikrede ham om, at der virkelig var to Meninger, da jeg havde en anden. Han indskrænkede da sin Paastand til Stortinget, som kun skal have en Mening om den Ting, hvorom jeg ligeledes tvivler. Mine Anmærkninger herved er fire: 1. Hensigten, hvorfor man gjør noget, er det vanskeligt at bedømme. Udfaldet kunde blive efter Schmidts Spaadom, uden at man derfor var berettiget til at antage en saadan Plan fra Regjeringens Side. 2. Fem Stortingsmænd er udnævnte til Statsraader. Hvor mange mon af disse Schmidt vil savne paa næste Storting, sæt endog, at de alle bliver gjenvalgte? Wedel og Treschow sikkerlig ikke; dem skyder jo han og Oppositionen efter med begge Hænder. Professor Krohg vist heller ikke. Mer end den halve Tid var han syg. Først den 4de November indfandt han sig og understøttede Kongens Veto; men det hjalp ikke; thi Præsten Abel havde været endnu virksommere. Siden har han spillet en meget passiv, tildels tvetydig Rolle. Diriks tabte allerede den første Dag meget af den Popularitet, han havde vundet paa Rigsforsamlingen, og har siden aldrig gjenvundet den. Han har arbeidet flittig i Komitéen, men sjelden talt i Forsamlingen, og nærmet sig stærkt til det Wedelske Parti. Altsaa er Motzfeldt den eneste, han vil savne, og det er dog ikke at gjøre Ord af. 3. Er det ikke ogsaa vigtigt, at duelige, retskafne, fædrelandssindede Mænd sidder i Statsraadet? En Statsraadspost er ingen Hofcharge, og Statsraaden er ligesaavel som Stortingets Medlem Folkets Mand. Den, der skal gjøre Indstilling om Embeders Besættelse, om Landets Tarv i alle Grene, hvis Raad, naar det gjælder Krig eller Fred, Kongen er forpligtet til at høre; den, der skal vaage over, at Lovene agtes og overholdes, — sandelig, han er en vigtig Mand i Staten, og Kongen var høiligen at dadle, om han besatte en saadan Post med en krybende eller snedig Hofmand. Tværtimod er det mig et glædeligt Bevis paa, at Ligheden respekteres, at disse høieste Poster uden Rangsforskjel tilbydes Grever, Generaler, Professorer, Kapteiner og Sorenskrivere. 4. Hvem siger da, at Norge ikke eier ligesaa

[1] Hermed kan sammenlignes hans Ræsonnement under 10de April 1815.

udmærkede Mænd som Motzfeldt og Christie, eller at unge Mænd ikke i Stilhed umærkeligen danner sig til ligesaa ypperlige Folkerepræsentanter? Hvad var Motzfeldt og Christie ved dette Aars Begyndelse? hin en Artillerikaptein, denne en Sorenskriver, som ingen kjendte udenfor deres indskrænkede Virkekreds. Det var først ved Rigsforsamlingen, Nationen lærte dem at kjende. Var alt gaaet sin gamle, rolige Gang, maaske havde da en Majors Charge været nuværende Statsraad Motzfeldts *non plus ultra.* Og da nu Stortinget holdes hvert tredie Aar, og i det første Aar tre Gange, hvem ved, hvilke Mænd Nationen da efterhaanden vil lære at kjende? Sandelig, det var at gjøre Norge en altfor slet Kompliment, at erklære et Par Mænds Udgang af Repræsentationen for et Nationaltab; og sæt nu, at de ikke var blevne gjenvalgte — hvad saa?"

I disse aabenhjertige Bemærkninger er der adskillig sund Sans; de rammer netop de væsentligste Indvendinger, som kunde rettes mod det Ræsonnement, der var fremført. Men hvor rigtig end Pavels opfattede Sagen, saa var det ligefuldt, som om netop de Stemninger, der i denne Tid besjælede Schmidt, havde ulige lettere for at slaa an. Pavels har kraftig kjæmpet mod det smaalige Ræsonnement, han havde hørt fra sin geistlige Ven og Kollega. Men denne var Tolk for Synsmaader, som kun havde altfor let ved at slaa an i vide Kredse, og som derfor eiede en mærkværdig Spireevne. Jordbunden var modtagelig. Misundelse og Mistænksomhed havde hurtig faaet Anledning til at brede sig, og idet Norge skulde aabne sit nye, selvstændige Statsliv, skulde de snart vise sin Magt.

Grev Wedel blev en af dem, som først blev Maalet for de lavtliggende Angreb, der fulgte af disse Stemninger. Han stod nu høit. Men netop derved vaktes Lysten til at komme ham ind paa Livet. Der havde været en Tid, som ikke bragte nogen Skumlerier; men Vanen til at slibe Misundelsens Pile var for dybt indgroet, og snart fulgte der en ny Række af personlige Angreb.

Grev Wedel stod som Repræsentanten for den nye Statsorden. De, i hvis Øine denne var tjenlig til at fremme Fædrelandets Vel, kunde med Glæde hilse ham som den, der seierrig havde bestaaet Kampen, — som den, der gjennem lange Trængsler og personlig Forfølgelse havde seet sine Meninger i Hovedspørgsmaalet vinde den endelige Seier. Men han maatte paa den anden Side være forberedt paa, at Miskjendelsen ikke endnu var over, og at der hos mange sad altfor meget tilbage af den Bitterhed, der havde præget Aarets første

Halvdel. Det faldt dem vanskeligt at forstaa hans Færd; det var let at mistænkeliggjøre hans Bevæggrunde, som om det alene eller hovedsagelig skulde have været personlig Ærgjerrighed eller Ønsket om at opnaa personlige Fordele, der havde bestemt hans Handlemaade. Manges Tanker sysselsatte sig med ham, og dette gav Anledning til megen Tale om ham.

Hvad der i denne Tid er sagt om Grev Wedel Mand og Mand imellem, kan mere anes. Men i Samtidens Presse kom den samme Meningernes Brydning om ham snart frem paa ny. Om Vaaren og om Sommeren havde han beskjæftiget de skrivelystne Forfattere i det daværende Christianias Smaablade. For en Tid var Pennekampen døet hen. Men mod Aarets Slutning blussede den atter op og fik nu end mere Liv end tidligere. Det er denne Strid, som i Samtiden fik Navn af *Grevens Feide*, og som fulgtes med levende Interesse. Det kan ogsaa nu være værd at følge disse vekslende Indlæg, der viser os ikke alene stærk Beundring og misundelig Nedsættelse, men ogsaa tegner Tiden, som den var.

I *Intelligentssedlerne* for 2den December aabnedes en ny Kamp om Grev Wedel. Det var til en Begyndelse en varm Beundrer, der tog Ordet i et Digt:

Til Grev WEDEL JARLSBERG.

Hør norske Fjeldes Gjenlyd af den Røst,
som rundtom i de glade Dale lyder,
fra hver erkjendtlig Dalbeboers Bryst,
der atter Fred og Næringstryghed nyder.
Dig, ædle norske Jarl! velsigner den.
Med fyndig Kraft Du hævede Din Stemme
som Norges længe kjendte varme Ven,
for Frihed og Selvstændighed at fremme.
Vist signe vi saa mangen Hædersmand,
der talte varmt til gamle Norges Lykke,
og bidrog til at frie sit Fædreland
fra dem, der vilde det med List nedtrykke;
Men hvo har stredet kjæk og tro som Du
mod Fordom, Had og ondskabsfulde Rænker
af dem, der pønsed paa med snedig Hu
at smede os igjen i brudte Lænker?
Dig rørte ei de kaade Daarers Spot,
Dig skrækked ei det seierrige Magtsprogs Torden!
Dit Øiemed var kun at stifte Godt
og bringe Fred og Held igjen til Norden.
Og Held Dig, ædle norske Mand! Du vandt;
Du seired over Fordom og Kabale,
og Norges Folk en Hæderskrans Dig bandt,

som evig blomstrer i dets skjønne Dale.
I hvert erkjendtligt Hjerte blomstrer den!
Hver ærlig Nordmand Dig med Tak skal mindes,
som Fædrelandets ædle varme Ven!
saalænge Mos paa Norges Fjelde findes.
Naar glad udmattet Kriger kommer hjem,
og favner vakre Børn og ømme Mage,
naar Brødet, han af Jorden kaldte frem,
han atter kan i Fred og Tryghed smage:
Naar Handlen atter kommer rask i Gang,
naar kjække Sømand tryg kan Bølgen pløie,
naar Arbeidsmanden uden Nød og Trang
kan vinde Brødet ved sin Slæb og Møie:
Da skal de samtlig glade signe Dig,
den kjækkeste, den ædleste, den bedste
af alle dem, der stred for virkelig
Selvstændighed i Norge at befæste,
og naar et Par Decennier man glad
i Fred og Velstand ser saa blidt henrinde,
naar hver en Levning af det Svenskehad,
som maaske endnu ulmer, skal forsvinde:
Naar vi velsigne den Forbindelse,
til hvilken Nora Svea Haanden rakte,
fordi vi klart dens skjønne Frugter se
i Held og Velstand, som den Landet bragte:
Da dobbelt klar og dobbelt stærk for Dig
Erkjendtlighed i norske Hjerter luer,
og, selv ved Landets Lykke lykkelig,
Dit skjønne Verk med Velbehag Du skuer.

Saadan — hverken bedre eller værre — var i det væsentlige den større Del af Tidens Leilighedspoesier, og det skulde synes, som om den deri ydede Ros maatte kunne tages med megen Ro. Saa gik det imidlertid ikke. Den 9de December mønstrede en vred Indsender op i det samme Blad (No. 98) med følgende Indlæg mod Digteren:

„I Anledning af det i *Intelligentssedlen* No. 96 indførte skjønne Heltedigt maatte det være tilladt at gjøre følgende Bemærkninger: 1) Det var at ønske, at Digteren (maaske i en anden Iliade) vilde give sine Medborgere udførlig Efterretning om de Rænker og Kabaler, de Daarer og de seierrige Magtsprog, de Fordomme og det Had, Helten med saa megen Kraft og Mod har overvundet, og med hvilke Vaaben det har lykkedes ham, paa een Gang, at bekjæmpe alle disse Uhyrer. 2) Den norske Nation bør være Digteren uendelig forbunden for, at han, paa en saa hæderlig, og for denne alvorlige og sanddrue Nation værdig Maade, paa dens Vegne har paataget sig at binde den vedbørlige Hæderskrans, og frembære den velfortjente Virak til Nationens kjækkeste, ædleste og bedste Mand, da ellers faa, og maaske ingen, var faldet paa denne

heldige Ide. 3) Der gives de, der tror, at Hovedideen skal være taget af et, paa en Ridderborg fundet gammelt Manuskript, formodentlig forfattet af en Munk, eller Borgkapellan, og alene af en heldig Pen oversat, omarbeidet, lokaliseret og indrettet efter Tidernes Leilighed. 4) Iøvrigt er det bekjendt, at Helten har været meget heldig i, med stærke Farver at skildre Norges hjælpeløse Forfatning; se Bladet *Tiden* No. 27. Uden at berøre dets Hjælpekilder, eller omtale det Mod, og den Kraft, der besjælede Nationens Repræsentantere, og at de Tilbud, der skete fra forskjellige Egne, og enkelte Personer, om frivillige Bidrage, i Tilfælde ingen for Norge hæderlig Forening havde været at erholde, da Krigen skulde udbrudt paa nyt. 5) Det maa imidlertid være særdeles fyldestgjørende for Helten, at Regjeringen har vidst, at sætte tilbørlig Pris paa hans bekjendte og ubekjendte Fortjeneste, ved at betro ham et af de første og vigtigste Embeder i Fædrelandet."

Der fulgte nu en Afbrydelse i den heftige Strid. Medens Pennene hvilede for Grev Wedels Vedkommende, kom der imidlertid et andet Indlæg, der ogsaa greb ind i Døgnets Strid, — et interessant Bidrag til Tidens Historie. Det var den gamle Biskop Brun i Bergen, som i det samme Blads No. 99, for 13de December kom med en Forklaring *(Et Par Ord til Nordmænd)* over sin egen politiske Holdning, — en Forklaring, som tillige, bedre end noget andet Dokument, maatte vise, hvor rigtig Grev Wedel havde bedømt Fædrelandets Stilling.

Det var et mærkeligt, paa Selverkjendelse og rolig Overveielse hvilende Brud med sin egen nærmeste Fortid, som den gamle Biskop her tog, — et afgjørende Vidnesbyrd om, at en ny Æra i Fædrelandets Historie var aabnet. Ingen havde tre Maaneder i Forveien talt voldsommere om en ny Appel til Vaabnene end Bergens Biskop. Nu var han Fredens og Forsoningens overbeviste og varme Talsmand.

Den gamle varmblodige Patriots kjølende Selvbekjendelse dæmpede ikke Striden. Den 21de December (No. 102) fulgte et Digt til Statsraad Aall, der indeholdt Hentydninger til Grev Wedel:

Kun en borgerlig Din Fader var —
Ei et Degnekald Du bort kan give!
Men Du er, hvad ei hver Nordmand er:
Norges Søn, — Dets Eg Du vilde frede.

Kort efter bragte *Intelligentssedlernes* No. 104, for 30te December, et langt Svar fra den første Indsender, han, som havde indledet den skarpe Feide, og nu vendte sig mod Indsenderen i No. 98. Efter en til denne rettet Indledning heder det i dette Indlæg:

„Men dersom Forfatteren havde kjendt noget til de Følelser, der besjæler Pluraliteten, i det mindste af det søndenfjeldske Norges Indbyggere, da vilde han erkjendt, at det ikke var blot min individuelle Røst, der hævede sig, men at virkelig, for en stor Del, Nationens Stemme gjenlød i min svage Sang. At Grev Wedel var elsket, ja tilbedet af det norske Folk, som dets uegennyttigste Ven og dets varmeste Tolk for (ɔ: før) Norges Afstaaelse til Sverige, det kan ingen negte.

Og da denne Afstaaelse var skeet, var han den første, som med Kraft paastod: at Norges Selvstændighed og Frihed kunde vindes uden Blodsudgydelse, — uden, i en fortvivlet Kamp med den betydeligste Overmagt, at udsætte Landet for Ødelæggelse og Erobring. Men en dansk Prins havde erklæret sig for odelsbaaren til den norske Trone, og Norges sande Vel maatte ikke komme i Betragtning, naar det kom i Kollision med hans formente Odelsret. Imidlertid frafaldt ikke Greven sin Mening, og han hyklede ikke for dem, der den Gang havde Magten, skjønt han ikke gjorde noget Skridt eller lod sig forlede til nogen Ytring, der kunde havt skadelig Indflydelse paa den offentlige Rolighed. Ikke desto mindre beskyld[t]es han for de skammeligste Hensigter, og Haan, Bagvaskelse, Løgn og alle Slags Fornærmelser nedregnede paa den Mand, af hvis hele foregaaende Liv man ikke kunde fremdrage en eneste Handling, der vanærede hans Hjerte, eller kastede Skygge paa hans Fædrelandskjærlighed. Men, tryg ved Bevidstheden om sine rene Hensigter, stod han urystet, og tabte intet af sin Kjærlighed til sine Landsmænd, hvoraf saa mange miskjendte ham; derimod, saasnart det tillodes ham at komme til Orde igjen, talede han Norges sande Tarv, med en Fynd, der overbeviste enhver om, hvad der, under de Omstændigheder, var rigtigst at vælge.

Ingen tvivler paa, at jo det ædle, tapre norske Folk vilde gjort enhver Opofrelse, og uforsagt staaet indtil sidste Mand, hvis en ny Krig var udbrudt. Men just den Ulykke: at Folket i sin Enthusiasme ganske skulde opofre sig, at Landet skulde ødelægges, og omsider erobres, var det, at Grev Wedel saa kraftig bidrog til at afværge, ved at sætte Landets farlige Stilling i saa klart et Lys. Thi der kan vel neppe være to Meninger om, hvad Udfaldet maatte blevet af saa ulige en Kamp, der saa ud til at blive saa langvarig, og som skulde føres fra vor Side næsten uden alt det et Folk behøver til at føre Krig med. Og til hvilket Maal, i hvilket Øiemed skulde disse Opofrelser ske? Kunde vi vel have tilkjæmpet os mere Selvstændighed og Frihed, end

vi, uden Kamp, har erholdt? Men hvad vi nu har erholdt, det kunde vi har opnaaet længe før, uden Blodsudgydelse og Opofrelse, og med langt større Hæder, naar man havde fulgt Grevens fornuftige Raad.

Det er sandt! — Der var flere end Grev Wedel, som vovede at forestille, hvad der tjente til Norges sande Vel, og som ikke lod sig skrække af Intoleransens Lynstraaler, og blandt disse fortjener vistnok Mnemosynes hæderværdige og frimodige Forfatter det øverste Sted.

Men mod ingen blev det intolerante Partis Pile saa enstemmige og saa hyppigen afskudte, som paa Greven, og naar man tillige betænker, hvad Grev Wedel havde at tabe, hvis den Landsforvisningsakt, som man ikke tvetydig truede med, var kommen til Virkelighed, saa tror jeg man maa tilstaa, der fordredes sandt Mod til at blive sine Grundsætninger tro, og turde være dem bekjendt i saa kritisk en Tidspunkt."

Videre ytrer Indsenderen: „Grev Wedel trængte ikke til min Lovsang, og han trænger heller ikke til mit Forsvar. Hans almindelige Rygte er den bedste Lovsang, og hans Handlinger er det bedste Forsvar, han kan ønske sig."

Indsenderen afgav tilsidst den Erklæring, at han ikke stod i nogen Forbindelse med Grev Wedel og ikke engang kjendte ham personlig.

Den sidste Indsenders Oplysninger var i flere Henseender interessante. Ytringen om, at der i det Søndenfjeldske efter Foreningen var en stærk Stemning for Grev Wedel, fortjener Opmærksomhed. Det var de Landsdele, som i Tilfælde af et nyt Udbrud af Krigen skulde have taget det første Stød, hvor hans afgjorte Fredspolitik maatte vinde mest Tilslutning, og hvor det faldt mest naturlig at yde den Paaskjønnelse, medens de fjernere boende, i Trondhjems og Bergens Stifter, ingenlunde havde den samme Opfordring til at sætte sig helt ind i, hvad der gav hans politiske Holdning dens største Berettigelse.

Striden om hans Personlighed var hed. Men Grev Wedel selv kunde høit hæve sit Hoved over den usle Sladderkritik, der havde taget ham til Maal. Han var den omstridte Mand, og om end et enkelt Angreb kunde ridse hans Hud, saa maatte han dog være paa det klare med, at der bag dem laa en Erkjendelse af, at han indtog en af de mest fremtrædende Pladse i Samfundet, og at han efter den 4de November var den fornemste Bærer af den nye Politik, som da var indviet, og som han nu skulde føre videre.

Han havde med Overlegenhed baaret Forfølgelsen fra Eidsvold, og hans Modstandere havde der ikke udrettet andet end at hæve ham høiere. Om han bagefter under det overordentlige Storting tildels havde ladet sine Følelser løbe af med sig, saa stod der dog ogsaa nu kanske en endnu større Respekt af ham, som den, hvem Begivenhederne i Hovedsagen havde givet Ret i hans Opfatning. Han var, skjønt ikke Leder i Ordets almindelige Forstand, dog en af de Personligheder, som virkede gjennem sin blotte Tilværelse, og som bestemte manges Meninger. Der var Tyngde i hans Ord, og hvert af hans Skridt maatte bemærkes og paaagtes. For mange kunde hans retliniede Politik, bygget paa Folkets Selvbestemmelse, være gaadefuld, uforklarlig. For mange virkede den desuagtet sympatisk, og hvis vi tør tro den sidstanførte Indsender, da var Tallet af disse hans Venner meget stort.

Bagvaskelsen delte han med sine Venner. Deres fortrolige Breve vidnede om, hvorledes denne vedblev at virke. Grev Wedel kunde for en Del være deres Trøster, og fra sit Hjem har han antagelig ikke sjelden sendt dem Breve. Et saadant er det, han paa Aarets næstsidste Dag skrev til Nicolai Wergeland[1]:

„De har Ret til at være vred paa mig fordie jeg først nu takker Dem for Deres venskabelige Linier af 14 Novr d. A: og for Deres interessante politiske Tale, som De havde den Godhed at lade følge med hine Linier. — Uagtet jeg ei kan nægte, at min sædvanlige Brevskriver-Dovenskab har nogen Deel i den lange Taushed, saa kan jeg dog ikke paatage mig al Skyld, da Deres Brev var meget gammelt inden jeg havde den Fornøielse at modtage det. — Unægteligen har Deres Velærværdighed, jeg og fleere af vore Venner maattet døie meget Ubehageligt fordie vi ei vare saa blinde som Mængden, men det er paa den anden Side, umueligt at tænke sig en meere fuldstændig Satisfaktion end den Begivenhederne har skaffet os; Imidlertid bør man være yderst forsigtig med at yttre noget som ligner Triumph! — For min Deel taler jeg aldrig uden med nogle Venner om det Forbigangne og lader Folk mundtligen, skrivtligen og i Trykken efter Behag udskjælde mig! —

Jeg behøver ikke at sige Dem hvor ondt det gjør mig at De endnu har Ubehageligheder i Xsand for Deres politiske Meeninger. Man

[1] Original i THV. BOECKS Samling i det kgl. Videnskabers Selskabs Bibliotek i Trondhjem.

maae haabe at Gjæringen snart ophører og at sand Fortjeneste og Klogskab tilsidst svømmer ovenpaa! —

Hvad er Deres Plan for Fremtiden? — Ønsker De Forflyttelse? — Herom engang ved Leilighed. Lad saadanne Slyngler som Sebbelow ikke have nogen Indflydelse paa Deres Humeur! — De bør foragte Saadant! — Tilgiv mig disse Yttringer, som ere foranledigede ved en af Deres Bekjendteres Udsagn: „at De ærgrede Dem over Hr. S.s og Andres dumme Skriblerier! —

Min Svigerfader er nu i Stockholm — Min Karen som har faaet en rask Datter i Juulen — hilser venligen — ligesaa

Deres ærbødigst hengivne
H. Wedel-Jarlsberg."

Xa 30/12 14.

Her har han sagt sin Mening om de Forfattere, der i Aviserne angreb ham og hans Meningsfæller, og som fremdeles en kort Tid ind i det nye Aar vedblev at tumle sig. Den 3die Januar aabnedes *Intelligentssedlernes* nye Aargang for 1815 med et Stykke, *Gjengangeren eller Grev Wedels Manes til hans Lovtaler*[1], hvorpaa der nogle Dage senere i No. 5 af samme Blad kom en Protest mod denne Art af Skriverier, og atter i No. 7, navnlig den sidste holdt i en meget vredladen Tone, hvortil *Gjengangeren* i No. 8 gav et noksaa spidst Svar. Striden holdtes derefter gaaende, med diverse skarpe Indlæg, hvorunder ingenlunde Grev Wedel manglede Forsvarere.

Massen fremkom anonymt. En Undtagelse var et Stykke fra Pastor A. Bonnevie fra Kongsberg, trykt i samme Blad for 10de Februar 1815.

Denne protesterede mod de anonyme Skriverier og skrev derhos: „Jeg erklærer herved høitideligen, at jeg hverken er Grev Herman Wedels Fiende eller hans Ven; jeg er ikke hans Avindsmand og ligesaa lidet hans blinde Tilhænger. Jeg saa hans Færd i de sildigere Dage, da han tiltrak sig Opmærksomhed; jeg saa den stundom langtfra; men stedse med et saa granskende Blik, som det blev mig givet at skue med. Han var mig ofte uforklarlig, og — hvorfor skulde jeg ikke tilstaa Sandheden? — mange af hans Ord paa Norges sidste overordentlige Storting gjorde, at jeg vil have Vanskelighed ved at forsone mig med hans Hjerte. Derfor hører ogsaa jeg til de mangfoldige Nordmænd, der tror, at Grev Herman Wedel i Norges sildigere Historie

[1] Smlgn. C. Pavels, *Dagbogs-Optegnelser 1815—1816*, S. 1 flg.

har spillet mere en personlig end en Borgerrolle. Dette er, indtil jeg faar gyldige Grunde til at forandre min Mening — og ingen skulde være gladere derved end jeg — min personlige Dom over den Mand, der nu direkte og indirekte er Maalet for vore Tidenders Angreb. Har han en ren og skyldfri Samvittighed med Hensyn til sit Forhold i det hele, da føler han som jeg, hvor sandt det er, at Gud alene ransager Hjerterne. Jeg feiler neppe, naar jeg tror, at hvad jeg her har ytret, er Hovedsummen af de Bebreidelser, som de fleste af Grev Wedels Modstandere har at gjøre ham, skjønt jeg ei erkjender dette Navn passende paa mig, da vi staar i et saa forskjelligt Forhold i Staten, at Opposition mellem os ei kan finde Sted."

Hermed nærmede imidlertid Striden sig mod sin Ende.

Dels vendte Kritiken sig mod Bonnevie, dels kom der andre Stridsemner op, som trak Opmærksomheden til sig og ledede den bort fra Grev Wedel, som derved for nogen Tid fik Ro fra den Kant.

Bilag.

Betænkning

om den politiske Stilling i September 1814

afgiven til Kong Christian Frederik

af

Major BROCK, Kaptein HOLSTEN, Lieutenant FALSEN og Lektor ADLER.[1]

Undertegnede vove allerunderdanigst at forelægge Deres Majestæt nedenstaaende Bemærkninger, der i den vanskelige Stilling, hvori Ds. Mjt befinder sig, maaskee kunne bidrage til at lede Allerhøistsammes Beslutning.

Nødvendigheden, og ene denne, har kunnet formaae Ds. Majt til at skille Deres Skjebne fra det Norske Folks. Men Nødvendighedens Bud forsvinde som oftest med deres Ophav. Forandring af Dynastie i Sverrig, Misbrug af den Magt, Omstændighederne have givet det i Hænde og overhovedet politiske Forhold, der endnu hurtigere kunne berøve Sverrig sin Indflydelse, end det har erholdet samme, kunne letteligen bevirke en Forfatning, i hvilken Norge torde oplive sit Ønske om Selvstændighed. Formen for denne vil altid blive den monarkiske og Flerheden af Nationen vil være tilbøielig til at søge sin Monark i Deres Majts Person. Deraf følger: at Deres Majt, ved at forlade Riget, maae overskjære saa faae som muligt af de Baand, der binde Nationen til Dem og at Allerhøistsamme bør vælge en Stilling, i hvilken nye Forbindelser paa den ene, eller gamle Fordomme paa den anden Side, ikke hindre det norske Folk fra at følge sin Tilbøielighed og atter at henvende sig til Deres Majt.

Af ovenstaaende Hovedbemærkning lader sig som af et Grundprincip for Deres Majts Handlemaade i det critiske Øieblik, da De maae forlade Riget, udlede de Grunde, der i denne Henseende kunne bestemme Deres Majt i Valget af den Maade, paa hvilken De vil udføre dette vanskelige Skridt.

1). Deres Majt kan vælge at forlade Riget førend Storthingets Aabning og igjennem Statsraadet bekjendtgjøre Nationens Repræsentantere de Grunde, der

---

[1] Se ovfr. S. 268, Note 1.

have bestemt Dem til, saavel at indgaae Conventionen af 14de Aug., som at bringe Folkets-Vel det dyrebare Offer af Deres personlige Stilling. Denne Mesure anbefales af følgende specielle Betragtninger:

a.) Deres Majts Bekymring for Nationens Dom over de seneste Begivenheder kan mueligt berøve Dem den Kraft og Energie, hvormed De personligen maatte træde frem paa Storthinget, saafremt Deres Majts allerhøieste Nærværelse der skulde have den tilsigtede Nytte.

b.) I en Sag af saamegen Vigtighed tør Undertegnede ikke dølge for Deres Majt, at den gunstige Stemning for Allerhøistsamme har, især i de mere dannede Kredse begyndt at tabe noget af sin Varme. Hvorvidt den imidlertid paa Storthinget vil yttre sig ufordeelagtigt, lader sig ikke forudsige, men dersom det i Almindelighed skulde være at befrygte, at Deres Majts Nærværelse paa Storthinget vil blive anseet som en blot Ceremonie, og Allerhøistsammes Fremstilling af de Motiver, der have ledet Dem, vil vorde anhørt som tomme Ord, da synes det ikke tilraadeligt, at udsætte Deres Majt for et Optrin, som under saadanne Omstændigheder vilde være ydmygende.

c.) Deres Majts personlige Sikkerhed kunde i det — usandsynlige — Tilfælde, at Folkets Misfornøielse med Krigens Udfald almindeligen og aldeles skulde qvæle dets Følelse for Deres Majt, været udsat for at forstyrres.

d.) Forudsat, at Deres Majestæt ved Deres Nærværelse og Veltalenhed vinder Pluraliteten af Storthingets Medlemmer for Dem, er det paa den anden Side at befrygte, at denne Pluralitet i Enthousiasme vil modsætte sig Foreningen, og derved udsætte Riget for Ødelæggelser baade af Fjendevold og Borgerkrig, sam[t][1] derhos paadrage Deres Majt Beskyldningen for, — imod Deres Forpligtelser —at have hindret Unionen.

e.) Deres Majts Nærværelse ved Congressen i Wien, som, med fortrinligt Hensyn til Deres personlige Talenter og interessante Stilling, kan være særdeles velgjørende, saavel for Norge som for Danmark.

f.) Mistydninger af dette Skridt — at forlade Riget førend Storthingets Aabning — vil kunne forebygges eller i det mindste svækkes ved den Betragtning, at Deres Majt bevægets (!) dertil, for paa det Sted og til den Tid, da Europas Anliggender afgjøres, at bevirke Norge de eneste Fordele, Øieblikket synes at tillade, nemlig: en constitutionel Existence og de store Magters Garantie for samme. —

2.) Deres Majestæt kan, i Medhold af Conventionen, forlænge Deres Ophold i Riget indtil Storthinget er aabnet. Denne Fremgangsmaade understøttes af følgende særegne Grunde:

a.) Deres Majts Nærværelse i Riget, har været det Baand, der efter Vaabenstilstandens Afslutning, har holdt Partiaand og Borgertvist inden sine Skranker; dette Baand er fremdeles nødvendigt, indtil det afløses af et nyere, hvis ikke Nationen skal berøves de Fordele, Deres Majt, ved personlige Opofrelser, har tilkjøbt den.

b.) Ved personligen at optræde paa Storthinget viser Deres Majestæt en Tillid til Deres gode Sag, en Overbeviisning om Folkets Billighed og Retsindighed,

[1] der staar maaske: som.

der neppe vil forfeile sin Virkning. Deres Majts personlige Nærværelse og rørende Veltalenhed vil overbevise enhver Tvivler om, at det virkeligen var Nødvendigheden, der bød Dem forlade et Folk, der selv i den Stemning, hvori Deres Majt vil fremtræde, maae finde et Beviis paa, at det var Dem dyrebart.

c.) Det sidste Indtryk er det stærkeste og varigste. I det høitidelige Øieblik, da Deres Majestæt med Tillid til Folket skildrer det de ulykkelige Omstændigheder, der sønderrive Baandet mellem Dem og Norge, naar Deres Majt i den Stemning, hvori Deres Majestæt — uden Forstillelse — vil befinde Dem, siger Nationens Deputerede det sidste rørende Farvel, knytter De, hos den bedre sindede Deel, et Baand istedet for det, De nødedes til at opløse, som maaskee endnu er stærkere og, som under gunstigere Omstændigheder, vil lede Folket tilbage til Deres Mæjestæt.

d.) National-Stolthed og Lyst til at see sig selv retfærdiggiort eller undskyldt vil ikke lade det mangle paa Folk, der ville vælte Skylden fra sig, Nationen og Omstændighederne paa Deres Majestæt; disse ville udtyde en tidligere Bortreise som en Følge af Frygt for at træde Nationen under Øine. Ved personligen at fremtræde, betager Deres Majestæt deslige Udtydninger aldeles deres Vægt.

e.) Ærens Bud — vi vove at udsige det — fordrer, at den, der som Mand modtog Kronen af Nationens Haand, ogsaa som Mand maae give den tilbage. Vil Deres Majestæt i Sandhed overtyde Folket om, at kun den bydende Nødvendighed bevægede Deres Majt til at træde tilbage, maa Allerhøistsamme ogsaa selv vise sig overtydet derom, og herpaa er Deres personlige Nærværelse det kraftigste Beviis. Vi tør imidlertid ikke nægte, at Deres Majt, for at udføre dette Skridt med Succes, maae være i fuldkommen Besiddelse saavel af Deres legemlige som høie aandelige Kræfter.

f.) Den Interesse, Deres Majt ved personligen at møde paa Storthinget, vil opvække hos den velsindede og større Deel af de Deputerede, kan have den Indflydelse paa de svenske Commissarier, at disse deels for at vinde Gemytterne, deels for at afværge en Fortsættelse af Kampen, vil give sig Mine af at dele Nationens Interesse for dens elskede Fyrste. Denne Omstændighed vilde maaskee gjøre det mueligt at erholde den svenske Regjerings Understøttelse til at forskaffe Deres Majt Pommern som Interims-Etablissement og maaske desuden en passende Apanage af det norske Storthing. —

g.) Underhandlingerne i Wien, som ved saaledes at spænde Nationens Interesse og de svenske Commissariers Frygt, meget ville lettes, kunne med Held drives af Grev v. Hardenberg-Reventlau paa Deres Majts Vegne, naar blot Allerhøistsamme adjungerer ham en Mand, der er fuldkomment initieret i Nationens Tarv og Begivenhedernes Detail.

3.) Den under No. 2 allerunderdanigst foreslaaede Mesure er beregnet paa den fuldkomne Sundhedstilstand, som vi ønske og haabe, at Deres Majt inden Storthingets Aabning vil erholde tilbage. Da det imidlertid er muleligt, at Deres Majt endnu til den Tid ikke kunde føle sig stærk nok til at gaae et saadant Optrin imøde, foreslaae vi som tredie Forholdsregel, der vel i Virkning ikke kan sammenlignes med Deres Majts personlige Nærværelse paa Storthinget, men som dog aldeles ikke kan paadrage Deres Majt Mistydning eller ufordeelagtig Omtale, at

opholde Dem i Landet indtil nogle Dage efter at Storthinget er aabnet, men, paa Grund af Deres Majts mindre fuldkomne Sundhedstilstand, at lade Statsraadet meddele Storthinget de fornødne Underretninger og Oplysninger. —

Spørgsmaalet om, hvorhen Deres Majt bør begive sig, naar De forlader Norge, opløses letteligen af den forudskikkede Hovedbemærkning. Ved at træde tilbage i Deres forrige Forhold som dansk Prins vil Deres Majestæt maaskee synes at compromittere den norske Kongeværdighed og denne Omstændighed, forenet med Nordmandens Modbydelighed for en Forbindelse med Danmark, torde da blive ufordelagtig for Deres Majt, ifald der i de første Aar af Unionen skulde indtræffe Omvæltninger, der atter gjorde det mueligt for det norske Folk, at tænke paa Selvstændighed. Det vil upaatvivleligen smigre den norske Nationalfølelse, at Deres Majt holder Kongeværdigheden i Ære og det synes derfore, som om Allerhøistsamme, ved nogle Aars frivillig Retraite uden for Danmark, vilde med største Fordeel kunne oppebie de første Frugter af Norges Forening med Sverrig. Symptomerne paa dens Lang- eller Kortvarighed ville ikke længe udeblive, og snart vil Deres Majestæt kunne dømme, om Haabet om Norges Krone fortjener noget længere Ophold uden for Danmark. —

Med Hensyn paa Deres Majestets Stilling som Tilskuer af Unionens første Caracteertræk, vilde den souveraine Besiddelse af Hertugdømmet Pommern forskaffe Deres Majestæt en passende og fordelagtig Existence. Dette Hertugdømme er ved Kieler-Tractaten afstaaet til Danmark, men endnu ikke incorporeret i dette Rige; det kan altsaa uden Vanskelighed overdrages til Deres Majt, ved hvis Tronbestigelse det atter kommer tilbage til Danmark og Kielertractaten i denne Punct da effectueres.

Ladegaardsøen d: 11 September 1814.

allerunderdanigst

BROCK. F. C. HOLSTEN. FALSEN. ADLER.

